BUDA

Senowęs—Lëtuwiû

Kalnienû ìr Žamajtiû

ìszrasszę

Pagał senowęs Rasztû

Jokyb's LAUKYS.

Pétropilie

SPAUDINIE PAS C. HINTZE.

—

1845.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВАЛЯЕТСЯ

Съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было число законное экземпляровъ въ Цензурный Комитетъ. Вильно 1845 года 10-го Февраля

Цензоръ *Иванъ Вашкевичъ.*

P R A T A R M E.

Nieko niera ąmžìno szioie pasaulie : kajpogi wìs, kas tìnaj yra, Dìjwo pariedimó ąnkstiaus ar wielaus ìłgajniou parsìkìjt; regés dieł towén, idant żmógós ne szio swieto ; bet ąutro gywenìmo géjstum. Wijnas yra buwuses szioie pasaulie tokės atmajnas, kórès jeam rasztaj pasako, kìtas jeam źiamęs-undens-ìr óro-ermiderej rodo, noris rasztaj tył, kìtas yra tokés, kórès żmógós pats sawo ąmžiouie gał rigietì. Ir teijp kór pìrmó pìjwas żìelę, płates pìlys, wajsingas dìrwas buo, ten szenden pałszû smìltiû wilnys i trobesi auksztas, spìgìnamas nu degąntiós saulęs po tyrus bungio, arba begalìnes juras óżgułuses nìókso, ìr wieł atkalej, kór pìrmo karsztì wiesułaj żwìldamis degąntes smìltys neapregamusì tyrusì póioię arba begalìnes juras tywolawo ; tenaj szenden dìrwas, gìr-res, eżeraj ìr ukìnykaj tarp pìlû gywen. Kokius ermiderìû pałakus ne wen senowęs rasztusì gał rastì iraszytus ; bet dar kóżnós pats sawem akém re-

gietì. Ir tejp szenden tąnkéj uppiû grewôse yra randamis ouźoułaj i gélzi sópęntieiusis undinieje gólintys, kartajs kélejs kliebejs neapkabìnamis poskardiu trìmis, kétórejs sìjksnejs auksztu, ąnt kóriu lìjmìningas egles, kliebìnikés puszis aug i padąngès rąmstydamos, ar auźoułaj szimtajs metû skajtąntys riokso; tecziaus nieksaj neżìno niepasakomis, kôks jus tìnaj ermideris ìr kaumet pakasę. Ilipor i wissuauksztiausi kałną par 45 milès nu paziamo, kasant tìnaj žiamès rąudamas yra sókłotas słougs nys iwajrios barwôs smìltiû, żwìzdru ìr akmìneliû, tarp kóriû daug yra srajgiû kauszeliû jau i akmìni pawìrtusiû; noris wissas tos słouksnis regemaj yra nu juros wìlniû sókłotas; wìjnog kadó tenaj jura yra gólieiusi, nieksaj niè pìrm kéturiû tukstąntiû metû, jau rasztą żmôniems pramaniós nie pasakû apo tus ermiderius neirasszę. Żuwiedaj tór ąnt sawo oułomìs ženkłus, kórìj rodo, jog Żamajtiû jura par 1000 metu yra par kélès oulektys nusekósi. Nes kas pasakys kijk tukstantiû metû praeję, lig wissóauksztije szìos pasaulęs kałnaj kélès deszimtys miliû patijs auksztio tórentys ìsz juros ìszkìło. Nieks to szenden neżìno, negi rasztusì gał łajką tôs nótęs apsìskajtytì. Kas tìkietum szenden i tejp didelej dìdelius żwierys szoie pasaulie buwusius, kóriû wìjnôs gerąuksztęs sprindió negał ìszmestì, jé tą téjsybę neroditum

mumn szenden iszkasti žiamieje jù kaułaj; noris newijnas rasztinikas nu patijs pramanimo raszto nežino jù ir neminawo. Nu kó regema yra, iog tou-kartó jau swietou pradieiós raszyti niepasakomis nieksaj jù nebminawoię. Tejpat yra senowęs rasz-tusi iraszyta, iog ir Žiamajtiù wissós paszałys szen-Kórszó, Žiamajtejs ir Parusejs wadinamas, newén lig Kauno ir žalosęs girręs: bet lig pat Karpatu kałnu buwęs kanakadós juró aptekęs, kóri jura buwusi sósi-kiszósi só uksini arba joudouji juró Letuwos tyru-si szenden padalìji wadinamusi. a) Tókę businą ju-ros tami kraszti wijna stigawo daugybe jurinìù war-łakausziù i akmini pawirtusiù wissór rąndamù: beje ąnt kałwomis par 300 korpiù aukszte snlomis óž ju-ros parwirszio. b) Antra, rodo tou, skiltys oułos nuskiłuses nu tù kałnù, toie dalie Žiamajtiù, kórę senowie Parusió, szenden Parusais arba Prusajs wadéu: kórios regémaj yra buwuses po jurą wada-łojemas nu smiltiù nudiłuses i jurą pasóktas par 10 miliù nu szios dijnos Žamajtiù pajuriù ligmiesi ąnt smiltiemis szenden dar gólentes, kad tó tarpó wis-sami Žamajtiù paszalie akmininio grunto niekami niera randamo, nu ko gał sprijsti. iog tij oułos sklin-

a) Joh. Voiht Geschichte Preussen. Konigsberg 1827. 1 B. 1. K.. s. 13.
b, Pizanski Commentatio de montibus regni Prussiaenotabilio-ribus § 3 p. 5 . . ocacrunt freguenter concharum, ostre-arum cornuumque am monis ingentes aieroi.

bej. stajgó nusękąnt juraj, yra tìnaj palikì; bet kadó tas yra nutìkęs, to niewens nežino. c) Tretė, tou buwìmą juros tamì krasztì dar patwìrten dìde daugybe eżerû buwusiû senowie wìssamì Żamajtiû paszalie: nesgi pàtys Wokitej atejusis ì Żamajtiû krasztą pradžio 13 ąmžiaus rado patemì Parusie 2037 eżerûs d) tarp kóriû wós 90 lig szios dìjnos beóżliko, kìttì wìssì ìszdziuwo pakarcziou par 500 metû. Lìgì dalì ìr toje szalie, kórl iki sziolej Żiamajtejs tebwadìnas ne wen pìrm 500 metû dìde daugybe buo eżerû; bet dar pardžio 15 ąmžiaus daug yra mìnawojemû priwìlìjosì, kóriû szenden jau nebrasi; kou pates pasakas tarp żmoniû tebesąntes stìgawo: kajpogi tebipasako: ten eżers óżrókęs. kitór po żiamę palindes, kitór nu wìjnos wìjtos parsìkieles ì kittą. Pates bałas ìr wersmes Żiamajtiuse 15 ìr 16 ąmżiouje, mìnawojemas nu rasztìnikû, rodos tou patwìrtintì, jog stajgó juraj nusekós, kajp wìrsziaus mìnawojau, palìko juros doubes pìlnas undens, kórios dìdelej gìlomis ìr płatiomis budamas neìszdziuwo; tó tarpó jû tarpusì ąnt nubrindusì żiamì gìrres sóanguses tàs juros doubés nu saulęs ìr wiejû óżkliestę ìr tejp palìko jau eżerais jau wersmiemis ìr bałomis. e)

c) Bock's naturgeschichte von Prussen. B. II. s. 332.337.
d) 1, Henerberger in s. Landtafel. s. 5. — 2, Hortnoch in Alt- und Neu-Preuss. s. 11.
e) Joh. Voigt Gesch. Preuss. 1 B. 1 . K. s13.

Aiszkésnę dar atmajną musû kraszti regam szenden sawém akém, wissì żinom, iog atmìnamaj dar tìjk ìszterìoję gìriû ir mediû, kóriû kitta karta par 200 metû nebut ìszkirti, ìr tejp kór pìrm 50 metû gìrriomis wadìnamas buo medes, ten szenden nie medaliû nebier. Par toki ìszkìrtìmą gìrriû atdęngę żìjmrytiou wiejou, kórsaj pawasariop ledou tìrpstąnt ìr rudìni plìkszałajs pusdams ìsztrauk ìr ìsszaldo ne wén undìni, bet ìr żôliû szaknys; dìełto tąnkej gìrdema yra dejoujent, iog pìjwas nežełąntes, jawaj lig uksmies neigawusis ìszdżiunąntys. Kitta karta niekas nemìnieję. idant musû kraszti dìdeloses uppis Wentą, Newieża, Dubioje ir kittas wissudidìosiems gìjdroms essąut, butum pardziuwusès, nugis nebtóriedamas uksmies ne wén pardziun; bet tułas butìnaj iszdziun, tejp jog żmónis ìr gywolej wasarwidió nebgaun gértì ìr wós rudìni tepraded tekietì. Je dar dìdesnej ì musu kraszta, szenden stebiesemos, matisem tinaj wissudidiausiose gìrriesì, kame puszys. elgles dóm, trimis kliebejs neapkabinamas aug ąnt dìrwomis, kóriû eżes ajszkè matomas ìr dìrwas arba rieżej paskajtomis, ligì dalì tenpat régamas szólìnes ìr twąnkas medejs ìr cziużinajs óżauguses: wìjnog nieks nežino koumetó tìnaj żmónis yra gywenósis ìr arusis. Tajpat kałnaj wìjnór ìr kitór pìlęs-kałnajs szenden wadinamis, pylas par eżerus ìr

wersmes daugio wìjto rąndamas; wìjnog ìr tû niekſaj nežino kas tas pìlęs ìr tas pyłas par wersmès ìr eżerus yra pylęs; nes jog yra pìłtas, tou akys kożnam rodo.

Cze jau regéma yra, jog nu tokiû pasaulęs ermìderìu likusioie swieto wejsle tóriejęg paskysti po iwajrius krasztus, kóriusi iłgajniou gywendama igìję ipatingą sau budą ìr dìdej iwajri powìziu tarp sawęs, noris pìrmó wìssì wìjno tiewo wakaj buo; tejp wìjnìms plìkìms be uksmies ìr óżdąngos wargstąntìms smìltynû tyrusì spìgąnti saule sórìjtę ąnt gałwomis płaukus i garbanas o jû kaìli sódegìnusi i ąngli pawertę jus i Mórìnus, ìr toumi butinaj nu pìrmosęs żmógaus wejslęs atskyrę; Kittims gywenąnt saususì wiejusì kajlis i ródwari pawìrto, Kittì kìttosì wìjtosì gywendamis płati wejdą ìr ąnksztas akys igawo, ir tìj tyktaj kórìj kałnusì ìr gìrriesì giweno, bałtajs ìr wìssógrakszteseįs żmónìmis tepaliko.

Tas dar tajpat yra żinomó, iog ne wìjnì tokìj żiamęs, óro ar jurû ermiderej błaszkę ìr najkìno swietą szemì pasaulie; bet dar lìgì dalì nówìję ji noumoniû ermìderej ape tìkybą ìr ukęs riedą: nesgi wìjnì wìjnep noriejęg Dìjwą garbintì, kìttì kìtejp, tajpat pagał żmógaus budo wìssì żmónes lousajs tóriejęg gywentì; wìjnog dicztórtej wìssadós nétórtingusius wergę; todiel noriedamis wens kìtam jau sawą tì-

kìejìmą ąntmestì. jau lousybę ìszpleszti tąnkej tąnkésnej lìję kraùji łatakajs só tokió inìrtìmó, iog nuwejktìje palìkìnis neprietelems sawó tórtìngus nómus. wajsingus krasztus ìr didelius łobius ìssìdąngìno jau i wersmes ìr bałas jau i tyrus, dieł to wen, idant tìnaj galietum kajp tinkamis Dìjwą garbintì ìr lousajs gywentì. Kóżnós, kórsaj rasztą skajto, ajszkéj żìno, jog tokiû nkęs-ermideriû tarp swieto buwusiû nu ąmżiû pìlnì rasztaj yra priraszytì.

Je tiktaj paźwelgsma i patę Lìjtuwós tautą Kalnienû ìr Żiamajtiû ajszkej tìnaj matysem. jog ta tauta newen praeinsiusì, ąmźiusì. bet jau gìlio senowie yra parkientiejusì dìdej dìdelus sawo ukęs ermìderius; nesgì tór sau ìpatingą kałbą butìnaj ìwajrę nu kìtû kałbû o ajszkésnę ìr skajstesnę óż wìssás szenden kałbamas, kórioie wìs gał parmanytì ìr wis aprejksztì; nu tokios jos kałbos gał kóżnos ajszkéj numanytì, jog ąngis yra tóriejusì sawą ipatìngą tìkybą, riedą, wyresnybę ìr dìdonmenę beje: sawo Wieszpatius, Rikius ìr Kónegajksztius, kórìj wìjnó kałbó só swietó yra kalbiejusis, patì tauta płatej gywenósi ìr dìdes pażìnès yra tóriejusi só tolìmajs krasztajs, kóriû pìrmìje, wardaj nu Lìjtuwiû Kaluienû ìr Żiamajtiû pramanytì lig sze dìjnaj óssìtórieię; wìjnog wìsso to szenden nebiera: kajpogi patì aptwinusi swetìmomis tautomis, jos Wieszpatej, Karalej Kónegajksztej ìr

patys jos kónegaj kałbantys jan swetimó kałbó, swetimą riedą, swetimą tijsą sekąnti, trumpaj sakant sawo pawasario żaliû łapeliû nieko nebtórenti, tijktaj wijnus mìnawojemus sawo wejkałus senowęs rasztusì it girre żijmos łajkó sawo żagarus rodąnti tarp kóriû tyktaj wijna patì jû kałba it żali brókne-le nu spejgû apszarmoiusi lìg sze dìjnà tebżalou, kajpo żenkłôs wìsso tó buwósio. Nesgi senowęs rasztaj skełb, jog Lìjtuwiû Kalnienû ìr Ziamajtiû giminies yra buwusì łopìszió Jndû żiame: kajpogi musû amżiouje rastì tenaj jôs kónegû rasztaj, rodo mumis só Jndijonimis broliû wajkajs prasenowie buwusius; nesgi tu rasztû kałba nie só wijnó szios dìjnos żinomnjû kałbû niera tejp dìdej sótinkąntì, kajpo só Kalnienû ìr Ziamajtiû kałbó. a) Tas yra dar stebuklingesnió, jog tą prasenowę musû kałbos ne rasztaj musû kónegû óżłajkę par tukstąntes metû ikì szè dìjnà; nes musû ìszmintingas Kalnienû ìr Ziamajtiû motìnas sawo apkerpiejusì tarp girriû numelusì, kórios szenden dar ìszlejsdamas sawą waką ì swietą ìr idoudamas jem łajmos żenkłą, saka mirk wakali, ar doró żmôgó buk ìr numû sawo neóżmìrszk, tos sakau óżłajkę musû senowęs kałbą, kórì meś szenden jû wakaj galem dìdioutijs ìr girtijs,

a) Boblen Historische und litterarische abhandlungen Erste Samlung Königsberg 1730 s. 113.

jog nie wìjna kałba szioje pasaulie niera tejp ajszki kajp musojì. Nes kokìj ermiderej ukęs ar żiamęs yra atwariusìs Letuwos tautą ìsz tolìmû rytû i szios dìjnos krasztą ìr kório kélió, to nieksaj szenden dar neżìno, tas tìktaj yra żìnomó, jog senej pìrm gìmìmo Kristaus yra jau rąndama gywenąnti uksinęs Juros paszalusì Jndajs arba Jndìjonais wadìnama, nu kór iłgajnìou ìszgrusta nu nóżmiû tautû lousybę, sawą taupydama isìtraukę i girrės ìr wersmės to kraszto, kóremì szenden Letuwej, Kalnienaj ìr Żamajtej gywen, kuriû asz czė óssìje miau budą, dabą, tìkybą, ukęs riedą, karybą, prekybą ìr mąntą arba pìningus trumpaj ìszraszytì, pagał to kajp senowęs rasztìnikaj ìszrasziusìs.palìko ìr kou dar pates patarles kałbo tebesąntes twìrtìn; dieł to wen, idant iłgajniou nepragajsztum tìj brąngì bocziû prabocziû pałakaj, kórìj tarp musû dar ìki szė dìjna ossìtwierę. mìniedamas óź wis dìdesnej, ąnt to, jog szwentì wiraj ìr swieto iszmintej lìjp sektì ipieden sawo bocziû, prabocziû budą ìr apłamej jo neklejstì. Nes iog ne pats tou promaniau, kou cze ape tou budą ìszrasziau, taj ìr wìjtą parodiau, kórioje ìszraszytą radau ìr patarlę kałbojì tebesąntą twìrtìndams senowęs rasztą priduriau; bet je-ìszgaliû wìssû ìszrejksztì neiszgaliejau, tad tajkós skajtitos dawìuos mąn o ìszmintingas żìnowas kô rejkint paskou pridórsaj.

Skajdma.

§ I.

Kraszto wijta, jôs priwałumaj, ôras, tautos menta; daba, budas ir iprotej, nômaj ir kitti trôbesej, abdaras wiriszkû ir motriszkû, darbaj ir knebinej, potas, sówodbas, ir wijszes-

§ II.

Noumone ape Dijwą, ir iwajrius jo priwałumus, ape daugibę Dijwû, jû žiniczes, žinej arba kónegaj, iwajri jû wardaj pagał iwajrio ju isijemimo, aukas ir aukuraj, szwentes ir wijtas, daktaj gywi ir negywi szwentajs wadinamis, budine, łajdojemaj, stypa, ilgés arba atminimas mirusiuiû, žiława.

§ III.

Ukęs, rieda, wyresnybe, wardaj wiresniuiû, kôpas, sócjmaj, swieto łoumas pagał jó weikałû, walde wissó wiriausio kónegajksztio, dounkles ir meslawas sódes ir tejsybe, istatitoje ir iszmintej.

§ IV.

Karęs budas, wyresnybe nû karejwiû skìrama, budas kariawimo, sawo krasztì ìr swetìmamì, karęs ìrąnkej pabukles ìr ginkłaj, pìles ìr jû ginìmos, dìdybe gôdas karie mirusiujû ìr jû mìnieiemas.

§ V.

Prekyba, numìj ìr swetìmusì krasztusì, daktaj kórejs prekioię, senowie płates pažìnes Letuwos tautos, prekybos nustojós aklybe swieto, Žiamajtej ne nor nu juros atstotì. kajp nu łąngo szwìjsos, nier akyłû žmoniû kas riedytum prékybó.

§ VI.

Senowie Letuwiû piningaj, jû wardaj, pìrmó swaró sweramis paskou skajtomis. Létuwej tór pìningus aukso, sidabro ìr wario, swetìmus piningus ligen i sawusius ìr sawo wardajs jus wadin.

B U D A S.

Senowęs - Lëtuwiû

Kalnienû ìr Żámajtiû.

§ 1.

Gìloie jau senowie, kajp paskiaus regiesem, pìrm gìmìmo Krystaus Lëtuwiû tauta yra jau rąndama gywenąntì uksìniusì arba joudusiusì pamariusì sziauręs linkon, noris ne Lëtuwejs; bet kìtajs wardais, jau nu jòs budo, jau nu wìjtos, kórioie gyweno wadinama, beje: Indìjonimis, Kìjmarionìmis, Skytajs ìr Getais; kartajs Erulejs arba Gìrrulejs. Indìjonìmis wadìno jus, rasi nu to, iog swiets dar pasakomis mìnieję, iog nu Indìjòs kìlìmo buvo, jau nu jû budo, dabòs ìr tikybòs, koumì butìnaj Indìjonìms pawiedawo, kajp mums tou senowęs rasztìnikaj stìgawo a) Wadìno Kìjmarionìmis, óż wìs tus, kórìj gyweno żiamęs sznìpie i uksìnę marę isìkìszósemì arba pósalie Kimerìjì wadìnamo; reges nuto, iog ìsz uksìnęs maręs artìnąntìms tenaj rodies kìjmaj it marie paskęndì. Tąukiaus Grekonys abełnaj wìssus gywentoius szipòs uksìnęs maręs bejè: i szaiurę linkon gywenąntius wadino Skytajs arba Kajlinou-

a.) 1. Herodot IV. 28. 2) Strabo p. 757 3, v. Bohlen. s. 137.

czejs, nu to, iog wìssados žìjmą ìr wasarą kajlìnius diewieję, žìjma iwìrstius o wasarą iszwìrstìus; bet par wìs tąnkésnej lig paskouiû łajkû wadìno jus Getajs kajp tujau regiesem.

Re'k žinotì, iog toie pasaulęs słouksnie ejtąntio nu sziauręs uksiniû pamariû iki Žiamajtiû pajuriû, it wìdórie yra kałwa daugiaus ne parszimtą miliû tęsąntis i rytus ìr wakarus dwem gìrrem apaugusi; rytû pósie joudoujì o wakarû žalijì girrì wadìnamem, kóri kałwa dalij tą słouksnì i dwę jiszlejtę: i pijtìnę ìr sziaurìnę nu to, iog wìssas uppys pijtinie jìszlejtie tek nu tos kałwôs i uksìnę arba joudouję marę, tarp kóriû dìdioses yra: Niperis, Tyrule ìr Isteris arba Dunajus. Tejpat ligì dalì wìssas uppys sziaurìnie jiszlejtie nu tosgi kałwôs tek i Žiamajtiû jurą, tarp kóriû dìdioses uppys yra: Daugawa, Nemons, Pragaras ìr Isła.

Nu uksiniû pamariû i sziaurę ejtant, toje słouksnie kraszto yra tyraj bejė: neapregamis łaukaj par kélès deszimtys miliû, kórinsì aug auksztà žólie, tajp, jog rajtą žmógaus negał regieti, par kórius tek i uksinę marę uppìs Tyrule, nu tû tyrû tejp wadinama, óž tìms tyrams jou i sziaurę ejtąnt buo medes arba gìrres. Grekonys abełnaj gywentojus toie pijtinie jiszlejtie gywenąntius wadino Getajs arba Tyrû-Getajs; nes ipatej mediesì gywenantius Mesagetajs nu žódio mede arba meažia; kokejs wardajs dìdej wiełaj rasztinikaj sawo rasztusì Letuwiûs Kalnienus ìr Žiamajtius dar wadino. a) Tąnkej tejpat wadìno tus Getus arba Letuwius tosì girriesì gywenąntius Gìrrulejs arba Gìrrónais.

Lëtuwôs tauta gywendama pijtìnie jiszlejtie tarp

(a Bayer Comment. Societ. Petropol. 1. p 385.

uppiù Isterio arba Dunajaus, Tyrulęs ìr Niperio wissó sziaures uksinió pamario, noris iwajrejs warrdajs wadinama; wìjnog buo dìdej garsi gilo senowie: nesgi tórieje pažinės ir prekioję ne wen só Grekonimis, bet ìr só Egyptionimis, Penicijonimis: kajpo tou rodo pates kares, kórės senowie só Parsù Wietszpatejs ìr só Grekonù waldímierajs tórieję; jog yra buwusi didej turtinga, akyła ìr sógebąnti, je iszgalieję stengti, orisz tejp stiprius ìr narsius nprietelus; nesgi jù kapuse szenden rąndamis dajktaj ajszkei tou mums rodo.

Nes iłgajniuj tinai jems begywenant, Grekonys isikure tułosì wejtose Kimerijos ìr tenaj pamatawo sau garsės pilys Karsencsa, Teodosìję ìr Albiję; bet paskiaus isìgrudę ten nôżmi tauta Gudais wadinama, warró ìsz Azìjos ìszwaryta ar sziù tórtù pasmiłusi, nieksaj to nežìno. Dar paskėsnej ąnsìgrudę tinaj kìtas tautas tejpat ìsz Azìjos nôżmesnes óż pirmouję, kóriù żmônes buwusis ąnksztòmis akimis, pópnosej, żąndajs ìsszokusejs, płatwejdej, be kokio akyłumo, żalì arklienó mintąntys, ìr galwijù kajlejs dankstątys, sawo wakus ìr patės kajliù ar tubù połubiusì wažiojentys po tyrus bąndą ganidamis, patis aut arklu gółąntys ìr kėłąntys, karie kąntri ìr narsi niekìnantys darganó, spejgó ìr wargajs, patì badą pakentantys, kóriù palìkunys szenden dar gał ìs skìrtì, tarp Gudù noris ìszbałusejs wejdajs i Gudus ìszwìrtusius. Tìj ąnksztakėj arba płatburnej iszgrudę ìsz uksìniù pamariù tus Getus ìr Kijmarionys i wìrsziaus mìnaotus tyrus, o ìsztìnaj iłgajniuj sóware i joudouję ìr żaliję gìrę. Tó tarpó ąnsigrudę i Kėmerìję kìtta tauta, kórios Letuwej neparmanidamis kałbôs wis Gudais wadìno, kóri iłgajniuj issiplietę iki dabar mìnawotìms gìrrìms, tejp iog uk-

sìniusì pamariųsì rados swieto niukìnys kałbous ìr sekous iwajrę dabą ìr tìkybą. Wissó paskesnìje atejunaj kajpo wìssó nóżmìje muszièŝ ìr gaławos só jankésnesejs par ìłgus ąmżius ukęs waldì warżydamìjs; wìjnog ìr tejp wìjna dalìs tû Getû pa Dunaje gywenąnti wìs dar tórieies; nes ìssìkiełós Adrijonou i Rimionû waldimierus, kórìj skaugiedamis Gétams jû turtû ìr noriedamis jus patius nuwergti, jemę só jejs kariautì. Ta nóżmì ìr bąjsi kare 10 metû pateko; nesgi Decebalós Gétû rikys niekajp nenorieję jems pasìdoutì ìr lig paskoujè prisz Rimionys stengę. Reik cze priminti, iog Rimionys toie gadynie, tejp buwo isìgaliejusis, iog didioudamìjs kłausìnieię ar bier kamì gìmìniû szioie pasaulie, kóriós Rymionû nekłausytum ìr jems dar newergautum? Nesgi wìssàs trys dalys pasaulęs Aprika, Azìje ìr Europą sawo waldio jau tórieję; wìjnog Gétaj ìr prisz tokę jû galybę dryso kariautì, kórius wôs ne wôs Rimionys par deszimti metû tenuwejkę, ìr i jû wìjtą sawa naujukinus arba kolonijes ikurę, kórìj szenden tebkałb sójaugtó kałbó Gudû, Letuwiû ìr Łotinû kajpo żenkłó tû dabar minawotû tenaj buwnsiû notiû, patys jau Wałakajs jau Mołdawionimis szenden wadìnamis. Nu ko gał manitì, iog toie jau gadiniè newen jiszlejtie pìjtinie ìr padunajès yra gywenusi ta Gétû arba Letuwiû tauta, bet ìr sziaurìnie jiszlejtie nu kór galieję tałką sau telktì kariaudama só Rimionìmis o pawejkta nu jû isìtrauktì i gìrrès ìr wersmès pri sawo broliû ténaj gywenąntiû, szenden Letuwos krasztó wadìnama.

Tas dar ajszkésnej rodo senowie Letuwius gywenusius minawotuse krasztuse, iog wejząnt i jû kałbą ìr ligìnąnt só kałbó Grekonû, Rimionû ìr

Trakionû regéma yra, iog tos wìssas tautas gìlio senowie wìjnus Tiewus yra tóriejuses; a) nesgi newen dìde daugybe żôdiû Grekonû ìr Trakionû atsirąnd Letuwiû kałboie; bet dar budas tû kałbû butìnaj sótink: kajpogi newen wardaj patys upiû, mariû, krasztû tose wìjtose tebiera Lëtuwiszkì, ìr tejp Tyraj, Tyrule, Istris, Mare, Mariû-marine, pìlis; bet dar patarles Letuwiszkas ìszraszytas Grękonû rodbalsièmis tou mums stìgawo. b) Kas dar yra stebuklingesnió, iog kad Maskolej szenden Róssajs wadinamis metusì 1740 kariawo só Tórkajs tusì uksìniusì pamariusì, tad Łatwej budamis Maskolû wajskì dar radusis tenaj tokiû gywentojû, sô kórejs galiejusis só kalbietì sawôtìszkaj. c)

Regiejom iki szioł kôkéjs wardajs Grekonys wadino Lëtuwius pìjtìnie jiszlejtie gywenąntius, dabar wejziesem wieł kokéjs wardajs kìtì prarszalejtej wadìno Lëtuwius gywenąntius sziaurìnie jiszlejtie, par kórę tekieję uppys: Daugawa, Nemons, Pragaras ir Isła, ape kóri krasztą ìr jô gywentoius Grekonys butìnaj nieka neżìnoję: nesgi Abderos ukìniks Ekateós wenmôkslis Aleksendras dìdiojo pasakodamas ape sziaurę sako:,, ejtąnt i sziaurę yra kałnaj Arkìnejs wadinamis ìsz kóriû dìdeles uppys i sziaurę tek, kame essanti tauta Germarej" d) rasi Gìrionaj o ajszkiaus sakąnt gìrres mares ne tauta. Kìttì rasztìnikaj wieł raszo, iog tìnaj essąntys żmónys plìkì smiłgomis óssìjousì wìssadôs pri ugnęs szì-

a) 1., Rask über den ursprung der altnordische Sprache.
2) Ruhig Betrachtung Litaunische sprache Regiomontani 1745.
b) I. v. Bolen. s. 139. —2, Kojalowicz histor. Lithuan P. 1. p. 7.
c. Schlozer Gesch. Litthauen s. 177 anmerkung.
d, Voigt Gesch. Preus. B. I. K. l. s. 14.

dąntys; nesgi tìnaj dìdej szałta essąnti. e) Kittì tejpat raszo, iog tìnaj essąntys żmónes arklû ìr jautiû kojómis, iłgausej, iog jû ausys żiamì wełkątios, kóriosì isìwitórusis siedèntis ìr mintąntis pauksztiû kiauszejs, nu ko wadìnamis essó kiauszrijèjs. f) Kas regémaj yra, iog prekiejej skaugiedamis kits kitam pagał budo sawo prekybôs, idant nieks nedristum tìnaj jautotijs ape tus krasztus ìr prekiotì; tus ìr tìms pawiedius sapnus pramanę, kurjus iłgajniuj Grekonû rasztìnikaj i sawo rasztus iraszę; nesgi kôznós żìno, iog iki szè dìjna musû krasztì képurès iłgomis ausimis diewie o kojìnomis arklìnû ìr jautìnû austos; wìjnog nieks jû iłgausejs, arkłakojejs ìr jautkojejs newadìn.

Nes kittì praszalejtiû rasztìnikaj paskésniusì ąmżiusì rasząntys ape tautâs gywenąntes to sziaurinie jiszlejtie wìssó Żiamajtiû pajurió waden jès noris Letuwìszkajs wardajs; bet ìszkreptajs par nemokiejemą jû kałbôs; ìr tejp pìrmasis Rimionû rasztìniks jau pìrmaìmijì ąmżiouie gìmós Kristui gywenós minawo ajszkej Żiamajtius sawo garsemì rasztì Gìrrionû budas (Germanorum mores) tajs żôdejs: » Zámajtej (Samnones) essąntis. Jû tìkyba senowę jû rodo. Łajkou atejós siuntìnej wìssû gìmìnû tos tautos sóeit i szwentą gìrrę senó iprotió baisiôs aukôs atlìktì, ìr tajp nugaławusis akiwajsdo żmógu aukau pagał nôżmio iprotio, gôdo dar ìr kìtejp tą gìrrę, nieksaj tìnaj negał negut sórìsztas iżęnktì. kajpo nenusìżiamìnęs prisz galybę auksciausę. Je neticzioms jis tenaj pawìrstum atsìkéltì ìr stotijs sako ne wał-

e) Tacitus de morib. German. Cap. XVIII. Edit. 3-tia Just. Christ. Dithmari an. 1766. Francofurti ad Viadrum.

f) Pomponius Mela L. III. c. b.

nó yra; nes tór ąnt piłwó ìssìrìstì. Wìssì tìj pritaraj ąnt to ejt, sako tolaus, iog nuten prasìdieiusi jù tauta, kame essós wìssù waldimiers Dìjw's, kório kìt wìs klausó ìr tarnaui. Łajma Zamajtiù tou twìrtìnąnti. Szimtą gìmìniù tórinti sawo tautoie, augałoti ìr pìrmasejs tarp Zwejonù sakos essąntis." a) Tąnkej par pusę ìsz Letuwiszkó żôdió par pusę ìsz Teutonìszko sódietais: ìr tejp wìssą Zamajtiù paiuri nu itakós uppęs Jsłos mażne lig pat itakôs uppęs Daugawos sziauręs rasztìnikaj wadìno Sambìjì nu Letuwìszko żôdio żàm, arba źem, żàmìje: dieł to, jog tas krasztas buvo wìssó paiurió wìssó-żiamasis; nesgi wìssas uppys beje: Jsłą, Pragars, Nemons, Wentą, Liełupe, Daugawa tekieję ìr szenden tek nu kałno par Ziamajtiù żiamę i Ziamajtiù jurą: kajpogi żôdis sam kajp sakiau yra Letuwìszkas żiamómą rodós; nesgi Teutonaj radbalsę S, padieta pri a, e, i, o, u. y, ìsztar kajp musù z, ìr tejp sako, ne sam sambije, bet zam, zambìje; wìjtoie żam, źamije: kajpogi radbalsęs ź, anìj sawo kałboie butìnaj netór; todieł wìjtoie ź głôbas rodbalsì s. kou gał dar aiszkésnej regieti paskésniù ąmżiù Teutonù rasztusì iraszytą wardą Samajte wìtoie Zamajtej. Wadino dar ìr paskésnej ton krasztą wardó ìsz dóm żôdium sódietó, ìsz Zamajtiszko ìr Teutoniszko ìr tejp *Samland*, isz żodiums żàm ir land, ta yra: Żiamasis krasztas; kajpo wìrsziaus minawojau o gywentojus to kraszto wadino *Samländer* taj yra Zamajtej beje: żmônys gywenąntys żàmaj arba paiurejs. Kìttì rasztìnikaj wadino Zamajtiù krasztą *Ritland*, tejpat wardó ìsz Letuwìszko rytaj ìr Teutonìszko żôdio *land* krasztas sódietó, taj yra rytû krasztas,

a) Tacitus de Morib. Germ. Cap. XXXIX.

arba *Austurland* tajpat isz Letuwìszko żôdio ausra arba auszra ìr Wokiszko sódeto *land*, beje: auszros krasztas, dieł to, jog Teutonams nu tôs pusęs auszo ìr saule tekieję. a) Tìj źôdej sódietì ìsz dwem kalbem nu to rados: żìnoma yra wìssìms, iog wìssó Żamajtiû paiurió ìr toje wìjtoie, kórę szenden Meklembórgijos Kunigajksztije waden, Letuwej Eruleis arba Gìrulejs arba Gìrionais wadìnamis, pagriżusis sekmamìjì amźióuìe isz Rimo ìr Wałakû żiamęs płatej i wakarus gyweno, kórìj gywendamis tìnaj tórieię pażìnès ìr prekioję par jurą só Żamajtejs sawo wentautejs, kórìj tejpat Żamajtiû paiuriusì jou i rytus gyweno, ìsz kór ìr patys kìtą kartą buwo ìszejusis Rima kariauti, tódieł wadino tou krasztą rytu krasztu arba auszros kraszto nu to, iog pagał jû kraszto nu tos pusęs kajp sakiau jems auszo ìr saule tekieję. Kad iłgajniou Teutonaj tus Erulus tìnaj gywenąntus anteję ìr jus nuwergę tad nu jû kajpo żìnowû Ziamajtiû juros apę tou rytû arba auszros kraszto ìssìjautoje, ìr tajs patejs wardajs wadìno pridiedamis sawo żodi *land* krasztas ìr tardamis iog tìj żôdej rytû, auszros yra wardais szios dìjnos Żomajtiû kraszto jou i rytus gywentiû. Paskou wadino jì butìnaj Teutoniszkaj *Oestland*, rytûkrasztas. Kìttì rasztìnikaj wadino wardó tepat ìsz dóm żôdium sódietó wìjno Letuwìszko, ąntro Teutomìszko, taj yra: ìsz Letuwiszko kórtì ìr Teutoniszko *land* krasztas, beje: Kurland nu to, iog tinaj gywentoje amżìną ugnì Dìjwou ant garbies kurìno, kório wardó krasztas tarp uppęs wentos ìr Daugawos patió

a) 1, Cluverius Lib III. 45. 2) Just. Christ. Dithmarus in Commen. de morib Germ. 3 tia edit. Francofurti ad Viadrum. a. 1766.

paiurió ejtós Kórszó lig szè dìjna yra wadìnamas. Wadìno dar Żamgalejs tus gywentojus Żiamajtiû, kórìj Padaugawejs gyweno kame Żiamajtiû żamęs gałas bęngies. Ąntro pós Daugawos Lìjtuwius gywenąntìus lig uppìj Gauje wadino Łatwejs ìsz pagadìnto wardo Latuwej, jû krasztą Łatwiji. Dar jou i rytus wadino krasztą Letgalijì taj yra: Lėtuos gałas, kame Letuwos tauta bengies o Kriewiû prasìdieję. Jou i pìjtus Padaugawejs Łużienais arba Bałtasejs Gudais. Kìttì wadino Żamajtiû krasztą paiurie essanti tarp uppes Jslos ìr Nemąno Pruzajs arba Parusajs nu dìdej garsios żìniczęs senowie Namóno itakos sałoie buwusios, kórioie żìniczio ąmżìna ugnęs ąnt Dìjwo garbies rusieję, nu ko ne wen pati sała Rusnęs wardą saw gawo, bet dar tullì rasztìnikaj patę Żiamajtiû jurą Rusû-mare wadeno o jos paiuriû gywentojus Rusajs; bet tąnkesnej Parusejs arba Parusajs, beje pas Rusnę gywenąntejs. Gywentojus tarp uppiû Nemóno, Wentos ìr Newíeżos wadino Medìnikajs nu to iog didiosì mediesì gyweno nu ko ìr Wiskups Żiamajtiû medìnikû Wiskupó lig szio łajko wadinos. Ąntropós Nemóno i wakarus lig uppęs Pragaro paiurie gyweno Szałauje, kalnì Sudauje. Ąntropós Pragaro i wakarus paiurie Bartienaj, Nadrauje i kałną Warmijonys. Paislie, paiuriu gyweno Pagezonys arba Pamedionys Pameżonys jou i kałną Galindej, kame bęngies i wakarus Letuwos tauta o tolaus prasidieję Lankû arba Gudû tauta. Żalosęs gìrręs gywentojej wadìnos Żalgìrienajs ape Gradną, Droiczìną ìr Kełmą, tąnkė dar Jacwìngajs, Jazìgajs nû Gudiszko zôdio Jazycy, taj yra: pagonys. Letuwej joudoje girrie gywenąntis Joudgìrienajs wadinos. Patis sawi wadino Letuwejs, Kalmėnajs arba Auksztièjejs ìr Żamajtejs pa-

gał to, kejp kalnì ar pakalnie taj yra: juron linkuj gyweno. Nes rasztìnikaj, kórìj raszę Łotinìszkaj, tìj wìssadôs wadeno Lëtuwius Kalnienus ìr Žìamajtius senasejs wardajs, kajp kad anìj gyweno pìjtìnie jiszlejtie, beje: Getajs, Masagetajs ìr Samagetajs pagał to kajp mediesì ar juros paszalusì gyweno. Kartajs Trakajs. a) Pats Łasickis Lanks metusì 1564 Žamajtiuse budams, sako sawo rasztì ape Žiamajtiů Dìjwus, iog Žamajtej ateiusis nu pa Dunajů arba pa Jstriů mediodamis ìr cze ìłgajniuj apsìgywenusis; nesgi gywentoje Guntìno tiewunìjos iki szė dìjnà Masejs wadìnas ìr wìjtowe Môsiedis iki szioł tebiera, nu źodio mede arba meže wadìnama.

Ta daugybe wardů Letuvos tautos paejt nu wìjtů kóres tìnaj swetìmì prekieje wìssópirmó pradìèję ląnkyti; nesgi tìj radusis wìjtą prì kórios galieję lengwaj ìsz juros prisiartintì ìr sawą prekę pardoutì, tą wìjtą tąnkej łąnkę, jos wardą ìr kìttìms sawą bendrams pasakoję, ne rupindamìjs ape tou, ar wìssa tauta tejp wadinos, ar tiktaj ta wìjna wìjta. It teipat paskiaus ìr neprietelej darę, kórìj isìmetusis pirmó i wìjnną wìjtą ìr apsitwierusis tinay, kad óziemę ìłgajniui ìr kìtas wìjtas sò kitajs wardajs; wìjnog wardó pìrmosęs wìjtos paskoujosès abgôbę. Jr tejp regam ajszkej, jog Teutonů Wokitej ìsimetusis i Daugawôs itaką, sóeię i pirmosès pažìnés só Lìbieszajs it pajurie kéliose sôdôse gywenąntejs, nu ko paskou pliesda-

a)„ Kadlubek in suo opere Res Gestae Principum et Regum Poloniae. Varsaviae a 1824. 2) Joh. Dlugosius Hist. Pol. T. 1. L. 3.) Mart Cromerus L. III. c I.—4.) Matth. Praetorius. Orbis Gothicus Liber 1. cap. VI. § 8. . . . . 5.) Langebeck Scriptor. rerum Danicarum T. 1. pag. 92. Starcatherus cum Vino...... pugnaverant contra Curetes, quorum natio extat in Livonia, et contra Sembas i. e. Prussos et contra Semigallos i. e. Tracias, et postremo contra omnes orientales preliati sunt.

mijs, noris wijno pusie ir ąutro pósie uppęs Daugawos Letuwos krasztą óziemę; wijnog pirmoujó wardó Libieszajs Lotiniszkaj Liwonìjì wadìno.

Paskiaus kad wokitej tos Liwonijos metusi 1561 pasidawę Letuvos didioujou konegaiksztiuj Zigmantuj Augustou, kórsaj Ketleriu paskouji jû mistrą pakiėlęs i Kurszo kónegaiksztius adawęjem walditi iki iszkarsztąnt wrìszkaje litij jo kiltęs wissą krasztą szipós uppęs Daugawos, nu ko ki elies Kórszo kunegajksztėje Curonija, Kurland wadinama, kad pirmiaus tus tiktaj Kurejs wadìno, korij ugnì ąnt Dijwo garbies kurino. Lijpoie nu zôdio lipti, iog lengwaj isz juros galieję i krasztą iszlipti. Kłajpieda nu żodiums klysti ir pieda, jog kłajdioiós juro galieję sawą piėdą padieti. Regieiom, iog itako Nemóno buo sała ir tinaj didej garsi żinicze, nu kórios ne wen patę sałą praminę, bet ir patę Żamajtiû jurą Rusû juro, kartajs Sarmatu jóró praszalejtej wadino o gywentojus apsukou gywenąntius Parusejs arba Borusais, Prusajs, noris tenaj tij patys Żiamajtej gyweno kaip je tolimesnemi krasztì; nes paskiaus isimetusis tenaj tejpat Teutonû Wokitej kad issiplietę ir kitas óziemę wijtas kitajs wardajs wadinamas; wijnog, wissas pirmouió wardó, beje Paruseji, arba Borusiji wadino, dieltowen, idant neżinowams paroditum Parusienus kitos kiltęs essant, ne Liwonû arba Libieszu o par tou ipatingaj galiėtum jus riedyti; nesgi nu Dijwo yra lejsta, iog kożna tauta tór sau ipatingaj riedytijs kajpo tórinti ipatingą kałbą ir budą; kajpogi szenden dar regam, iog Parusej, Kórżiamej, Letuwej, Ziamajtej, Letgalej ir Liwonaj tijpatis yra Ziamajtej ir Letuwej, je szenden nekóriû kałba yra ir parkreptą nu Likusiujû Zamajtiû, Letuwiu, tad nu to, iog nu keliû szimtû metû wijnor ir ąntrór wergaudamis Wokytems nu tauto sawo wijnybęs ir iszwertę sawą kałbą.

Óngis Letuwos tauta rubeźawo nu saulielydio uppì Jsłó, kóri ję nu Gudû skìjde, nu pìjtû só Mozurajs, Lankajs ìr Gudajs; nu rytû so Kriewejs, nu sziauręs só Źiamajtiû juró, óżkórios yra żiame Skandìje a) wadìnama, kórios gywentojus jau Skandijonìmis jeau Źuwiedajs, jau Zwejonimis (:Sueones:) waden nu to, iog tenaj patiomis źuwìmis mint; nesgi jawaj tenaj dieł dìdiû szaltiû neaug ir dounos netór; wissas jû krasztas marièmis aptekęs, teip iog wejząnt nu toło rodos it undinie paskęndęs, nu ko ję Skandìjì ìr pramìnę, kartajs Gudonìjì (:Chodania:) wadìno, iog tìnaj Gudaj bûo isidąngìnusis.

Cze asz trumpaj parodęs notys Lëtuwos tautos żiło senowie nutìkóses ìr szios dìjnos jos krausztą, norintius dar ajszkésnej ape tou źìnotì siuntu i wirsziaus mìnawotus rasztus, o pats grisztu, pri tos dalìjs Gétû tautos, kórę szenden Letuwejs waden, kóri po kruwìnû kariû isìtraukusi i źalìję ìr Joudauje gìrę iłgajuiou wisso sziaurinie jiszlejtie kaip wirsziaus sakiau lig pat Źiamajtiû pajûrû ìssìplietę ìr tenaj traszkąntiosì gìrriesì nu ikurìmo pasaulęs nekószintosì iłgus ąmźius dziaugdomos lousybì sawo probocziû tarp gìrriû łajmingaj gyweno, kóriû cze senowęs budą ìr dabą óssìjemiau iszraszytì.

Kas aprasziaz Kalnieinû ìr Źamajtû senowęs gìrres, kókès anìj atsidąngìnusis i tou krasztą rado, kórios be kókiû tarp krumiû wìjnó lìjknó it juró niuksoię; nesgi szios dìjnos gìrriû ìr pìjwû wìjtoie, ąngis gìrres trakszoię o tarp jû jau wersmietas kìrbas bórgieję, jau eźéraj tywulawo. Ne ìsźengamis pószynaj, eglynaj, berźynaj, ouźoulynaj nu ąmźiû ąmźejs só augi nióksoię ìr wissì wìjnum wìjnó gìrrì

a) 1. Ptolomeus lib. III. c. 5.—2 Neuste nordische Beytrage § 127 im 1793. S. Petersburg u. Leipzig.

buo, uppimis tiktaj ìr uppalejs ìszwagota; nes ìr tos pates uppys ìr uppalej parkarszósejs medejs óźwirtì, kórius pawasario ar rudìnijs twanaj tewokę, o je kóriû tenaj smarkì sriautaj nestęngę pakuszíntì, tìj mìrgdamis undinie ì plìjną pawìrtì jau apdumamis smiltiemis, jau nudumamis nu ąmźiû amźiû złuksoię it akmìnnys, kóriû źiłą karszatę dar appinej alksniû ìr karkłu szakosì wydamijs paundìnejs ìssìswarstì sawa spórganotajs wajnikajs kliestę, wìssòs krasztas wìjnó girrì nióksoię i kórios tankme ne wen gywolis, bet ìr źmôgós negalieję ilistì. Nu audrû ìr wietrû sąnkrytas gólieję ant kìta kìtó sóraisgytas, praźílì auźoułaj, egles berźaj, pószys, winksznas, skrobłas. ousej, klewaj puwo ąut kits kìtu nu karszatęs ìszwìrtì; ziamę kriesdamis augąntìms ant sawi sunams ìr dókterims kèlejs kliebejs jau neapkabinamoms. Łasdynaj, alksnynaj, blendynaj ìr kitì źarynaj it apinej ąnt tworomis teip ìr szìj ąnt jû kamienajs ìr stoubrejs augdamis rąmsties ìr kalsties. Źmôgós tenaj źìngsnió źengtì negalieję; bet rapotì tórieję par gólentês druktàs druktesnès sąnkrytàs, jeau nu karszatęs. jeau nu wietrû, kaip sakiau rajsgej sódrìbuses, tarp kóriû apąfinioses pówo i źiamę smegdamas o wìrszouies treszo kìtta kìtą słougoudamas; ìr tejp kélejwis kélaudams ropoię pìrmó ąnt pawìrtusios pószijs, o nu tos ąnt je gólentì berźą ar onźoułą. Dar metusì 1561—6, abełnaje pamierkaj essant daugioie wiesoie kamarnikaj patiusì Źamajtiusì paliko girrès nemieroutàs, dieł to wen, iog źmôgós tìnaj ilistì ìr só kìrwió nieko padarytì neìszgalieję. Zóies tìnaj nebuo, tiktaj atwaszes ìr atźełas wijna ąntrą smełkdamas ango. Lìjmìningas egles, pószys kliebejs neapkubìnamas par kita kìtą i padangès muszies, kóriû

wìrszuniû atsiwertęs nepriregiesi, prażìli oużoułaj szimtajs metû sawą amżiu likoujentys, sawo barsdotomis szakomis, tarsi wens kito karszatę ramstąntis. Lypynusì, berżinusì tas pats buo, koriusì klewaj, winksznas ìr skrobłas augdamas tarsi jès nu kìtto kittôs skajdę, idant i wìjna nesóaugtum. Trumpaj sakąnt wijnór kuplì pószynaj ìt nendrynaj, kitór tąnkì eglinaj ìt kanapinaj nìuksoje o tarp jû kouksztaj berżìnû, lìjpìnû, klewynû, oużoulynû, apószrotû joriawo ìt wìlnys i padebesius muszdamos. Kélejwis kélaudams wilkû ar meszkû sóletintó takó kélawo, nesgi wìjszkélo tìnaj nebuo; parskyrą tarp dijnos ìr naktìjs tiktaj te numanę nu bìtiû gaudesio szowosì sіówąntiû ar po mediû żìjdus użąntiû. dìjna saulęs o nakti żwajsdies ìr delczies par łapus neriegièję; nesgi wìssór tìnaj ąmżìna naktis wièszpatwo, łapou ìszkritós ar żìjma kèlejwej nu żwajsdiû kéli te sekę a) nesgi paklidusem uppalej ìr żwajsdes wadowó te buo. Jau pragywenós tenaj nu gajdio ar szónìjs bałso nómus sawo tegaliéję atsekti. Darganoms dergąnt, lytums czełant, tìnaj nenucziuźszi, negót nu mediû rasos ie sódrieksi; to dieł ncìszengamas bałas ìr wersmes nu saulęs spindulio neużgaunamas nu ąmżiû bórgieje, b) kórios ìr wìssódidiausioms gìjdroms spìgìnant niekados nejszdziuwo. c) Żìjmos tìnaj nebuo, nesgi snìj-

a) Wizerunki w Wilnie Tom. 22 fol 70. (nullus) accessus et recessus patet, eo quod universa Lituania paludibus impedita sit ac sylvis horrida; hyeme autem paludibus et stagnis alta glacie concretis, niveque super infusa, pervia sunt, non trita et usitata, sed quae siderum usus suppeditavit itinera.

b) Helmoldus Chron. Slav. c. 18 fol 36.... proter[illegible] inaccessi paludibus.

c. Martinus Gallus. pag. 91.... Terra illa (Lituania) lucubus et paludibus est adeo communita, quod non est vel castellis vel civitatibus sic munita.

gas negalieję isnìgtì ìr ie kór pugas ìr pósnys kamì nekamì nu mediû ikratę, tas pats tìnaj ìlgajniou gajszo. — Żmôgós só gywolió niekajp negalieję iejtì: d) nesgì kaip sakiau niekokio kelio nebuo; to diel żijmos łajkó szónys óźkinkiusis ważìnieies uppalejs, nu ko tó senó ipratìmó szenden dar ąnkszta kéłali par gìrrę szónkéliô wadìn: kajpogi jû szónys it kómelej dar kódłotì ìr kéli nómìj sekę ìr nu żwieriû pati kélaujenti ginioję. Todieł wìssópìrmìje gywentoje pauppiusì tegalieje isìkórtì, jau dieł kelio, jàu dieł mìtało; nesgi skotoient żwieriû ìr paukszt iû, żuwìmis galìeję mìstì, o kélio nesąnt uppì ar uppalió nómus sawo pasektì.

Cze rcges gana beraszytì ape senowęs Kalnienû ìr Żiamajtiû gìrès, je kórs negał nu tû kéliû żódiû jû didełumą isìtieptì, kas par gìrres tìnaj senowie yra buwuses, tas tepakłaus sawó senujù, anìj jem papasakos, kokés buo gìres atmìnamaj dar pìrm 60, 70 metû, Żamajtìûsì, o nu to galies manìtì, kas par gìrres tamì krasztì tórieję butì pìrm tukstantej metû; nesgi szenden dar tìewaj wakus i bażniczę wesdamìs sako, wakalì, ta bażnicze yra gìrręs wìjtoie pastrunita, musû bocziós perna mìręs pasakoje, czè jem bąndą ganąt, łuszìs jauti sóplìesziusì. Teìpat daug dar ìr tokiû tebgywó tarp senujû, kórìj patys naktimis skałû buntą oźdegusis źiboriondamis uję wiłkus ar meszkàs nu bąndos ìsz łajdaro, ar wajkajs dar bałtpłaukejs budamis, ìssìkułusis óż reję i krumus parneszę i trobą wìlkytius tardamis szunytius radusis.

Kóznós cze numano, iog tos gìrres buo jems newén pìrmoujì pastogì ìr ózdąngó nu źiaurio oro; bet

---

d) A. v Kozebue. Preussens ältere Geschichte II B. 29 K. s. 207

dar klietimis wissû jû tôrtû, kôriosi pawałga, apdars ir łobis buo pakliestas. Bitys buo jems wissónaudingiausejs girriû gywolejs; nesgi neszę medû ir waszką i drewęs; isz medaus darę midu o waszką tąnkej lejdo i swetę szali: kajpogi metusi dar 1467 iszlejdo i swetę szali dwę tukstąntę pundû waszko. Praszalejtis Žiamajtiusi gywenós dar metusi 1540 sako, jog wissoje pasaulie nessó teip didej bałto medaus kajp Žiamajtiuse, a) kou wardaj patis, bicziulys, bitkopis, bitiniks, waszkiniks stigawo o istatimaj Lietuwos ape drewès tou ajszkej rodo. b)Girriosi tejpat augo apinej, kórius paupejs rinko ne wen dieł sawes ałui ir midui daryti, bet dar atminamaj weżę i mógę pardouti, tarp k ttû medęs apynojû yra m: 1456 garsejs minawojemis Žiamajtiusi, apigardû Skersnemuniû, Pamusziû, Joniszkęs; mesó paukszti6 ir Žwieriû patys majtinos o nu spejgû ir darganû jû kajlejs dangsties ir siausties; tu negawusis tad isz lijpos łunkû demblus drabużui audę, jau awałus wyzó, isz mauknû pałagus, punès ir łapinès sau dirbo, apyniû wirksztiemis ir płauszómis bej witimis siułoię ir rajszioję. Jsz tû patiû łunkû wiję tejpat wirwès ir numû padargą tijkę, kou szenden dar daugio wijto tebdaro. Jsz tosziû, źijwiû, szakniû ir wijtû pynę ir siuwo numû stotkus, beje. rakąndas, kórwius, rietius, sietuwès, pintinès, kretełus ir teip tolaus. Žilwitiû, blendiû wicès wirbgaliû wijtoje diewieję. Jsz berzû ir klewû sółą lejdo, sakus, derwą ir degutą żibóriou tijkę. Kajlejs meszkû, łusziû, brijdiû ir tauriû jau patys kajp sakiau, daries, jau płoustû ir waltiû wijto par uppys kełdamijs naudoię c). Webrû Sabałû, Kiau-

a) Gwagnini Sauromatia Europea Lib. II. p. 273.
b) Statut Litewski Rozd. X. ar. 3 i ar. 13.
c) Kojałowicz Histor. Lith. Pars 1. Lib. III. p. 48.

niû, ir Udru, Audìniû błomas lejdo i swetìmus krasztus kìjsdamis jès i rekalingus sau daktus, beje: i gelżi ìr druską. Patius ragus żwieriû, wìjnus ant késtiû gałus maustė ìr ragotìnės dìrbo sau ginkłou, nesgi gelżìjs dar neżìnoię, ìsz kittû gierę, nu kô ikì sziolej geramą stotkéli senó iprotió taurì arba tauragì tebwadìn. Ougas pates ìr grybaj medì augo. Oużoułaj, szermuksznej, ììwas ìr pótelej tepat wajsiu neszę, kórìoumi jau żmônes, jau pauksztej majtinos; no priłaidus łabiaus ne kaip jawajs atmìnamaj dar Żamajtiusi barioię. Wìssì tìj daktaj teip dìdej rekalingì żmôgaus gywenìmì; jog be jû niekaip negalieję gywotì, nekamì kìtór, tìktaj tose gìrìese tebuvo gaunamis. Jr tejp ajszkéj anìj regieię, iog gìres jems szimtą kartû daugesnej naudingû gywolû ìr pouksztiû bej putniû augìno ìr lesìno, nekaip patys galieję só dìdió wargó galwìjus i sawą nómus istejgtì. Kas dar yra didesnió, gìrres jus szilde ìr newen nu biauriû darganû, lytû ìr spejgû bej wietrû; bet ìr nu patiû neprietelû glemżę: kajpogi kad kitas tautas pìles, kałnaj ìr juras nu neprietelû ginioię, tad Żamajtius ìr Kalnienus arba Auksztiéjus traszkąntes girres ìr wersmes dąngawo. a) Todieł senìje Kalnienaj ìr Ziamajtej apsìkapieje sawo gìrriesì ìr wersmiesì it piliesì iłgus amżius łaymingaj gyweno lousybì sawa bocziû dziaugdamos ìr wìjwą Djìwą pasaulęs Peruną garbindamis.

Regiedamis senìje tokę naudą ìsz tû gìrriû didej jès gerbę ìr augìno, żalus medius łajkę o pasausès tìktaj numû medìgaj ìr padarinej tekirto o sąnkrytomis ìr sauszakièmis numusì szìldies, ìr teip, jou naudiugesnis medys żmôgaus gywenìmou buo, jou

a) Martinus Gallus in loco citato.

didesnej jì saugoję, ne wen tułus medius; bet ìr ciełas gìrrės taupę ìr óz szwentas tórieję, ìsz kóriû be žìnios gìrriû kónego nieksaj newen żalio wìrbelio ìszłausztì bet iźenktì tenaj negalieię, negut galą daroms kajpo szwento wìjto głôbôs sau wejzieię. Oużoułus ìr oużoulinus par wìs didesnej gerbę kóriûmałkó pagał jû noumonęs rejkieję szwentą ugnì touitimpos ąnt Dìjwo garbies kurintì, iki pabangos szios pasaulęs, todieł oużoułus kìrstì kajpo szwentus medius patys kónegaj szwentajs kirwejs tegalieję. Newen buo pardieti ąnt tû girriû konegaj, kórij jes saugoię; bet ąnt didesnio jû ôrumo wìssódidelojo oużouło ouksusì szietró óždengtus sawo Dìjwû stabus łajkę ìr tìnaj meldies szwentą ugnì kurindamìs; nesgi kajp tujau regiesem baźnicziû neturieję, bet jû wìjto buo oużoulinaj ìr lìjknaj kóriusì Dìjwą szios pasaulęs Peruną garbino, todieł ìr tas gìrrės it szwentas wìjtas gerbę ìr gôdoję.

Tas dar yra stebóklingesnió, iog tosi giriesì iłgajniou isìkurę atsìkìjmìniedamis wenkìjmiusì, pargerą szaukìmą, nu kits kìto, teip, idant bałsą gajdio ar szónìjs sawo sósiedo galietum gìrdietì, kou darę jau dieł iszwęngìmo tarp sawęs barniû, kórij it wejkej galieję kéltìjs, tórint ligej pìjwas, dìrwas ìr daržus, jau saugodamìjs nu gajstrû, idant wìjnam trobesiou óssìdegós, negalietum ugnęs prigautì sôsiedo trobesio, arba nutìkós wìjnąmì kìjmì kôkej notìj, idant ąntrasis gìrdiedams sawo sósiedo szunys łoint, pats galietum tó tarpó pasìtìjktì ojû nu sawęs remtì, ar ąntram pagałbą dontì, je to but rejki. Jr teip ìszmintiugì Kalnienaj ìr Žamajtej tokió pasiriedimó pagałbą ìr atsargą wens ąntram jistejgę, nesgi tejp gywenąut, ne buvo tarp jû neižodiou, ne itartej, negi skaugè wìjtos. Pakajós tarp jû buo jams wìssópìr-

mouji lietó: kajpogi szenden dar kłausams Żamajtys diełko nekìszas i swetìmus barnius ar wajdus, atsako, nemąno kiaules, ne mąno pupas, arba kas mąn lig to, noris sau tepasibucziou. Teip szenden dar daugio wìjto tìkrije Lìjtuwej tebgywen atsìkìjminieji sawą wenkìjmiusì, Żamajtiusì, Kórszì, Parusie bej Kalnì. Pìrmasis jù trôbesis tosì gìriesì wadìnos nóms arba nómas, nómatis, diełko ìr wissa tauta nu praszalejtiù nômadejs buo wadìnama beje: *żmô*nès nómusì gywenąntys. a) Tas trobesis kóri szenden dar daugio wìjto gał regietì, buo pailgoutenas kètwìrtajnis, be łubù i pìjtus só sklautajs, kóriusì netolìj nu cziókóro, buo trys łąngelej rąnstì ìszpiautì, wéns aukszteanej o dó żiamesnej par dó roustó, płatumo kajp bałąndis galieję iliektì nu wanago wìjemas ìr dumaj ìszruktì. Po sklautajs i pìjtus buo durys didiosiems wadìnamas, pro kórès maźne só weżìmó galieję iważioutì, nu rytù pusęs buo mażosęs durys o szalłie jù łąngalis nu saulietekio tejpat roustì par augumo nu żiamęs, dieł szwìjsos ìszkìrstas, po tó łąngalió nómo pusie doubie ìszkasta i kórę pylę papławas ir kìttą iórsztą undenì, ìsz kórios doubies tekieję pro nómo pamatą i griowì, kórsaj ìszwestas buo nómo pasìjnió łauko pósie pakalniou. Par pęnkys ar szesys sìjksnius nu didiosęs ąngôs buo par warìne sìjna, kóri abì szalìnì sìjnì jungę, kórioje buo dwejes durys. Wìjnas eję i kamarą, kórioie sóła buo łajkoma ìr kìttì bałdaj, nu ko jau sólôs, jau bałdù kamaró wadìnos. Antroses durys toie par-

---

a) 1. Dzienik Warszawski. 1826 r. T. IV. s 37....... 2) Lepner Preusch Litauer VIII. s. 71. — — — —. 3) Johan. Lasicius de Diis Samogitarum et alior. Sarmator. Basileae 6115. pag 1. et 44.

warinie sìjno tokio pat mażne dìdumo buo, kajp didioses, wedę ìsz nómo i twartą arba kutę tejp wadinamą nu żôdio twertì, nu ko paskou wìssa gywenìmą twaró arba dwaró wadino; kórsaj pradio ìsz wìrbû nu twertas buo, wìjnas szalìnės sìjnas só patió nómó tóris, kóremì twartì buo gywolej pasìjnejs prisìjtì beje: karwes, jautej. Widórie to twarto buo awys atskìjstas kéturiomis gardiemis, nu kóriû wadìnos gardó, óz tam twartou wieł buo kute arklû twartó wadinama, wìs tarp tû patiû szalìniû nómo sìjnû stowieię, arklej jau pri óżiėdę pririsztì, jau pałajdì, każej arba kómelej nu seniû arkliû atskìjatì ìr kartìmis kąmpì óźszaudytì stowieję, ta arkliû kute tórieję nu saulietekio durys, pro kórės arklus ìr bąndą warę gìrdytì jaukem orou essant, spejgoutìj drungó undenió ìsz nómó gełdosì gìrdę. Óż tá arkliû kute buo dar kiaulû kutale arba twartalis, kartajs nebtosì patiosì nómo szaliniesì sìjnosì, bet pridórtosì, pri gałotìnėj nómo sìjnaj ipatìnió rentìnió daug żemesnió óż nómo sìjnas. Żousys, pylęs bąndos twartì buo łajkomas. Jr tejp gaspadóriós siedìjs ąnt soulu nómo pasìjnie wìssą sawą pìjsą galieje regietì. Stogas to nómo pìrmó buo mauknomis kłotas, idant, kìbirksztys ìsz ugnęs liekdamas ne ikibtum, o ąn tû mauknû wìrszó ìlgìnejs. Asłoje patìjs nómo jou ì kąmpą kamaros linkon buo kartajs doubie ketwìrtayniszka ìszkasta i kelio mierą giłómo ugnawìjtì wadìnama, tejp erta, iog gaspadìne walgì wìrdama galieje apsókou wakscioti, kad kitì ąnt krąntu sósiedusis, kojės żiamin nalejdìj szildies. Gretó kamaros sìjnos par póstretio sìjksmio eię parwarìne drukta sìje arba balkis, kóri abę szalìnę nómo sìjnę jungę, nu kamaros sìjnos ąnt tó sìjì buo dwì póskazìlininkì kartalì par pósąntro sìjksnio

nu wijno antros óźslejtì ìr lentomìs prataszìniemis nu pat sìjnos kamaros lig pat sìjos apgrystì, kórios wadinos óźłomis, nu żôdio óźlejstì, iog buo nu kamaros ąnt tó parwarìnì sìjì arba balkió óźlejstì. Po tomis óźłomis par oulekti dwì kartalì tworìnikì pasìjtì wytimis, wìjnajs gałajs ì kamaros sìjną stìprej iremtì skyliesì tá łietá ìszrenstosì, ąnt kórem kartalem krowę medius ar rudìnì mesą kabìnieię dziowintì, nu kô ìr kriautì wadìnos. Ąnt pat wìdoriu tos doubies ar ugnawìjtęs skérsaìj tìjdwems kartems buo pardietas ouźouła mìjtas ìr stìprej tìnaj prirìsztas wytiemis, prikório patemì wìdórie buo pasìjtas ouźouła ramentas ouszó wodìnamas, żiamamìjì galì só kìbekló pakumpusęs szaknìjs it nosì, iki pat ugnęs nutysìs, tejp, idant katìłas ąnkabintas walgiou wìrtì galietum kajstì ìr wìrtì. Dar buo ąnt tó mìjtó arba akstì ąn kório ìr ouszós kyboję, pasìjtì, kélì swaraj ledinęs dróskos ąnt szniureló, tejp, iog gaspadine atrìszosi nu ąnszo szniurelì, galieję druskas klópórì i katìłą ìlejstì ìr wieł pamìrkiusì auksztin patrauktì, kórsaj ìszkéłtas ìsz wìrało łaszieję tìnaj iki nu dziunós. Óź ugnie ąnt szaliuì nómo sìjnó buo lentyna, ąn kórì sógrystì masginej, beje: kauszaj, sąmtej, dróskìnes, bludaj, mentórej stowieję. Po tó lentynó kyboię kórwys, kóremì szauksztaj, taures, taurages ìsz kóriu gierę, buo sódietì. Pasìjnejs to nómo buo platì ouźouło soułaj, ąnt kórejs dìjną siedieję o noktì kojes sódurìj gólieję. Ąnt cziókóru nómo buo liekej ąnkabintì o stogo sketers spalcjs apkrautas ìr welienomis par dwę oulektę iłgomis apsłougoutas.

Senowie Kalnienaj ìr Żamajtej tamì tróbesie wìssus nómu darbus atlìko , ału, mìdu darę źłuktì źługìno, nómo asło, dirbo ratus, tekìnius, wažius, ragès, szliedès arba szłajès, kubełus ìr kìttas indas,

žąmbius ekietės, miłus ìr tubus łowiusì wielę; trumpaj sakant jû nómas buo tróbesys, kóremì kôkènorint essant pagadaj źmôgós nu saulęs ìr nu darganôs paglemžtas galieję brustì kôkì noris isìjemes knebinį; nesgi tenaj wìssadôs ugnìs kurìnos, pri kórios pabłakó sósìedusis szìldies ìr parmerktì nu lytaus ar kriuszos dziowìnos, wasara tenaj walgę, rudini ìr žìjma stotkus arba bałdus ìr kittą nomû padarynę beje: žąmbius, ekietes ąnt sółos kamaru sókéłtus łajkę.

Antrasis tróbesis it szalìp to nómo wìjnó kèrtì it sósìkìszes, kutiemis wadìnamas buo, tejpat paiłgoutìnas kétwìrtajnis; wìdórieie pìjtìnęs sìjnos torieję wìjnàs dórys auksztàs só lig sìjnó ìr tejp płatès, iog sówìsso didiausió szìjno wežìmó galieję iwažioutì, kóri rume tarp trijû sìjnû ìr tû durû wadìnos tarpìkió arba ratajnicze, kórioie rataj; wažej ìr rages łajkomas buo, kartajs karęs žìrgus tenaj ant stelingio łajkę. Jsz tôs patios pnsęs, ìsz kórios i tarpìkì buo dórys, tejpat wìjno ìr ąntro szalie to trobesio tarpìkió pardalyto, kutiemis wadìnamo buo wieł durys. Tosì kutiesì tejpat łajkę gywolus, kórìj nómo twartì netìłpo, óź wis walinykus galwìjus ìr aszwìjnius. Tos kutes je sósìkìszo só nómó, darę wìjna trobesì dwilinką, tada patio kértio, kóri jungę nómo sìjnas só tû kutiû sìjnomis, buo stogine i kórę krowę ìr łajkę žìjmaj paszarą, ìsz kórios pagał to kajp rejkieję nómo twartì ar tosì kutiesì galwìjus szierę. Je tos kutes buo dwìlinkas ar trilinkas tad jos buo atstó nu nómo. Tarp nómo ìr kutiû arba tarp patiû dwìlinkujû ar trìlinkujû kutiû buo łajdars, tąnkejs akmìnimis grystas, wasarą ìr rudìnì sziaudajs pakrejktas, kóremì galwìje parejusis ìsz ganikłos ìlsieję.

Tretesis trobesys buo wadìnams klietìs nu źôdio kliestì, nu żiamìj par oulekti ar pós ąntros pakeltas ąn trinkomis ar didelejs akmìnìmis, grystas ìr łubotas lentomis dieł sausómo, kórioie buo jawaj mìjgosì arba arodosì, drabużej, mesa, kajlej ìr szìkasznas łajkomas, beje. ìszejgos ìr lietos daktaj; torieię ji kartajs wìjną kąmbarì, kartajs dó, trys ìr kétórys pagał to, kajp ukìnìkas tórtingas buo. Wìssì tìj kambarej kajp sakiau buo łubotì, ąnt tomis łubomis wìszkas, kamì łajkę dziuwusę messą ąnt akstìmis sówertą żìjmą ìr wasarą; tarp tû kąmbariû wìjnamì buo łajkomis jawaj, kìtamì drabużej sóswertì kiboję, nu ko ìr swìrnó wadìnos, kìts buo patė żmonystaj wasaros łajkì pawestas. a.)

Kétwìrtasis trobesys bno trobas arbo swetlicze, kamì swetius żìjma wajszìno, tejpat paìłgoutìnas kétwirtajnis, kórió gywenamasis gałas wìssados buo i rytus ar pìjtus atsoktas, it pusie szalinems sìjnems buo kiauraj dwejes durys, dìdioses nu pìjtu ar rytû, mażoses nu óźpakalio; tarp tû durû eję skersaj dwì sìjnì, kórìjdwì jungę abę szalinę trabos sìjnę, tìjdwì skérsìnì sìjnì buo só junktì sìjnó prisz didioses dórys, tejp, jog, dwì dalì ertmies paliko mażosiems duriems o tretioie didiosiems: rume pas mażosęs durys wadìnos wìrene arba kókne, o rume pas didiosęs durys wadìnos primìne nu źódio pìrmo mintì, kórioie buo trejes duris bedìdiuiû: beje wijnas ì kóknę, antras i trôbą o tretioses i priszìnikę, nu źôdio prisz, iog prisz trobos durû buo. Troboie kórioie kajp sakiau, żìjmą tegyweno, tórieję trys kétórys szałótìnie sìjno stìkło łangus o dó trobos galì. I sauleteki buo alkierius arba swetio trôba,

a) Lepner VIII. s. XI.

kórsaj óżiemę, pussę trobos gałótînęs sîjnôs ìr tórieję du stìkło łangu, tô patìjs auksztio, kajp je troba, kórioie buo kakalys arba pecziós ìsz kóknęs kóramas, pri to pecziaus buo kamenas par sîjną i kóknę iszwestas, kartaìs ìsz drobęs it kélne óż stajbi pakabinta trobos pałubiusì kyboię pokiaurinę pro łubas ìszwestu, kóri buo ąnt trobos łuboms molio kauszó apgôbta, idant kìbirksztys i stogą neliektum. Po tó skylì trobos asło buo apałós ìr slesnós akmou ąnt trinku oużouło padietas, kóri ìszauszós i trôbos kertę galieję parìstì ar łankon ìszneszti. Noriedamis wakaroti, padieię tou akmìnì wadìnamą żìbintojó po skylę ìr sókurę ąnt jumì ìsz kieniû ar lìjpkauliû ugnì ìr palejdo nu skylies pakabintą kèlnę ìszpałubio ąnt ugnì, idant dumus trauktum łaukon wakaroint. Je kamenas buo ìsz molio i kóknę par sìjną ìszwestas, tad dìdesnę tinaj ugnì kurìno lìjpkaulejs ar sausais szakalejs tejp wadìnamajs beržû medejs smólkéj sókapotajs, idant ne sprogìnietum. a) Pri to żìbório motrìszkoses werpę, wirìszkìje lìjpas mìżôdamis łunkus plieszę, wìrwès wiję, tinkłus mezgę, żówìms żweiotì ar żwierims gaudytì, riużius ìr wenterius dìrbo; boczé ìr kittì senìje só wakajs płunksnas plieszę, wiłnas kédìno, gìjès wìję, pasakodamis jaunìjsìms notys ìr karès praejusiû gadiniû bej wejkałus sawo tautós. Je troboie stìkło łąngû nebuo, tad gałótìnie ìr szałutìnie sìjnoie buo i joustas miera łąngelis par oulektì roustì ìszpiautas ìr ìszwidaus só lentelì óższaunamaś, tôkę trobą waden kalni sekliczì arba saukliècze nu żôdiums sau ìr kliestì, beje; kame żmônes sawì nu darganos galieię pakliestì, tenajgi dąnkepìs pecziós isz-

a) Lepner. VIII. s. 70.

widaus yra kórams, kóremì walgyti wirę ìr dounąkępę, tokémì kìjmì, kóremì óbładcs nebuo, ìsz to pecziaus dumaj ruko i trôbą, kórios łubosì buo kiaurine, apekórę jau mìnawojau, kórę adarą łajkę lig kakalíou atsìkórinąnt, bet atsìkórinós apent ję oźkìszo ìr łąngalius szalìnius lenteliemis óssklęndę, kórioudó ikì sziolej buo adaró, idant dumams ìszrukós szilìma i trobą ejtum. Abejosì tosì trobosì sìjnas lig pałąngiù ìsz widaus ìr łauko tepat staktas ir dórys kas dewintoują dìną buo masgojemas, kou szenden dar gał regietì Ziamgalusì, Kórszì arba Korżemie ìr pa Kaunie. Tepat abeiosì trôbosì pasìjnejs buo płatì ouźouło soułaj, ąnt kórejs żìjmos łajkó wiriszkije ìr motrìszkoses ìsz łauko ìr medęs parejusis gałwas sódórìj nakti ìlsieję. Sìiosì arba balkiusì ìr sìjnosì tù trobù buo brìjdiù ragaj ikalìnietì gémbiù wìjto rodąntys skajtlu metù praeiusiujn. Antrós gałas tôs trôbôs wadìnos prisłinikì, tóris nu pìjtù szalìnie sìjno wìjną łąngą o retaj dó, kórioie tejpat buo kakalys ìsz kóknęs kórams, ta pardalita sìjnó ejtąntì nu kóknęs i galutìnę jos sìjną, toje porwarinie sìjno buo dórys i pìjno kamarą tep wadjnama, kórioie buo maźoś stìkło łąngelis, tôksaj, idant żmogós negalietum ilystì, toie kamaroie łajkę darżù wajsius, batwinius, kopustus ìr kitas żalisas żìjmaj rekalingas, gribus sliegtus, gìrą tejp wadìnamą gierìmą kasdìjnìnì óź wìs pìjną nu ko pìjno kamaró yra wadìnama, ta troba buo sziaudais kłota kajp ie nómas.

Pęnktasis trôbesys buo tepat paiłgoutìnaj kétwirtajnis rejì wadìnams, kóremì jawus sausus ìsz doubos ìszìmdamìjs, ant kłounu pakłojusis kulę. Toie rejoie buo kétwirtajnis rentìnys auksztesnis óź rejos sìjnas doubó wadìnams maźne pósę rejôs óźemous

só kakałó, kórioie jawus dziowìno, ąnt tó doubó buo dôrys arba saliklìnìkas, koremì buo łąngalis garwiłkó wadìnamas kame salykłą dziowìno, pażastiesì tôs doubos buo pełudes, kór pełus pylę. Pas netórtingusius toie doubo pieriès, nesgi ąnt kakalu buo krosnès sókrauta. Piteus garsós żwajsdżìnys kélaudams po sziaurę par pęnkis szimtus metu pìrm gìmìmo Krystaus mìnawo jau tou trobesì sawo kélonęs rasztusì, kajpo stebuklingą ìr negirdietą daktą a).

Szesztasis trobesys wadìnams buo ubłade, kórioie buo b) dąnkepys kakalys, nu to wadìnams, jog po jó newen dounąìr pyragus, bet stiekius, gujrès, poukius ìr kìtas żuwys, bej mesas képę, jau lìjpas geldosì, jau ąnt sziaudais, tengi dziowìno grudus, grybus ìr obułus obulinè, tengi buo ìr girnas sókełtas grudams maltì, ìt kaip pas Rimionys kame grudus mało, ten pat ìr dounąképę. Tosì ubładiesì pas netórtingusius ligej ìr pìrtìs kajp sakiau buo, nesgi ąnt murió kakalio buo krosnìs sókrauta. Szalìp tos ubładęs powìjnó stogó buo kamarale, kórioie, minkituwej, mułdas, mułdales, rietej, sìjtaj, sietuwes, sajkaj, rakąndas ìr tas kas pri mìltû prider, kartajs ìr patys mìłtaj buo łajkomls.

Sekmasys trobesys wadìnos stoginì ar darżìnì paiłgoutìnas kétwirtajnis, ì kórì jawus, sziaudus ar szìjną krowę, paprastaj buo jos trejokès, wìjna jawams, ąntra sziaudams, tretioie szìjnou, jau po wìjnó stogó, jau ipatej; wadinos stôgìnì, iog stogą tórieje, sìjnas buo jau roustû, jau wìrbû. Je tosì stoginiesì netalpìno jawû ar paszaro, tad krowę ąnt łauko ì żagus ar bragus, kôpetas tejp wadìnamas; bragas

a) Pitheus. 1838 Leipzig.
b) Lepner VIII s. 71.

buo kétwìrtajnis só sziaudû ar stembrû stogelió, o żagas be stogo nukamienej sókrautas. c).

Aszmasys trobesys buo wadìnams pìrtì, patio pìrtie buo krosnęs, pósie sìjnû buo płautaj nu zôdżio płautì, soułaj, ąnkórejs wołodamìjs só łapoutomis berżìniemis ąntomis pieries, żiamesnej pasìjnejs tejpat buo soułaj ąn kórejs masgoies ìr trinkos, i kórės pìrtys wedę ne wen swetius ìr pakélejwingus, bet siuntìnius swetimû tautû: kajpogi senowie wìssódidiause gôda buo sweti i pìrti nuwestì ìr ìsz perdintì; nesgi pìrti żmôgou sósìkelawusem, oż dìdej naudingą ìr rekalingą daktą tórieję. Pasaka yra óżraszyta, iog apkyriejós zokonikams Domìnikonìms Falkénawo klosztoriouie pa Embakie wìjnó dziuwusì żówì bemìstì, metuse 1245 ìszlejdnsis dó zokanìkó i Rimą, goustìjs Popieżiou; iog mìsdamis dziuwusì żówì, joudó dounó, ałó só gajlejs wìjtoie apiniû darytó nebigalentis sóbatos dìjno pakutawodamis kunû sawo rąmdytì, ta yra, pertìjs, ìr mejławusis jo szwentìnybęs, idant isakytum Tarapato Wiskupou, kad jis ìsz sawo walstiû jus szełptum. Popieżós noriedams tìjsos ìssìjautotì, nulejdęs tìnaj tajpat zokaniką gìmìmo Wałaką parwejzietoió. Atkélawós tinaj tam swetiou jemusis Łatuwieżaj wajszintì jì sawo dziowintó zówì, joudó dounó, ìr raginti gajlìnió ałó, kóri walgi ir gierìmą swetys ne wìssay teskomieies. Atejós sóbatos dìjna nuwedusis sawo sweti i pìrti, sómetós tinaj garą po kelys atwejus ąnt krosni, jemusis só płatiomis berżìniemis ąntomis nemejlingaj płaktì, wis jan karsztą jau szałką undini mesdamis sweti sawo lygè pieruris; nes tajp beperamą ìszlepusi Wałaką apnìkęs toksaj gajlesis, iog nebtwerdamos nu karsz-

c) Lepner VIII. s. 71.

tio, mókęs łaukon isz pirtij szaukdams tus żôdius. Ej Wieszpatie! Kas taj par sunkybe istatimû gywenimo tû wargszû, swieti negirdieta. a)

Dewintasis trobesys buo kalwę butinaj kėtwirtajnis, kórioie patys sau padarynę ir ginkłą kałą; nesgi Kalnienaj ir Żamajtej giediejos konorint nu swetimo rekałauti, todieł wis patys sau dirbo.

Deszintasis trobesys wadinos ubłas, tejp wadinamas smałos pecziós, kóremi derwą arba smałą ir degótą degę.

Tarp tû trobesiû buo dó arba trys prudaj iszkasti, wijni dieł żówijs wejsimo żówinojeis wadinamis kiti dieł gywoliû girdimo, kórinse tó tarpó wasara ir rudini żousû ir ąntiû burej plórszkę.

Rume tarp nómo trôbôs ir klietęs buo dajlejs żiogrejs óżtwerta, kórioie żiele weie ir wadinos kijmó, nu kó ir wissa buta yra wadinama, kijmó arba kajmó; noris tulli nor tou żôdi kajma par soda iszmanyti; wijnog żinoma yra, iog Letuwej Kalnienaj ir Żiamajtej gywenti sodosi negebieję: kajpogi Żigmantas Augóstós didesis Letuwos kunegajsztis ir Lankû Karalós noriedams łażą arba baudziawą swietou ąntmesti jau nu metû 1562 pradieję swietą wersti sodosi gywentj ne wenkijmiuse, kajp tujau regiesem

Rume po alkieriaus ir trobos łąngajs pagał wijnos ir ąntros sijnos buo i kotwirtajni óżtwerta żiameanejs dajlejs żiogrelejs, ąnt kórejs pujkas, beje: nastórcijes ar kittas pałajpinęs żôles żydiedamas smajgsties. Widórie tos rumęs it popat langajs trôbôs ir alkieriaus buo kėtwirtajniszką łowa żiamiû iszpórentû par oulekti storaj pripiłta ir welienomis żaliomis arba rentinió par wijną ar dó roustó aprij-

a) Joh. Gottfr. Arndt Liefland. Chron. s. 34.

sta, idant tìnaj žámes nesklejstumes. Tìnaj augo sódìjgtì tejp garbingì mergajtiû rntaj ìr lelìjes nu neatmìnamû, ąmžiû iki szè dìjna jû dajniesì tejp didej garbìnamis; nesgi noris nuìłsusi griebieje, audìeje, werpieje ar rawiejo eię tenaj dziaugtìjs sawo gôdôs žôlelì it kajp but nenuwergusì essanti, tujau linksma, dajnioudama sawą rutus łajstì ìr rawieje, noris mienesìjno; Nesgi ten jos tórtaj, grażybe ir gôda augo, beje, rutû wojnikelis klestieję, kório kitta karta Kalniene ìr Žamajte ne but kìjtusi newen i aukso rumus; bet ìr i tórtus wìssôs pasaulęs: kajpogi jos tiewû nómelej ìr rutû darželis buo je parwìs brąngesnì. Aj! kór dingot tos Letuwos gadìnęs, kad Letuwe kalniene ar žamajte welijos mìrtì nekajp óż Gódą arba Łanka ìr Wakiti tekletì. Je alkieraus nebuo, tad po gałutìnejs ar szałutìnejs trobos łąngajs buo tas darželis óztwertas, be kório Žiamajte ar Kalnienì tarìes ne mergajtì essąnti. b)

Aplinkou klietiû, trobôs ìr kìtû trobesiû augo sliwìnaj, wìjszninaj, kóriusì bitiû aulej, jau po medejs, jau po pastogiemis buo ìszgóldytì. b) Panumie pa ubładie buo apìnoje. Szólìne buo wìssados artiaus nómo ne trobôs. Kas dar didesnej wìssì trobesej buo medejs beje: klewajs, lìjpomis, ousejs, beržajs, głousnejs apdìjgtì nu szimto metû angąntejs, jau dieł uksmies, jau dieł paglemžìmo nu ugnęs kìjkwìjno trobesio; nes tarp tû wìssû mediû wisodideloujó buo oužoułas kìjmo wìdórie ar sôdni szimtajs metû sawo ąmžiû skajtus, po kórió senowie Kalnienaj ìr Žiamajtej meldies, kajp tujan regiesem. Nu tołó wejząnt tarsis lìjkną ne kìjmą regis. aplink trobesius

b) Lepner IX. s. 82.

buo daržaj, óž daržams dìrwas, rugìjnas, warstijnas pudìmaj, tolaus pìjwas. Szalip kìjmo óž dìrwomis buo lìjknós tejp wadinama medes nu żódio lìktì, kórsaj buo łajkomas ìr auginamas bej óž szwęntą tóremas, kóremì wìssokiù mediù wejsle auginama buo, idant kokio noris notie gaspadoriós galietum sau wìssokios medìgos padarynej sau gautì ìr nu swetìmo jos nerekałautu; trumpaj sakąnt jou toles-nej óž kìjmou jou didesnej wissosì pusiesì trasz-kąntes gìrres niuksoje, tarp kóriù Lëtuwis kalnie-nas ar Žamajtis praskinto łaukymie niekó nerupin-damos ìr nieko nežinodams wìjnas girrès, bałás ìr dangu teregiedams bej wìjną Dìjwą garbindams brusdę łajmingaj sawo nùmi; negot rudinijs tylę na-kti ar žijma spejgoutìj garsós szunû łointiù ar gaj-diù gìjdąntiù sklydórdams par medės skélbę jem ìr kìttus sósiedus tìnaj giriosì tepat gywenąnt.

Toki wìssą sawą gywenimą szenden dar kalnienaj ìr Žàmaitej teb waden nómajs nu wìssópirmojo ìr wìssóweczojo sawo trobesio nómó wadìnamo, kóri wìrsziaus regiejem. Lietos noumonie toksaj kìjmas wadìnos dar ukió, nu ko paejt żódys ukìnìks Gu-diszkaj obywatelis. Je toksaj kìjmas karej kiełóses lejdo karejwi jotą, wìjną, ar dó, trys pagał tô kajp daug žiamęs torieję, tad wadìuos żemlonió, nu žia-męs, kórę buo sau pragywenęs. Kamì kakio apigar-do ìlgesnej lousybe pateko, tìnaj ìr tokìj numaj wie-lesnej ìsztwierę.

Nu to kóžnós skajtitos regiedamas tìjk trobesiù wìjno gywentojaus gał sprìjstì ape buda ìr ìszmintì senowęs Letùwiù Kalnienù ìr Žamajtiù ìrgi minietì kas par gywenìmaj tenaj yra buwusis; todieł niera kô stebietìjs, je anìj dajniesì sawą nómus wissadôs dwa-rajs waden; nesgi je kórs kìjm's netórieję tìjk tro-

besiû wadìnos pósukió, o je du trobesiu ar wìjną nómą tetórieję, tad inómió wadìnos. Wardas kijmo dìdio ar mažo wìssados buo wadinamas nuto, kórs jì buo ikuręs: ìr tejp je Stąnkós, jo kìjmas arba nómaj wadinos Stąnkiszke, je Mìkniós, mìknìszkì, je Rókys, Rókìszke ìr tejp tolaus; nes jog tąnkej jû wakaj netolìj nu tiewo kìjmo tejpat buo sau gìrriosi butas ikurę, tad wadinos Rudate, Miemate, Meszkele, ta yra: Rudęs, Miemas ir Meszkio wakaj. Kartajs wardó broliû, kórìj tus kìjmus buo ikurusis ìr tejp Pelde, Lede, Drupe, kou szenden dar sodas tejp wadinamas ajszkej stìgawo, beje: wìssodos nu wardo pìrmujû sawo ikuriejû buo wadìnamas.

Pirmìje gywentoje isìkórdamis itou nómą tórieję sau pìrmusius bendrus szóni ìr gajdì; nesgi pirmasis saugoię jo łobì nu pìkto žmogaus, skelbę jem ôju: kajpogi szenden dar yro tarema: tou saka, iszłaię jau szónys, beje: nómìrę, pragajszo ar ìszeję kor kas nebgrysztìnaj, g'nioię jì ne wen nu Žwieriû, kórius padieję jems mediotì, bet dar pats kajp sakiau aszwìjnio wìjtoie jem wergawo ìr bandą ganę, kas dar nesenej Žiamajtiusì buo regemó: kajpogi wissì žìno kajp rék szunì gódinti, idant pìjmìnijs wìjto bandą ganitum. Žìjmos łajkó kajp sakiau wažiamo, wažiusi tejp wadìnamosì ragiesì, nu żôdio wažioutì szónì ikinkíusis, diełto jog szou par wìssodidiausės tankmės galieję parlysti o grvžtant nómus atsektì. je kou wežę, tad ragiesì ìr szłajesì. Antrasis jû bęndrós buo gajdys, kórsaj rodę jems dìjnos ìr naktìjs łajką, rejszkę lytu ar gìjdrą ìr skelbę iwajrió bałsó tejpat artimą ôju kìjkwijno notie.

Paskou awys buo jems wissónaudingiusejs gywolejs, kórìj dawę jems ne wen apdarą; bet ìr pa-

wałgą. Jr reges kajp kóri mìne tautòs kokio płauko awiù wejslę buo atsìwedusi i tou krasztą, tejp ìr lig szè dìjna tokio pat płauko awys tebłajko. Jr tejp wìjnù awys buo ródas, tìj ìr sermiegas ródas diewieję nu ko rodsermiegejs wadìnos. Kittù awys joudas wiłnas tórieję o nu ju patys wadìnos joudsermiegejs, kóriù bałtas buo, bałtsermiegejs, kóriù piłkas pìłksermiegejs buo wadìnamis. Negał szenden ajszkéj numanytì, rasi ta barwa wiłnû rodę jù kìltì arba jù pìrmusius geradiejus ìr riedìtojus, kórìj buo jems ìstejgę awys, kóres szìj ąmżinaj jù mìnawonej tejp dìdios sau geradiejistos ìsztejstos iki szè dìjna tebłajko dieł jù garbies, ìr kìjk wìjna mìne noris-wìjnó kałbó kałbąnti wìjną dabą sekanti, tór sau óź wissódidiausę gôdą sawo płauko drabużió darytìjs; wìjnog sunkó dar yra licziu tos dabôs szenden dar sekamos tejsingaj pasakytì.

Kìttas jù łobis buo bandos ìr arklù pìjsós, nu ko szenden wissą tórtą łobió tebwadin, nesgì senowęs kałboie karwe łôpó arba łabó wadinos, nu ko ìr żôdys apsìłobtì arba opsìloubtì paejt. Arklys buo jù karęs draugó; nesgi ne wen numusì só jómi brusdę, bet dar joję ąnt jó i karę sawo neprietelu graudintì, todieł i patingaj jus gerbę ìr augino żirginicziose ape kórès paskiaus matisem. Nesgi kèli kélawo, łąnkę gentys, atliko ukęs rekałus wissadòs rajtì apżargó; kaip szenden dar jaunas Żiamajtis negaliedams jôtì, welijes piestes bejtós ne kajp ratusì beważiouis, tardams ar asz cze koksaj wergas ratgalie wilktìjs! a) todieł żìrgaj jù dajniesì yra dìdej garbinamis kajp je rutaj.

a) 1. Rehsa (Dainos) anmerk. s. 330. 2, Gervais Notizen von Preussen mit besondere Rücksicht auf die Provinz Litauen 1. Samlung s. 29.

Pìrmìje rataj Kalnienû ìr Żamajtiû buo ąntdum tekìuiom szlóiżió wadìnamis, ąnt kórejs jawus ìr szìjną ìsz pìjwû weżę bej i kéli kélawo; nesgi kitokiû ratû negalieję diewieti dieł ąnksztumo ìr szłapómo kélio. Piautuwus, dalgius ìr grieblus diewieję tokius pat, kajp je szenden regam diewemus, tiktaj negelżìjs, bet medio noragajs ìr wìrbałajs.

Tejp parwejzìejós noris pawìrsziou krasztą ìr nomus, senowęs Letuwiû, dabar rejk żwìlkterieti ąnt jû budo ìr dabôs. Jan nu to, kou iki szioł pasakojau regema yra, jog jû krasztas, óroas ìr ertì nómaj newen nelepìno, bet kou didesnej skódrìno ìr stìprino tìnaj brustì tejp, iog wargó wargą remdamis nómusì, dirwosì ìr giriesì newen netìżo; bet i gejszi sópentieję. Nesgi ne żiaurós ôras, ne nôżmì żwierys, ne nugriesę jû isìkórtì traszkąntiosì girrìesì, negi jìms tenaj krówìnì wargaj ikyrieję: kajpogi szenden dar drousìnąnt rupesningą żmógu yra sakoma, kor dìngsì gyws i żiamę neilysì, rek ąnt swieto wargtì kol gywam.

Wìssì buo augómo wìdótìnio ne tejp smólkio kajp rimto ìr petie, wyraj żalukaj só wissó sótìkì; nesgi szenden dor yra tarema, żinì wirs kôks parìtós, tôks pastatiós, arba iłgs tìjws mergìniks trumpa drukts darbiniks. a) Nesgi kajp girrioie medius żiamus ìr stąmbius regieję nu wietrû ìr audrû nepawejkamns, taj tarę, iog ìr żmônes netejp auksztì ìr smóklì kajp stąmbì ìr resnì żalukaj yra galentys prisz wargus ìr nełajmas stengtì. Wìssì buo ne tejp dìdelì, kajp augałotì, stowyłos statios ìr gaszios, augómo skajstì, kałbos dronsios ìr sókrios, akys żydraj rajnas, kuno dìdej bałto, wejdo daugiaus

a) Teod. Lepner. VI. s. 49. 51.

baìłgoutìno nekajp apalio, kório ìlinkmes daugiaus ajszkes neismegóses rodies, jaunoumene lig 40 metû skótos, idant paskou tanki barsdas wieputìnejs sósìsókósi ąnt żąndais nioksotum, a) płaukaj, tąmsi óż ausys sókastì, kóriû kassas i óżpakali nudrìbuses wiejû skłajdomas it arkliû kartej płajksties. b) Ąnt gałwomis skłastaj ìt dìrwoje wagas taukszoię, oustaj it kószkej ìsz panosęs kyszoię, nu kóriû gerąnt ar wałgąnt it nupiedû warwieję. c) Powizos drousios ìr małonios, ąnt kóżno wejdu narsybe ìr kąntrybe żydieię o małone artimo kìjk wìjno szìrdie klestieję, stowyła, kałba ìr kóżnós źingsnis reiszkę wìssus lousus essantius, ìr deja tam kas netejsingaj rąnkó kóri tarp jû palytieię, ar żódió óżgawo, tas ąnt wìjtó żiakterieję; nesgi kélę nedoram nelenkę: kajpogi szenden tarema yra, kajp smôgsió, taj żiakteriesì, szou ąnt oudegó nónesz ìr tô pakaks, arba kajp błokszió, taj ìr pasmirsì, ìr toumi teitenkinsi, arba pusta tawęs ar mąnęs, taj yra: te pósto wieie tawo wìjtoie ar móno krìtosio, arba kas mąno rąnko, tas tawo kakto, taj cze ar tawi ar mąni raus gìltine, lìksió ne lìksió, het kìbsió; nu ko tarema yra, tas ejt saka, ąnt wìjno, todieł ìr lykìnis skajtlós 3, 5, 7, 9 yra łajmos skajtló wadìnams: kajpogi kanauniks Daukszós dar metusì 1588 sawo pamokslì ąnt 22 ąntros nedielos, mìnawotìnus żódius ìsztarę, ìr tejp

a) Pellibus et laxis arcent male prigora braccis,
Oraque sunt longis horrida tecta comis
In paucis remanent Grajae vestigia linguac
Haec quoque jam Getico barbara facta sono.
Ovidius Tristia L. V.. XII.

b) Helmoldus Lib. 11, cap. 18 p. 36... Homines cerulei, facie rubra et criniti.

c) Lepner. VI. s. 49.

sako «bet wôs żodeló pażejstì brolou sawo kakłą atemaj.» a) Wissì pakentąntys szaltì ìr alkì ìsz tórintys, dargańó ìr spejgó niekìnó, nesgi sakoma tebiera, kęntąntesis pakęnt; kałbo ìr elgìmìjs par wìs tìjsą saugoientys ìr milentys: kajpogi tarema yra, mełagys pasaulę parejs, bet nebgrisz, arba mełagiou paskou ìr tìjsą sakąnt niek's nebtìk. Sawa kietiejìmusì ìr wejkìmusì ryżósys ąnt ko norint, nepesnoies, neąnksties; bet atlikdawo ìr dìrbo nuwejktìnaj: to dieł kìjkwìjnamì darbì ìr atlìkìmì kłotes buo; nesgi wissì sau dìrbo, elgìmìjs gôda, o ryżìmìjs atìdę rodę; nesgi newiens nenorieję begiedió buti, kou pradieię tou ìr nubęngę, kóźnós sawo nupełnó ìr óźdarbì kakìnos, swetìmo negejdę, miniedamis nesaulęs ąmżiû gywensentys, wełtou sawo tórtû neklejdo, dowìnû nedrepìno, atmìnìmą ne weźìma darę, kìjk wéns só rytó gyweno, aukso ìr sìdabro negejdę, b) nesgi niekam rinklawû nemokieję; ukęs dumo ìr jos rekałusì tarp wìssû klautìs ìr wìjnybe buo, kóźnós szelpę rekałauienti ìr gelbieię gajsztąntì, wìjszes jû buo mejlęs żenkłó ne żmônystęs, c) ìszejgó buo padorums o żmônystó wieźlybum's, skołos ìr pakłanû neżìnoię; nesgi wissì wìssąpartekusis buo ìr swetìmû pramoniû negejdę, patiû apdar's wìssìms padarió buo; drabużie ìr walgie nelepìnos, ìr je kas ąnto slygo, tou ìsztìżiu wadìno, wargusì kąntrybę ìr stąngybę o dumoie ìszmintì

---

a) Dauksza, Omilje w Wilnie 1588. pag. 360.

b) Helmoldus. L. II. C. 18 p 36..... aurum et argentum pro minimo ducunt.

c) Albertus Crantcius, Wandalia. L. II. C. 20. p. 37......... coeterismoribus et hospitalitate nulla gens honestior aut benignior potuit invenire.

rodę, wiltie negóro, paskótìnie nenusìmìnę o żadietojì nenusìgando, nełajmó neìšìpylę, łajmoie nedidiawos; diełto karie narsybę, ukiè dorybę ìr tejsybę par ąmżius tarp jû klestieję; noris jû nómû dórys ąnt medio kaszkomis gìrgżdieję; nesgi szenden dar saka «isz bajmęs mìrusem besdałaj skąnben« kou szirdie tórieię, tou ìr żódió rejszkę, ne kìltìs, ne tórtaj; bet ìszmìntìs ìr dorybe nu wìssû pritìrta kìjk wijną i wiresnybę kielę; d) nesgi wìssì ligì buo, ìr tejp kas narsesnis karie, tas ìr wiresnis, kas doresnis, ìszmintingesnis ìr tejsesnis, tas tejsós, soulì siedieję, tardamis tejsem ìr Dìjw's paded. Atlikìmas darbo ar rekało jû dziaugsmó buo o paìlsis po wargû linksmìbì; nesgi weje pakłotì, dangós apkłótì o ałkune ar akmou pagalwì buo, e) krówìną prakąjtą nubraukós, gìrio wargós, kéławós, kariawós, ar sunki darbą po żiaurió óró nubengós, wíssodidiausió buo dziaugsmó pri szwentos ugnęs pasìszildytì ìr toumi sawi ąnt didesniû wargû pastìprìnti.

Pażìnes tarp jû ne wyló, bet bendrybó buo, tórtus neliebausìnaj, bet astąnkaj krowę, mìniedamis, idant raduses rekałou nerektû nu swetìmo praszytì, kas dar piktesnej nu nepritelaus małdautì, ìr kad it tejp ne nutìktum kajp tìms pìjmìnìms, kórìj wiłkams bąndą apnìkós, sznnys łaken. Niekû darbó neóssìje-

---

d) Michailonis Lituani, fragmen VII. pag. 29.

e) Wizerunki Wilno 1840 Tom. 22. s. 62..... Et scamnum aut saxum aliquod, pulvili loco, deligunt: haec stramentorum usum ignorant defatigata. Rasztìnìks sawem akìm regieies, sako, tolaus. s. 68. nullus in toto urbe (Wilnioule) lectorum usus, imo moliter cubare vitio datur, dar tolesnej sako, s. 67 multum est si ditiores utantur scamno ursina tantum pelle contecto.

mę, ukęs, ar lietos rekałajs terupìuos, kajp szenden dar saka» tas nie kam lietaj neder, maż kou teigawusis ar teistejgusis ìr tonmì dziaugies, tardamis wiłkou biegós łab ìr oudega. Tas tarp jů tórtingó wadinos, kas nu swetìmo nieko nerekaławo. Patys wìs atlìko par kìttus nieko nedìrbo, miniedamis tą patarlę, szou szunì, szou szunì, szou oudegą wìgs. Kétąntem ne jo protó ìr galì koki noris darbą óssìimtì, linkieję ìszmintingaj, nu to lautìjs, tardamis wargali nieko nepeszi. Kou norint wejkdamis ar dìrbdamis wìs ìgałą wejzieię, kajp szenden yra tore ma wejziekiem saka, kam cze teks szódìnasis gałs, wìjnybe, tejsybe ìr mejle artìmo tarp wìssů klestieję, brolejs wens kìtą wadìno. Rasztìnikaj tů gadiniů negał atsigìrtì jů budą, ìr tejp roszo» Letuwej yra didej gerós szìrdìjs ìr gajlingì źmônys juros skéndiuius nu juras wagiů apnìktus juro gełb, pakélejwingus ìr nuwargusius praszalejtius szełp, tarp sawo żmôniů, kam noris nu tìkós nełajmaj beje: krószaj, jawus pamuszós, ar ugnalej apłąukius, tujau wìssi sósìmet ìr pawargieli sószełp. Żydaj padegej pasìmetusis jů szìrdìjs melìngómó pragiwen ìr pratórtie rinkdamìjs, kórius noris nekristionys tepat szełp. a) Sargů szìjksztů, pìlů ìr sudů nežìnoię, noris medio skłoustys jótrinó, o żôdys rasztó buo; nesgi tada patiů bocziós teupat nómìj kìjkwìjman sawo łasdó tejsybę ąnt nugaru attìjsę, patiů kałbó bausdamas; ir tejp senó iprotió szenden dar sakoma yra, douk żodì, żôdys ateję, arba kas yra żadie-

a) Helmoldus. Lib. II. c. 18 p. 36..... homines (Lituani) multis naturalibus bonis praediti humanissimi erga necessitatem patientes: qui etiam obviam tendunt ìjs, qui in mari periclitantur, vel qui a piratis infestantur ut eis subveniant.

ta, tou rek ìr atìjsti, b) arba taj senujů żôdys. Lousybę sawą par wìs milieję ìr godoię, óż kórę wissos pasaulęs aukso nebut jemusis; to dieł dar szenden tarema yra, lousós łab ìr pokerę begywen; atkalej wergybos neapweźieię ìr óźwelniů darbą tórieje, tardamis wels tau saka, tewergau neźmogós, o tìms korìj tarę jems wergautì ìr kientietì dziugindamis jus łajmingesnì atentì, wissados wìjnokì atsaką dawę tardamis, lig saule patekies mums rasa ìr akys ìsziès. c) Todieł wirsziaus minawotas rasztìnikas bengąntes septiniolektam ąmžiou gywenós apraszydams Letuwiů budą sako » Jawus sawo pasìlenkósis nupat źiama nu piaun ìr dalej sóded ìr sórisz; o dwaro jawus ìssìrìjźósis piaun auksztus rażus palikdamis, je kórs gers żmôgós but tejp dìrbous kajp sau, tad kìttì tujau ticziòies ìsz jo ìr joukas tąrdamis, mólki ar tó nori Pono gôbì tawo darbó óżkakintì, toksaj żmôgós yra nu jů neapkentamas.» Nómů sawo niekados neóżmirszo, nesgi kamì kélawusis, wargusis ar wieszpatiů rumusì linksmìnusis wissados nómů sawo ìlgiejos, todieł szenden dar saka; sawo nómaczie kad ìr smìłgaczię, arba noris ubagó buczio, bet nómů sawo neóżmirsció, arba nuludo ar ne nómus pardawęs, kou dajnes pates dar szenden tebstìgawo d)

Drabużys ìr apdar's maźne toks pats buo seno-

b) Teod. Lepner XI. s. 105.

c) Helmoldus in loco citato.... nullum niter se dominium patiuntur. 2 Lepner VI. s. 60.

d) Oj! ejsió ejsió
Asz cze nebusió
Cze ne móno nomelej
Cze ne mono tiewìszkéle
Cze jouda douna
Jr tos nedouda
Skausta móna szìrdele
Jlgiaus pabusió
Tolaus sódziusió
Kajp nendrele swyrousió & &.

wie, koki szenden dar kame ne kame regem. Marszkiniû ąntis sìgelì óssektas o kakłós adar's spejgoutìj ar gìdrotìj wìssados taukszoie. Koźnós wìrìszkas i kìłtą mìlìnę sermiegą maź kou óż kélì ìlgesnę isìmowęs, udrì nì ar barsiókìnì képórì ąnsìoźęs, wyzìnomis ar kojìuomis apsìawęs, gìrrie ar dìrwo brnsdę; nesgi i karę tiktaj traukdam's ar wìjszietì jodam's sôpagus te ąnsìmowę: kajpogi szenden dar sakoma yra, wyźinas ìr sopagus pragywen, e) płatió brìjdìnió dìrzó kólszys sórakìno, ąnt kóriu tìjk wario saktiû ąntmautû buo, kìjk sawo neprietelû karie buvo nugaławęs, pri kório, pasìjtas ąnt szìkszneli brìjdkriaunis kôruło, kélnès tejpat mìlìnès ąntsìwìlkęs aparomis stajbius iki kéliû apwituręs, demblìnió kìriejó apsisiautęs bardìszió pasìremdam's, szónió sawo sargó wedéns, pasìsziauszęs lindo i girrę majstôs sau wejzietì, jaukurû kìrstì, ar medìgos ìr padarìnęs butaj sau tìjktì, darganotìj ar spejgoutì niekokios sau parskiros nedaridams. Nesgi meszkina, łuszina, brìjdina ar taurina ìszejgos jem drabuzió buo, kórióumi daries wìjszietì jodams, bendrû ar gentiû łąnkytì kélaudams, ar i karę traukdams. Wasara arę ar szìjną piowę wissados po marszkìniû lig kélio trumpû ìsikritiojì, atwasziû wajnìkó ąntsìkliestì, ar tubo briló ąntsimowì, tąnkiaus po płaukû szìkszneli parsijousósis ąnt kóri pasìjtas pejlis koróło, wìjtoie mìlìniû sermiegû bałtus kôbôtus diewieję. a)

Motrìszkujû maź kou buo iwajresnis drabuźis, mergajtes ìr noukatas sawa kassas i bìzas pìjnę ìr jès kajp tinkamas ąnt gałwomis raisgę, kórios tąn-

---

e) Olearius, itinerar. pag. 135.

a) Lepner. VII. s. 62. 63.

kej sóipintajs kaspìnajs pałajdas óżpakalie swyrawo. b) Żmonas ir naszles bałtajs nometajs mąndagej sawo gałwas rutuło, nu ko bałtomjs gałwomis wadìnos, mìlìnès sermiegas maź kou ilgesnès óżwirû diewieję, joudì ar margì sìjonaj wissas pouszę; nes idant szłapjurgiou essant nu szaltio ir driegsmies pastierì sìjonaj błausdû nepłaktum, wytóro sau stajbius wiłnonomis tejpat joudomis aukliemis nu kółkszniû lig pat kèliû. Motriszkujû awałaj buo kajp je wirìszkujû, resgines ar wyżinas, tiktaj wiraj wiłnonajs ar marszkonajs autajs wytóra sawa kojès, o motrìszkoses só żekiemis. c) Jszejginió drabuzió motrìszkujû buo tejp wadìnamas kìlìmas nu żôdio kélautì, kóri drabużi isz numû ejdams kór tolij tejemies, wadìna dar ji sagì arba sagszì, nu żôdio sektì, kórę dar tąnkesnej wiłnonì wadino; taj buo dìdelys wiłnonas bałtas rajsztys, paiłgoutìnas retaj joudas ar pìłkas, paskesniusì łajkusì ìszlepuses audę drizus, kórius szenden dar daugio wìjto gał regietì, Żamajtiusì ir Żamgaliusì arba Kórszì; toki kìlìmą ąnt petius ąntsiautuses ąnt deszìnouju petiû sìgeli sósegę, nu ko kajp sakiau, sagì arba sagszì wadìno, kórì linąnt ardergąnt galieję apsìsiaustì, źìjma wiłnonus, wasara marszkonus diewieję. Motriszkoses wasarą dìrbdamas po marszkìuin trusieję, ìszejgìnió drabużió tìj patys buo baltì żitkoutì rasztinej sìjonaj ir awałaj, noutakas aut gałwomis rutû wajnikus sakstì pałajdosì bìzosì ipintì kaspìnaj blizgieję, wìjtoię żijminiû wiłnoniû, tokiomis pat kłasties marszkonomis sagie mis, kóres galieje kajp tinkamas nu wìjuo petio ar nu abudoms numesti, kórsaj abdaras dìdej jes gaszije, dìrwosì pìjwosì, trusiedams it gólbej swyrawo.

---

b) Jdem XI. s. 105.

Walgę wìssì wasara ant źiamì pabłakó ar ìssìtìjsì, kajp szenden dar tebdaro szìjnoudamìjs ant plikó wejł demblejs ar meszkìnomis pasìkłojusis srioubałą sriebę, só dounó pakousdamijs, ìsz mołdû ar raugtìniû ir kittû kodiû. a) Paprastaj srioubałó buó łajszki ar skôba pótra, je tam kartou je wirę, tad buo undou só miłtajs sówirintas ir trópoti pìjno saldió prażìlinta, jou daugesnej tenaj miłtû ìr pìjno buo, jou skanesnì wadìnos, kou patarlie szenden mìnawojema dar stìgawo » douk dìjwali saka, pìjwo karklìną pótro kąnkołą: lygì dalì i skystą pótrą sakoma tebiera, eet saka plurszkałas, kroups kroupą gaudo. Szenden aprukusi Lìetuve sawo nómì sószizósius wakus tìldydama pótrelì dzingìn. Je i undenì só mìłtajs sówìrintą ipylę pradarou rukształ pìjną, tou kartó wadìnos skoba pótra, kóri sópìłta kóbelì rugo, pawalgiós kìttû walgiû, koznós jos po sómtì ąnsriebę dieł pasìstiprinimo. Tąukej i keli ìszkelaudams mìltû rąnkowę, ikajsztiou sau pripylies, ìr tejp pakelie aszwìjnì ìlsindams ipłakęs miłtû i szałtą undenì ir żalios pótros pasriebes kelavo tolesnej. Cze ne wens rasi lepnis skajtidams ape toki jû walgi szwìpteries, bet je primins sau, iog senije Letuve kalnienaj ir Żamajtej tokió walgió misdamis par 500 metû só kardó góldamis ìr kełdamis ne wen mokieję ir stengę nu kruwìnû neprietelû sawo lousybę gintì, bet dar gąndintì wissą pasaule sawo narsybì ir kąntrybì, tas aiszkè sósìgies sawi regiedams szenden ìsztiżósió wergó, noris sókrus sółpantió ir skanìnius łajżąntió: nesgi wissadós gôdas wirs welijes noris szakneliemis mist, jeb tiktaj lousó gyweutì, nekajp

---

a) Wizerunki Tom 22 s. 68..... illi pane utuntur tetro, allio et victu admodum villi.

szeszkó buti, swetìmns kiauszius gerti, wìsztas jestì ìr tomsemì órwì smìrdietì. Antrós jû dìdej cziedijìmas srioubałas buo batwìnej, kórius rugusius smolkéj kaponie sókapoiusis wìrę só dziowìntó jautienos, brijdienos ar kianlienos mesó, batwìniû stokodamis wìrę ruksztą łapìnę. Wijnog daugiaus cziedieję sausus walgius, beje dziuwusius ir képtus. a) Mesa iautiena kiauliena tąnkej dzinwnsę żalę walgę nómij ar kélìonie, sietìnius ìr batwìnius tejpat képtus, kóriû prikìszij sunkas tąukej joię i karę sawo lousybęs neprieteliû graudintì ir toumi mìsdamis tejp jus gebieję iwejktì, iog szenden dar Lankaj tìczió damijs sako» Licwiaki bocwiaki» Lijtuwele batwìnele, isz apmaudo, iog niekados, negalieję jû nuwejktì, kartajs ir óżmuszusis Letuwi nieko pas ji nerado kajp batwìniû majszeli, bet ir tou pati lig jem atemąnt rejkieję pirmó dwę tris żmôgaus gałwas padietì.— Tajgi nieks tejp tìjdwems sieklims netaupę sawo darżusì kajp Kalnienaj i Żamajtej, kórims anijdwe tejpat dìdej wyko. Lankas Łasickis mieroudams Żiamajtiû żiamę metuse 1566 r. sakos dar regiejes tinaj tejp dìdelius sietìnius it żmôgaus gałwas po 12 swarû swerąntius, kórius Żiamajtiû Jomilestas ìszkepusis óż wìssôskaniausi sau walgi turentys. a) Walgę dar pupas. żìrnius, riausziuș, wiedarus, kosze ir szautą ; ligì dalì dìdoumene kajp je kittì ukìnikaj ; nesgi didoumene toje gadinie wadinos wiresnije, kórius patys sau pakielę prutó ìszmintì, noumonì ìr narsybì kìktus wìrus pranokąntius. Tarp skanìniû ìr wajszęs walgiû buo juka, sziupìnys, skiłąndys, łaszìnej, deszras, szkobaj,

a) Lepner IX. s. 85
a) Johan, Lasicius pag. 44.

szenden dar tarema yra nier mesos par kiauliena, kórius tìjkdamis swetems. je mażómou kępę ąnt ijszmó ar ąnt ąnglìmis, je daugiou, beje: swodboms arba kozoms, tad kajp wirsziaus mìnawojau spirgìno lìjpos gełdosì óbladiû kakalusì. Grybus tepat walgę sliegtus ìr dziowintus, óż wìs rugsztaj wìrtus. Tokió budó mìsdamis wìssì dìdej iłgo ąmżiaus priłaukę; kajpogi senìje szìmta, pósąntrą szimtą metû sau skajtę b)

Gierimì tejpat buo wìdutinejs, gierę paprastaj undenì, mìdu, ału, berżìnę ar klewìnę sółą ìr gìrą ìsz kauszû ìr ragû paauksytû wadìnamû tauriemis ir tauragiemis, c) Nu ko kajp sakiau iki szè dìjna kìjkwìjną gėramą stotkelì medio, moło ar skardos senó iprotió taurelì tebwadin. Ału ìr mìdu ìsz lìjpìnio medaus darę sawotìszkaj, kasę i żiamę bôsós ir tinaj łajkę kėlės deszimtys metû, kório ir stìprumas nu jo żiamie busìnos buo likoujemas; ału dar szenden tułosì wìjtosì senó iprotió tebdaro o sółą ìsz berżû ìr klewû teb lejdaj.

Darbusì wìssì buo wejklì ìr skódrì wiriszkìje ìr motrìszkoses; pirmìje letos ìr ukęs rekałajs rupìnos, o motrìszkoses só numû darbajs ryżôs. Kad wiriszkìie wìjnì dìjna ìr naktì medì brusdę jaukórus, roustous ar ronus kìrsdamis, kėres swarstydamis, kitti medłoię żwìerys, meszkàs, brìjdius, łuszys, taurius ir kittàs smólkmės jau bruklejs muszdamis, jau spousłajs jau tinkłajs ar słastajs gaudidamis, kìttì eżerusì ìr upiesì takìszius dieję, wenterius spendę, ar tinkłajs żweioię, kìttì ąnt gało neprìetelu

---

b) Jdem ibi dem
c) Lepner IX p. 50. 51.

karie graudìno ar lietos żigius ir kélonės tolìmas tolìmesnės prekiodamis atlikdawo, o weczije boczé nómìj pasìlikusis ape nomus krupsztìnieję ìr bitimis rupìnos. Tó tarpó motriszkoses po nómus trósieję. Żìjma linus szókawo, wiłnas kédino ìr werpę; wìjnas audę audekłus beje: audìmus, somplieszìnius, wìjnitius, trìnitius, szeszioleknitius, mìłus, kécius; kìtas arę, sieję, szìjną piowę ir griebę, jawus nu dìrwù walìję, darżus rawieję, gywolus loubę bej kótìno ìr numus gerbę beje: sowłus, staktas, pałąngés, dórys ìsz widaus ìr łauko kajp sakiau szwijtę, noutakas sau krajtius kłodamas o senoses bótaj drabużi tìjkdamas, trumpa sakąnt motrìszkoses warę plìki łaukon isz kìjmo o wieżlybómą nómusì saugoię. Nesgi torieję wieżlyba elgtìjs ìr gywentì, je iki szé dìjna tebiera jù kałbojì drabużi gérbąnt mìnawojemis żôdej: żłóginti, skalbtì, welietì, trinktì, praustì, płautì, masgotì, balintì, skałórtì, płódórti szwìjstì, baltinti ir anoutì. Nuko kìjkwens gał manìtì, iog Lëtuwes senowie gébieję bałtą drabużi diewictì ìr buo wieżlibas gaspadines, gaszes żmónas ìr skajstes mergates. a) Kas dar yra stebóklingesnió rusto ìr kruwìno dìjno motrìszkoses stoię i karę ligè só wirìszkasejs kariautì kajp tujau regiesem.

Kad tejp wirìszkìje wìjnì naktì ir dìjna giriesì só meszkomis ìr wilkajs grumies kittì owźoulìnės trinkàs wadałoię, kìttì steniedamis ronus rìto, kérės raustę. Jaunoumène tejpat nelepìnos ìr neslinkawo; bet nu jaunù dìjnù jau i wargus pratìnos; nesgi nu pangusiuiù tas tiktaj tebuo tarpjù milemas ìr gôdojemas, kas wargo Wakó, ne minkszpautió arba géró wiejó krìtósió buo wadìnams; nesgì tìj żôdej Żamaj-

a) Lepner VIII. p. 76. 77.

tiû bernelou ar mergelej godôs żôdejs buo; todieł wìssì bassì, póspliki, linąnt, sningąnt ar dergąnt i pastogę nelindo; nes błauzdłaużôtìj, groudietìj, krószà berąnt, litou czeżąnt, par pusnys ìr pugàs eję ar kélawo dainioudamis, ten kór jus tiewaj ar dìdije siuntì: rejkint kad ìr spejgoutìj basì par kélys szaukìmus pri sósiedû sébiegioię, bąndą ganę, i prigólę joję pauksztìnieię ar só paugósesejs i sunkius ir paoius darbus pratìnos ìr mokies, kajp mìjtìnikę eglałę ar puszalę wìjnó rąnkó it kanapi ìszrautì, kajp wiłką sógrobós nusmaugktì, kajp meszką ar brìjdi parìstì, tauri ar sziarną wìjnó siótió nudaużtì, towen te geisdamis, kad tikt wirais but wadìnamis ne wákajs; nesgi wissódidiause gôda buo jaunam sawi wiró wadìnant gìrdietì: kajpogi senìje Lijtuwej Kalnienaj ir Żiamajtej didej ìszmintingaj elgìes tami daktì, jau łopiszie pratindamis wakus sawo ąnt wargû, szaltìû ìr alkio, idant paugusis butum wisso ìsztórentys ìr wìsso pakęntąntys. Kudìkelis kajp piedelis tiewou aunąntes, kad jau wyżìną padoud, tìewós dziaugdamos kìtìms sako, garbie Dìjwuì! mąno sunós jau óż rąnką ìlgesnis.. Nesgi pagał jû noumonęs tarema buo, óżka ne galwijós, merga ne szejmina; kajpogi szenden dar tebiera sakoma i wirìszką lepni ìr neskódri, merga saka ne wirs, minksztpautis, arba werszis nełajżits, mólkis arba môłakys, arba dąntys praiedęs, protą neigawęs, môlio-motiejós. Tinginio dìdio ar mażo wìssì neapweżieię, ir tejp sżenden dar yra sakoma, slinki tie kiauszi, sako ar nułuptas, arba knakso it kómele snausdama, arba smurgso it katéns óżpelenie, żiopso it warnatys peno łaukdams, wąmpso it tarsi swieto ar żmôgaus neregiejès.

Ne wen dìdìje ìr póswajkej buo tejp skodrejs ìr

wejklejs; bet dar mażìje wakaj apsók nómns po marszkìniû twìskìnieintys żìjmos łajkó, só boczió ar bobutì wiłnas kėdìno, gìjės wìję, płunksnas plieszę ar wyżìnas wyżo dìdìjsems; nesgi óż wìssódidiausę giedą san tórieję wajkėlys szeszergis ar septinergis nemokietì wìjżìnû wìjżti, aparû wytì ir tinkłû mekstì, wìrwiû sóktì, pynû pintì, mesgìmiû megstì, nertì, masgìniû masgotì. Wasaraj ìszauszós it mażtìtelìje po kìjmą twìskìniedamis nienuwìjno nemókomis sauprasmej swìlksnys ìr sejdokus dìrbą, wyliczės drożę ir plesztekės po kìjmą biegiodamys szaudę; jau nu mazû dìjnû i karę pratindamos, kajp rejksaj, kórę dìjną só żwierìmis gìrriesì, ar łaukusì só neprietelejs grumtìjs lousybę sawą gynioint.

Nu tô kìjkwens gał mìnietì, kas par karingóms tórieję buti tôs gìminies tejp augóses; nesgi wajkėlej atlìkósis nu kôkio noris darbo, tujau kibo i rìtyni mószti ìr tas buo skodrió wadìnamas, kórs lekąnti ąnt sawęs ritynì prosawì nepralejdo, bet só ritmuszó ąntram atbłoszkę a) ir dieł to wen jau wiró wadìnos; kajpogi tokió pragomó pratìnos kajp meszką ar szerną ąnt sawęs skreint, wìjno smógió nubłokszti, arba karie tejp neprielelou óssiaustì, kad jis ąnt siutio kieżterìetum. Todieł senowie Kalnienaj ir Żamajtej dieł sawo grejtumo, skódrómo ir narsómo, tejp dìdej garsì buo, iog tołimas tołìmesnes ìr garses garsenes tautas telkę jus sau i karės; ìr tejp szenden dar tebiera sakoma, kórs pirmesnis, tas geresnis, arba i negrejtaj ejtąntì ìr sóstìpósì żmogu yra sakoma żirglio, it bitys szakómì neszdams. Trumpaj sakąnt ritmusza buo senowie karęs irąn-

a) Lepner X. p. 97.

kys Lejtuwiû jaunoumenęs Kalnienû ìr Žiamajtiû, kajpo wìssûdidiause karęs môkslìnicze kajp tujaus regiesem; nesgì toumi môkies nu pat mažû dìjuû, kajp gintijs ir kajp neprieteliû pawejktì tardamis kou jaunosì dìjnosi igysi, toumì ìr senatwie dziaugsis.

Kad tejp wìrìszkìje dìdìje ìr mažìje nu sawo wejkałû norieję butì wadìnamis ukęs wirajs, lietoswirajs ar karęs-wirajs, nesgi lietos-gódrybo ìr ukęsrìedo wìssados protą ìr iszmintì rodę; taj ligì dalì motrìszkoses sawo darbusì wejkałusì nenorieję óž wirìszkusius mažesniomis buti; todieł kad wiraj karie neprietelus sawo lousybęs graudìno ar só meszkomis ìr wìłkajs gìrriesì grumies, tad motrìszkoses nómìj palìkóses, kajp sakiau, ukę wìłką, beje: nómû darbus be wirìszkujû atliko; nesgi kìjkwìjna tarp jû óž didę góda sau tórìeję ukęs wilkiejì wadìntìjs, ìr kad senoses drabužì bótaj tìjkę ìr plikì ìsz numû warę; a) tó tarpó noutakas sau krajtì kłoję, ìr ta garsesnì noutaka buo, kóri sau dìdesnì krajtì buo sókłojusì pas tiewus olawó budama ìr toumi rodidama, iog atentie bus dìde gaspadine ìr ukęs wìlkieje. Kittas sieję, arę szìjna piowę ìr jawus nu łauko walìję. Mažoses sawo rutus augìno rawìedamas ìr wìssejp jus gerbdamas, idant ìr jos but jau wadìnamas ukęs wìlkiejomis. Kajp wirìszkìje tejp ìr motrìszkoses niekados sawo numû nenutauto, swetios dabos, apdaro drabužio ir kałbos neapkęntę, to dieł senowie kajp ir szenden daugio wìjto pates nómìj pridiewìnì ìr ìszejgìnì drabužì sau tìjkę; nesgi swetios žiames drobę sau pìrktì óž Godą, Lanką ar Wakyti tekietì óž wissódìdiausę sau giedą tórieję; atkalej kalnienì ar Žamajtì noris molìnotiejó Kal-

a) Lepner VIII. p. 77.

nieną ar Žamajti gawósi, toumi wem sawi dzióginο tardama «eet koks toks ben patiů pargółs ne swetims» szenden dar Žiamajtì ar kalniene ìszgìrdnsi swetio žiamie sawo sunu mìrusi, pìrmije žôdej jos szirdgiło yra. «Wakali brangusis saka, swetima žiame tawo kaułus óždęngę, ir tejp negajlęs, iog sunós mìrę, bet to, iog jis swetìmo žiamie palìko pałajdotas; nesgi pagał jů noumonęs swetìmo žiamie mìrtì ir tenaj pałajdotó butì žmogou, rodies jems dìdelì nełajmó. Kas apraszys dar tą dìdybę motrìszkuiů mejłęs, kórę rodę sawo wirìszkéms; nesgi ìszgirduses jus mìrusius ir noriedamas kou wejkiausej apent jus regietì, pates žengę i szwentą ugni ìr degìnos.

Łapómą tejpat, kajp je wìrìszkìje neapkentę; nesgi tąnkej nutìko, iog negalentì žmôna bedirbdama pìjwo ar dìrwo sógriówo, pailsiejusys tenaj ąnt ežì ar pradalgi pati nómìj kliebie kudìkéli parneszę ìr jaunó karszinczió nómìszkius pradziugìno. a) Kadtó tarpó kìttoms darbą dìrbąnt, wìjnus jů kudìkius ąnt pradalgì pagóldytus saulęs spindulej auklieię, kittus werkąntius wieie tìldę, kìttus lìjpů ar beržů szakas łopìsziusì igóldytus nu žiaudio sziaurio soupoujemus mìgę, kittus po łankus ar pìjwas twìskìniejentius lytus ar krósza skalbę; je to jems nepakako ir dar iskręndì rodies, tad motynas pates nu darbo atlìkóses pa uppie arba paezèrie kamì pasìtiko, gìjdroint, szałąnt ar dergąnt tenpat ežerì ar uppie nutrìnko. Szenden dar motina Žiamajtì skatìnama sawą werkąnti kudìke i goudžiotì: atsako «tewerk,

---

a) *Wizerunki Tom* 22 *pag.* 68...... Conjunx puerpera duro incumbat scamno, et tertio aut quarto puerperii die gravissimos et domi et foris, sustineat labores.

kad ìssìwerks swejkésnys bus, arba sóryksztì kudìkì i kapus nenuwesi, o só pìragó neparwadinsi.» Todieł tejp augintì wakaj nu mażû dìjnû, ìr paugusis paskou alki kientietì, wargą wargtì spejgoutìj ar gìjdrotej par nieką sau tórieię. Trumpaj sakant, motrìszkoses wìrajs butì, o wìraj dar óż wirus didesnejs taptì norieję a).

Senowie Kalnienaj ir Żámajtej dìdej wiełaj te patiawos, nesgi pirm 30 metû wirìszkam patę westì o motrìszkaj óż wirą tekietì tarę dieł patiudums neswek o dieł numû dìdela nenauda essanti, b) kou szenden patarlie tebstìgawo mìnawoiema, żilys gałwo, wels oudego: nesgi ìszkarsztì tiewo numusi mergajtej ar erzełou gôdó buo, jé tiktaj nu sowo darbû wiró o mergate ukęs-wìlkieiì wadinma buo; nesgi wirìszkas ir motriszka nu ejte i kapus só rutû wajnikó par dìdę sau garbę tórieię. Todieł senowie jaunikéj ìr noutakas 40 metû tóriedamis tìkrajs dar żalukajs tebibuvo: kajpogi iłga mergausìna ar jaunìkausìna ąnt jû patiû naudos buo. Nesgi mergates nubengóses sunkiusius darbus pas sawa tiewus, tujau werpę ìr audę sau ąnt tiewû dounó ir drabużió lig ìsztekąntes, kas wadìnos pas jus krajti kłotì; nu to patìjs regema yra, jog jou sómìtósì buo merga, jou dìdesni krajti sókłotą tórieję, tortingesnì buo ìr wejkésnej gawo wirą, kórsaj je wesdams ne wen didi tórtą sau rado, bet ir mergą it kugi gawo, pri kórios galieię pats pasìszyldìtì o jos krajtió plìki ìsz sawo butos ìszwaryti; nesgi ìr noutakos pates neijszkoię sau tórtingû wirû ìr negejdę jû tórtusì tìżtì, ìr lepintìjs, kajp szenden

a) Lepner VI. pag. 61.
b) Joh. Lasicij p. 57.

kad daro; nes narsiû žalukû lietos ar ukęs wirû wejzieię: kajpogi pates ne wen szejminą wìjnos butos; bet trijû keturiû butû sawo krajtió galieię apdarytì. a) Piningû nežìnoię ir jû niekam nerejkieię, nesgi mokésniû niekam nemokieię, douklû nedawę ìr rinklawû nežìnoię: kajpogi wissì lousì sau gywendamis dìrbo.

Wajkélej tejpat atlìkusis pas tiewus sunkiusius darbus, sieję sau pasielę, paskiaus auglus; tejpat tiewû dounó ìr drabužió, beje: skìnę skinìmus, plieszę plieszìmus, łajkę sau arklus ìr kou tìnaj ìszarę, tou wis sau patórieię ìr tad teskìjdies nu tiewo nómû, kad buo łabaj itórtiejusis ir pewnì, iog galies łajmingaj ìr patys ipatej gywentì.

Nutó gał kìjkwìjnas ajszkéj manytì ìszmintì ìr gódrybą senowęs Lìjtuwiû, kórìj lìjpę sawo wakams ìsz mažû dìjnû sau dìrptì ne kìtam kam, ìr sekdamis paukusztiû budą tou kartu te ìszlejdo wakus ìsz numû, kad jau só wìssó buo galentys patis kajp ie tiewaj ukę wìlktì. Nesgi patioutìjs jauno - jaunybie tarę neiszwargstamó wargó essant, todieł szenden dar dainie dieł parsergiejìmo yra dajnioujema mergajtė isztekąnt. b) Todieł szenden dar senìje regiedamis jaunus ìsztìsielus sawo lietas brókąnt ìr só mergajtiemis głousnioujentes parserg jus mindamis peliedos bałsą naktìmis oloujentios, sako, kou wystìsi, kou wystisi, mergos waką, mergos waką, koumi

a) Lepner 1. pag. 29.
b) Sunkó rasi seserate
Kad poudeli kajsi.
Je óžtrino netóriesi.
I poudeli neidiesi.
Joudos neisriebsi.

wystysi, koumi wystysi, lìjpos łapó, lìjpos łapó. Nu ko galieię jaunomene sau lemtì, kas nutiks iems ìłgajniou głousnioujentes, todieł gìrdamis wirìszką szenden dar saką» żmôgós swieto regiejęs arba szìłto ir szałto pritires, arba wìłko nagì buwęs, arba wìłko nesztas ìr pamestas, arba ukęs-wìrs, lietoswirs, karęs wirs. Sunowie Letnwej budamis pagonìmis łajkę sawo, numusi po kélès góławes, tarp kóriù wìjna wyresnì buo ìr żmoné wadìnos, nu to, iog numusì jo żmonystą wedę, to dieł óż kìtas dìdesnej gôdojema bua ir tejp dar szenden senó iprotió sakoma yra «usi, tau leisìó manų dókterì i żmonas» kórę żmoną jaunikis tokio hudo wedę sau i nómus. Kìjk wìjnas olaus jaunikajtis óssìgejdęs sau gułowęs ir numanidams kami norint pobudą mergatę, jodę tąnkéj i noutakos kìjmą, jos tiewù łąnkyti ìr noutakaj tó torpó sawo lietas bróktì. Jłgajniou isìpażìnósió, je jódó wens ąntrą miego; tad jaunasis paskyrės wirą ìszmintingą bìlì, małonì ir mąndagì tarp sawo bęndrù, kórsaj pìrszlió wadìnos, siuntę jì pas noutaką, kórios tiewaj je nebajdies jo ìr sotiko ąnto; tad patys pakwìjtusis dó, tris artimusius sawo gentys ar dìdius prietelus lejdo i jaunikio numus, idant ije tenaj apwejzietum jo gywenìmą ìr ìssìjautotum ar wìs tìjsa yra, kou pìrszlys ape jì buo pasakojęs. Tìj parwejzietoje wadìnos ukwajsdejs, beje: parwejzietojejs jauniojo butos ìr to wisso ape kow pìrszlys buo pasakojęs. Radusis wìs tou; kas buo kalbieta, apent pagrìżo pas noutakos tiewus nu kóriù buo iszlejsti ìr je anìj wìs tou patwirtìno, kou pìrszlys buo kalbìejes, tad noutaka dawę rąnką jaunìkiou, kórsaj ję akywajsdoie pabucziawo ìr żìjdus sókìjtę ir kéjmarì rìjszótą sówalgę, nesgi iki szioł motina jaunouji ir pìrszlì rìjszutajs wajszino. Paskou

wìssì lìnksmìuos ìr gierę porą dìjnù noutakos numusì, kas wadìnos ukwaisdius pargèrtì.

Nujau abe puse tìjkies i sówodbą beje: sówedimą, nu żôdio westi arba i kozàs nu żôdio kassas, kórès jaunajè nukìrpo, kórę gierynę szenden dar isz Gódìszko żodio weselì (linksmybe) wadìn. Tìjkies i tą weselę abejusì nómusì tokió budó: pyragus ir kèpenès arba peczenkàs kèpę, ału darę, drabużi siówo. Tó tarpó jaunoie pati sawo gentys ìr prietelus i sówôdbą kwìjtę o jaunasis wieł nu sawo pusęs sawusius. Tejp besìtìjkąnt jannasis sìuntę jaunajè dowìnas (tejp noutaką mergatę poukwajsdió praded wadintì) par sawą bendrus sawo karęs żìrgą, ragotìnę ìr kardą ar kaławiju, rodidams toumi, iog yra karęs wiró, iog isztejkiejusi óż ji ras sau gaspadoriu, óżtarytoji ìr apgyniejì. Jaunoie arba noutąka tepat nu sawo pusęs par sawo gentys nusiuntę jem prìsz, sawo tiewo kardą ar ragotìnę ìr jautiù porą, idant atkalej parodytum, iog ji yra karęs-wiro dóktie, ukęs-wìlkieje ìr tór sau apgyniejì; wìjnog pasogą nu żôdio sektì, beje: krajti, kórs jaunouję sekę, jos tiewaj ginkłus sókìjtusis kélès skrynès i jaunojo nómus nuweżę, lìkusìji krajti po sówadbos pusę metù buwós ar ìlgesnej teadawę, pagał to kajp ąnt ukwajsdiù buo sókolbieta. Je tó tarpó kasnorint wìjną ar ąntrą tarp jaunujù ìszwajnotum tejp, jog katranorint póse atsakytum nebtekietì, tad tiewaj atsakąutiosęs pósęs, tórìeię ne wen dowìnas prìsz dowìna's ąutra pôsè pagroużintì; bet dar ukwaisdiù ìszdą óżmokietì, je to géroujó nedarę, tad i tìjsą ìsztìkós par sudą wis tou atgawo ąntra pósé, kóri taries abydytó palìkusì. Patioudamìjs gentybą lig tretiosęs kartos tesaugoię, ir tejp brolis galieię, brolou mìrós sawą brolienę-

westì, posunis tiewou mìros sawa pamotę, kou gał regietì sąndarosì Lìjtuwiû Parusienû só Wokytejs metusì 1230 padarytósì, kóriosì popieżiós Jnocentas III óżginia jems tolesnej tou be darytì.

Pasìtìjkós po kéliû nedielû, kajp buo sótarta, jaunasis sókwìjtęs sawa gentys sósiedus ìr prietelus, tarp kóriû wens buo jû wyresnioujó arba gaspadorió wadìnamas marczełgó, nu to jog martę martawo. Tejpat tarp motrìszkujû wìjna buo paskirta óż gaspadìnę, kóri wìjsznì wadìnos, tą wissą gôdą ìr żmonystą jaunojo pusęs tórieię westì, swetius óż wìs jaunosęs gentys ìszwajszintì jos tiewo numósì, idant kìjkwens palìktum ìsztejstó. Tejp pasìriediusis ìszkęło i jaunosęs nómus wirìszkije rajtì, motrìszkoses ważioutas. Wissi tìj jaunojo swetej wadinos wiedlejs, nu to, jog kélawo parwiedłautì sawo jaunoujou żmôną.

Tó tarpó jaunosęs nómusì prìsz tą dijną kórioie jaunasis tóriecję atjotì, nu wakaro jau tejpat jaunosęs gentys buo sókwìjstì wiedlû łauktì, kórsaj wakars pìntìniû wakaró wadìnos, nu to, iog mergates tenaj sósìrinkuses rutû wajniką pynę (kórsaj medys pagał jû noumonęs żìjmą ìr wasarą żalou) jaunaje gałwą szókawo, kàssàs i bìzàs pynę ìr drabużejs ìszejginejs darę, goudiodamas ìr linsmindamas jaunonję, kóri nuludósi wìs werkę, jau gajliedamos sawo jaunû dìjnû ìr jaunû draugiû, ar rasi miniedama neżìnomą sawą atentę, kìtti swetej gierę sau par wissą naktì smójkoms smójkoint, ar kajp szenden sako mózìkąntams grìjżąnt, jaunoumene szokìnieję o weczije óstalie mìdu ar ału wempę ìr sznekieję wiedliû łaukdamis.

Ryta meta wakarop atkélawós jaunoujôu só wiedlejs i jaunosęs tiewo nómus linksminos ìr gierę

dìjną ìr nakti maż te mìjgodamis par trys ar kéturès naktys, tretìję ar ketwìrtouię dìjną wiedliù gaspadìne, ta yra : wìjszne tórièię pasìelgti beje : pasìrodytì ar tórtingó yra ; nesgi nu jôs tórtù apę wìssą jaunojo kelti jaunosęs gentys sprendę, cze buo dìjna kórioie garbie ar gieda wiedlems prasìdieję, nesgi iki sziolej jounosęs tiewaj swetius wajszìno, dabar praded jus pestietì jaunojo wìjszne. Toie díjno galieię regieti, kas par Lìjtuwos żmona yra, kóri sawo ìszmìntì gódrybó, bóklybó ìr mąndagómó bej swełnómó ir bìłómó wíssàs szios pasaulęs żmônas pranokę ; nesgi rejkieję jè tą dìjną wìssus numìlietì, só wìssais gertì, bet patej neapsìgèrtì, joukoutì, bet padorómą neparżenkti ìr wìssìms itìkti. Cze ji adarę sawa skrynès, skrynalès prikrautàs piragù iwairiù iwajresniù ir skaniù skanesniù, kepeniù ar peezenkù kwepąntiù kwepąntesniù wisokiù gywoliù, żwieriù ìr paukształ kìjminuiù ìr medìnuiù, mìdaus, ałaus seno senesnio, stiprio stìpresnio : wìjtoie winù, ìr woriełkù gierę kómelęs pìjną nugejżiejusi, trumpaj sakąnt wìjno paukształ pìjno tenaj nebuo. Kas dar yra stebesnió, wìs patiù walgeì, gierìmaj ìr skanìnej neswetìmis buo. Nieks nieko ne praszę ir negedawo, wìs po sawo snókió tórìeię, wens só kìttó kalbieię ar dajniawo, wiedlù tiktaj marczełga wens daboię, kad wìssì wìssą partekì butum, ìr ko jis tiktaj pasergieię nesąnt ąnt stałù, óżgawós jem só łasdó i grindys, tas tujau ìr kłot ąnt stału. a) Trumpaj sakąnt stałaj arba skomej nu dìjwo dowínos łużo ìr tejp par trys kèturès kiauras dìjnàs ìr naktys links-

---

a) Notizen von Preussen mit besonderer Rücksicht auf die Provinz Littauen : 1. Samlung. s. 13. Konigsberg 1795. Im Verlag der Hartungschen Buchhandlung.

mindamos gierę ir walgę tarp dìjnos ir naktìjs parskyros nenumanidamis.

Atejós tretejė ar kétwìrtaje dìjnà kartajs ìr szesztaje dìjnà, sótemós naktì jemę wiedlej martę martoutì, beje: i kėlì riedytì: tejp praded tou kartó jaunouię wadìntì. Kajp iki sziolej wìssì linksmì buo, tejp dabar wìssì nuludo, óż wìs jaunosęs gentys ir nómiszkej miniedamis, iog ìszlejd małonę, mąndagę ir grażę mergatę i swetìmus nómus ìr i swetìmus żmônys. Todieł jos gentys, kórìj wadìnos pasekieje, nu żôdio sektì, iog martę sekę, idant żinotum ar i tus patius nómus ję wìedlej nuwes, i kórius buo żadieta, tìj pasekìeję stabydamis martę graudingaj werkąntę tejp dajniawo» Ar tó netórieiė tetószio, matuszęs, ar tó musû nemilieje, kô netekósi buwaj? Kas nó bemasgos tiewałems kôjelės? kas be kórstis ugnelę? kas be augins żalusius rutelus? kas be lesins margosės wìsztelės? Wwiedlej wìeł nu sawo pusęs skatìno martę riedytìjs ir i wiro nómus kėlautì. Pirmó żodejs ìr dajniomis warżies, ìłgajniou, idant tou parskyrimą gôdingesnió parodijtum, joukó diejusis ìsztìko i kardas ìr wiedlej só pasekiejes warzydanìjs martì sósìgrumę; noris wiedlej tórieję pasekiejus pargalietì ìr martę nu jû ìszwerztì; wìjnog be kraujo pralìjmo wissą tą kową tejp padorej ìr bóklej atliko tarp sawęs, iog patys monìnikaj sawo kłajumì geresnęs muszos nebut parodę, kajp kad wiedlej nu pasekieju martę ìszwerzdamis. Paskou ìszwedusis wiedlej martę łaukon isôdìno i ratus só jaunomis mergatiemis ìr wiedławo ję i nómus jaunojo apkliestą burió jaunoumenęs, kóri wissa rajta ir ginkłouta dajniawo ìr kryksztawo, lelodama kajpo pargalietoję, tarp wìssû wens tiktaj martios waźnicze gìrtó nebuo. Nes iog tas dìngos

wìssados naktì, tad jaunojo nómìszkej ìszgìrdósis wiedlù klegesì ìszeję só žìbório mìdaus kauszó neszìnys óž kìjmo wartus, idant iwažioudamis i kìjmą wartù szułù neìszwerstum, atwažewós pri wartù, gaspadoriós apžwalgę só žìbório po trys kartus ratus ar nesógedì yra ìr ar iwažious łajmingaj i kìjma. saugodamos, idant pas kou wiedlej nesakytum kìjmì jems nałajmą nótìkósì, paskou dawę martė ratusì siedentė atsigertì ìsz kauszo mìdaus, rodidams toumi, iog tami kìjmì yra žmônys géros szìrdìjs pakélejwingus ìr troksztąntius gerb-ąntys bej sakydams «szìta ugnale szwęnta, neraudok martale, kórę kajp pas tiewalus saugojej; tejp ir pas mómis saugosì.» Kéleweżys paweżęs po trobos ąngą martę, pats nu szoko nu ratù ir ìszmókęs i trobą paszoko ąnt kiedalą abrusó apdenktą rodidams, iog ne gìrtó yra, je jis tìnaj ąnt wìjnó kojì ne pastowieję, tad nómiszkéj iszstumę jì łaukon pra ąntras durys ir abruso nu martios óž kélì nebgawo. Wìssas tas atsargas diełtowen darę, idant kôkénorint nełajma kélie ar kìjmì nenutìktum ìr linksmybę i wersksmą neparsìkìjstum. Jwedós martę i trobą kéleweżys nu szoko nu kiedalęs o martì jem skérsaj petiù abrusą ąntrìszo óž kélì. Siedósès martė ąnt soułu mìdó wajszìno o mergates nuludósès jos kassàs szókoudamas dajniawo tajs žôdejs «Nustosì mergóželę sawo wajnìkèlio, wargsì warguželus, rupinsis rupesnelejs &c &c. Tó tarpó trobos asło padieię kniupstì mìnkytuwì ąnt jo wìrszó pagalwę arba poduszką, ąnt kórę pasodìno jaunouję, óždegę waszko žwakę ìr wìssì siedentę jaunouję apstoię; pabengós dajnę, tiewós tarp orujù só degąntì žwakì stowieię o motìnà par mažą grandelę płaukù kassą jaunosęs parwierós,

tiewós óżdegę. a) Tou pati darę ąnt deszìmiouię ausę ąnt kaktó ìr pakauszie. Paskou motìna pastatę mìdaus kauszą ìr dounos rìjkę jaunosęs skrejtì, pìrmó tiewaj apeię apsók jaunouìę, paskou wìssì swetej tepat gretó apeię, kìjkwens wirìszkasis metę pìnìngą i mìdu ar ału, o motrìszkoses praejdamas dąngstì jaunouię marszkìniù stoumìnimis. Tolaus wieł dajniawo tou pati kou pìrmiaus, tejp apneszszósis douną ìr mìdu apsuk jaunouię, douną padieię ąnt stało o ału ìszgôżę par slengstì. Kiełuses jaunajè pìrszlys ąngierę jaunusius. Jaunasis pagieręs, siedos ósstalié gôdingoie wìjto, tó tarpó jaunouie apwedę ape sókórtą ugnì trys kartus, kélwcżys pastatę kiedalę pas ugnì, ąnt kórì pasodìnusis nómiszkéj jaunouię numasgoię jos kôjès, kórió undìnió apszłakste wìssus essąntiusius, masgìnius, bałdus, galwìjus, trôbesius ìr łową jaunoujoms. Paskou óżriszósis jaunaié akys dawę medaus paskomietì ìr bôcziós jè tarę «smajłumas ìr lìjło lejdìmas yra wìssodìdiausìm idìm motrìszkujù, todieł ąnt wisso tóri óssìmerkósì butì, kas tau neprider, ìr żôdejs małonejs kajp medù saldejs tóri wìssadôs kalbietì, nesgi wìssódìdiausis pasìjemimas kìjk-wìjnos żmônos yra saugotì nómusì ugnì ìr wieżlybômą óżłajkytì.» Tolaus wadioię jaunoię powìssus trobesius, kóri kóżnas dórys torieię óżgautì só kojì ìr kłabìntì, it but norintì adarytì. Tó tarpó żynis tejp wadìnams kónegs pri kóżnù dórù bierę ìsz saujęs grudus ąnt jaunosęs gałwą tardams «Dìjwaj musù tawi łajmins wìssamì gywenìmì, je seksì jù isakimus ìr trósej wìlksi sawą ukę.» Pagrìżós i trobą atrìszo jaunajè

a) T. Narbut dzieie starożyt. narod. Litew. Wilno 1835 r. u A. Marcinowskiego. T. 1. kar. 340.

akys, o jaunasis wìssą tou łajką ósstalie parsiediejes kielies ir prijaunosęs prisiartino. Żynys pirmó ąnt gierę jaunouji só jaunouji, paskou swetius, ąntgało pripilęs piłną taurę midaus metę po kajės jaunoujum, tardams» toks yra gałas nedorôs mejlęs,« kórę jaunasis sóminioię. Żynys wieł tarę, łajbun wìssados judums mejle, stangi, stìpri ìr tikra. Ant gałû gało jaunajė nusegę wajnìką ìr kassàs nukirpós nômetó gałwą aprutoło, kóri tecziaus wajniką ąnt nometu diewieię iki sunu pagimdąnti. Wìjnog sunkó szenden pasakyti tejsingaj, kajp moterys łajmìno pìrm 1000 metû; nesgi paskesniusì łajkusi wìs kas yra óźraszyta, ape tou daktą nu kristionû praszalejtiû, kórij skaugiedamis didelios garbies Lëtuwems ìr wìssuìszmintingusius jû iprotius ìr istatimus ìszjoukę ìr ìszpejzoię, diełto wen, iog ijė buo pagoniû ne kristioniû. Todieł skajtitoji i tou praszau tetikieti kou iki szė dìjna diewemis żôdej tebrado ir kou pats jaunó budams essi regiejės ar boczius sawo ir tiewus pasakojentius girdiejes.

Tó tarpó pasekieje, ìszwerżós jems, kajp wirsziaus regiejem martę, wieł sóeję i jaunasęs tiewû numus, kórij buo só wiedlejs ìszważiawusis ìr tinaj gìjżdamis apmaudą, je kório dar tarp pasekiejû akys ne szìrdis benorieię, tas walgę ar gierę; noris wiedlû smójkas buo ìszważiawusis só marti, wìjnog pasekiejines cze dar tebibuo ìr smójkawo linksmindamis nómiszkius ir pasekiejus; nes be jaunosęs iłgó jems rodies, todieł apsìginkławusis jemę martę sekti, ketiedamis wiedlems apent ję ìszwerźti, wìjnog kélie nebgaleię jos be panokti; bet tórieię i pat nómus jaunojo wyti, kôriusi kajp wiedlej jaunosęs nómusi buo godôs swetejs, tejp szìj dabar jaunojo nómusi buo pirmasejs swetejs ir tajpat óź didioujou

stałou siedielę kóriû wìjszne dabar tórieię numilietì jaunojo gentys ìr nómiszkius ìr toumi pasyrodytì, iog jaunoje buo ukinyko ne inomio duktie.

Tajp atkélawusis pasekieje ikąnden i jaunojo nómus trys kétórės dìjnàs walgę sawo wìjsznęs pyragus, kajp pìrmó kad walgę wiedlû wìjsznęs jaunosęs tiewû nómusì. Jłgajniou posekieje apwejzieiusis trobesius só martì pradieię gedautì, iog nesso jos butoie to, kou pìrszlys buo sakęs ìr ukwajsdej regiejusis. Nu kò joukó dieiusis sósibaro: kajpogi wiedlej itarłoię pasekiejus źwalgitojejs essant, kórìj sópìkusis kìbo i ginkłą ìr kętìno grumtìjs, je wiedlej tejsybęs nedarytum, kórìj noriedamis geroujó sósitajkintì, sótarę tarp sawęs, sódą i kóri apskundę pirszlì kajpo mełagì ir wyliejì, kóri sudes tórieię pakaltintì; nesgi pasekieje stìgawoię, iog jis jaunosęs tiewams gyrìjs ir sakes, jounojo buto buk essantes medaus szulìnes, pìjno prudaj, stogaj łaszìniû paltìmis kłotì, o dabar szìj to nieko nerąndąntys. Angało sudes nósprendę pìrszli kajpo mełagì ìr wìloką, idant daugesnej jaunû żmôniû neapgaudìnietum, i sausą medì pakartì. Tó tarpó wiedlej noriedamis pìrszlì nu pasekiejû ìszwerźtì wieł sósìgrumę ìr szió atwejó pasekìeie nu wiedlû ìszwerztì jì tórieje, kóri ìszwerżosis i szìjksztą idieię, wìjnog wiedlej pasekìejems dekretą beraszant i pìrszlio wìjtą pastatę jo kaliniczio ìlgìniû kulì pìrszlio drabużejs apdaryta o patì ìsz kaliniczęs ìszlejdo. Pasekieie gìrtì ìr it but to nenumanantys parskajtiusis akywajsdo dekretą, ìsz apmaudo nerasdamis nómusì sauso medio i swirtì pakorę. Tajp pasekieje nugìjżusis apmaudą ąnt pìrszlio só wiedlejs wieł sóderieię ìr ligej só pìrszlió wieł kèlès dìjnàs ìr na-

ktys gierę, iłgajniou kad wìjnims kajlej ìszrugo begerąnt, kìttims ikirieię, tad i nómus beissiskìjdę.

Wìs tas buo kad swiets sau dirbo ir niekam dar newergawo, nes iłgajniou ìszlepusi dìdoumene ìsztiżo ìr smejgdamos ìr gudindamos i szałaujù beje: Lankù, Gudù, Wokytiù ir i kittù szałdrù iprotius óżmìrszo ìr pamìnę po kojù tą szwentą dabą sawo bocziù, probocziù; wìjnog kitti żamlonys ìr ukinikaj nesenej dar tokió budó gierę sawo sówodbàs, kas dar ne wen atminama tebiera, bet ìr wardaj patiù swetiù jù kałboje tou tebstigawo; o jù szaszoulietis tarp wargdìjniù żmôniù iki szè dìjnà yra szwentaj óżłajkomas, ìr tejp szenden dar jaunasis wìjtoie sawo ginkłù siunt jaunajè wadou sawo żodio awelę ar rajszti, o szi atkalej jaunojou sawo, marszkìnius ar pìrztìnès. Nu ko tulì praszalejtiù mólkej paraszę, iog Letuwej pardawointys sawą dóktérys jaunikèms i żmônàs.

Gywenąnt tokiosì traszkąntiosì gìrriesì ìr wenkìjmiusì, rodos rejkieję Lìjtwems kajp kalnienams tajp ìr Żiamajtems dìdej nôżmejs żmônìmis butì; bet atkalej swetìmù linkon dìdej buo jaukéjs, małonejs ìr dìdę żmonystą sawo nèmusì wedou ìr wìjszes par daug didej saugoji; nesgi nier żmôgans pasaulie, kórs but buwęs Żiamajtiusì o ne but tìnaj ìssìgieręs ìr nenumilietó palìkęs, óżwìs je jis sókalbietì sójejs galieię. Pìrmasis jù darbas buo, nuwestì sweti kajp sakiau i pìrti, ìszpierós paskou geraj ji ìszwajsintì ìr szilto trobo ìszgóliutì ìr tejp ìszmiliejós dar ji palydietì, kad jem nieko pìkto kélie nenutìktum: kojpogi żôdys pats swetys, swets paejt regemaj nu żôdio swetìms. Pìrmoje gôda buo senowie pas Lìjtuwius kìjkwìjną swetìmą kélejwi ar paklydusi tejp numilietì sawo nómusì, jog jis nómìj nebut buwęs

tejp isztejstó, kajp tinaj. a) Par wis tami dakti motriszkoses skotoies pasielgti, kórios wissą żmónystą wedę, nu kô kajp sakiau żmônomis wadinos. Wajszino swetius dziowintó képtó mesó, sórejs, warszkiemis, kiauszejs, swijstó, pijnó, medó, tarp gierimû midó szimtergió, ałó, nugejżiejósió kómelęs pijnó; nesgi woriełkos dar nežiuoie. Tus gierimus dawę swetems isz ragû gérti, nu ko sakoma tebiera ragauti raginti, beje: lijpti jems isz rago gérti; wiriszkije tąnkiaus gierę isz kauszû tejp wadinamû paauksytû kaukolû sawo neprietelû karie nuwejktujû. b) Wajszinos isz tokiû stotkû ne wen ukinikaj, bet ir patys kónegajksztej sawo pôtosi: kajpogi Witautas didesis Letuwos kónegajksztis keldindamos i Lijtuwos karalus metusi 1428 garsio Lucko gierinie, kórioie daug karalû pasitiko sókwijstû, tarp kitû dowinû Witautas padawinoię Teutonû Cicorou Zigmontou auksytą tauragę sawo bocziaus Gedimino, tô taurio, kóri jis buo pas Wilniû ąnt taurio kałnu nuszawęs. Pagierós swetiou wajszindamis dawę óssikousti kiepiû arba płoniû kwijtiniû ar puriniû kakalie ar ant ąnglimis képtû, kórius szenden norys kitejp képtus pyragajs tebwadin, nu to, iog isz ragû gerdamis purû dounó óżkąndos, nu ko iki sziolej wissokę mijlû raugo douną pyragajs tebwedin. Nesgi wajszindamis sweti ragen gérti ir pyrago kousti, ir ragindamis nesako praszau, bet praszom, beje: mes praszom, idąnt toumi parodytum swetiou, iog wissi kas wen yra kijmi, tajp ji mił. Angało regiedama żmôna sweti pakełąnti gérti ir negaliedama jo wijna numilieti, sówadino wissą szejminą ir kijkwijnam

a) Lepner XIV. pag. 139.
b) Alb. Kojałowicz histor. Lith. Pars 1 Lib 11 p. 36.

lìjpę pakarciou swetì ąnt gértì, kórs tajpat tórieję atlìjptì kóźnam, ìr tou kartó żmônął telowies swetì, raginti kad jis óstalie apsalęs óssnudo.

Rudeni jawns nu łauko nuwalìjusis par kélius trukius arba milès ważiawo wìjszietì i gentys ìr gìmìnę, kórę łąnkydamis óztroko po dwę trys nedielès. Tejpat kóré norint linksmaj notej numusì nutìnkant, beje: isìkórąnt i naujus nómus, kórę gierynę ikóriemis iki szioł tebwadìn, arba patę wedant ar ìsztekąnt, kajp dabar regiejom gierynes kielę, swetius kwijtę ìr tìnaj paprastó budó jus milieię ìr wajszìno dajniondamis ir garbindamis sawo wirus karie krìtusius óż lousybę sawo tautos ar gìrdamìjs sawo gywenìmó ìr tórtajs sznekieję: todieł szenden dar yra sakoma, kas girts nebagots, tas ìr dwies nieko neturies. Tajpat jawus nu łauko nuwokusis, kielę gierynę nómiszkèms, kóri apjawiemis wadìnos, tajpat kóltì pabengìj gierę gaubies gierynę nu żôdio gaubtì, jog jawus i nómus buo sógaubusis. Trumpaj sakant dìdiusius darbus nubengusis dziaugies ir lìnksmìnos neszyksztawo ir tórtù negôbiejos, kajp szenden dar yra sakoma, nesaulęs ąmżìu gywensi arba łobys kulys, arba po wargù małonó ìlsietì. Niekokio tokio dakto geramo ar wałgomo nebuo jù nómusì kourioumi nebut sawo swetì wajszìnusis; todieł szenden yra sakoma, gawós kokì kéjstą daktą, łaìkyk sako astąnkaj, rasì kòkì norint gerą żmôgu pamiliesi ìr pawajszinsi, nuko sakoma tebiera tas żmôgós só astąnkó arba só rytó gywen. Todieł swetys senowie Lìjtuwiù nòmusì kajp wìrsziaus minawojau paukszto pìjno ne but gawes. Szenden nabagaj nuwargusis żudomis wìs nor dar żmonystó pasielgtì, tąukej ìszmintingam swetiui i jù nómus iejósem, netóriedamis koumi jo pamilietì

praded wergtì ìr jem goustìjs prìspaudìmais ìr netejsybiemis, to wen dìeiusis, idant swetys netórietum jo, óż pìktos szìrdìjs żmôgu ìr ne tartum jì pajkó gaspadorió essąnt.

Nu to, kou ikì szioł pasakojau, gał manytì kìjkwens, iog dìdej karìngì yra bówì, drousì, kąntrì, bej narsì karieje żmônys, o nómusì dorì, małonì ìr tajkì ukìnikaj, noris wìssados newen ginkłoutì nómìj brusdę ar kélonę kélawo; bet patiosì sówodbosì ginkłoutì linksmìnos, pawojaus newengę tardamis nu wiłko biegęs meszką sótìksi, kajpogi newen rejkieię saugotìjs nu pìkto żmôgaus, bet ìr nu patiû smarkiû, żwieriû, kórìj jû traszkąntiosì gìrriesì lulietì lulieię. Todieł rejkieię touitimpos pratintìjs kajp jus pawejktì ar gorintì sawo skódromó, grejtió ar spiekó. To nemìnąnt tąnkej dar kiło wajdaj ìr barnes tarp patiû bałtsermiegiû, ar piłksermiegiû ir rudsermiegiû Waldìmierû, kórios barnes wìssados bengies karì. Antgało rejkieię grumtìjs só swetimomis tautomis, kórios tąnkej dyko i jû krasztą isìgrustì ìr jus nuwergtì, prìsz kórès touitimpos tórieię stengtì ìr kariautì lig paskoujoje noriedamis lousajs ìszlìktì ìr poseno gywentì. Diełto nestebukłós yra regietì senowie Lìjtuwius kalnienus ir Żámajtius ne wen smórtus ìr narsius karie; bet dar wìjsziesì, gieryniesì ìr nómusì wìssadòs ginkłoutus. Newen pati wìjta (kajp sakiau), kórioie gyweno, skatìno jus ąnt kariû, bet patsaj jû karingas budas tìnaj traukę: nesgì milentys par wìs sawą lousybę, kórios iki pat sawo gywos gałwos neìssìżadieię ìr nu neprietelû iki paskouje ję ginioię: kajpogi tórtus, łobius, lapumą noris wìssos pasaulęs parnieką tórieię, wìjną tiktaj sawą lousybę kajpo lietos daktą godoię ìr gèrbę. Oż wis iłgajniou kad nedorì kris-

tłonys óssìdengósis liekółó sawo tìkybos soukę kardó jus krìstytìjs wiłdamìjs, iog tó pragómó tegaliesì jus nuwergtì ìr tarp sawo gywolû paskajtytì; todieł toje gadynie Lìjtuwis kalnienas ar Żamajtys noriedams dar lousó mìrtì ar po seno gywentì, tórieię sóginkłó góltì ìr kéltì, idant wìssados but rangió draustì ìr rąmdytì sawo neprietelus dykstantius iszplieszti jo lousybę, wìssóbrąngìjię nu patìjs Dìjwo jems doutą dowìną, kórius tąnkej nuwejkusis atmonidamis sawa załas ìr giźdamijs ąnt jû apmaudą nusiaubę płatej płatesnej, tolìj tolesnej jû krasztû sritys belìkdamis po sawęs akmìnì ìr undenì.

Wieźlybómą saugoię ne wen kałboie apdarì, indosì, bet ìr wìssusì nómusì, nepadoriû ìr goslingû żodiû wełtou ìjszkosi jû kałboie; nesgi budamis romio budo, retaj tewajdìjos ir tebaros ìr apmaudą ąnt wens kìto tąnkiaus wejkałó ne żodió gìjżę. Goslybos ne apweźieię ir neliebawo, krupaudamis kad ne ìsztiżtum. Elgimos só swietó wìssados buo mąndagós ìr swełnós, kamì nesósìtìkęs só żmôgó tujau sawą mąndagómą rejszkę, sakydams: Dìjwalì padiek, je buo pażystams tujau kłausę kou bewejki ar swejks? Swejks naujû metû sółaukęs, swejkej parlejstì ìr kìttû be swekam soułauktì linkieię. a) Newen sósìtìkęs; bet praejdams proszalì; kas but essós par żmogu saka jem » łabs ryts, łaba dìjna, łabs wakars łaba naktys pagał łajko. Rekałaudamis kô nu kônorint, ar pagoudos sau ìjszkodamis wìssados nu tû żôdiû pradieię kalbietì gałwą sawą lęngdamis» Tamistos swekatos atejom pasiterautì, ar pasìjautotì, arba nu tawo bałtos gałwos atejom pagoudos ìr małonęs ługotì. Antgierę sweti wissa-

a) Lepner VII pag. 53.

dos sakydamis i pażystamą, swejks i ne wissá pażystama buk swejks, pagierós swetiou ar pawalgiós tajpat jem swekatos geros linkieię, sakydamis ąut swekatos, ìr diekawodamis, iog wajszę jû prijemę arba kajp ije kad sako óż jo gerą szìrdì. Abdatì wìssados padorómą saugoię; nesgi plìkû ałkuniû, adaros cacìnęs swietou negajlìno, płaukû kakto nerajtę, marszkìniû ìszejgìniû kajp sakiau płatės rąnkowės tìjs dełnomis ìr antì wìssados só sìgelì susektus łajkę, mergwajkiû pakłausais tarp jû ne ąusìkłausì. b) Wasara kas dewintouię dìjną, paskou kristionimis tapusis kas sóbatą eżerusì ar uppiesì maudies, żìjmą pìrtiesì masgoiės, kas nedielęs rytą marszkìnius ìr kélnės bałtas parkìjtę, ìr ta gaspadyné óż wìsódìdiausę giedą but sau tórieiusì, kórios szejmina jouda but dìrwosì arusi ar pìjwo szìjnawusis; nesgi baltì drabużej buo jû wìssudìdiausì ìszejgó, kou stìgawo patys żodej szenden dar jû kałbo tebesąntys, kajp wìrsziaus minawojau. Newen drabużie, bet indosì wieźlybómą óżłajkę, nesakisió, iog masginius trys kartus dìjno masgoię, pagał to kajp trys kartus walgę, bet dar sołus, stałus, pałanges, łąngû ìr durû, troboie staktás newen ìsz wìdaus, bet ìr ìsz łauko masgoię, kou szenden dar kélejwis kélaudams nupat Lydos lig pat Ringos papìlio regies kamì nekamì noris tarp nuwargusiû tą senowęs dabą. Trobû ìr nómû asłas kas dìjna szławìnieię o kìjmą ìr łajdarą nedielo kartą, nesgi wasarą ąut kìjmo weję pakajtiawo mediû uksmiesì, newen kìjmą ìr łajdarą czistą łajkę; bet pates pìjwas pawasarì griebsti. Nuryto pósrytiotì ejdamis wìssì prausies ìr abrusó dìdej ìłgó szłoustydamìjs meldies, kajp

b) Notizen von Preussen 1. s. 55.

anìj sakę óż skęndìnius, paskou gałwas szókawo só szepetejs sawo prasmó dìrptajs. Mirtì niewens nebijoiès, bet sìrgtì ar łouszó taptì nie wens pri gywo kakło nenorieię; nesgi sergous ar łouszós regiedamas nebìszgisis Dìjwams sawi aukawo ugnie degindamos; nes iog żmôgaus kuno stìprómì wissa jo swekata yra; todieł nu wìsso to, kas kuną lepìno, silpnìno ìr gadino dìdej saugej wengę o wìsso naudoię kas but galis kuną stiprìntì ìr twìrtintì ìr tejp pìrmoujó jù darbó buo sawą kuną griną łajkytì: todieł kożmamì kìjmì pìrtì sau tórieię ir tas ne ukìnikó wadìnos, kório kìjmì jos nebuo, i kórę kéles dìjnas nulejdìj, kajp sakiau eję masgotìjs. a) J kórés reges iprato Rìmì budamis ìr par 14 metù Wałaku żiamę waldydamis, nu kór pagryżósis pas sawi jès ikurę, o rasi jau ìr pìrmesnej jès tórieię, niera rasztusì rąndama, kóriosì ne wen kuno czystìję, bet dar nu daug lìgù wajstiejes, óż wìs nu parszalìmo: kajpogi szałtamì krasztì gìwendamis tąnkéj loubieię parszaltì gìrriosì brusdamis ar tolìmàs kélonès kélaudamis. Tosì pìrtiesì stìprino kuną tokio pragómó, nebtwerdamos tenaj nu szilìmos ìr warwindamis prakajtą szoko statej i ekéti żìjmos wìdó spejgoutìj ìr tìnaj par kélès wałąndàs panierìj wiesìnos, paskou ìszokósis wiel eję i pìrtì kajtintìjs. Newen wiraj żalukaj tou darę, bet kudikélej mażtitélì ìssprudósis raudonì it ìsz ugnęs ìsztrauktì, po snìjgus it po poukus wołojès, atwiesósis wieł biegą i pìrtì. Wasaras wìdó ikajtusis nppiesì ar eżerusì kajp sakiau, maudies. Tajp ógrudintas kunas nu mażù dìjnù neb kunó, bet jau plìjnó buo; ir niekoké liga i jì nekìbo, todieł szimta ìr posąntra

a) Lepner VII pag. 53.

szimta metû ąnt swieto isztwierę. b) Ant gało nu mażû dìjnû pratìnos wìssados trósietì, sunkius sunkésnius darbus trywotì ìr maż temìjgotì; nesgi krupowo, idant slinkaudamis ìr łowosì bìbsodamis neiźtisztum, porptì ìr putì nepradietum. Todieł ìr apdarą toki tediewieię, koks kuną nelepino: kajpogi Ringaudas, Witenis, Gedmìnas, Algérdas, Kejstutis, Witautas dìdìje Letuos kónegajkstej po dwe trys deszimtys milionû swieto sawo ukie waldydamis, łobius ìr tórtus wìssódidiausiû szios pasaulęs wieszpatiû tóriedamis, nie apsìrikusis negierę kìto gierimo kajp tìktaj czystą undeni, walgius sausus tewalgę ìr numû awikajlejs tedaries; nes ìr tejp ełgdamìjs ìr toki storą drabużi diewiedamis galybì sawo kìtus wieszpatius gąndìno ìr nu wìssû buo gôdojemis ìr garbìnamis, noris kajlìnoucze.

Sósìrgósis wajstieies, beje: gumboudamìjs metylès gierę, nu pótmeniû lìpsztukajs ar ìjwû kajszinomis wajstieies, ikìrtósis ar padurósis swìjsto sóltì óżpylę, kad nekìrmietum, koię ar ranką pałuźósis głousnio metugiemis apsókou pri kito kitos apdiėiusis lenteliemis płonomis sówerżę, ìsznìrósis kìts kìtam atraukę koię ar rąnką, nudegusi ugnie pótelû ougomis traiszkę, nutwìłkósius druskó sudę, dygólou dórąnt lydekos żąndus sódegìnusìs gierę, arba kraujì medìjonajs lejdo. d) Krìsłou i aki ikrìtós wieżę gìrnas lejdo, lìjlìszaj dórąnt alksnio żali lapą pri lìjlìszos dieję, licżunou i kojęs ìszlìjżius isìmetós warió sudę, kudikiou kìrksznìms ìszszótós kìrmgraużomis sudę, srienoms skaustąnt taurès pìrtie statì, nu pawietręs arba ąnktrytió szìsz-

---

b) Joan. Lasicius de Dijs Samogitarum pag. 325.
d) Lepner XIV. s. 142.

nakus walgę, nu kosulio żaltio łunkus krimto, ausìj skaustąnt swogouną ąnt ąnglimis ìszkeptą pritwierę, nu nìjżû godû sólti wajstieies, ôpaj arba ronaj atsìwierós berżo blizgiemis sausìno. Akims skaustąnt szaltenie prìsz saulę tekąnteme akys masgoię, klynou piaunąnt (:wìssóbajsiausej ligaj tamì krasztì:) dewinspiekès gierę, swajtiejentius ołungés lìsdó smìlkę, paszałusi strajpsti, pìrsztą, ausi ar nosi żousìjs ar kiszkio-taukajs tepę, gìrgżdielej rąnkoie gìrgżdąnt wiłnonó siułó aprìszo, tą wìjtą, kórioie gìrgżdieię, kakłą óżjemós żekès wiłnonàs prakajtoutàs sziltàs ar awìżàs sókajtintàs pri kakło twierę, dąntims gèłąnt gèlżgali ąnt dąntû dieię, riemou piaunąnt arba srìjgąnt, łąndounìj geląnt..., ósspringusem i petio mentiû tarpą só kumstì niukterieję. Sunkiosì lìgosì je wirsziaus mìnawotas vajstys nemacziię, tad ìsz szwęntos ugnęs ìssìemusis raudonàs pìrksznys gierę ìr apżadus Dìjwams darę, ie ìr tas nemacziię, tad patys sawi aukawo Dìjwams degindamos ąnt malkó, ìdąnt nebwargtum ilgesnej ąnt swieto kajp wirsziaus minawojau.

Lëtuwis taj yra Kalnienas arba Żàmajtys wissados yra linksmos szìrdìjs źmôgós, kèlaudams dìrbdams, kame but newargstós wìssadôs niuniou ar dajniou. Nuwargęs ar rupesnìngas sawiep niuniou, tarsi kótindams szirdi łajmingesnì atentì; linksmó budams dajniou skajdrió bałsó, tarsi ìt kitus noriedams palinksmiutì sawo dziaugsmó. a) Wissó didiouji ju linksmybì buo wìjszes beję pasìregiejìmas gęntejs só gęntì arba pażystamó, kajp wirsziaus mìnowojau. Jrąnkejs jû linksmybęs buo ìlgì ìsz trìjû skiłû sódietì apalì medì trubaj nukamienì ìr trópóti pakumpì par pós ąntrą sìjksni ìlgì, stìprej

a) Notizen von Preussen 1. s. 35.

sókìbytì nnkajsztì ìr łajbaj tosziemis nuwytórtì, kórius wadìno trìmìjtejs; iog ìsz trìjû daliû buo sódietì, tajs trubajs skatino karejwius i kową kariaudamis, putę aukàs Dìjwams aukaudamis, nabasztìkus łajdodamis, kajp wìrsziaus mìnawojau, wadìno jus dar sótartìnejs, nu to, iog wìjnì trubìję o kìtì atlìjptìnaj dajniawo sóejmusì: kajpogì Kiaulejkio nabasztiks 137 metus tóris 1836 metusì mìręs, jis pasakoię, iog dar atmìnous, kajp loubieiusis sóbatos wakarą nu saulęs ossìlejdìmo, lig saulej pa tekant sótartines dojnioutì. Jr tajp sósìejusis i wìjną kìjmą motrìszkoses ìr wirìszkìje wìjnì i tus trìmìjtius putusis o kìtì dajniawusis atlìjptìnaj, nu ko ìr dajnes yra tejpat sótartìniemis wadìnamas. Szenden dar didej retaj tokìû trubû begał regietì, nes paprastaj tìrszkén wario trubelus, kórejs meszkinikaj meszkas tąncen po kajmas wadziodamis. Tû trimìjtiû bałsós yra graudej małonós, daugiaus rustas nekajp lìnksmas kéłous kłausąntìms ajtrą ìr gajlesì, kórsaj sawo gausmó, graudingómó ligìnos só szios dìjnos warìnejs karęs trubajs. Tokìj Lìtuwos trìmìjtej yra jau minawojemis 1180 Gudû rasztusì kajpo iwajrió ìr neregìetó daktó. Tajpat ąmsdejs ąmsdìję, jaunoumene ìsz mauknos karkłû ar blendìjs pardìrbusis pawasarejs lig żìjwe neprìkepós, be tû womsdiû tórieìę pìjmìnelej molio pypines, só kóriomis pawasarì ożatius ìr jeratius po łaukus ganìdamis taucino. Antrós irąnkis jû linksmybęs buvo kąnkles pawiedes par sawą skwarmą i cimbołus, sóstygomis tejpat galżìniemis ìr warìniemis, jû gaudesys yra trumpas ìr kìmós, smójkomis arba skrìpicziomis tepat smójkawo sawo prasmó; nes tarp tû wìssû irąnkiû dajnes buo wissódìdiausì linksmybì, kórès dajniawo darbą dìrbdamis, ilsiedamis ar linksmindamìjs, ìr tejp kóżna notìs jû gwenìmo

tórieję sau ipatingą dajnę, kóriû pałajkaj szenden dar kame ne kame yra girdemis. Garsós rasztìnikas Reza sółasęs jû kéles deszimtys apskelbę swietou metuse 1825 a) tajpat Sìmonas Stanewicze, metusì 1829 Wilnìoujì, kóriû daugioie wìjtoie gał regietì gajdos aitrą, łajbumą ìr swełnomą kałbos bej gajlingumą szìrdìjs. Kittas Linksmybes jaunoumenęs ape kórès jau dìdómą mìnawojau buo rìtìnis, pilyne, soupyne, stótes, tabałaj, żiózys ìr łaumìniesìna, kórios newen linksmìno, bet dar pratìno jus guwumon ìr skódrumon.

Wìssa gudryba senowęs Letuwiû kaluienû ìr Żámajtiû buo ta, iog wìs kowen rejkint patys sau stejgę, idąnt swetimo nerekałautum, kajp motrìszkoses, tajp ìr wirìszkìje, ìr tajp motrìszkoses werpę audę ìr dażę sawa drobès ìr miłus iwajriomis barwomis nie nuko nemokomas patiû dażywiemis sawo prasmó. Wiriszkìje tajpat strunìję sau wìssus trobesius swetìmo mejstro nerekałaudamis, dajlìdawo ratus,, ważius, szliedès arba szłaiès ìr ragès. Wokytems óżgółós jurìnès jû pìlès beje Klajpiedos, Lìjpoiès, Łiełupio ìr Daugawos, kad nebgalieię patys só swetì szalì par jurą be prekiotì, tad nebgaudamis nie nukór gélżìjs żąmbiû noragams ìsz medio jus dìrbo; todieł nu senû łajkû tarema yra, Lìjtuwis ìszio i gìrre rajtas o parważiou ważioutas. b) Tajpat irąnkius, kórejs nómus strunìię ar dajlìdawo patys sau kało nienuko nemokomis; nesgi szenden dar taraj i żmôgu rupìnąntes istejgìmó kokio dakto ir dejouienti nesógebiejìmó, sako akiû pasì-

---

a) Rheza, Dainos oder Litthaunische Volkslieder Konigsberg 1825.

b) Lepner VIII. pag. 77.

kłausk, arba bókłós ìr só żousì môk artì: kajpogi pagał jû noumonęs, żmogós kou paregìejęs tou tór padìrptì. Jr tajp jû groużtaj, kałtaj, strunas, skaptaj, skrytules, kìrwej, sklutaj yra patiû dìrbtì. Lygì dalì dajlidawo sau patys nómû bałdus, beje: kubełus, bosus, werpelės, aktajnius, legerės, rakąndas, pintinės, kórwius, rietius, kretełus, sìjtus, sietuwės minkytuwius, łowius, rauktìnės, kìpius, géłdas, mołdas, tajpat ìr kìtą butos padargą sau tìjkę; plieskės, apnasrius, brìsgìłas, strungus, tinkłus, krytys, kąmpus, wenterius, riużius, kinkymus, pawałkus kamąntus ìjnas; trumpaj sakąnt wìs kowen butaj rejkint wìs sau patys sawo prasmó dirbo. Parkarszìsz bocziós łasdôs sau nepìrko, só ìjwìnì sawo lìjknì ìszpiautó krupsztìnieję. Lygì dalì motrìszkoses pìrkìniû negejdę ìr óż wìssódidiausì giedą but sau tórieiuses swetios drobęs nometą sau ąut gałwą wytórtì ar sermiegó apsìwìlgtì; nesgi jû stakles skijtaj, mastuwaj, łąnktej, wytuwaj buo jû wirû dìrbtì. Tou jû gébieiemą ąnt wìssokio amato gal szenden dar regieti.

Kas neżino szenden tokìû wiru, kórìj niekamì nemokìjs ìr niebalsies raszto neżinodamis łajkrodius skąmbìnantius dìrb, kórìj sawo łajbómó ìr tìkrómó gał lygìntìjs só wìssûdidiujû mejstrû arba dajlidiû ziegorejs. Tajpat Łonba raszto nemokiedams ìsz akmìneliû pauppejs sórąnkiotû barwas trindams abrosdus i bażniczės ìr kopliczės tieplio. Metusì 1790- Mąnczys dajlìde nu wìssû dar mìnems kėtìno ratus padìrptì, kórìj be arklû rìjties, nes negawęs nie nu wìjno 100 musztû medìgaj paskolytì, tórieję lautìjs nu sawo kietiejemo, nieko nenuwejkés. Kôrìdìjna nieksaj i tou netìkietum ie szenden Jnglej 40 metû buwós nebutum tou nuwejkę. Pasaule ste-

biètumes i Lìjtuwiû Kalnienû ìr Žámajtiû protą ìr bókłómą, kad but bówusiû toie žiamie akyłû didžtórtiû ar kénegû, kôrìj but sótejkę pragómą iems swietą regietì ìr moksłą sawo amato parmanytì, to dieł nerasdamis nienukô sau głobos mirszt nu swetìmo swieto nežìnomis. Tó tarpó praszalejtej wìs tar, iog muso kraszto žmogós gywolio proto nežmogaus tetór, nesgi nieko garsio nepadaro, wìjnog teisinga atente nusprìjs tejsybę ìr tad netam bus giedą, kórs norieię o negalieię; bet tam, kórs dieł łobio ar skaugęs kittû galentiû kou garsì nuwejktì neszelpę ìr negłobę.

Cze dar pridórsió bęngdamas tou, kon Gwagninas rasztìnikas gałop 16 ąmžiaus pasako sawo garsemì rasztì, a) ape Kalnienus ìr Žiamajtius, tarp kóriû pats gyweno ìr wìs regieię. «Žiamajtiu krasztas, sako jis, noris yra płatós, tecziaus netór stìpriû pìliû, tktaj wìjtowès arba miestus ìr kìjminojus arba sodàs jau karalìszkàs jau ponìszkàs. Tamì krasztì yra wyriasió pardietìnió Storasta nu Lankû karalaus patwìrtintas, kórsaj iki sawo gywos gałwos riedo ìr kório karalós negał ìszmesti be dìdio licziaus. Katalìkû wénswyskupas tiera. Žmones gywen žiamusì ìr paiłgoutìnusì numusì, kórìû asłoje ugnęs kurìnas, paskórę gaspadoriós só szejminó siediedams wissus sawo gywolius ìr numû padargą mato; nesgi potó stogó be kokio pardorę ìr gywolus tìnaj łajko. Didoumene wìjtoie stìkłû ìsz ragû tauragiemis wadìnamû géraj. Žmonys yra drousì, skódrì ìr ant karęs pagébsnì, kariau szarwotì wìssokejs ginkłajs óž wìs regotìuiemis. Arklus mažus

a) Alexander Guagnini, Sauromatia Europea Lib. 11. p. 273 et seq.

tetór kórius matidamas, niekados, netarsi galentius butos darbus nuwejktì ìr karęs żijgius atlìktì. Żiamę ar medio noragajs ne gelźijs, tas dar yra stebuklingésnió, iog jû grumtaj yra kìjtì ne smìltietì. Paprastaj ar sau medio noragus po joustu pakìszusìs, idant wìjnam nułużós, netrókdamis kitą ąntmautum. Nekórìj Storastas noriedamis palengwintì orę isakę łaukus artì gelżìneis noragais, je tou metą ar atęntì nepaderieję jawaj dieł gìjdrû ar lytû, tajp kajp swietas, kad buo gejdęs; tad pradieię jis stìgawotì, iog nu gelżìniû noragû jawaj newykstąntis; nesgi kitto licziaus nenumanę. Storasta krupaudamas, kad swietas i poulęs i rupesnì nepatraktum, lìjpę wieł po sena medineis noragais łaukus artì.» Tamì krasztì, sako, yra traszkątes gìrres ìr lìjknaj, kóriose, swiets pasako, iog wieles kanakados rodantios. Niekamì niera tajp grażio medaus kajp Żiamajtiusì, nesgi maż waszko tetór ìr didej yra bałtas. Gìrres yra jû turtû klietiemis, bitys paprastaj drewiesì po girrès wejsas. Jki szioł dar daug yra tarp żmoniû netìkielû, kórìj joudus żaltius ìr drìjżus kajpo sargus sawo numû łajko ìr gerbaj, kórius nekóres dìjnas szer akywaisdo wìssos szejminos, kóri apstoiusi wąmpso, je koké nełajma nómusì nutìnk, tujau taraj, numû sargą ałkaną ìr nepagerbtą essantì.“

«Żiamajtej wìs nu łauko nuwokusis rudìnej bengąntes kasmetą dìdę szwentę szwenten, tokió pragómó: wìssì so patiomis, wajkajs ìr szejminó sósìrenk i wìjnus nómus, stałą arba skomì szìjnó pakrejk ąn kóriu stoupą alaus ìr szalìp jos priszajs dó kókolió dounos paded. Paskou atwed gywoliû wissokios wejslęs patìną ìr patę, kórius aukau tokió pragómó: Wìssó pirmó żynys kalbiedamas małdą

ózdanż só łasdó gywolì, paskou kas wen essós mósz tam patem gywolou par gałwą, szonus ìr kojes ìr kìttus strajpstius arba członkus: sakydamis » tau Dijwali Żamelukiû aukanjem ìr tau diekawojem, kad mumis szì metą swejkus ìr wìssą partekusius óźłajkytì tejkėjs: dabar tawęs mełdam, idant mumis tolaus gnżtumi, nu gelżejs ìr ungnęs saugotumi, nu ąntkrytiû, marû ìr nu wìssokiû neprietelû mus glemżtumi « Ąnt gało mesą giwolû aukautûjû ìszwìrusis walgę ìr nu kìjk wìjno walgio szmotelus, lig nepradieiós walgytì i pastalę ìr wìssàs numû kérczes mieczoię. » Sze jums Żamelukes imket nu musû auką ìr walgykét beswekas. Tada wìssì praded linksmintìjs ìr wajszintìjs. Wielawą karie Żamajtej tórieię tokę pat, kajp ie Kalmiènaj, jôdą raudonuse łaukuse. Gywentoje to kraszto it kajp kitti Lìjtuwej diewie płkàs sermiegàs, budó, dabó, kałbó, maż kou teiwajrau nu kìttû Lìjtuwiû Kalnienû ape kórius tujau papasakosió.

»Lëtuwa dìdej giringa, kajp iè Żamajtej, tór wersmes ìr daugybę płatiû eżerû, kórìj i mares pawiedau; beto; daugybe uppiû ìrklìniû, beje: Trìpente, Swisłocze ìr Berżìne i Nyperi tek, o ta paskouioie i uksìnę arba joudouię marę srlaumaj. Nemunas, Nerie, Narocziós, Daugawa ìr Gojwa i Żàmajtiû jurą.

»Gywolej wosokios wejslęs Lìjtuwo yra smółkì. Żmónes nuwargì kajp piłaliesi arba miestusì, tajp ìr kìjmusì ar sodosì gywenąntis, dìdej sunkì wergybó nunowytì; nesgi koźnós gywentos yra pri ziamęs prikałtas. J nnmus gywentoio i ejes gał kajp tinkams liebautì, wałgomą daktą ar drabużi nekłausdams paimtì ìr patì iki smertio primusztì, wargszós niekami pagoudos neras ìr nieks jo ne ósstos ìr

piktadiejis paliks nesódraustó. Gywentoie pri sawo Pono dieł kokio norint licziaus be kókólo negał pasyrodytì, kórsaj je ìr prileis pri sawęs, kókólus atims ìr nieko gero nepadaręs, pas storostą arba Tiewuno jì nusiuns tejsybęs sau melstì, tìj wieł noris antrus kókólius priims tejsybęs wìjnog nepadaris: nesgi Letuwo koźnós źôdys tejsybęs nu sudęs yra auksó sweramas. Gywentoje penkes dìjnas o kartajs ìr szeszes dwarì dirb, panedieli, tiktaj sawo darbou tetór, dìdej tąnkej nedielęs dìjnomis (nesgi swiets szwentiù neszwenten) wissus darbus dìrb, beje: ar, sie, szìjną piaun, jawus nu łauko wôk ìr kół. Tas dar yra stebuklingesnió, jog kłausąnt, dieł ko szwentą dìjną darbą dirb? atsaka «ar nerek ìr nedielęs dìjną walgytì» Doukles arba rinklawas dwejes, trejes i ukęs skarba môk, Ponaj wieł pramanitajs mokésnejs dìdej źudo. Dounó joudó ìr prastó mìnt, rugiù warpas sómałtas wałgą, gìrnas trejes, kétweres kìjmì tór, jawams maltì, kóriomis małdamis tautos budó wìssados niuniou, sakydamis «mało mało,» kóri niuniawa i dajnę pawiedau. Tas dar yra ipatingesnió tarp wyrìszkujù ìr motriszkujû, iog kou wen dìrb wìs dajnioudamis. Tór iłgus trubus trìmìjtejs wadìnamus, kórìj yra graudingo bałso, kartajs, wénsaj, dum trubom pusdamas sótajkén judóms bałsą.»

»Wissi Lìjtuwej Kalnienaj ìr Żamajtej bej Padaugawej paprastaj pìłkas sermiegas diewaj, pìlęs gasł ar kìjmì niekokió kìttó drabużió apsidariusiù neregiesi, kajp tiktaj pìłkó sermiegó, wìssì austos wyżinomis ar kojìnomis. Rataj jù yra be kokio gełźgalio, kórius sówarżo medio kylejs arba wìciù warandomis wìjtoie gelźìjs rinkiù, tekìnius ìsz wìjno medio ìszlenk, kóriù niekados nè smałó nè degótó

netep ìr je koumet pasìtink daug ważioujentiů, tad toksaj biaurós yra braszkesys aułoło aułoło! gìrdem's.

»Jawus pìrmó karszto donbo nudziowìnusìs, paskou rejos kłounì pasklejdusis kół.

»Wissó pìrmó żiamią ìszgywen tokió budó: ape S. Petra ìr Poweła wasara lig Motinos Szwencziausęs i dąngu jemìmo, krnmus ìr żarynus skén, kórius skynìmus paprastaj lydìmajs waden, ìr tejp ie krumaj dar tąnkì pasìlìko, tad sziaudajs apkrejkusis par żijmą łajkę, pawasariou pagryżós, po welyků gìjdraj raduses par kélės dìjnas wieł sziaudajs apsklejdusis tus skynìmus óżdeg ìr i peleną apwert, kami żiame ìszdeg, tén reges nieks neaug «todieł degiesus nesudegusiusius i małkàs kraun ìr wieł degén, ìr tejp i tą żiamą sódegósę ìr neartą, nurinkusis tiktaj ąngłys ìr pagalus apdegusiusius, pìrmó purus sie ìr wìjnó arkló apar ìr apekie, o kalnì ar jautejs óz ragus ìkinkytajs. Tokió pragumó pasietì jawaj tejp tìnaj wykstaj, iog tarsì wajsingesnęs żàmęs pasaulie nebiera. Tejpat ìe mìjżius sie, piaun, ìr walìj; retusius skynìmus mìjżems łajko, nes puraj rybesnę żiamę miegstaj. Jr tejp i tokès dìrwàs par 6 ar 8 metus mìeszłů nebweż.

»Je gìrriesì, kór két sìetì, medej dar auksztì ìr płatì, beje puszys, ousej, oużoułaj ìr tìms pawiedì, tad patiů mediů nekert, bet jů szakas pagenie, idant dìrwů nesmelktum. Wens żmogós po medius łajpiodamas wìssàs szakàs pagenie ne nulipdamas: iranki tam daktui patìjktą tór it i kiedalę pawiedì pagał żmogaus augumó, kórì i medì ant iłgu strìkiů pakaben, ìr tejp siediedamas nu medio i medì parsìkeł; tór szalip prìrìsztą kumpą medì tam daktuj patìjktą, kórió primedio prisìartìnes isìkaben, ìr

jì nu gałumies lig pat žiama nugenie ìr tàs szakàs atejós pawasariou tejpat degen ìr sie.

»Nuwokósis purus ar mìjžius, paskou tóse nauiose dìrwose rugius sie, kórius dó kartó apartì tór. Sietì jus praded ape i dąngu jemìmą Motìnos Szwenczìausęs 15 dìjno Rugsiejo mienesęs, kóriû je rąmbós artos nepasieię lig Matkiboža: beje lig 8 dìjnos Szìłó mienesęs, tad wełtou jis łauksaj brąndos atìntem metou, kórę sieję źìjmìnì waden, ąntrouię sieię wasaraj grižtąnt wasarojó.

»Yra tajpat kits pragumas siejemo nesenej pramanitas, wìrsziaus minawotusì lydimusì.

»Dwę dalę mìjžiû o treteię rugiû sumajszo, kórì mìszìnì wasaraj grižtąnt priwaló łajkó sie, tou patì metą mìjźius tepiaun o rugius pomìjžejs ìt žolę kou tąnkesnej žełąntę žìjmaj palìjkt, kórìj ruge atentì meta tejp yra derlingì ìr tąukì, iog arklys negał jû ìszbristì, ìr ìsz wìjno grudo 30 ìr daugesnej warpû ìssiszako, ìr tejp ìszaug, iog wyra rajtą negał regietì. Žamajtej wìjnó arkló ar, nesgi jû gruntaj yra dìdej lengwì.

»Tokì paratiu sieięs saugo wissusì Žámajtiusì. Wìssópìrmó po Welikû sie kwìjtius, paskou atoudogius, kórę sieię nu wasaros wasarojó waden, dieł parskyros nu źìjmìnęs, kórę atlìjkt ape žoliû szwentę, je aną wasarą sietum niekas ne paugtum, je atkalej wasarojì ąnt žìjmos sietum, tajpat wis prapóltum, noris grudaj yra butinaj pawiedì ìr tos patios rodos wejslęs esąntys; todieł wasarojì po welykû tesie, pagał to kajp žiame yra ìszgywentì galema, ìr tejp Kalnienaj pirmesnej sie, nekajp Žamajtej: nesgi Kalnì yra szìltesnì, ne kajp Žiamajtiusì, tecziaus wìssi wìjnó łajkó jawus nu łauko nuwok. Tas yra stebuklingó, iog pasiejós wasarojì po

welykû kélioms nedieloms praszokós, tą patę wasarą, beje 8 nedieloms praéjós wasaroji paugusi ìr ìszbręndusi pìaun ìr i stogìnès arba daržìnès kraun. Žìrnius sie ąnt szwento Wajtiekaus, todieł, iog iłgaj rejk jus brąndintì, awižàs ìr mìjźius ape Sekmìnes, grìkus ape S. Petra, atoudogins, ape S. Jona. Wissì tij jawaj yra nuwokamis, ìszkułamis ìr i arodàs sópìłamis, iog grudas ìsz stìjbo par 10 o kartajs 8 nedieles pagał tajkumo orą apent i grudą pagriszt ìr szìmterìopą wajsiu artojou parnesz. Kalnianaj ìr Žàmajtej sawo jawus kraun jau i daržìnès arba stogìnès, jau i bragus arba źagus, kóriû kartajs prì géro gaspadoriaus matysi pokelès deszymtys kajp boksztû nu kéleriû metû rioksantiû.

Sókrowusis i daržìnès prađed kóltì, ìszkułusis paslep grudus rusiusì tarp tąnkiû lìjknû tìczioms ta lietaj ìszkastusì, kórius pìrmó stìprej mauknomis apdąngou, ąnt kóriû, wìrszu, mesą łaszìnius ìr wissą pawałgą, bej darzû, žalisą, beje: batwìnius, sietìnius ìr drabužius, óź wis brąngiusius masgìnius sókraun, par wìs karej essant, idant wargdìjnej gywentoje toumi paglęmžtum sawą łabybą nu ąntpoulû neprietelû.

Tas dar pas jus yra ipatingó, iog je kas rąndas ąnt smertio pasmerktas, tam pons lìjp patem nusìgałoutì, ìr sawo rąnkomìs pasìkartì, je to kórs nenorietum darytì, tad ryksztiemis dybawo toł koł prisouk ji tou darytì.»

TIKYBA

Senowęs-Lëtnwiû

§ 11.

Kożnôs żmogós tór szìrdieie sawą igimtą noumonę ape Dìjwą szios pasaulęs ikurieji; todieł pasìjutęs pasaulie mieklindamos i dąngaus ìr źiamęs daktus tujau tar essąnti wìjna ikurieji tû wìssû stebuklingû daktû; kóreis dziaugdamos ręngas iłgainiou jì garbintì kajpo sawą géradieji.

Koké buo senowie ape Dìjwą noumone ìr żìnoiemas Lëtuwiû tautôs, tô szenden negał ajszkéj pasakytì; nesgì nôżmi ìr smarkì jôs neprietelej, wìjnì par sawą nôżmybę, ìr smarkybę ìsznajkìno jôs senowęs ape Dìjwą noumonę ìr żìnę; kìttì par sawą nedorybę skaugiedamis dìdelios garbies nu to Lìjtuwems ìr pałakus tos żìnios nu kruwìniû terionû óżlìkusius tycziomis óssliepę arba wissó ajszkiausès żìnès ìr noumônès ape Dìjwą ìr pìrmouię pradę, kitajp ìszgóldydamis ìszjonkę, tajp, iog szenden kas noriedam's senowęs Lëtuwiû żìnę ape Dìjwą ìszraszytì, niekokio kìto wadawo ne tór san tamì daktì, kajp tiktaj Lëtuwiszkus żódius iraszytus senowęs gadyniû rasztusì, kórejs sekdamos pagał budo jû kałbôs, gał dar dìdumą senowęs jû tìkybos numanytì ìr ìszraszytì. Jr tajp kas bus parmanomas se-

nowęs rasztusì Letuwiû kałbóje, tou mes óż Lëtuwiû toriosem, kas neparmanomas, tou atmesem, kajpo swetimą.

Senowie Lëtuwiû ìszmintëji, tarę essante wìssa pasaule ìr szì swieta nu szilìmôs kìlusì; nu kô tarę szaltys essós smertys, o szilìma gywyba, ìr tou cze sau re'k isìdietì, nukô paskou wìssą jû noumonę ape Dìjwą galies parmanytì; todieł pìrmouji szìlìmos ikurieji wadìno Perunó arba Perkunó nu źôdio perietì; beje, iog jis ìszperìeię wìs, kas wen yra regemó szioie pasaulie: kajpogi szenden dar senó iprotió sakoma tebiera i wìs tou, kas żmogon nieko géro nedaro» tas saka, mąnęs neszìldis. " Tarę ji kajpo didej géra ìr małonì tiewa essanti, kórsaj ìszgużęs sawo szilìmó perą, palejdo ji i pasaulę, idant tenaj kóźnós pagał sau idoutôs gamtôs gywenìma atliktum.

Tas Pernn's pagał jû noumônęs rejszkìjs swietou szilìmó; nesgi tou Peruną tarę essanti galybì ikwiepąntì żmogou spieką ìr stìprybę par szìlìmą, gajwìnąntì ìr kótìnąntì wis tou, kas yra, kajp sakiau, regemó ìr neregemó szioie pasaulie. a) kajpogi par prityrìmą matę, iog be szilìmôs nieksaj szio pasaulie newiktum. Regieios jems, iog jis rodós sawą grażybę ìr dìdybę saulie, kórè tekant meldies, tardamis toumi, garbynąntys sawą geradieji, kórs jus guż ìr saugo nu prapulties, beje: nu szaltio; nesgi saulej ispindós yra szìltesne ìr wìs rodos linksmesnió ìr skódresnió o be saulęs wìs nnludósió ìr rustó, beje, naktìs; nesgi kór nespind saule, ten nieks ìr neang. Nu tôs jô małonęs wadìno jì *Tetio* arba *Titio* arba *Papió*, taj yra, tiewó nu tô, jog jis kajp

a) Lucas David B. 1 p. 25.

gèras tiewós, kad rupìnas sawo wajkajs, tajp ìr jis guż wìssados sawą perą ìr saugo jì nu prapulties szìldydamas, kórsaj dieł dìdesnes sawo małonęs buk nu lejdęs i pasaulę ugnì kajpo żmógaus głobiejì, kórsaj szìldytum jì iki wieł patem Perounou neposirodąnt saulieie, kórę ugnì swietas touitimpós kurindamas saugoię, kajpo wìssódiausę jo dowìną sau lejstą; nesgi be szìlìmos ìr żìbório nieko nebut szoie pasaulie; kìtejp sakant anìj tórieję ugnì óż słaptì sawo tìkybos. Żodys pats kórtì, kórstytì, buo szwentó ìr dieł patios ugnęs tediewemas, todieł wadìno jì *Kure* arba *Kurionió* arba *Kuriejó*, kórs sawó szìlìmó wìs ikurę szioie pasaulie ìr kótìną wìssą sótwierìmą. a) Wadìno jì *Boezió* arba weczoujó tiewó, tewalió, nu to, iog jìs pìrm wìsso gywoię. Wadìno jì *Żiubrió*, nu żôdio żìburys, iog jìs wìssà pasaulė żiubìno. Wadìno jì *Praamżió* nu żôdiums pra ìr ąmżiós, beje: ąmżiaus netórentió arba be pradios essąntió ìr patió pìrmoujó, kório pradė łajko niera żìnomo, taj yra: bełajko. Wadìno jì tajpat *Auksztiejó* arba *Auksztoujó tiewó*, nu to, iog auksztaj beje: dągonje gywenantió. b.) Wadìno jì *Wìssagystió* arba *Gywelejżio* arba *Gywelejdio* nu żódiums gywas ìr lejstì, beje: wìssìms gywybą doudąntió. c) Wadìno jì tajpat *Wìsgamtó* arba *Wajsgamtió* nu żôdiums wajsiós ìr gimdytì, beje: wajsiu gimdąntió arba gamtą wejsąntió. Wadìno jì *Aukopìrmas* nu zôdiums auka ìr pìrmas, kajpo tas, kórì rejk wìssópìrmó aukautì arba garbintì. Wadino jì *Labdarió* nu żôdiums łabas ìr darytì, iog jis wìssìms

---

a) Lucas David B. 1. p. 82.
b) Johan. Lasicius de Diis Samogitarum fol. 46.
c) Johan. Lasicius ibidem.

łabą darę. d) Wadìno jì *Lykkyczió* nu żôdio lykumas beje, iog lykómó żmôniû riedę e) arba *Lygyczió* nu żodio lygós, kórs wìjnybę ìr mejlę tarp żmoniû ąntór. f) Wadìno jì *Derintoió*, nu żodio derietì, arba derintì; nesgi kad jis ne but szìldęs ìr kótìnęs jawus ìr wìssą gywì szioie pasaulie, tad nieks nebut wejsìjs ìr auges. Wadìno jì *Doutonas* arba *Doutonìs*, nu żodio doutì, kórs wìssą łabą sótejkę swietou. Wadìno jì *Żwajsdykstis* nu żodiums żwajsdie ìr dìjktì, iog żwajsdės ąnt dąngaus dajgstì ìr toumi i pasaulę żìburì ìejdo. Wadìno jì *Liełó* beje: dìdió nu jo galybęs. Wadìno jì *Sótwarò* nu żodio sótwertì, beje: kórs szìlìmó pasaulę sótwìrtìno arba sókrekìno ìsz dumpió: nesgi pìrmó dumpys, beje: ąmżina mìgła pasaulęs wìjtoie wieszpatauusi, ìsz kórios jis sawo szìlìmó iłgajniou ìszperieięs sze pasaulę nu ko wadìno jì tajpat *Pergrudió* nu żodiums perietì ìr grudas, dietto, iog jis głobę jawus ìr wajsius, kórejs żmônys ìr gywolej mìto, nu to patìjs wadìno jì *Żamperio*, iog jis żamę ìszperieię; nesgi ìr żiame atsziłósì wajsiu tedoud, o rasi Sejmperió, iog szejminą arba sejmyną ìszperieię. Wadìno jì *Godó* nu żodio gôda, beje, gôdôs arba garbies wertó. *Laukpatió*, nu żôdiums łaukas ìr pats, iog jis gyweno newen auksztybiese, bet ìr łaukì, kórì jis riedę tajpat kajp je dąngaus auksztybės. Wadìno jì *Żampatió*, nu żôdiums żamę ìr pats beje, tarę jì ęssantì newen dąngouie, łaukì; bet ìr patioie żiamieie; nesgi kajp sakiau atsziłusi żiame wajsiu teławę, kórius priwałumus mes szen-

---

d) Neuste nordische Beyträge T. 1. s. 127 Jm 1793 S. Petersburg u. Lejpzig.

e) Joh. Lasicius in loco citat.

f) Lasicius p. 48.... pacis conciliator in ter homines.

den ìsztarem par żodi wìssór essąntió. Wadìno dar Peruną *Wìrszajtió*, nu żôdio wìrszós beje, iog jis wìrszinikó yra arba waldimieró, kórsaj wìssus daktus szios pasaulęs riedo ìr wałdo, Wadino jì dar debesù *Bungiotoió*, nu żodiums debesìs ìr bungioti arba jaugtì; nesgi wieje, lytus, darganas kiło par jo galybę. Wadìno jì *didioujó Sejmìnikó*, arba Gaspadorió, nu to, iog kajp szis sawo butoie, tajp jis dąngouie ìr pasaulie wìssajs daktajs gywojentejs ìr negywojentejs rupinos ìr apwejzieię wìssó toumi, kô wen kam rejkieię. Wadìno jì *Nomiejó*, nu żodio numiejis, kórs wissados sawo nómusì lindoię, noris rodies łaukì, aukszt ybiesì ìr żiamie esąntió, wìnog wìssadôs sawo numusì buo. Wadino dar jì *Wieszpatió* nu żodiums wìs ìr pats, iog jis wìs pats sawo galybì wejkę ìr darę. Wadino jì *Panó* arba *Ponó*, nu żódio paats, iog jis kajp sakiau wìs pats wejkę. Szenden dar żmôna sako i sawą wirìszki mana pats, wìjtoie mąno wirìszkys. Wadino jì *Prigìrstió*, kórs szaukąntius arba mełdąntius gìrd. a) Ant gało tarę tou Peruną tórintì dewinès galybès, b) kórios szenden dar swieto pasakosì yra minawojemas, tajpat skajtlós dewinì iki szé dìjna yra dar *óź* łajmingą tóremas, kou twirten pati żôlie dewiniû wirû spiekó wadìnama, ìr *óź* wìssódìdieię wajstę tórema, kórę szenden ìsz Gudiszkomo dewinmacì waden. Żôdys dewintìnes tajpat szenden yra parmanom's. Pats Lusickis sako, iog Żamajtej dar metusì 1566 Perkuną wadinusis tetió arba tiewó, kórsaj motìną sawą saulę par dìjną nuwargusę ìr nudulkieiusę

---

a) Lasicius p 48 „ qui clamantem audit

b) Lasicii„ auctor facultatum „ in libro citato pag. 47.

wakarą wedous i pìrtì, idąnt rytą metą wieł linksma keltumes ìr żibietum. c).

Tokę noumonę ape Dìjwą ne wen senowęs rasztaj Letuwius tórieiusius rodo; bet dar pati jû kałba iki szė dìjna tou tebstìgawo. Jr tejp szenden tebier sakoma » kou paperieię sunu ar dókterì » Wìjtoie kou pagìmdę. Peras, peraj, perietì, perukłaj, óźperis, żodej nu wìssû szenden dar parmanomis ìr sóprąntamis. » Perkunali Dìjwali nemuszk Żamajtio o Góda kajp szunì rodą» Tou girdiedamis praszalejtej, bet neparmanidamis jû kałbos, paraszę iog Letuwej perkunìję óź Dìjwą tórentys ìr garbìnantys. Ligì dalì ìr wìssus kìttus Peruno Dìjwo prìwałumus wìrsziaus mìnawotus ipatiugajs Dìjwajs pramanę;nes je anìj but parmaniusis Letuwiû kałbą, tad but żinoiusis, iog jû kałbo, kas kits yra Perunas arba Perkunas, o kas kìts Perkunìje: kajpogi Perunas yra ikuriejis wìssos pasaulęsbeje: kórsaj iszperieię arba ikuręwìssą pasajlę o Perkunìjė yra jo galybe, kórę jis rejszkaj, koriondó żodió szenden dar nu wìssû yra żinomó ìr parmanomó: kajpogi szenden dar Żamaitì nesziodama ąnt rąnku kudikelì Perkunìjė pasìskéłbós, sako jem » Senû dìjnû iprotió » kłausykės Tìtis skėlbas arba Bocziós graud. " Tejpat Latvis ìszgìrdęs Perkunìję sako » Weczasis tewós baras, arba Weczasis kajo, beje: wajkszczio po debesis, arba Papis taj yra: tiewós sóbìldieię arba bocziós sótrinkieię. Tajpat szenden dar Żamajtys nuźwarbęs ejdams pri ugnęs ar i szìłtą trobą iźengdamas szìldytìjs senó iprotió sako oj tìtìtì oj tìtiti, taj yra, oj Tyti, Tyti, primintì re'k żodius

c) Joh. Lasicci p. 47... Percuna tete, mater est fulminis atque tonitrui : quo solem ferrum ac pulverulentum balneó excipit, deinde lotum et nitidum, postera die emitit.

szildyk mąni nużwarbusi, bejė stiprink mąni ir guźk. Newen Żamajtej tou tebminawo sawotiszkaj kałbąntys: bet ir Lėtuwej apgudusis, taj yra: kórij i Gudus jau iszwirto jû kałbó kałb ir tikybą sek, gywenantys ape pilys Bałostekę, Oułą, Oświetę, Witesbę, Żousłauki, pa Daugawie, pa Tripentie pa Pynie szenden rupesnie isidumoiusis atsiduksie, tajs żôdejs, och tititi, taj yra oj Tyti, Tyti. Jr tajp neticziomis rejszk senouię ape Dijwą noumonę ir toumi rodo, koumi anij kitą kartą yra buwi. Cze dar je priminsem, iog Kalnienaj ir Żamajtej pagał sawo budo, maźne pri kijk żôdio Dijwą minawo ir tajp sakô» aj Dijwali gajsrós, aj Dijwali lytus ąntejt, aj Dijwali raugutis newyko, ir tajp tolaus. Tada nu to regema yra, iog wirsziaus minawoti Peruno priwałumaj yra neipatyngi Dijwaj, nes jo priwalingiie wardaj, kórius girdiedamis praszalejtej ir jû kałbos neparmanidamis tarę jus Dijwus sawo minawoint: kajpogi pats Stryikauskis praminęs Żamajtiû Dijwais szłoutraži, raugą, priparszès, bestiję, ant gało stôkôdamas jû wardû paraszę, iog Żamajtej 30 szimtû Dijwû senowie tórieiusis. Kad tó tarpó wissi žino, iog patiû żodiû niera tijk jû kałboie, kijk jis Dijwû nor jèms ibróktì.

Kou wirsziaus ape Peruną pasakojau sekdamos pati Lėtuwiû kałbó, tou pati rąndam ir wissósenusiûsi rasztinikusi: kajpogi Erodotas a) raszo, iog Kojlinocze (Scythae) b) sawa Dijwą Papió ir Tetió wadinusis ir ugni garbinusis, ir tajp tajs patejs wardajs tou kartó jau wadinusis Dijwą, kórejs szenden dar Kórżemininkas ir Żomajtys tebwaden sawą Peru-

a) Lib. IV pag. 59.
b) Bayer Comment. Societ. Petropolit. 1. p. 385.

na Dìjwą senó iprotió Titió ìr Papió; bet kajpo praszalejtys neparmanidamas Lëtuwiû kałbos paraszę żenkłą óż lycziu. beje: ne tou, kórs ugni dawę; bet patę ugni pasakę garbìnusis, kórę kajp wìrsziaus sakiau ne óż pati Dìjwą, bet óż żenkłą io gérybęs tórieię. Tajp kajp minawotas Strìjkauskis Warniû Kanaunìkas ważiodamos po Żamajtius ìr jû mìdu gerdamas, gìrdieię Żamajtins gìjdąnt Tytys lejdo. tytis lejdo, neparmanìdamas jû kałbos paraszę Dìdis Ledo, buk buwęs, senowie koks Dìjws Żamaitiû Dìdis Ledo wadìnamas i kóri szendeu Lankû rasztìnikaj newen isìtiepę; bet dar pasawìno, noris kou toudó żôdió iû kałboie nesz nie wens neparmano. Taj tas pats Stryikauskis sako tolaus, iog buwęs iû Dìjwas Lelum po Lelum wadìnamas, kas nereg ìr czè, iog toudó żôdió yra Lietuwiszkó lełum par lełą, arba didû par dìdi. Lankaj ir tou óż sawą Dìjwą pasawìno; wìjnog kou tas żôdys jû kałbo nesz tajpat niewens neżìno.

Antrasis rasztìnikas paskiaus raszós, sako. a) « Żamajtiû paiuriusì (Sarmatorum) yra żmonys « garbìnantys sawo Dìjwą wadìnamą Kuros, beje: « saule ąnt kório garbies tou itimpós ugni kurenantis, nu ko ìr patys kurejs wadìnąntis. Kad tó tarpó regiejom wìrsziaus, iog Żamajtej Peruną wadìno Kuriejó ir jì pati ne saulę garbìno.

Tretesis rasztinikas, dar paskésnej gywenós raszo b) iog Kajlìnouczej stirweliedamis só Egyptionìmis apę pìrmómą kìltęs sawo tautos buk stìgawoiusis « iog ugnìs szę pasaulę papérieiusì, » ìr tas tajpat żenkłą óż licziu paraszę, kad tó tarpó regiejom

a) Plinius Lib. IV. 26.
b) Justinus histor. Lib. 1. Cap. 2.

wirsziaus, iog Letuwej arba Kajlinouczej ne ugnì, bet patì Peruną arba ikuriejì szios pasaulęs wadino ir ugnì jì garbino.

Tajp sótinkąnt senowęs rasztams linkou noumonęs Letuwiů ape Dijwą só źodejs szenden jů kałbo tebkałbamajs, ganó bus dieł patwirtinimo tou dar primintì, iog patys Grekonys tarę szę pasaulę nu szilimos kiłusì. Jog Letuwej senowie tórieję só Grekajs ne wem patės pażinės; bet ir wijną kiltì kou pats pawiedómas i wijną ąntrą jů kalbems stigawo. b) Tajpat Jndijónů tauta wissó akyłoie senowie tarp wissů kittů tautů wadino isikunijemą sawo d dioio Dijwo Wisznó wadinamoio Adiwarage-Perunal. d)

Nu to regema yra, iog Letuwej atsidąngindamis isz tolimů rytů i szios dijnos buwejnę newen buo atsineszusis tokę noumonę ape Dijwą, kokę jů praprobocze Jndijonys tórieię, bet ir patì żódì Perunas óźłajkiusis. Kas dar yra stebuklingesnió, iog tokios tajp aiszkęs, ir tajp didios ape Dijwą noumonęs niekoké kita tauta senowiů senowie netórieię, kokę Letuwej Kalnienaj ir Zamajtej isitiepì buo. Nesgi ir paskesnije rasztinikaj ajszkéj stigawo, iog wijną Dijwą ir dajlidę arba perkunijęs mejstrą teturieiusis, kório wissós pasaulis kłauses. e) Cze dar dieł patwirtinimo wisso to, kas yra sakyta, ganó bus pridórtì tou, kou jau Kristionů ne pagonů rasztinikó dó kónegó 11-mì ir 13-mì ąmżiouji gywenąntió ape

---

b) Vater: Vergleichungstafeln der Europ. Stammsprachen. Halle 1828. s. 4. 13 seg.

d) v. Bolen in 1. c.

e) *Procopius Histor. Gothor. Lib.* 11. *pag.* 339....... Deum unum fulminis opificem putant cui res parere omnes.

Żamajtius paraszę. Jr tajp pìrmasis sako.» b) Lig szè dìjna Żamajtej butìnaj só mómis (Kristionimis) wìjnokę noumonę wìssamì tór, tiktaj nelejd artintìjs Kristioniù prì patiù sawo szalteniù ìr lìjknû, idant jû Kristionys ne iórsztum ìr nesómajtotum.» « Antrasis tajpat sako. c) «Didej but gìrtìna ta tauta sawo apsiejìmusì, kad tiktaj sektum Krìstionù tìkybą.» Ant dìdesnio patwirtinìmo, iog tokę noumonę ape Dìjwą tórieię senowęs Letuwej, tou dar pridórsió, żinoma yra wissims, szenden, iog didemì szirdgilì Proncuzós sako» mon Dieu ! Wokytys mein Gott ! Lankas moj Boże ! arba Boże moj ! wissì noris Kristionys ìr akylì żmonys, tecziaus szaukas sénó ipratimó pri sawo Dìjwą, kórì jis senowie oż sawą tórieię ìr garbino. Rad tó tarpó Lìjtuwis wìns wìssados dejou tajs żodejs aj Dìjwali ! aj Dìjwali nesako mona, ìr toumi patió rodo, iog jis tou Dijwą ìr senowie garbìno, kórs wìssù buo ne wìjno kório.

Cze dar ne wens gał kłaustì diełko tajp daug wardù Letuwiù ìszmintej pramanę sawo Dìjwou? Tam lig neatsakiós, gał jo wieł kłaustì, kajp żmógou neìszmanąntem gał ajszkésnej Dìjwą parodytì, ie ne par jo priwałumus, kórius ìr wìssudìdiausis mólkis miniedamas sau wìjną żôdì gał stìpresnej Dìjwo dìdybę isìtieptì. To linkon je mìniesem, iog dang daugesnej priwałumù tórieię Grekonù ìr Ri-

---

b) *Adamus Bremen. c.* 227......... Usque hodie profecto inter illos, quum omnia communia sint cum nostris, solus accessus lucorum et fontium (:quos autumant pollui Christianorum accessus) prohibetur.

c) *Helmoldus Chron. Slavor. L.* 1. *c.* 5. *p.* 2. Multa poterant dici de hoc populo laudabilia in moribus, si haberent solam fidem Christi.

mionû Dìjwas Jupiter wadìnamas, tad nestebiesemos je Letuwiû żynej ìr ìszmìntej sawo Perunou pagał jo priwałamû tajp daug wardû pramanę. Tas dar yra mìnietìnó, iog Lêtuwej Kalnienaj ìr Żamajtej netórieię niekokiû stabû ìr pawejksłû sawo Dìjwû żìnicziosì ìsstatìnietû, kajp kad kìttas tautas pas sawi kad darę. a)

Tas yra dar stebóklìngesnió, iog Letuwej kalnienaj ìr Żamajtej jau dìdej gilo senowie tórieię nounonę ape ąntrą gywenìmą, beje: iog żmôgós mìrdamas nepasìbengous butìnaj; bet tou nustypós jo dwiesele arba dusze ejtąnti, kór tìnaj i auksztybès łajmingesnej gywentì. Nesgi tamì daktì toke yra senowęs rasztusì żìne iraszyta. Par penkys szimtus metû pìrm gìmìmo Kristaus (óssìkietęs koksaj Kalnienas ar Żamajtis niera żìnoma) po swietą kłaiotì noriedams ìszminties ìr gódrybos pramoktì. To patio gadynie gyweno Wałakû żiamie garsós ìszmintys wardó Pitagoras, kórsaj lig nepradiejes mokytì, lìjpę sawo mokytìnems trejus metus tylietì, praejós tam rakou, kórs ìsztórieię nekalbiejęs, tas galieię kłausitìjs jo moksłą. Taj Letuwos ukinikas gìrdiedamas tokę garbę Pitagoros, nuejęs pas jì ìr pasìsakès jem essós mólkis (Zomolxis buwes warpas to Lêtuwio) ìr noris ìszmintingó taptì. Tas Sómolkys ìszpìldęs jo isakymą, iłgaj môkìjs ìr daug ìszmokęs, paskou pagryżęs apent i sawą nómus ìr mokęs swietą ape duszęs nemarómo stìgawodamas, iog tìj żmônes, kórìj karie óż sawą lousybe ìr sawo nómus padedou gywybą, nepasìbengantys cze ąnt żiamì só kunais; bet ejtąntys i

a) Lucas David B. 1. pag. 12.

dąngu, kóremi randąntys grakształs żmonas, bałtus drabużius, skanius walgius saldi gierałą, o wasara bałtaj apsidariusis wajksztinieji, o kitti swejki ir linksmi szokinieji, o żijma tylej płatiosi łowosi mijktąntys: nesgi wissódidiause garbie essanti Dijwou Perounou óź lousybę ir nómus sawą mirti. Todieł tou istatimą sekdamis Kalnienaj ir Żamajtej kariesi nu neatminamú ąmżiú didej narsawo prisz nepretielus sawo lousybęs ir sawo ukęs, kokios noumónęs niekajp nepaklejdo par didej iłgus ąmżius lig wissu paskesniujú gadyniú, kou ir patys rasztinikaj sawo rasztusi stigawo, noris iszkrepdamis, ir tajp, iog galieiusis po smertio pasiwersti ir gywolus ar ikitus kokius daktus. a) Kitti raszo, iog Letuwej Kalnienaj ir Żamajtej tikieiusis, iog żmones sólig smertió nepasibengąntys; bet ejtąntys i ąntrą gywenimą ir tinaj tokejs esantys kokejs ąnt swietą buo buwusis, beje: wiresnesejs ir tórtingajs, karejwejs ar ukinikajs, dajlidiemis ar rąkpelnejs. b) Linksminusis tinaj saldi midu gerdamis só graksztiomis żmonomis kajp jau sakiau bałtusi drabuziusi, płatiosi łowosi góliedamis joukawósis; todieł kijk wijnam mirusem jo iranki szalip padieiusis ir tejp karejwiou wyliczes, kardą, sejdoką ar swilksni, darbiuikou kirwi, dajlidej kałtą, grouźtą, motrisz-

---

a) *Kadlubek. L. IVC.* 19..... Est enim omnium Getharum (sc: Lithuanorum) communis dementia, exulas corpore animas nascituris denuo infundi corporibus, quosdam etiam brutorum assumptione corporum pertransire.

b) *Dusburg. Chron. Pruss. par. III. c.* 5..... Prutheni resurectionem carnis credebant, non tamen ut debebant. Credebant enim siquis nobilis vel ignobilis, dives vel pauper, potens vel impotens esse in hac vita, ita post resurectionem in vita futura. —

kosiems warpstę ìr koudeli, tardamis, iog ìr mìrós tou pati darbą rejks atlìktì, kóri ąnt swieta dirbo. Nestou Kristionys pramanę, skaugiedamis Letuwems didios garbies: kajpogi dabar regiejom, iog pagał Zomalksio moksło mìrusìje dąngouje nieko nedìrbo. Žìnoma tajpat yra wìssìms, iog Letuwej pagonys łajdodamis sawa noumìrielus tajp gìjdoię «Ejk sako wargali, i ąntrą gywenìmą daug łajmingesni, kóremì ne tó wokytems, bet tau wakytej wergaus.» Je but tìkieię, iog ìr posmertio rejks wergautì, kajp gywojint tad ne but tajp gìjdoię łajdodamis. Je paskiaus dìeię daktus i kapus, tad ne dieł atentio darbo; bet dieł pasìrodìmo, iog pasaulie gywendamis netingieię.

Pagał jû noumonęs dorije żmones lig pałajdoiós statej ejusis i dangu, bet nedorìje, kórìj pìktaj ełgusis ąnt swieto ìr nełajkszej, kórìj sau gywybą nełaukó atiemósis, tìms mìrós jû duszès ejuses i gywoliû ìr kìttû gywiû kunus arba i medius, eżerus ìr uppys, kórios tìnaj kientieiuses netórtą ìr badą lig rako, nu Dìjwo joms pażenklinto, kórem atejós galieiuses ìszejtì ìsz to kuno ìr apsìrejksztì gentìms ar swetìmìms, palìkdamas, koki noris jem żenkłą, kartajs daktą só sawi pałajdotą, kartajs ìkìrsdamas i slenksti arba i wartus. Tokio dingstie mokieiusis żynej tajp wadìnamis kónegaj ìssìjautotì nu wielies ko ji rekaławusi dieł sawo ìszganimo; wadìno tokés duszès wieliemis, nu to iog wiełaj nakti teskélbies ìr baldies, kajp szenden dar kad yra kałbama pasakosì, iog duszès tąnkej skełbąntios mediusi, upiesi ìr eżerusì głobos rekałaudamas. Wìjnog nożmiû żmóniû, kraugeriû ìr bedìjwiû duszés ejuses i pragarą arba pekłą, kórioms pìkcziórnas ìr raganas touitimpós żernas jû tousąntes, kórios tukstąntès

sopulû kientietiedamas, wìjnas klykąntes, kìtas dejoujentes rąnkàs narstydamas. a) Tou żìnodamis Kalnienaj ìr Żamajtej dìdej rupìnusis lykumó sawo dusziû atentioie, todieł mìrdamis loubiejusis ìsakytì gentìms wìssus apsìejìmus lajdosinos, kajp rejkint atlìktì, kórìj tajpat jû ìsakymus dìdej saugoiusis; nesgi neatìjsąnt jû ne wen Dìjwaj, bet ìr pates duszès bajsej apmaudawuses ąnt nekłausąntiujû: kajpogì baldiusios naktìmis ìr błaszkiusios daridamas jems ìszkadàs jawusì, gywołusì ìr kìtusì daktusì; nesgi jos nebudamas pałajdotomis kientieiuses alkì, todieł, idant jès nutìldytum, newen kìjk pradiedamis walgytì ar gertì mieczioiusis żàmin pirmusius szmotelus walgio ìr łajstiusis gierìmo; bet dar metusì karta ìlgiû dìjną jes wajszìnósis kajp tujau regiesem.

Pagał jû noumonęs ì dąngu ejtì ìr dorìjsems, rejki par dìdej auksztą ìr żiaurì kałną rôppôtì ì auksztìbęs, todieł, idant lengwesnej tìnaj galietum ìlìptì, numìrielus degindamis mieczioiusis ì ugnì meszkos ìr łouszìjs nagus, kìttì prisz smertì patys nagû sawo nepiaustiusis ìr augìnósis, idant tórietum koumi isìkìptì lìpdamis ìr paìlsietìjs galietum. a) Pakalnie to kałno gólieięs bajsós slykuuas arba smakas, kórs nedorielus ìr pìktadiejns atejtąntius swajdęs szalen ondegos gałó it wiesółs rudìnìjs łapus; wargdìjnems lengwó buwì tìnaj lìptì, bet didztórtems dìdej sunkó. Ąnt tu kałnu debesû auksztybiesì gywenusì Dìjwybe Peruuó wadìnama kajp wìrsziaus mìnawojau, dìdej tejsinga, dorims pailsì ìr linksmybę kajp sakiau dawusi o nedarus pragarì kąnkìnusi.

---

a) Lucas Dauid B. 1. pag. 21.
a) Kojałowicz histor. Lithuan. pars. 1. L. V. pag. 140.

Reges iog Letuwej Kalnienaj ìr Žámejtej tokę noumonę ape Dìjwą iłgaj yra óźłajkiusis, kou stìgawo ne wen żôdej jû kałbos; bet ìr senowęs rasztaj, kajp wìrsziau mìnawojau. Oź wìs iog szałdrû ìr praszalejtiû atkłydusiû i sawą krasztą, kórìj norieię sawą noumonę apc Dìjwą jems ibróktì ìr tikybą nauję ikórtì, tus kajpo norintius sau wałdę igytì ìr swietą nuwergtì be mejlęs gaławo. Kas dar dìdesnej patios sawo wiresnybęs netaupę, je ta koumetó norieię jems kounorint nauji pramanytì; nesgi anìj tąnkéj regieię par prityrìmą, iog waldimieraj tautû dieł to wen kartajs iwed swetìmus pariedìmus i sawą ukę, idant par tou galietum padìdintì sawą wałdę ìr swietą nuwergte. Wìjnog ìr tajp saugodamìjs nû swetìmû iprotiû ìłgajniou ìsìpażinusis só artìmomis tautomis prekiodamis só jumis ìr bìcziułaudamos, kartajs jès nu kariawusis arba patys budamis pawejktajs ìr i swetìmą wałdę klówusis, arba swetimas tautas wìjemas nu kìttû pas sawi prijemusis ìr głobusis óźłajkydamis pagał wìjsziû ìstatimû wis kas jû buo, negalieię butinaj ìssìsaugotì nu to, kas buo swetìmó, lygì dalì ìr tos noumonęs ape Dìjwą. kokę buo igìjusis negalieię nepałytietôs iłgajniou óźłajkytì; nesgi palengwaj gódìnos ìr jaukìnos i swetìmą noumonę ìr dabą, óż wìs pasìtìkusis tokiosì notiesi, kóriose rejkieię jems taupytì swetìmą moksłą ar kokę żìnę sektì, kas wìs newìssìms rasztą sawo temokąnt it wejkej nutìko; nesgi kajp kórs bìlesnys koki daktą ìszgółdę jems, tajp ìr kìttì kłausę jo kajpo gówesniojo ìr gódresniojo ìr sekę jo moksłą ìr par tou klydo nu pìrmosęs sawo noumonęs ape Dìjwą ìr daug swetimû itarû pasawìno lig ne tapusis dar Krìstionìmis.

Jr tajp jau pradioie dwilektojo ąmžiaus atejusis Teutonû Wakytej i Žamajtiu pajurius kardó Letuwiû krystytì, sako, iog Parusnie radusis jau szietrą po dìdeliu oužoułu wissados žaloujentiu, pas kóri żynej arba kónegaj ąmžiną ugni kurinusis oužouło medejs. To oužouło kamienì buwusis trys ouksaj, kóriusì trys Dìjwaj arba medio stabaj istatitì stowieiusis. Tarp tû stabû wens buwes pawiedós i ąmžiaus wirą, kórsaj tórieics wejdą drousi ir raudoną, barsdą garbanotą, ant gałwu lìjpsnas twaskąntės, rąnkoie wyliczės. Gywentojej wadìnusis ji Perunó arba Perkunó wìssódidiausió sawo Dìjwó ir dawiejó szilìmos, ąnt kório garbies, kónegaj kajp sakiau ąmžìną ugni kórìnusis oužouło małkó.

Antrasis stabas ąmtramìjì ouksì buwęs graksztós jaunikajtis, gałwa jo warpû wajnìkó apkliesta, wejdo linksmo wadìnusis Trimpó arba Drimbó kajp patarlie szenden dar yra sakoma» ek sau po Trimpû“ arba Jôrì o) beje: pawasario Dìjwó, łajmòs dawiejó, ikuriejó pakajans, brąndos ìr gausumo, głobiejó gywoliû, ôręs ìr jawû, kajp Perunas buwęs szìlìmos Dìjwó, tajp szìs wajsiaus. a) Aukawusis jem iawû piedus, mirą, gintarus, waszką ìr wakus, jis dìdej gieriejes žmógaus kraujó. b) Ant jo garbies łajkiusis dìdelio indo žalti, kóri kónegaj dìdej stejgej majtìnusis pìjnó łakindamis ìr warposì gulindamis. c) Letuwej turieiusis ji óž szwęntą i kąrę traukdamis sótìkìj kélie žalti tarusis, iog jis essós

o) Neueste nordische Beyträge F. 1 s. 227.
a) Schûltz histor rer. Pruss. p. 2.
b) Lucas David. B. p. 35.
c) Lucas David. B. 1. p. 29. 2. Leo hist. Pruss. pag. 4. 3., Hartnock alt. und neu. Preuss. p. 161. —

Trimpos Dìjwas arba kajp praszalejtej waden po Trimpos Dìjws, d) Jem aukauint wiriausis kónegs tóriejęs trys dìjnàs posnikautì ąnt plìkó źiamì gólìjs ìr i szwęntą ugnì smìlkałus miecziotì. e) Wadìno jì kajp sakiau Jôrì; nesgi kôżnós żìno, iog pawasarì snìjgou padribós, kad kìjle ledą ìsspìr, tad pasirodo łaukì ìr krumusì Jore, beje: żalisa, wadìno jì Sausjórgió ar Szlapjurgió, pagał to, kajp pawasaris buo sausós arba szłaps, todieł szenden dar żmonys paszaro stôkodamis dejou senó iprotió aj Jorutale kamì essi? Nesgi Jôrė atejusi pawejk badą, kórsaj kajpo smakas wìs rìję źmonys ìr gywolus; todieł jė atejós newen żmônys, gywolej, bet ìr patys paukszte dziaugas: kajpogi łaksztingałą pradiedama gìjdotì wìssópìrmouję garben; todieł wadìno jì dar ganikló, bąndganió ìr iki szė dìjna yra dar aszwìjniû ìr gywoliû głobiejó wadìnams ìr wìssó senusiusì sziauręs rasztusì dìdej garsós, ape kórì trumpumas to móno raszto nelejd ìssìpliestì, wìjnog linkietìna yra, idant żìnowaj Letuwos kałbos dabotumes i tus pałakus kałboje dar tebesąntius ìr ajszkesnej ìszrejksztum; nesgi szendeu yra dar tarema „ ek sau po Trimpû “. Norint i małdą wejząnt, korę ąnt jó garbies kalbieię regema yra, jog tou patì Peruną garbino, tiktaj kìtó wardó arba priwałómó, kajp tujau regiesem.

Tretesis stabas tretemìji ouksì buwes ìszblieszkęs senis rusto wejdo, barsdos nutysósęs ìr ìszdrìskósęs, gałwa bałtó nometó apgopta, nu wìssos sawo stowiłos pawiedós i moumìrieli. Wadìno jì smertió arba Giltìnì, Pykoló arba Pìktkóló, Drebkóló, Dar-

d Hartknoch p. 163. Pretorius Schaubine p. 347.
e) Lucas David B. 1. 34.

gónó, Gałunó, Pragartó, Jôdó, Bubìó, Ragotió, Kìpszó, Kełmó, Joudzió, Galgió, Wìlunó, Welnió, Bildziukó, Pìkczió, Tratintojó, na żôdiû pyktì, drebietì, dergtì, gałoutì, pragaras, joudas, gałas, wìltì, bìldietì, tratìntì, bugintì, bungiotì, iog keldìno jurose audras nû kóriû wołojemis undenis putoię, ìr tejp tolaus, kórejs wardajs szenden dar Letuwiej Kalnienaj ìr Żamajtej pìktą dwasę mìnawo. Cze tajpat rejk dar parsergietì, iog praszalejtej neparmanìdadamis Letuwiû kałbos, kóżną priwałomą ipatingó Dìjwó pramanę. Kajp Joręs Dìjws wìs wejsìs ìr stejgęs, tajp Pykólis wìs najkìnęs. Trys kaukoles żmogaus, jautio ìr arklio pamautas ąnt ragotìnìems stowieiuses paszietrie, małdant ji deginusis jem ąnt garbies taukû poudeli, dykęs jis wìssóbrąngioiû daktû aukaj nu sawo garbintoiû, je tretioie dìjno rekałaujentios aukos negawęs, tad paskou kraujó tìktaj begalema buwusì ji numaldytì. Jsz swieto rupesniû, wargû ìr sopulû gierièięs ìr dziaugijs. Tajpat muszusis jem ąnt garbies żmonys ìr gywolus, arklus, kiaulės ìr ożius, koriû kraujó szwęntą oużołą szlakstiusis, nu ko jis buk wìssadôs żaławęs. Kajp Jôręs Dìjws buwęs wìssìms małonió ìr tajkió, tajp szis bajgió ìr nugoustió. Tajpat jis karojes ìr kąnkénes tus, kórìj nekłausiusis Kuriejû - Kuriejó arba kórìj aukaudamis szykształwusis. Wìssamì kraszti daug wìjtû buwusiû jo aukoms dieł numaldimo jo rustybęs ìr dieł ìszwengimo jo karonęs pawestû.

Je dabar pakłausem, kou tìj trys stabaj ouksusì żalojo oużoło rodę? wejkéj galies atsakytì; wasarą rudenì ìr żijmą, oużoułas pats buo żenkłó Peruno, kórs wìs tou sawiep glemżę ìr wałdę. Nesgì żodys pats triadyba lig szè dìjna tebesós Latwiû kałbo ajszkè tou rodo: kajpogi paejt jis nu żodio trys ìr

gadyba, beje: metu łajkas; nesgi żôdej gadyne, gadas, gadyba nu wissû yra parmanomis ìr tajp żôdys Triadyba żenklen tris łajkus metû.

Negał żìnoti, negi senowęs rasztusì rastì ar Peruns yra tóriejęs patę ar ne? wìjnog sekąntes patarliemis ìr dajniemis gał manytì, iog saule wakns tórieiusi: kajpogi szenden dar yra tarema i sósziżósi żmôgu, saka «tam nie saulęs duktie neitiktum,» nes koke ta dóktie yra buwusi, to negał rastì, iog saulęs wìrìszkió yra buwęs mienou, tou mums senowęs dajnie rodo. a) iog saule werkusì ìr tas yra żìnoma; nesgi iki szé dìjna yra żôlelė saulęs aszarelì wadìnama. Sako tullì rasztìnikaj, iog żwajsdės saulęs wakajs wadìnusis; bet tajp galieię tiewaj sawo wakû kłausamis atsakytì; bet jû ìszmintej ìr kunegaj kitą noumonę apę jės tórieię, je jû takus żìnoię ìr nu jû łajko sekies, kajp tujau regiesem.

Pykólo arba pìktojo Dìjwo buwusì żmônó gìltìne, kokius wakus yra tórieies tajpat niera źìnoma; bet kajp smertys yra newìjnoks tajp ìr gìltìne newìjnoki buo, kou szenden dar patarlie rodo, sako ek sau po gìltìniû, arba gìltìniû kałpa.

Cze jau regém kajp tolìj buo atsitolìnì Kalnienaj ìr Żamajiej nu sawo pìrmosęs noumonęs ape Dìjwą Peruną, ìr tajp regam jau, iog ne wìjną Dìjwą, bet kélys Dijwus godoiusis, kou szenden senas ìpratimas kałbo patwìrten, saka, Dìjwaj żìno kór dingo. Buwusis jau tajpat Dìjwû tarnaj arba Kónegaj, kórìj ąnt jô garbies, ąmżìną ugnì kórinósis. Żinoma yra koźnam iog tìj żynej arba Kónegaj kajpo ìszmìntìngesnì ìr gówesnì likusioio swieto, pasidarę

a) L. J. Rhesa Dainos oder Lithaun. Volkslieder Königsberg 1825. s. 316. anmer.

pradio par sawą bukłumą ìr gódrybą tarpìnykajs tarp Dìjwû ìr żmoniû ìr dieł to kìjk wìjnos tautôs pradioie ukęs walde ìr rieda rąndama yra kunegû rąkosì; nesgi anìj wìssados sakies wìs żìnąntys nu Dìjwo, kô buo rejki tautaj ar gìminej ìr io ìsakimó buk swietą wałdąntys. Swiets wieł nu sawo pusęs regiedamas żynius guwesnius ìr gudresnius jû ìsakymû kłausę kujpo ìsakymû patìjs Dìjwo, o swiets neiszmanidams ko, nu jû terawos ìr jautojes, kajpo ìszmintingesniû óź sawì, kórìj ìszgóldę jem daktus nu jo neparmanomus jau pagał ukęs rekałû, jau pagał sawo naudos, ìr wìssados tejp gówej, idąnt kóżnoie dingstieie galietum patys nusitejsintì, iog anìj tejsybę buo swietou sakiusis. Neminsió kìttû jû pramoniû, czė gana bus pridórtì tas, kórios iki sziolej dar pasakomis yra poswieta mìnawojemas. Tarę żynej swietou iog kìjkwìjna wejsle wìssokio gywio torenti sawą waldimierą, kórsaj só sawa wejslì kou noriejęs tou galieięs darytì. Swiets matidamas iog bitys, gôlbej, gérwes, żousys wadowus sau tór, it wejkej isitiepę tą noumonę, kórę sekdamas ateię ąnt to, iog tarp patiû sziuksztìnû matydams wìjnus dìdej dìdelus, wadìno jus karalejs arba waldimierajs mażujû sziuksztìnû, ne mìndamas ąnt to, iog tìj żaltej ìr kìrminaj buo kitos wejslęs ìr retesnęs, swiets tó tarpó retesnej matydams dar dìdesnej nusìtwìrtino sawo isitiepìmì, o regiedamas dar jû kèrszás kramès tarę, jus só karunomis essąntius. Tou patì darę só żwierìmis ìr kìttajs pauksztejs ìr gywejs. Toksaj isitiepìms ìłgajniou tajp paskydo swietì, iog newen tarp gywû daktû taries regys jû waldimierus, bet ìr tarp negywû, taj yra mediû, akmìnû, uppiû, eżerû, lìjknû ìr gyrriû. Iłgajniou tìj patis żynej pramanę, iog kôkès tìnaj

dwases galentes i tus gywus ìr negywus daktus pasiwerstì ìr darytì tami naujemì sawo budì gero ìr pìkto, pagał to kokès dwases tenaj pasìtìko pìktas ar gèras gywenąntes. Nu tô szenden dar gìrdemas yra pasakas po swieto ape wiłktrasàs, ape duszelès dejoujentes mediusì, upiesì, eżerusì ìr lìjknusì; wìjnog ìr tokèmì jau noumones paskvdìmì, wìs dar tarusis wìjno Diewo wisso tó waldimieró dangoujì essąnti, korio wissi pasaulìe essąntìje waldimieraj kłausantis, kou raszìininkaj penkiołektamìie ąmżiouie gywójentis patwirtin. a)

Iłgajniou swieta matydamas par prityrìmą, iog wìjnìms żmôniems jû wejkałusi ìr darbusì bej kietiejèmusì kłoies ìr wyksstaj, kitìms didesnej stejgąntìms ìr trósąntims só dìdesnio proto ìr ìszmintì, wìs kou wen ne óssìjemę nuwejktì, tas nekłoies ìr ne wykstaj. Nu kô tarę essantì galybe, kóri wìjnims padedąnti jû wejkałusì, tą galybę wadìno łajmó nu żôdio lemtì. Ta łajma tóriejusi iwajrius wardus arba priwałumus pagał notiû, kóriosì pasìrodę. Antra galybe, kóri wìssokius wìssôgerìausius kietiejimus ìr darbus gajszìnusì ìr ardiusi tą wadìnusis nełajmó

a) Est enim genti multiplex idolorum cultus: non enim omnes in eandem superstitionis consuetudinem consentiunt. Hi enim simulacris imaginarias formas praetendunt, templis inclusas: alij sylvas et lucos inhabitant, qualis erat Perunas Deus, quem coluere Alderburgenses quibus nullae sunt expressae effigies. Multos etiam duobus vel tribus aut eo amplius capitibus exculpunt. Inter multi formia vero Dearum numina quibus arva, syluas, tristitias atque voluptates attribuunt, non diffidentur unum Deum in cœlis cæteris imperitantem: illumque proepotentem cælestia tantum curare, hos vero distributis officiis obsequentes de ejus sanguine processisse et unum quemque præstantiorem quo proximiorem illi deorum Deo. *Albertus Krantzius Vandaliae Lib. II. Cap.* 23 pag. 93.—

arba łaumì. Noris judwe itarłoię wìjnajs ìr tajs patejs wardajs kajp tujau regiesem; wìjnog judwems budas buo butìnaj iwajrós. Jr tajp gérouię galybę arba łajmą wadìno K r u w ì n ì nu żôdio krautì; kajpogi tarema buo, brąndęs kruwìnę, warpû kruwìne, szenden dar saka «żìjdus kraun, źìjdus krautì.» Wadino wajsgamtó, iog gamtą arba naturą wejsę arba skalsìno. Doukle nu douti, Jawine nu jawû, Tykle, iog wìssados tylej łajmìno be ałaso, be trąnksmo, wadìno Żwajsdunoke, iog żwajsdes sekę: kajpogì retaj rodąntioses żwajsdes wìssadôs rejszkę łajmą arba nełajmą. Żwierìne arba Krumìne, nu krumo, iog medziodamìs daug żwieriû sugawo. Tąnkej dar uppinì, nu to kajp żuwiû daug uppie só żwejoję. Gaubjawe, nu gaubtì ìr jawû, iog jawus gaubę skalsìno ìr gausìno. Lieła arba dìdele: nesgi buo dìdele ìr maża łajma, kajp szenden dar yra tarema «tam daktou saka, rêk dìdios łajmos, arba mażą łajmą szenden tetóriejom.» Je raugs wyko wadìno ję raugótìnė. Wadìno Góźe, nu żôdio góźoutì arba kélautì; nesgi ji kélejwius kélionie głemżusi ìr głobusi nu ôjaus. Auszra tórieię óź łajmą, ìr tejp saka «ąnt łajmos musû pradieię auszti,» ìr tajp tolaus. Pałakus tokìo isitiepimo, gał dar dajniesì girdieti. Tarę ję motrìszka ìr akłą essant, ios mìnawone paliko iki szè dijnà łaumìniejimas.

Antroie galybe, kajp sakiau buo priszinga pìrmaiè, bejè piktą darąntì, todieł nełajmó arba łaumì wadinama buo; tórieię ji tus patius priwałumus, kajp je łajma tiktaj ant pìkto, todieł wadìnos g ą n d ó nu żôdio gąndintì, iog swietą gandìno, kétdama żmogou nełajmingàs notys arba darydama nupoulus, wadìno ję Gìltìnì, Sukó,

Mogìlì, ìr tajp sakoma dar yra: kóri cze tawi gìltine smaug? Nuwarges sako it łaumęs nujotas. Wadìno ję kaukì arba gaukì, iog nu wìjno tórtus wogę o kitam jus dawę. Wadìno ję tejpat żwajsdunokì; nesgi tarp źwajsdiù buo nekurios taremas, iog jù pasìrodìmas nełajmą swietou rejszkę. Tarę ję newen żmonys, gywolus, bet ìr patius medius nowìjent, ìr tajp szenden dar mediùsì newykusès szakàs łaumszłoutiemis waden, ìr tejp tolaus. Kas łajma arba nełajma yra buwusì, nu sziôs pasakôs gał sektìjs.

Kanakadôs wargdìjne żmôna pagirrie wìjna szìjną griebusi, netóriedama, kór sawą kudìkeli padietì, jemusis i medio szakėlę łapìszelie ji pasìjiusi ìr pati begriebdama tìnaj prasìszalìnusi; noris wìs szìrdie krupaudama, kad paukszłys jôs kudìkéli nepagautum ar żwieris kad neprarytum; toumi rupindamos wakarop ìszgirdusi bałsą łopìszelio linkon «cziu cziou lelou, czió cziou lelou netyczęs darbas nusigandósi żmôna szok pri łopiszelio ìr rąd tìnaj kudìkeli tylej bemìjktąnti dìdej brąngiusì wistykłusì iwystytą. Prasìdziugusi toumi griżtąnti nómìj linksma só kudìkélió; bet lig i sawą nómeli neiejnsì sótikósi sawą sósiedę didztórtę ìr dziaugdamos pasakojenti jé ape łajmą, kóri jôs kudìkeli buo sótìkósì. Dìdztórte gôbsze skaugiedama tajp dìdios łajmôs sawo sósiedej wargdìjnej, rytą metą nuneszusi sawą kudìki i pìjwą ir tenaj i medio szaką łopìszie pasìjjusi ìr pati paejusi szaleu griebtì, it tarsi nieko neżinodama. Wakarop atsìlìjpęs aukliejentios łaumęs bałsós pas łopìszi «Czió cziou lelou, czió cziou lelou, taj tycziù darbas». Tad didztórte wiłdamos tóringesnì taptsinti ejt pri sawo kudìkio; nes ji

rand tìnaj nu łaumęs pasmaugtą bej majtkauleis apkrautą. Jr tejp wìjnà żmônà łajma ąntraj nełajma nutìko.

Senowie Lėtuwiû ìszmintej gywenìmą żmôgaus lygìnusis i audekłą, kóri dewines Jndiewės tìjkuses, wardaj jû buwusis, werpieie, metieie, audieie gadintoie rasi Mogyle, kìrpieie, skalbieie ìr sarge; nesgi wìssû wardaj szenden dar niera żìnomis. Werpieię werpusi, metieię, metusi, audieię, audusi, mogyle trukìnusi jės nu jû darbo; gajlindama joms sziokius tókius niekus małoniomis ìr swełnomis pasakomis tajp mąndagej, iog kittas kłausydamos jos óżmìrszuses sawą darbą. Mogile tô tarpô szìoms bewąmpsąnt gadìnusi jû audekłą. Tam żmogou kório ąmżius kluwęs i Mogyłęs nagą, tekuses wìssas nełajmas, bejė: lìgas, ópas, nupoulej, ukle ìr karie tórieies kęntietì, barnej ìr netajkas só artìmajs gentìmis gìldiusis jem szìrdi; trumpaj sakant, wis tas jem nutìkęs, kas żmogaus ąmżiû trumpen. Jndiewe wadìnama sarge, kóri audekłą saugôiusi nu Mogylęs touitimpos grumusis so jì ìr skódrìnusi kitas jû darbon, pasakodama ape dorybę ìr narsybę ukes ìr karęs Lėtuwos wìrû; bet tąnkėsnej nełabajė kajp gerajė Jndiewė wìkusi. Żmogós kório ąmżiaus neigawusi mogyle nieko pikto neprityres szio pasaulie, bet atkalej wìs jem kłojęs... mejlie ir wìjnybie giwenęs só gentìmis, wìssadôs karie pargalieies sawo neprietelus, nómìj gywenęs pakajóuie, gôdo ìr dziaugsmì, kórem nukirpósì jô ąmżiû skalbieie ìr paiemnsi skałbtì, idant bałtą adoutum Aukssztiejou, kórsaj pasiudìnìjs marszkinius wieł adawęs mìrusiouiou dąngouie diewietì. Toms Jndiewiems kìjk wens żmôgós tóriejęs pawestus akmìnys, ąnt kórejs ąukawęs joms aukas, kajp szenden dar yra sakoma

i żmogû didej sunkéj dejoujenti » kóri cze tawi Jndiewie sók ? arba piaun? kou patwirtin skiautele dajnies iki sziolej óźlikusęs a)» Oj Dìjwutì Dìjwuti, ìsskałb mąn ąmżiuti : kad skajstias ejtì galieczio plìkas dąngou nestowieczió.“ &c &c. —

Wìrsziaus mìnawojau, iog senowie Lëtuwej Kalnienaj ìr Żámajtej par iłgą łajką neturieię trobesiû tajp wadìnamû żìniczių. b) kóriosì wìssoutìnaj só sìrinknsis but Dìjwą garbìnusis; bet meldies ąnt aukesztaja kłanajs, kóriusì auko kałnais nu żôdio aukauti wadìno, arba gìrriesì ìr szietrusì po wissudìdelesèjs ażoułajs wìssadôs żalouienteis, kórìj żalawo rasi ìsz didios sawo karszatęs, rasi ìsz pariedìmo patiû kunegû. Darę tou krupaudamis, idąnt łousybęs sawo nenustotum, kórì dziagies; nesgi regieię, iog wissas tos tautas, kórios żìniezes torieię jû ukinikaj ne buo tajp lousais, kajp kad buo kalnienaj ir Żamajtej : kajpogi regieię jû ukìnikus ìsskajdytus i łoumàs arba kajp szenden sako stonus, wìjnus ąntrims wergaujentius; todieł toumi ìsìtiepusis kajp wirsziaus sakiau wìssus tus, kórìj tiktaj norieię jems małdos trobesius ikórtì, tujau wìssus beparskyros gaławo kajpo wylieius, kórìj nor patys ìssìkéltì ìr wałdimérajs taptì o swietą nuwergtì ; nesgi sąnprotawo , iog żynej tajp patajsis, iog anims patìms wìssadôs bus geraj o swietou wargaj palìks : kajpogi swetìmus apsiejìmus gìrs o nômìszkusius pejks ìr nekins , wissados swietą mokys ir niekados nieko neiszmokis, diełto ldant jems wìssados wergantum, kajpo guwesnìjsems ìr gôdresnìjsems. Wìjnog iłgajniou norys wengę nu praszalejtiû,. kajp wìrsziaus mìnawojau, bet Lendrau-

a) Tygodnik Peterburski czese XIII № 17 r. 1836.
b) Adamus Bremen. in 1. c.

damìjs, ìr bicziółaudamìjs abgudo jû apsiejìmais ìr jau deszimtamiję ąmżiòuie Żamajtiû żìnicze sało Rusnie a) yra dìdej garsi i kórę saka, krikscionû kónegas wìjnoułektamì ąmżioie gywenós, twìuo swietas nu wissû krasztû terautìjs ìr jautotìjs sawo rekałusì ne wen netikielej ìr pagonys; bet ìr patys kristionys Grekonys, beje: Gudaj ìr Biskaje. Rasztaj senowęs stìgawo, iog buk Kartagionys arba Penaj noriedamis só Żámajtejs prekiotì gintarajs, kórìj senowie i auksą lygìnamis buo, atejusis par 100 metû pìrm gìmìmo Kristaus juromis pagał i Nemuno uppęs itaką ìr tenaj sało Rusnie buk ikurusis żìniezę ìr pawedusis ję i głobą sawo prekęs-Dìjwo Kuronos arba Kronos wadìnamo nu kório ìłgajniou ìr patę uppę Nemoną Kronó pramìnusis, kori senowęs rasztusi wissados nu praszalejtiû tó wardó yra wadìnama. Toie żìniczio ąmżina ugnęs rusiejusi ąngarbies Dìjwou, nu ko reges ìr pate sałą kajpo szwęntą wìjtą, kórioie ugnis rusieię Rusnì yra praminósis, o patì krasztą Parusnió, gywentojus tenaj gywenąntius Parusejs arba Parusienajs. Paskou ateiusis Teutonû wakytej i tou krasztą Żámajtiû kristytì, tą żìniczę metusì 1250 sógrówę ìr akmìnì ant kóriû buo ìszraszytì metaj jos ikórìmo, buk nusiuntusys Papieżiou Jnocentou III i Rìmą b).

Antrosęs żìniczęs praszałejtiû rasztusì Romowe wadìnamos toksaj yra apraszós. Dìdelio ligmie pagirrie stówieięs nu ąmżiû auksztas ìr dìdej druktas oużoułas touintimpos żalouis, beje: wasarą ìr żìjmą, kórsaj buwęs szeszejs kąmpajs zômató aptwer-

a) Joh. Voigt Gesch. Peuss. 1 B. IV K. s 299
b) Teod. Narbut Dzieje star. Narod. Litew. T. I. s. 218.

tas, priszakìnie sìjno netolìj nu oużoułô buwusi ąnga, o óżpakalìnie rusej, kóriusì indas ìr kitti irąnkej tà lietaj derąntys buwì łajkomis. Deszìnioie pusie buwì rumaj, kóriuse wissuwiriausis kónegajksztis nu praszalejtiû wadìnams Krywe-Krywejtìs arba Kuriejis gywenęs, po kajries tôs ąngôs buwusi gaspada kelejwems ótejusìms Dìjwû mąldytì. Apsokou tős żìniczęs buwęs kłaiumas i kori swiets sósìrinkìjs loubiejęs melstìjs, kóremì malkìnes oużouło mediû sókrautas stowieiuses ugnalej szwentaj kurintì. Paszalusì to kłajumo buwusis żyniû arba kunegû numaj ìr kìttû żìniezęs tarnû ìr tarnajtiû. Pas ąngą buwęs aukóras, ąnt kóriu gywolus aukawusis ìr ąmżìną ugnìs oużouła medejs kórstoma dìjna ìr naktì kurìnusis. Kamienì to oużouło buwì trys ouksaj, kóriusi stowiejusis istatytì trys Dìjwaj wìrsziaus mìnawotì. Perunas wìdórie, Trimpa kajrioie, o Pyknlys deszinioie szalie Peruno. Wìssì óżłajdìtì brąngiomis brąngesniomis zasłonkomis arba óżłajdìniemis. Apsukou oużouło buwęs szietrós brąngiomis drobiemis issakstytas. Prisz żìniczę stowieiuses, kajp sakiau kaukoles ąnt ragotìniemis pamautas, dieł parodìmo, iog nieksaj ten negalieię prisìartintì gałwos sawo nepadieięs. Pats tiktaj wissuwiriausesis kónegajksztis Kurieju-Kuriejis tegalieies tenaj iejtì, kórs dawęs atsakus wardó Peruno kłausąntìms. Ant metû szwęntęs aukawusis tam perunou bałtą żìrgą, kóri rejkint aukautì żynys tajp nujodęs, iog nu wargo pats żìrgas pakritęs. Tam Perunou aukawusis tajpat kares imtìnius karie sógautusius, kajp tujau regiesem. Wìssą tou kłaiumą dìdej płati gìre nu wìssû pusiû kliestusi. Je kas swetìms but palytieięs sawo kôjì tą szwęntą wìjtą, tad rejkieusi jo

kraujó Dijwus óźrustintus numaldyti. a) Lygi dali ir tou karóiusis kórs, but toie szwentoie girrie medi nukirtęs. Tą żiniczę pirmó Danaj buwo sógriowusis, paskou Teutonů Wokytej atejusis i tou krasztą swietą kristyti metusi kajp sakiau 1250 isz pamato iszwertę.

Tretioie Wilniaus żinicze tajp yra apraszyta. Wijtoie, kórioie nugis stou bażnicze szwento Stanisławo Katedró wadinama buwęs szwęntas oużoulinas, kami upalis wylos só uppi Neri szenden Wiliji wadinamó sósiner. Tami oużoulini buwusi Perkuno żinicze metusi 1265 nu Gerejmundo Lëtuwos kónegajksztió arba didiajo Gaspadoriaus ikórta. Auksztys jôs 45 korpès torieięs o płatumas 300 korpiů, patiů sijnů auksztys buwęs 45 kórpès be stogo, ejtąnt nu Panario wijna ągą teturiejusi, priszakinie jos sijno buwusi sókrautuwe, arba koplicze, kórioie buwusis sókrauti irąnkéj, stotkaj ir kitti szwenti bałdaj rekalingi auką arba apierą atlijktąnt. Apatio tos sókrautuwęs buwęs rusys, kéremi warlès, żaltius ir kitus sziuksztinus rekalingus żynems łajkiusis. Ątó sókrautuwi arba kopliczi buwęs pawietys par 48 kórpès auksztesnej iszkéłtas óź sijnàs. Patemi pawietie stowieięs Dijwo, stabas, kóri buo parneszósis isz Pałągos szwęntosęs girręs. Pati sókrautuwe ir pawietis buwusió isz plytů. Cze priszakie tos kopliczęs stowiejęs aukors arba ałtoriós, beje, kór auką kurino, arba gywolus Perunou paszwęnstus degino. Tas aukóras tórieięs dwiliką łajptů, kóżna łajpta buwusi par kétórès kórpès só wirszó auksztа, pats aukóras tórieięs dewines kórpès auksztio o 37 płatumo kétwertajnie, kório wirszós tauriů regajs

a) Schütz Chron. Pruss. pag. 3.

apkajszytas buwęs; auksztys aukaro nu apatios iki wirszaus tórieies 27 kurpès. Kìjk wìjna łajpta buwusi pawesta kìjk wìjnam dąngaus żenkłou ąnt kóriomis kas mienesie wìjną kartą aukawusis toie dìjno, kórioie saule iżengusi i ąntrą dąngaus żenkłą arba zodioką rudini atsìtolindama ìr pawasari artindamos, ìr tajp auksciausioie łajpta buwusi pawesta wieżiou o żiamiausioie óżragiou. Ąnt tomis łajptomis tìkroie auka nekurinusis (kajp tarema buwusi) bet tìktaj pawejksłaj dąngaus żenkłů ìsz waszko padìrbtì beje: łewo, mergatęs ìr kìttì pastatytì stowieiusis tułomis szwęntomis dìjnomis, ąnt kóriů wissadós ąmżìna ugnìs kurìnusis dìjną ìr naktì, saugoiema nu ipatingů tos lietos kónegů arba żyniů. Wìdurie wìrszaus to aukuro buwusi ilinkmie, tejp nagoutaj patajsyta, iog ne lytus nè snìjgas negalieięs tìnaj ugnęs gésytì, negi wies jos błaszkytì, bet atkalej tokio dingstie lìjpsna kou dìdesnej dar aukszti̇u twaskięjusi. Tas aukóras tórieięs dar sawiep kąmbarius, kóriusì tajpat łajkiusis paszwęstus masgnius ìr stotkus. Jejtąnt i żìniczę buwusis rumaj Kurieju-Kuriejo, taj yra: auksciausiojo kónego ìr wssówiriausiojo ąntwejzo szwęntos ugnęs. Ąnt tajs rumajs buwęs apałós boksztas ìsz kório kónegaj sanlęs taką sekusys dieł żinoimo pìrmosęs dìjnos mienesio, ąnt kórę łajptu koumetó re'k aukautì, i tós boksztos sijną loubieiusis nauiů metů dìjną i murawotì pażenklintą plytą, kad praejusiů metů skajtlu żìnotum. Gudů kónegas Metropanius ìsz Pinsko raszo, iog Gerejmundas dìdesys Letuwos kónegajksztys kétiedamas tążìniczę strunytì Szwentaragou sawo tiewou dar gywoientem metuse 1263 buk lejdęs i Żamajtius siuntìnius pasiterautì Rasnęs arba Panemuniů żìniczęs ape lykumo atentios Wilniaus żiniczęs.

Rusnes arba Panemunio źinicze aprejszkusi siuntinems, iog Wilniaus żinicze toł twersenti; koł pati pagonybe pateksenti, kóri buk źinicze isakiusi 122 appali plyti padirpti só isakytajs nu jôs źenkłajs łajmingus ir nełajmingus metus rodisentejs, tarp kóriu paskouioie plyta tórieiusi dwikéżi skérsi arba kriżiu, kóri kajpo kokès dowinas didioujou kónegajksztiou nusinntusi, lijpdama idieti tou żenkłą i ukęs żymę; nesgi toumi rejszkusi, iog atejós tam źenkłou kristionys sógriaus źiniczę ir panijks senouji tikiejmą. Tôs plytas, sako minawotas rasztinik's po tropóti buwuses jo ąmżiouie dar regemas nu pijtu pusęs warpniczęs-katedros sijnoie, kóri par pusę essąnti parmurawotą senajė sôdegós metusi 1399. Noris tos plytas szenden nieko nesmilen kajp ąngis; wijnog pritirtó yra daktó, kad Lijtuwej Wilniouie metuse 1387 apsikristijusis panedielie po bałtoses nedielos tą żiniczę sógrowę tarp skajtlaus minawoto 121 plytos pasitiko ir ta, kóri torieię óż źenkłą dwikėzi skérsi. Lëtuwej Kalnienaj ir Żamajtej gajliedamos sawo praeiusęs gadinęs ir sawo tajmingu dijnu ryżos ąmżinaj minawonej tos dijnos, kórioie tą żiniczę buo sógrowusis raudoti ir szwentinti: kajpogi iki szė dijna daug żmoniu isz numó sawo iszejti i tolimą kélonę arba kou sunki dirpti panedielie óż greką sau tór; nes idant paslieptum tou sawo gajlesi nu Lanku kónegu, sakies jems karalaus dijną szwentinantys. b)

Tokiu wijtu daug dar buo, kóriosi Dijwaj szietrusi stowieię ir szwęnta ugnis ąnt garbies jû buo kurinama, tarp żinomuju szenden tos buo: Żámajtiusi, wijna Róseni wadinama szwentoie girrie, to

b) Teod. Narbut in c. c.

patio wìjto, kórioie szenden Rasejniû pile yra, nu kórios Rasejnej ìr wardą sawą gawo. c) Antrą Wiłkmergęs papìlie Diewałtawó wadìnama. d) Tretioie tajpat Żamajtiusì ąnt Szatrijòs kałnu, ąnt kóriu metusì 1417 szwęntą ugnì óźgesiós, pirmije Kriscionû Wiskupaj Łoukieie gyweno saugodamis, idant Żamajtej parsikrìstìjusis słaptó szwęntos ugnęs ąnt kałnu nebkórintum. e) Kétwirtoie buwusì Pałangos girriesì Gintio żinicze nu jos paskonio Kuriejû-Kuriejo wadìnama ąnt Kórszo rubeźiû, kórę słaptó dìdej wiełaj jau kristionìmis budamis dar łą kiusìs Żamajtej, Parusienaj ìr Żamgalej, arba Kórżamìnikaj minìedamis sawo łajmingàs dìjnàs ìr tardamis sawi ąngis brolejs buwusius; bet metusì 1700 ìszwertę ję Zuwiedaj tardamis tìnaj girręs wìdórie paslieptus łobius rasintys. Wìssas kitas tôkes wìjtas, kóriose ąmżìna ugnìs ąnt garbies Diewo rusìnama buo, wadìnos rósnes, nu żodio rusietì arba ąmżìnaj dektì, taj, yra? iog tìnaj ąmżìna ugnìs rósieię arba kurìnos, wìjnog wardaj tû wìjtû noris szenden Gudiszkaj ìszwerstì Rosa, Rosiejute, Rusne Ruse tą tejsybę tebstìgawo o rasztaj senowęs patwìrtin.

Wìrsziaus regiejem, iog ugnì par szwęntą tórieiusis ìr ję gérbusis, kajpo praguną, kóri Peruns jems buwes sótejkęs, idant szioie pasaulie swieta wejsle neiszgajsztum be ugnęs: kajpogi rasztìnikas gywenęs gałon septiniolektojo ąmżiaus sako, iog jem gywojent, Lëtuwej trobesiou óssidegós nenorieju-

c) Voigt Gesch. Preus. B. IV. k. 14.
d) Sryikowski Kron. Pol. Lit. Rus. Ks. 4 s. 142.
e) Stryikowski Ksiega IV.

sis gesyte tardamis, iog ugnale gessoma pikstanti. a) Szenden Żalgirienusì ape Pinską tajpat niekajp negesantis źmônys trobesio degantio, idąnt ugnalęs piktesnej nesószižintum ìr apstojusis kurenąntis trobesi it łaužą. b) Kamnorint sódegós senó iprotió sako: tou ugnale szwęnta apłankę. Perkunijęs ugni daug stìgawo iki sze dìjna, iog óźkos pìjnó tegali óźgésytì, kas niekû kałbó yra, nesgi ìr patió undenió gał óźgesytì, je ano gausej pasìtink.

Tórieiusis dar óź szwęntus tułus medius; beje: oużoułus, lìjpas ìr tus kuriusì amałaj augusis. Tarp oużoułû dieł sawo didełumo ìr szwęntumo tìj yra mìnawoiemis: wìjną Denewezós Poszkós Rasejniû Żemlionû Pajszorós apraszę metusì 1826 Baubló wadinamą Rasejniû łaukusì augusi, po kóriu regęs senowie Żamajtej mełdnsis, kad Rasejniû wìjto kurìno ąmžìną ugni ąnt garbies Dìjwo Peruno, kóri wìjta senowęs rasztusì yra rusnì arba rusenì wadinama nuto, iog tìnaj ąmžìna ugnęs rusieię. Druktys jo toksaj buwęs, iog 15 wirû patogej galieiusi pìjtoutì patemì stoubrie, pats jo druktys tórieies nu apatios 19 Lëtuwiszkû mastû. Poszkós buo sau ìsz to stoubrìo trôbalę papdìrbęs. c) Antrós buo pa Jslie, ąnt kórìo szakomis Teutonû meldzionys atejusis metusì 1230 Lëtuwiû kristytì buo sau pìli pastrunìjusis, ìszwìrtós jem paskou mìnawotì Meldzionys tìnaj pìlę ikurę ìr nu kełmo to oużouło regęs Kélmì pramìnę, kório druktys 27 mastus tórieies. Tretesis buwęs, pa marie. d)

---

a) Łepner VIII. f 73.
b) Kraszewski. Wspomnienie Wołyn. Poles. i Lit. T. 1 str. 81.
c) Dzienik Warszawski 1826. T. IV. pag. 37.
d) A. Kozebue Preuss. älter. Geschichte III. K. s. 77.

Newen tulì medej, bet ìr ciełas gìrres buwuses szwęntomis wadìnamas, kóriosì newałnó buo wytìjs ìszpiautì, wirbelio nułaużtì, żwierìjs ar pauksztio medziotì; żmôgós gałą darom's tegaliejęs tenaj mók-tì; kajpogi żynej arba kónegaj patys tegalieiusis kìrstì małką szwęntajs kìrwejs; bet tamì daktì rasz-tìnikaj dìdej klystaj; nesgi neminie ąnto, iog tos gìrres ìr medej wìssadôs buo ìr iki szè dìjnà yra gérbamas ne dieł jû szwęntybęs, bet dieł jû naudôs, kajp tujaus regiesem. Jr tajp kajp netórieię wadintì lìjpą sawo Dìjwo medió, ie szenden Krìstionìmis budamis jau nu 400 metû dar ne nukratę nu sawo kojû wyżìnû. Regieiom jau wìrsziaus, iog lìpa buo jems pìrmouió apdaró ìr butôs padargó, kórę iki szè dìjnà teb-diewie, ìr tajp lìjpkaule iki sziolej yra wìssógeriausió ukìnikû żìbório, nesgi ajszkę szwìjsą doud ìr nesproginie o lìjpû żìjdaj yra wìssógeriau-siomis bìtiû ganikłomis, ìsz kóriû wissugeroujì medn ìr waszką nesz, kas kìjkwìjnam par prityrìmą yra żìnoma: kajpogi isskìnós lìjpìnus ìr bitys pra-gajszo. Klewus ìr berżus gerbę dieł to, iog wasa-ros łajkó newen sółą kajpo wìssuskanijì gierìmą sau tórieię, bet [patę medìgą ìr nómû padarynę ìsz jû sau tìjkę, ìsz tosziû ìr mauknû jau stotkus dìrbo, jau degutą degą. Oużoułus szermuksznius, ìjwas, puielus diełto taupę, iog jû wajsejs newen pauk-sztej rekalingije mito, bet dar gìlìmis oużouło pri-łajdus ìr parszus barioię geresnej nekajp grudajs. Szenden dar jû gédaudamis saka» aj Dìjwali kamê giłale besi parszo łaszìnius skanintì; nesgi pagał jû moumonęs messa ìr łaszìnej skanesnì essąntys gìlimis penietû priłajdû, nekajp grudajs. Tajpat ìr kìtus medius gérbę dieł jû naudingû priwałumû; ìr tajp żìnoma yra, ìjwû żìjwes sókaisztas wìssuwaj

stiausì pliestró yra, kórìoms żydąnt dìdej nekent ja kwapą pates gywates, nu kóriû tokiosì traszkąntiosì girriosì gywendamis newen krumì, bet ìr kfjmi negalieię nusìkratytì, puteliû ougomis szenden dar gydo ugnie nudegusius ìr tajp kajp sakiau nodieł szwęntumo, bet dieł jû naudos gérbę tus medius; nes Kristionys wìs niekino kas wen buo nu pagoun saugoiemas ìr gérbemas, todieł ticziodam js paraszę, iog Lìjtuwej ìr Żamajtej medius óż Dìjwus garbinąntys. Kad tó tarpó anìj tajp wadino, kajp szenden kad wadìn lietos medeis ne szwęntais. Beto dar żìnoma yra, iog dìdelì ìr senì medej senowie buo żenkłajs rubeżiû grumtusì, kórius saugoię kajpo szwentus; nesgi óż pakuszinìmą rubeżiû żenkłû buo wìssusmarkiause korone, beje: smertio kajpogi rasztuse 15 ìr 16 ąmżiaus mażne wìjnì medej yra rąndamis żenkłajs rubeżiû.

Tolaus raszo, iog ne wen tułus medius; bet ìr ciełus lìjkuus ìr gìrrès óż szwęntàs tórieiusis neminiedamis tajpat anto, iog tou darę ìsz didìo gaspadorawimo ne isz szwęntybęs; nesgi kas ne reg, iog tokés gìrres jû klietiemis buo: kajpogi tìnaj wejsies brąngi żwierys, beje sabałaj, webraj, kiaunes, audînes, udras, joudoses łapes, kóriû kajlus kajp tujau regiesem ìszlepusims proszalejtems brangé brąngesuej óż jurą pardawoię: arklej patys girriosi żìjma ìr wasara mito, bìtis wìssunaudingije jû gywolej, tajpat girriesì po drewès żìjmawoię ìr mìto. Ąntgało gìrres buo jû pìliemis ìr murais, kórìj gynioię jus nu wissusmarkiausiû nepritelû; nesgi kas drys i traszkąntę girrę lystì żìnodams tenaj drousì neprietelu sótìksis. Todieł je senowie rąndam nu Lětuwiû gérbamàs girrès ìr lìjknus, tad nedieł jû szwęntybęs; bet dieł jû naudôs. Szenden

kìjkwens wenkìjmis dar atmìnamaj tórieię sau pas kìjmą lìjkną, korì taupę ne dieł jo szwentybęs, bet dieł jo naudos, idant kìjkwìjnamì atsiejìmì rastum sau tìnaj rekalìngą padargaj ar padarynej medìgą. Todieł wejkiaus rejk stebietìjs i tokę jů ìszmintì, nekajp jouktìjs ìr pritarajs wadintì. Szenden tajpat wiresnybe ne wen gìrrès; bet ìr tułus medius gérb ìr saugo nelejsdamis jů kìrstì, ar ne mólkis tas butum, kas tartum, jog dieł jů szwęntybęs tou daro. Wìjnog nerék tů mediů jauktì só tajs, kóriusì buo apsirejszkusi koke nebuta notìs, kórios newen senowie negalieię sóprastì, bet ìr lig szė dìjna tebiera, dar nesóprąntama nu wìssóddìdiausiů ìszmintiů. Jr tejp ìszprogós szakélej żìjmos wìdó senamì medie kad ji żìjmą ìr wasarą źalawo, nenumanidamis nu ko, tas rados ìr tardamis ipatingaj sau nu Dìjwů essanti lejstó, naudoię ię kajpo wajstì miniedamis sau ton, iog tas medis essós, kajp je kórsaj żalouis Rusnęs pa żiniczie.

Neżinowas dar tartum, iog Kalnienaj ìr Źámajtej, kìjlès, gąndrus, plesdingas, warnus, arba kriauklus, szarkas, trìszkìus, żylès ìr eżius óź szwęntus tór, dieł to, iog newen jů nieks newałgo, negut wajstiedamos nu lìgos kokios ar badó mirdams, bet dar patinsì sawo numusì ar szalip numů lejd jems gywentì, nedieł kito kô, kajp tiktaj, iog tìj paukształ rejszk żmogou małonę notì ìr palinksmen jì pasiłgusì. Nesgi kórs gaspadoriós warytum łaukon ìsz sawo nómů, tokì kélejwì, kórs jem małonę nauiną i jo nómus parnesztum ar beilsiedams pri jo padietum jem jo nómus abgerbtì nu biaurybiů. Kóźnós atsakis, iog to niewens ìszmintingas ukìnikas nedarytum. Taj ìr toie dingstie tas pats nusìtink. Nesgi żinoma yra, iog kìjle parliekusi ledą spìr

łaukon, gąndrós parwed pawasari, blesdìnga szìlìmą ìr nieko pìkto żmogou nedaro; bet só jómi draugej gywendamis dziaugas łygé wasaros linksmybiemis. Tajpat warnaj, szarkas newen pawôk majtas; bet rejszk żmôgou wiłką artìnąntes, Triszkis jaut jem ereli, żyle prajaut spejgą ìr pugą. eżys paded jem pìjwas ìr girrès wokti nu gywatiû ìr kitû biaurybiû. Regemaj yra je szenden tou daro Kalnienaj ìr Żámajtej, tad tou pati darę ìr kitą kartą, ne diel kito kokio lieziaus, kajp tiktaj dieł to patìjs, dieł kório szenden tebdaro gerbdamis jus wìjnus kajpo prajowus linksmybęs, kitus kajpo sawo apginiejus.

Tóriejusis tajpat óż szwęntas tulès uppys, eżerus ìr szaltenius, kóriusì swietas ejdams Dìjwû aukautì ìr melstìjs masgoiejs ìr prausìjs; dieł kokiû priżastiû tou yra darçs rasztuse senowęs niera rąndama, tìktaj żôdej patys uppiû, eżerû, szwęntajs ar szwęntomis wadìnamû szenden dar tou tebstìgawo. Nieksaj tenaj negalieię ne wen żwejotì, bet prisìartintì nepadieięs sawo gałwos. b) Só tajs szwentajs undìnimis senowęs ne rék jaugtì undìniû óżkejktajs wadìnamû, kóriusì pìktas dwases jau łôbius arba skarbus, jau rumus ìr pìlęs paskèndusès szenden dar swieto pasakosì tebsaugo.

Tórieię dar tajpat óż szwentus aukurus arba ałtorius ant kałnais, kórius wadìno auko kałnajs arba ałko-kałnajs ìr wìjszpiłajs ìr dìdelius akmìnys, ąnt kórejs meldies ìr Dìjwams aukawo, arba jus wajszìno, kajp szenden ìsz Gudiszkumo yra sakoma

---

b) Lasicius in libro citato pag. 47..... Habuerunt etiam lucos, campos et aquas sacras, sic quod secare aut agros colere, vel piscari ausi non fuerunt in eisdem.

apierus jems darę; degindamis gywolus, waszką, gintarus, myrą ìr kìttus kwepąntius daktus ìr mełsdamos, ąnt kórès wissadós amżìna ugnis kurìnôs, kassant jus szenden dar rąndamas tenaj sópówuses ìr sótrynieiuses ąuglys tou stìgawo. b)

Buo dar szwentomis wadìnamas karmuszù arba kowiù wìjtas, taj yra łaukaj, kóriusì só neprietelejs buo grumusis ìr tìnaj swiets buo krìtęs kariaudamas: kajpogi senowie dìdej godoię tus, kórìj kariaudamis ìr giniodamis nu neprietelû sawą lousybę ìr sawą nómus buo gałwą padieiusis. Newen iù narsybę ìr kąntrybą gierynìesì ìr sóejmusì garbìno; bet dar norieję patès wìjtàs ąnt kóriomis tajp garbingì ìr narsì wiraj buo mìrusis, idąnt nienuko nebut palytemas ìr pakószìnamas, to dieł żambi smegìnti, artì, kastì tokès wìjtàs arba łaukus tórieię sau óż wissndidiausę noudiemę ìr tus, kórìj but drysusis jus ardyti kou smarkiausej karoię, kou nu to gał manytì, iog szenden dar sawó pramônì nieksaj nedrens jù kószintì, negut wiresnybè lìjpąnt, kôkès wìjtàs paprastaj mìlżìnù kapais wadin, ape kórius pasakas szenden dar wìssims yra żìnomas: kajpogi pagał tù pasakù, buk buwnsis senowęs, gadyniesì, tajp dìdelej augałotì ìr stìprì żmonys, iog par gìrę ejdamis wìjnó rąnkó tworìnikès eglès raustìusis it kanapius, o girnù akmìnys swajdiusis it obułus, ąnt pìrsztajs żìjdù wìjto legéręs łąnkus diewieiusis. Wìjnog szenden atsìtìkós pariedimó wiresuybęs par tokès wìjtàs arba kapus nauji wìjszkèli westì ar żwìsdrą ìsz tokiù kapù i kèli pìltì, nieko tokio niera rąndama, kas tą dìdelybę praeiusioio swieto rodytum, nes tiktaj sótrinieiusis ginkłaj praeìusiuiù

b) Voigt Gesch Preuss. B. 1. s. 597.

gadìniû ìr kaułaj żmôniû tokiû, kokius szenden regam dar gywoientius. Mieklìnąntes i tû ginkłû pałakus ajszkéj rodos essąntys daugiaus ginkłajs Teutonû Wakytiû, kórìj atejusis pradio 12 ąmziaus i Ziamajtiû paiurius noriegę jû gywentoius nuwergtì par trys ąmżius sójejs kariaudamis, nu kóriû Kalnienaj ìr Żamajtej gyniodamis sawą lousybę dìjną ìr naktì nepalejdo ginkłą ìsz rąnkû, to dieł noriedamis ìr tolesnej jems nepasidoutì wakams sawo pasakoię ape tus mìlżìnus drousindamis jus, idant żìnodamis só kokió swietó jû proboczej grumies, patys nekrupautum só sau ligeis żmonìmis grumtìjs ìr iems nepasidoutum; nesgi żódys mìlżenas arba meldzionis paejt nu melstì, kajpogi wìssims yra żìnoma, iog sziokìj tokìj pargalwej ìr piktadieje twìno ìsz Teutonijos i Żamajtius Parusius ìr Żamgalius arba Kórszą Dìjwą małdautì óż sawo griekus kristydamis kardó ìr wergdamis gywentoius tû kraształ, kou ne wen pałakaj ginkłû rąndamis tusì kapusì bet ìr rasztaj patys tou stìgawo. Lygì dalì ìr tus kapus i kórius sawo noumìrielus łajdoię, óż szwentus tórieię, tardamis, iog mirusiuiû nerejki kószintì, kajp ie pawargusiuiû kélejwiû mìjktąntiû budìntì.

Tarp gywio, żaltius gełtonomis papìlwiemis ìr gełtonajs ąntakejs gerbusis nómusì ìr kutiesì, wadìndamis jus nómû sargajs. Tarusis jus niekadôs negajsztąntius; nesgi ìssìnerdamis buk jaunybę atgaunąntys, motrìszkoses bewajkés małdawuses nu jû wajsumo łakindamas jus pìjnó, kas toki żaltì but óżgawęs sawo kìjmì ar negérbęs tam tujaus but wìssokés nełajmas nutìkuses. a)

a) Lasicius pag. 55.

Tarp gywolû baltas žirgas buo Dìjwo gywoló wadinamas ìr jem wìjnam tepriwałós, ąnt kóriu wìssu wiriausis kónegas tegalieię jòtì, je kas kits but dryssęs tou darytì tam tujaus but nełajma nutìkusi. b)

Buo dar szwentomis wijtomis kaulìnyczes tajp wadinamis rusej i kórius aukautû Dìjwams gywoliû, mesą patys sówalgiusis, kaułus tìaaj sódielę wieliems arba žiamelęs—ukieioms, taj yra: žiamìe gywenąutioms duszioms dziangtìjs.

Garbìnamis dar buo garsì karwedej arba atmąuaj, garbingì istatitoje, dìdì jû tautos ìszmìtei ne kajp Dìjwaj, bet kajp dìdì geradieiej ìr ìszgelbietojej sawo tautos nu swetìmós wergybós, kórius au tô wadìno wirszajtejs arba szwentbrolejs: tokéjs buo Smólkys (Žomolxis) Odins, Alkis, Nemons. Wajdowitys, Kerniós, Kókajtis arba Kókwajtys. Kadó ìr óž kou tìj wìraj garsawo sawo ukie trumpumas móno raszto nelejd cze tô mąn ìszgóldytì.

Tajp atsìtolinós nu pìrmosęs noumonęs ape Dìjwą ìr raduses tajp daug pramoniû, regema yra, iog dìde daugybe buo žyniû arba kónegû. Jr tajp rasztìnikas pradioie 11-toio ąmžians gywenós raszo: pilnì jû kìjmaj yra kónegû, žyniû, burtinikû, žawietinikû, zokanikû apdarì: ìsz wìssos pasaulęs rasitìnaj sóeiusiû praszalejtiû terautìjs nu jû ape sawą lykómą. nes par wìs daugesnej Grekonû ìr Jspanu jautotìjs sawo atentęs. a) Tas pats yra buwęs ąngis tarp pagoniû, kou szenden dar tarp patiû Kristionû gał regietì, kórij noris patys akiłajs budamis wìjnus ìr tus patius istatimus nu Jszganito-

b) Henrich der Letle p. 7.
a) Adamus Bremensis p. 59.

jaus szio swieto doutusius skajto ìr sek, wìjnog wìjnì wìjnep jus ìszgółdo, kìttì kìtejp, o tretije dar kitejp, kóžnos pagał sawo noumonęs ìr niekajp tarp sawęs negał ąnt wìjnybęs sotìktì: kajp-gi galieię sótìktì ìr it wìjnep tìkietì žmônys nebudamis dar patys akyłajs ìr raszto netóriedamis, kóremì wìs tas i kou rejkìeię tìkietì but buwęs ìszraszytó. Tou mums ajszkéj rodo kónegas Jeronimas ìsz Pragos, kori Witautas didesis Lëtuos kónegaiksztis metuse 1428 buo issiuntęs Žiamajtiû Kristintì, tas ìsz Lëtuos pagrìżęs i Basilejos-bažniczęs sórinkimą tajp Popiežiou Piou ìr kitìms Wiskupams ìr Arcewiskupams pasako: » Lëtuwą parejós wissópìrmó sótikęs Žamajtìû apigardą, kórioie gywentoie żaltius garbinusis, kóžnós gaspadoriós łajkęs sawą żalti trobôs kértioie, kóri majtinęs ìr godojęs szìjnì gólindams, tus Jeronimas wìssus lìjpęs ìszmusztì ir łaukę sódegintì, wìns tajp didelis buwes, iog i ugni imestas nedegęs. Tolesnej ten ejdamas radęs apigardą, kórioie swietas garbinęs szwentą ugni ąmžinó wadìnamą, kórę touitimpôs žìniczęs kónegaj kórstiusis, idant neózgestum. Tû kónegû jautojusis prietelej noriedamis žinotì ar jû gentys sergąntìje mìrsaj ar ìszgys, tìj ligonys pagał jû noumonęs naktìmis pri tôs ugnęs szìldiusis, ryta meta jautojentes gentìms kónegaj sakìusis lìgonìjs szaszoulieti pas ugni szwentą regieiusis ìr jem szìłdąntes ženkłus smertio arba swekatos matiusis, ìr tajp, kórs lìgônìs ìszgysis, tô szaszoulietys wejdó i ugnì atsisókęs szìldìjs, kórs mìrsis, tô szaszauleitys pakałą i ugni atsókìjs stowieięs. Tou ugni Jeronims it wejkéj ìszardęs ìr óżgesęs ìr i jòs wìjtą krikscionû dabą ikuręs. Ejdamas tenaj Jeronimas tolesnej radęs tajpat apigardą, kórios swiets garbinęs saulę ìr gôdoięs didej dideli kuji,

kadszis kłausęs diełko tou kujì óż szwentą tóren tys. jem atsakiusis kónegaj, ąngis parkélis mienesius sanle buwusi prapoułusi, kórę koks tenaj didis karalós nutwieręs ìr i dìdelej ąnksztą bôksztą buwęs óżrakìnęs, korios dąngaus galybes pasigajłuses, só tó kujó sókułuses bokesztą ìr toumi swietou saulę pagroużìnuses, to dieł wertas essós toks irąnkis szwentó wadintì, par kórì swiets szwìjsybą apent igìjęs. Jeronims iszjoukęs ìr parodęs, iog wis taj niekaj buwusis: Nuejós jem dar tolesnej radęs swietą kórsaj lìjkną welnems pawestą garbìnęs, óż wìs tarp kittû wìjną oużoułą par wìssus medius gôdingesnì tórieięs, kórì lìjpęs ìszkìrstì. Sóejós tenaj swietou só kirwejs niewens nedrysęs só kirwió medio palytietì. Todieł Jeronimas pajemìjs nu żmôgaus kìrwì, pats wissugrażijì medì pakirtęs, tad swiets pradieięs kìrstì, kas só kirwió, kas só sklutû kas só piukłó, jau i pusę lìjkną buwusis atejusis kìrsdamis, tad sótìkusis wissó dìdelausijì oużoułą, óż wissus medius szwentesnijì, kajpo buwejnę patios szwęntynybęs, kórios kószintì niekajp nieks nedrysęs; ąngało kad jis kitą drousìnęs ìr joukìjs, iog medio negywo dakto bìjos óżgautì, tad tó tarpó wens pradrysęs, ir noriedams ìsz petio óssiaustì só kirwió oużoułou, sau koię ìkirtęs ìr bedwasęs ąnt żamęs pakrìtęs. Swiets tou regiedamas nusigąndęs, pradieięs werktì ìr ant Jeronìno rugôtì, iog jis szwentus Dìjwo numus lìjpous grautì, nie wens niekajp nebdrisęs daugiaus kìrwio prilejstì. Tada Jeronims stigawodamas, iog welniû żiżilpas jems akys aprajbìnuses, lìjpęs iżejstoujou kéltìjs, szis swekum sweks kielìjs ìr niekamì ronos negalieięs parodytì, tad wieł sókìbusis wìssì oużoułą kirstì, kórì ąnt gało só dìdeló trąksmó pawertusis ìr wìssą lìjkną pas-

kou iszkirtusis. Žamajtiû žiamie daug buwusiû tokiû szwęntû lijknû, kad Jeronimas lijpęs ir tus žiamin kirsti; nes tó tarpó dide daugybe motriszkujû nubiegusi pri Witauta wergdama ir wajtodama bej tarusi jem, iog szwentus lijknus kertou łaukon ir Dijwo nómus najkinó, kóriusi ąngis nu Dijwo pagałbos mełduses, idant łytu, ir saułę sótejktum, dabar nebžinąntes kame ir kério wijtoie Dijwo jeszkosintes jem nómós jo iszterioiós. Jemuses skusti Jeronimą Witaudou, ąngała wissós swiets jemęs werkti gajliedamos, sawa senowęs łajmingû dijnû. Witaudas jau pasigajlęs jû aszarû, jau krupaudamas, idant swiets ipoulęs i rupesni nepatraktum ir i ermideri ne isztiktum neblejdęs daugiaus Jeronimou szwentû lijknû be kirtinti, kórem idawęs kelio-rasztą ir lijpęs isz Žamajtiû spudinti łaukon, kórij palikósis po senowęs begarbinąntys sawo girrès ir lijknus senó iprotió.» a) Tij kónegaj szwentus rekałus atlikdawo ir mólkiou swietou iszgalius tû pramóniû iszgóldę, kóriû iwajri wardaj buo nu jû iwajriû darbû, beje: Kurieje arba Kuriejatej. Wajdełatej, Žygowaj. Tyłusonys Lygusonys, Žwajsdionys, Wiejonys ir tajp tolaus, wissi kłausę sawo Kuriejû—Kuriejo wissówiriausio waldimiero. Tij žynej newen saugoię tikybos istatimus, atlikdawo szwęntus darbus; bet dar ir ukęs riedó rupinos kajp tujaus regiesem.

Wissó wiriausió Waldimieró tû žyniû kajp sakiau, buo Kuriejû Kurieis, kórs wens pats wissus waldę ir wissims isakimus dawę; kajpogi jis só Dijwajs kalbieię ir nu jû pamoksłą gawęs swietou ji skełbę,

---

a) Mel. Haiminsfeldii Goldastii rer: Suevicar: Script: edit. secund. Ulmae. MDCCXXVIII. lib. 1. p. 220.

par sawą żynius arba tarnus; nesgi jo kłausę newen wìssì Lëtuwej, beje: Kalnienaj Żámajtej, Żàmgalej, Latuwej arba Kórżemej, bet dar Lìbieszaj ìr Kriewej, kórìj nu jo Dìjwû walęs jautoies ir terawos. a) Todieł wadìno jì Wieszpatió, iog jis wens pats wis żinoię, galieię ir riedę, praszalejtys noriedamas jo pasìterantì niekadôs negalieię i jo rumus iżengtì; nes tórieię atstó girrie łauktì lig sau atsaką par kìtus żynius arba jo tarnus gausìs. Paprastaj jis didej retaj ìr swietou patem terodies, ìr tas kórs wìjną kartą buo gawęs jì regietì, toumi didiawos o tas kórs krasztą jo rubû buo palytiejęs, taries jau toumi patió pałajmintó essós: kajpogi jis gyweno słaptej patemì gìłumì szwentos gìrręs.

Jis pats retaj o rasì ìr niekadôs nedawę isakìmû swietou, bet siuntę par sawą kônegus żygowajs wadìnamus, kórims pawedę sawą waldę idoudams lietos arba ukęs łasdą Krywolì buk wadìnamą, b) ìr lìjpę tó łasdó sawo isakìmus swietou skelbtì, kórsaj budas skelbimo isakìmû wiresnybes łasdó iki szios dìjnos ósìtórieię, kajp Kalnì tajp ìr Żamajtiusì, tułosì wìjtosì pas Żámajtius szenden tebiera sakoma» Karużasis saka, łasdą parneszę „ arba kajp asz nekłausisió łasdos sawo wìresnybęs.“ Szenden Lankaj ticziodamìjs senó iprotió waden Lëtuwì skurcze pałka, nu to, iog jis ne raszto, bet łasdos sawo wiresnybęs arba Kuriejû Kuriejo kłausós, neminiedamis to, iog Lëtuwej sawo łasdó ìszgelbieię jus

---

a) Dusburg P. III c. 5.

b) Helmold L. II, c. 12. Rex apud cos modicae existimatonis est, comparatione flaminis. Jlle enim responsa perquirit et eventus sortium explorat Jlle ad nutum sortium et porro rex et populus ad illius nutum pendet.

patius trys kartus nu prapulties ìr wergybos: wìjną kartą metusi 1320, ąntrą kartą metusì 1410 nu Križejwiû, o tretiji karta m. 1659 nu Žuwiedû. a) Toki jo isakimą kìjkwens tórietę kłausytì, nesgi wissospieriausis pakłusnums buo wìssudidiausì pawinastì kajp swietou tajp ìr kunegams. Ajszkèsnej sakąnt isakimą Kuriejû Kuriejo wìssì tórieię óż Dìjwo walę ìr toumi jis didesnió buo óż patì rykì arba kajp szenden saka Koralu. Koumetó yra jis tokę waldę igawęs, maż tesąnt tos gadinęs rasztû, negał to regietì; bet ie ąnt żwelgsem kitû tautû wejkałus praeiusiuiû gadiniû ìr mieklinsemos i pradę draugybos swieto ìr jo sósìrinkìmo, matysem tìnaj, iog kunegaj tórieię tìkybą óż pragomą, kôrióumi swietą gorino, gąndino dieł sógórìnimo ìr sókrótinimo żmogaus mentos ìr dieł butìno sau pakłusnomo. Lygì dalì toumi patió irąnkió goudę, łajmìno, dziugìno ìr linksmyno dieł ìsztempìmo tos patios mentos. Kad swiets dar buo kajp tarems, ìr tìkieię akłaj ì tou kas jem buo sakoma, tad tokémì swietì galybe ìr orumas żyniû buo par daug dìdelys. Toksaj pragumas ne buo butìnaj patìû żyniû pramonió; bet daugiaus dygo patio busìno swieto draugies ìr buo rekalingó ìr naudingó dieł nekórios gadynęs ìr tol jis patwierę, koł jì budas draugybes pakęntę. Kou regam nutìkusi só swetìmomis tautomis, tas pats yra buwęs ìr só Letuwos tauto, kad swiets dar buo kajp tarems, nieko neżìnoię ìr nenumanę pradioie sawo ìsìkurimo, tad ìr jû kónegaj neniekìno tó irąnkió, kórs patìms dìdino gódą, ôrumą ìr szwentybę o swietì bajmę, nugoustì ìr akłą pakłusnomą ikórę: kajpogi tolinkon kónegaj ìszgóldę słaptys, kóriû swiets nę-

a Rhesa Doncleitis IV Gesang s 153 in den anmerkungen.

parmanę, ije liemę, sztìkìnieię, burę, wardawo, szwentę, kô swiets gėdawo, dejawo, ar rekaławo kalbiedamis só patió Perunó, rejszkę jem jo pagoudą ar karonę; todieł żodys Kuriejû - Kurieis ìr io, asaba buo tarema nu swieto szwęntó ìr nepalytemó. Tą tajp dìddėj gôdìngą wiręsnybę wìssódorasis ìr ìszmintingasis wirs wìssódidioie karszatie, beje: 70 ar 80 metû toris tegalieię pasìjktì, kóri nu tajp ôrio ąmżiaus wadìno bałtó gałwó: kajpogi szenden dar Lėtuwis ar Kalnienas gousdamos Wieszpatiou, Karalou, Kónegajksztiou ar Jomilestaj wìsgalintem saka» Wieszpatie, pri tawa bałtos gałwos atejom pagoudos kłuktì, noris but wajkėlis asztounioleką metû tóris, wìjnog to nemìniedamis rodo jem wìssódìdiausę gôdą senó dabó. Skyrę jì kónegaj tarp sawęs pagał Dìjwû walęs, pakėltasis diewieię tą wiresnybą lig sawo ąmżiaus gało wiezlybaj ìr padorej ìr niera rasztusì rąndamo, kórs but newertó pasìrodęs tôs dìdios wiresnybęs. Wìjnog galieię jis pats jôs ìsìżadietì ìr tou kartó tiktaj, kad norieię po sawęs ąmżìną minawonę ìr garbę swietì palyktì, beje: pats sawì Dìjwams aukaudamas; tokėmì atsìejìmì palìpęs ąnt szwentą małką pìrmó sógraudìno pamoksłó kónegus ìr swietą sórsìrinkusì, kad nelautumes sektì budo ìr ìstatimû sawo tautos o paskou sawì tenaj lìjpę sódegintì dieł numaldimo Dìjwû rustybęs ìr dieł patwìrtìnimo tô, kou buo swietou sakęs; a) Skełbama yra rasztusi, iog daugybę Kurìejû-Kurioju tokió pragómó pabengusi sawą gywenimą. Saka buk jû buwì nu Brutenio łajko lig paskoujo Kuriejû Kuriejo 51. b) bet óż tejsingumą

a) Lucas David B. 1. s. 76. 85.
b) Simon Grunau Tom. 1. c. 1. Pretorius Schaubûhne B. V. c. 12. § 26.

to skajtlaus negał gałwotìjs, nesgi nu senû łajkû yra jau itaremó, kou patys jû wardaj rodo, kórìj yra ar pramanytì, ar nu praszalejtiû rìklej sóraszyti. Gintauts buo paskoujonió Żamajtiusi. a) Nómaj tó Kuriejû-Kuriejo, kóriusi jis gyweno buo pas żynìczę arba szwęntą wìjtą kami szwęntoje ugnis buo kurìnama, wadìnos rumajs, ìr tejp szenden dar Żámajtis senó iprotió pamatęs dìdelius ìr wieszpatingus nómus stebiedamos sako è Wieszpatie» kas tìj par rumaj arba kas tìj par rumus.

Waldio tó Kuriejû-Kuriejo buo dìde daugybe kìtû iwajriû kónegû pagał iwajrios jû wiresnybęs ìr iwajriû darbû, kórius abełnaj wadino Wajdelotajs arba Wajdelietajs nu żodiums wajdintì ìr lieta, beje żìnąntys ìr parmanąntys lietos daktus: kajpogi ije nu słaptiû ìr neparmanomû żenkłû walęs Dìjwo jautoies, kórę swietou liemię ìr sztìkìnieię rejkszdamis łajmą ìr ne łajmą atentie, beje: buo żìnowajs aukształo moksło ìr żinojìmo, nu ko ìr żynejs buo wadìnamis. Pìrmasejs tarp jû buo regemaj tìj, kórìj wìssadòs rumusi Kuriejû-Kuriejo gyweno ìr dieł to wen jau nu swieto buo gôdojemis óż kìtus kónegus arba żynius. Wadìnos kuriejatej it but kuriejo sunus essantys, kórìj szwentą ugnì ąntwejżieię ìr swietou tejsybę atìjsę, sako jû dwyleką buwós; b) bet minent paprastą Letuwiû skajtlu wìssusi lietos daktusì gał ajszkèj stigawotì, iog jû dewinì tebuo, kajpo artìmiausìje tarnaj Kuriejû-Kuriejo ìr wiriausìje wajdelotaj, be kóriû zìnios nieks nenutiko ukie lietos rekałusi. c) Kad anìj kitìms wiresnìjsims

---

a) Teod. Narbut. T. 1. str. 438.
b Suhm B. s. 50.
c) Lucas David B. 1. s. 27. 32. 79. 95.

żôdi dawę arba isakimns Kuriejû - Kuriejo skélbę, tad łasdos nediewieię; bet kittą żenkłą tórieię tà lietaj. Wìssì tìj żynej arba Kunegaj buo be patiû; nesgi nu prityrìmo źìnoię, iog patìoutì kónegaj ne swieto wargajs; bet sawasejs rupìnas ìr nieko sau negejd kajp tiktaj wìjnû tórtû. Pats Kuriejû Kurie-is kielę i wiriausiję kónìgiszką gôdą, tarp mażujû kónegû, korius swiets pats sau skyrę tarp naszliû ìr bewajkiû, wirus ìszmintìngus ìr dôrus, tejsybę ìr sawą ukę milentius, swieto regieiusius, géro ìr pìk-to prityrusius, wìłko nesztus ìr pamestus, didius, gudrinczius, mokìtojus protingus ìr atentę prajau-tąntius, trumpaj sakąnt Dìjwo wirus.

Kìttì kónegaj wadìnos żygowaj, kórìj tajpat gy-weno, kajp regés, netolìj nu rnmo Kuriejû-Kuriejo, atminąnt ąnt to, iog wens tarp jû szwentamì pame-die metusi 999 nukawo S. Wajtieku skełbąnti Pa-rusie krikscioniszką moksłą. Wadìnamis buo ży-gowajs nu żygio, iog ije żygius arba rekałus Kuriejû - kuriejo atlìko ìr jo łasdą arba isakimus nesziodamis skélbę po swietą, mieklinąntes i tou kas só S. Wajtieku nutieko, gał tartì, iog ije ąn-twejzajs yra bnwì newen szwęntôs gìrręs ape rumus patìjs Kuriejû Kuriejo; bet ìr kìttû wìssû gìrriû, mediû, upiû ìr kìttû szwęntû wìjtû, kórìj tajpat at-gabintas aukôs dowinas prijèmę ir doudąntems Dìj-wû patajką aprejszkę, ape kitus jû darbus niera żinoma. Paskiaus wadìno jus dwarionìmis, Gódisz-kaj Dworzanin, iog pri rumû arba dwaro Kónegajsztì gyweno. Tarp tû buo dar kunegaj Wirszajtej arba wi-rìszkajtej wadinamis, beje: wìrszìnikaj, reges, iog tó wardó wadìno ne kìtus kónegus; bet wìrsziaus minawotus wajdelotus, beję: Kórieiatius ìr żygo-wus; nesgi pats źôdys wirszajtej tou rodo.) Prasza-

lejtej neparmanidamis Lêtuwiû kałbôs pramanę tus wirszajtius ipatingajs kónegajs. Tìj wìssì kónegaj wìrsziaus minawotì ne wen szwęntynybiemis, bet lietó ìr ukęs riedó rupìnos, kajp tujau regiesem.

Buo dar daug żiamesniû kónegû, korìj negyweno parumiusì Kuriejû - Kuriejo, nebuo ne ąntwejzajs szwentû wìjtû; bet po swietą paskydusis mokę jì tìkybos istatìmû, pasakoię jem praeiusiû gadyniû notys, wejkałus sawo tautos gìrdamis dorybę ìszmìntìngû wirû, lygì dalì garbindamis nársybę ìr kątrybę sawo tautôs karejwiû. Reges, iog kìjk wìjuo apigardo toksaj kóneg's buo wìrs ìszminting's naszlys ar bewajkis nu swieto pardietas. Tarp tû kajp jau mìnawojau buo Tyłosonys ìr Lygusonys tejsiaus sakąnt Lidusouys nu żodio lidietì, korìj pałajdosìnó mìrusiujû rupinos, kajp wìrsziaus minawojau. Jłgajniou paklydós jau butìnaj pìrmoie noumonie kápe Dìjwą buwusis dar wadìnamis Żwalgionys, kórìj łajmą ar nełajmą moteriems liemusis. Pôtionys, kórìj nu undens putû rejszkusis atentę. Wiejonys wadìnos, kórìj liemę nu wiejo. Pustionys nu putìmo, kórìj anputìmó sawo dwasęs ópás ìr łouszumus gydiusis. Żejstionys, kórìj patys sawì żejdusis dieł nu małdymo Dìjwû. Burtionys, kórìj só pagałbó pìkto liemusis a). Żwajsdionys kórìj nu Żwajsdiû atentę rejszkusis. Wadìnos dar Potìnikais arba Ragótejs, tìj kónegaj, kórìj ant szwęntiû aukaudamis arba potôse gérdamis ìsz ragû gieryma łajmino ìr swietou dalìię, kajp tujau matisem. Ąnt gała buwuses dar ìr motriszkosęs kónegiemis, wadìnamas, beje: naszles, bewajkés, kôrios mìrós sawo wìriszkiems stoiuses

a) Lucas David B. 1. S. 103.
a) Neuste nordische Beyträge T. 1. s. 127.

i kónegės, kóriû darbas buwęs kórstytì szwęntą ugnì ìr jautojentems nekórìosì notiesì rejksztì łajmą ar nełajmą; wìjnog żìnoma yra, iog tarp naszliû buwuses kónegiems ìr mergates. Wìjnas ìr ąntras czistatą óź wìssópìrmiausì istatìmą torieióses ìr saugoiuses o je kóri jì parżęngę, ta kajpo ukęs noudiemę Dìjwus maldydamis gywasnódęsino. a) Majtìnos kónegaj aukomis arba dowinomis, kórės swiets kas dìjna Dìjwams dawę. Mażusius kónegus majtìno gywentoje tôs apigandės, kórioie ìje gywendamis szwęntus darbus atlikdawo. b)

Kónegû darbas buo rupìntìjs garbì Dìjwû ìr óźłajkìmó tìkybos-istatìmó ant kóźnes szwęntęs arba wìjsziû pasakotì swietou sósiejusem nu wìssû senujû łajkû, sawo tautos wejkałus, karės só neprietelejs, didės pargalės ar noupolus, badus ìr marus praejusius, idant swiets żìnotum kajp kokioie dingstie tór elgtys atentie, kas buo jû tìkybos wìjnó dalì, trumpaj sakąnt łajmas ìr nełajmas sawo toutos praeiusiû gadyniû swietou minawotì wìjnybę, dorybę, ìr klantì tarp wìssû ąntórietì, rupesningus goudziotì, nemokąntius pamokytì, nnwargusius szelptì bocziû proboczîû wejkałus minietì, doudamas Dìjwams apìeràs priimtì, szwęntas wìjtas gerbtì ìr ąntwejzietì, swietou Dìjwû walę aprejksztì, ìssìjautotì ìr żìnotì atentę, kótintì swietą wìltì ìr bruktì jem mejlę artìmo, kou szenden patarmie minawoiema tebstìgawo ìr tejp sako, kô pats nenori, to ìr kitam nelinkiek, arba kas tau netìnk to ìr kìtam ne darik. Tìj kónegaj newen patió Dìjwa moksłó, bet ìr patios

a) Lucas David B. 1. s. 51. 32. 38. 39. 2 Leo histor. Pruss. p. 4.

b) Lucas Dauid B, 1. s. 38. 99.

ukęs rekałajs rupintìjs tórieię; kajpogi kiełusès karęj lygè só swietó i karę trankti, grómontes só nepritelejs priszakie jù stowietì, karejwius drousìntì ir skatinti, idant negórtum patys ligej kariaudamis ródę kajp kątrej rejk mìrtì; žinotì wejkałus sawo tautos, ìr pasakotì jus swietou, kad žìnotù ìr neóžmirsztù, garbinti ìr mìnawotì garsius karejwius ìr ìszmintingus wìrus, kórìj daug gero dieł sawo tautos buwo padariusis, idant kìtì sektum jus ipieden, walgie ìr gierie nu łapumo ìr ìsztìžìmo wissus saugotì, mokytì swietą ne iłgajs pamoksłajs, bet patarliemis, idant koźnós mìniedams kélys żódius prìmintu sau it stiprej ir moksłą tusì żodiusì óźrakìntą isìdietum ìr toumì kóźnós žìnotum, kokioie dingstieie kajp jem re'k elgtìjs: todieł pasakoię pasakàs newen dieł daug žìnoiemo, bet ìr dieł igudinimo jannoumenęs i kłausìmos, idant paskou kìtą gìrdiedamis pasakojenti sawą rekałą, spierej galietum ji parmanitì, kajp jem re'k elgtìjs toie dingstie; to dieł je kas tou wìs atlìko, kajp rejkint, toksaj Dìjwo-wiró kajp sokiau buo wadìnamas.

Aukausìnas buo iwajres ìszkìlmines, ìszejgines ìr kìjmines, kórès wissadôs swiets sósìrinkęs atlikdawo ant kałnajs, kałwomis, ar ąnt akmìnìmis po dìdelejs dìdelesnejs oużoułajs. Jszkìlminiemis aukausìnomis wadinos tos, kóres łajkę pats Kuriejù-Kuriejis bałtajs rubajs lig žiamęs iłgajs apsìdaręs, só képurì trejnejtìszkó ąntsiôżęs, ąnt kórios wìrszó auksó borbułas spindieię, kórem tarnawo Wajdelotaj apsókou szórmó oudamis, akiwajsdo wìsso swieto sósìrinkusio i pažìniczi, kokèj noris essąnt ar busìnt notìj; beje: badams ar marams, gìjdroms ar dìdims twanams ar audroms dìdelioms ìr bajsioms kariems kęłstąnt arba jès nubengós. Kad ìszkìlminę auką

atlijktąnt dumaj degąntiû gywoliû i padebesius kiłdamis ruko, ugnis, szwenta oużouło medejs kórstoma paszkiedama twaskieie, pas kórę kónegaj sóstojusis sótartinės gijdoię i trimijtius pusdamis, swietas tó tarpó tiłó mełsdamos dóksawo. Kad Kóriejû-Kuriejis wajkstioię pri szietros gijdotoiej pirm jo eję só żaisłajs ir kąnkliemis po jo parindiou, kónegaj ir kóneges szwęntus żenkłus neszdamis. Je auka atlijktama buo, karion ejtąnt, tad pabengós ię wajdelotaj neszioię pintinie sawo Kórieiû Kurieji tarp karejwiû rindosi stowintiû, kóri iszwidęs swiets parpoulę ąnt żiamęs, o szis iszwituręs raudoną wielawą arba paparti idawę karejwéms każikou ąnt jû barstydams. Pabengós małdą, iszdaliję auką essąntijsems, kas tujau parsikijti i didelę bet padorę bewajdû ir liebausinos gierinę. a) Wis tou atlikdawo łauki; nesgi jû żiniczęs buo béstogû ó patins szietrus medej teklieśtę. Pawestoie dijna atlikimou aukôs buo wissadôs aiszki ir gajdri, je kanakadôs nuliję, tad tou tórieię óż Dijwû rustybę. Raduses tajp didej notij, iog pats Kurieiû-Kurieis tóriejęs swietou pamoksłą sakyti ir pamokyti ji, kajp jem toie notie rejkieię ełgtijs, tad rodidamas swietou, iog tou ne sawó pramoni, bet Dijwû isakymó rejszk, ir iog tas, kou jis sakę pati tijsó yra, dieł patwirtinimo jos palipęs ąnt szwentôs oużouło małkôs pażiniczie pats sawi sódegino, kajp wirsziaus minawojau.

Jszejginiesi aukosi, beje: ąnt metiniû wijsziû arba szwentiû aukawo wirszajtis ar wirszinikas wajdelotû arba żyniû, sósirinkós tajpat swietou wijnos apigardos i paszietri po wissudidelijî oużoułą, kame

a) Teod Narbut T. I. str. 238.

szwenta ugnìs kurìnos. Wìrszajtys paiemęs dounôs szmoteli ąnt tôrielu ìr mìdaus kauszą ar taurę ìr toumì neszìns trys kartus apeię ape stałą ìr tenaj padieię dounąą ìr taurę. Tad pri aukóro ìr stabo szietrì stowentio meldies pakajtomis só swìetó gìjdodamas kajp wìrsziaus regiejom. Jłgajniou dounąą walgę, paskou pasìlenkęs neprikìszdams rąnkû paìemę só dąntìmìs taurę, kórę kełdamas pamażó ìszgierę, paskou nulenkęs gałwą tajp stajgó knióżterieię, iog taurę par sawi ìsswìjdę i óźpakali, kórę stowentìje akys ìszplietìj tykoię nutwertì lig ąnt żiamęs nenukrintąnt. Wieł pripyłusis ię mìdaus statì prìsz wìrszajtì, kórsaj pasìmeldęs ìr dounôs óźkąndìjs ìszlenkę wieł ję ìr par sawi ìszmetę ìr tìjk kartu buk tou daręs, kìjk galybiû Peruno noriejes pagarbintì. Ta małda tajpat pasìbengósì gierinì: kajpogi wìssì walgiusis gywolus aukautusius ìr mìdû gierusis linksmindamós. a)

Kìjmìnę auką pats nómu gaspadoriós atłajkęs: tokió pragómó: ukąntęs ar żajboujint ìr ìsz tôło krószaj krokąnt ar kitaj kokėj bajsė notìj gorìnąnt, sejmìnikas paiemęs wìssuskanijì walgi; tąnkej łaszìniû palti i kókszterą ikabìnìjs, kepurę nuożìjs apneszę trys kartus apsok sawą rugius ar warstą trigubej tajs żôdęjs melsdamas Peruną, sawą Tyti « Perune Dìjwali ne muszk ąnt mąno jawajs to Kìpszo, melsió tawi szì paltì łaszìniû. » b) Nesgi tarema buo, je jis sósìgrums só kìpszó ąnt jo jawais, jem nu to dìde ìszkada arba zała nutìks; kajpogi szenden dar yra sakoma, iog Perkuns wìjis Kìpszą, kórs noriedams nu jo ìssprókti, jau po akmini, jau po medi

a) Joh. Voigt Gesch. Preus. 1. B. XI. K. s. 600.
b) Lasicius in l. c.

lendous, kad szis ne só skóbietum jem sawo wìlìczì ousiaustì. Peruns dìrdìnęs Kìpszą par wis pawasarì, kad jis swietou daug pìkto daręs wiejó, szaltió, snìjgó ìr twanajs. Tajpat rudinop, neleisdams swietou tolesnej wasoró dziaugtìjs, jawù nu łauko nuwalytì, mediù żaloutì, wissą gamtą gajszìnęs, it tarsi noriedamas kad swiets prapołtum. Jr tajp szenden sakoma tebiera » musù wasarojì gìltìnę parowę arba pasóko. Peruns draudęs Kìpszą óż tou, iog żmoniems pìktą daręs, o swiets regiedams sau jo tokę głôbą, Łabdarió jì wadìnęs. Audraj praeiós gaspadoriós linksmindamos pakielęs nómìszkems pôtą arba gierynę, iog jì Peruns nu tôs nełajmôs paglemźtì tejkies, todieł szìs jem diekawodams ìsz dziaugsmo pats só szejmìnù beswekas łaszìnius sówalgęs.

Wijszes arba Szwęntęs.

Lig nepradiejós pasakotì ape senowęs szwęntès, rék pìrmiaus tou stìprej ìsìtìeptì, iog senowie Lëtuwej garbino Dìjwą ne wergdamis ìr rupìndamijs. Taj ìr jù szwęntes buo minawoniemis linksmù uotìù, kórès mìnawodamis dziaugies ìr linksmìnos Dìjwams diekawodamis ìr wens kitą wajszindamis, kajp yra kétures dalys metù łajko, tajp buo atlìjktamas ketweres szwęntes arba wìjszes nu żôdio wìssi. iog wìssì sósìrinkósis wens kìtą milieię linksmìndamìjs, szenden dar tou mìniedamis senó iprotió ąnt krikscionù szwęntiù sósirinkósis, gentys ìr sósiedaj tór pasilinksmìntì.

Pìrmoic szwęnte buo pawasario Trimpos arba Jôręs szwęnte wadìnama, kórę kìjlė ledą ìsspìrós

ìr żìjmaj padribós szwęntìno tokió budó. a) Wissópìrmó koźno apigardo żìjmaj padrinbąnt wissós swiets tìjkies wissoutinaj, ału darę, pyragus, źuwi, mesą kėpę, paskou só sawo Dìjwo dowinó sósìrinko i ertus nómus: regės pìrmouję dìjną Bałąndio mienesęs. Tó tarpó mergates pasìpouszóses ìszeię ąnkstìj ìsz kìjmo i gìrrę rytů liukon, lig tìnaj pìrmije saulęs spìndulej twiksterieię, jos parsìdariuses, i bałtus drabużius bassas grìżo nómìj dajuioudamas ìr skėłbdamas; iog pawasari sótìkósės, wìssas linksmas szokìniedamas ìr ratoudamas, parejuses i tou kìjmą, kóremì wìssì buo sósìrinkusis, aprejszkę nómiszkėms ìr sósiedams linksmą jôrę arba pawasari, korìj prasìdziugusis tó linksmó nauinó sóeję i wìdu, kamì żynys tajp wadìnams kónegs mìdaus kauszą ąnt stału arba skomiu stowinti paiemęs tus żódius sakę » Oj Wieszpatie Dìjwe musů Pergrudi Perune, kôrsaj sawo galybì, sunkę żìjmą nu musů pawarej, tejkės mums jawus musů sietusius ìr sietìnusius wykìntì, idant jejs dziaugdamìjs tawi garbintumem, augìnk szakėlės i szakås dieł uksmies żmogou ìr gywolou, łapodink medius, kraudink żìjdus, mesgink wajsius, ìr brąndink, idant żmônys, gywolej, bìtys ìr paukusztej gautum sau peną ìr toumì dziaugdamos tawi garbintum. Żeldìnk żolės, weję, puikås, ąnt wìssu żiamì, mes dabar tawęs mełdam szìrdingaj.» b) Swiets atsakę tó pragumó, linksmą pawasari mums pagroużìni, tó łaukus ìr darżus gajwìni, gìrės żaloudìni, sótejk wìsso tô kô mums re'k, idant dziaugtumemos ìr tawi garbintumem » Po tos małdôs żynys ikąndìjs taurę ar kauszą neprikisz-

a) Lasicius in Lib. cit. pag 53.
b) Merkel T. 1. s. 116.

dams rąnkû pargałwą ìszmetę tósztę, kórę óżpakalie stowintije wieł pagrobę lig ąnt żiamęs nenukrintąnt. a) Tad pripilę wieł mìdaus kauszą ìr dìdej drowiedamos pastatę prìsz kónegą, kórs ję paięmęs wieł meldies tardams: » Oj tó małoningas Dijwe Perune weczasis tiewe żwajsdikstì, kórs wìssus gużi szìlìmó sawo ìr wìssìms źibini sauli, sótejk mums źiburi, szìlimą, tó kajpo wieszpats saugok mus ìr wajsius musû szi metą nu żajbû, kruszû ìr audrû bej wietrû ìr nu wìs gadinąntio Pykulio » Po tôs małdôs żynys wieł ìszgieręs mìdaus taurę metę par sawi i óżpakali tokió pat budó, kajp ìr pìrmó, kórę stowintìje nutwierę ìr wieł ję pripìłusis mìdaus lìjpę pakarcziou wissìms po taurę ìszgertì pradieiós nu wìssógodingoio wiro. Paskou wieł pripilę taurę mìdaus ìr pastatì prìsz kónegą, kórsaj paiemęs ję tajp meldies» aj Dìjwe Perune Pilwytì gajwink rekalingó łytó ìr rasó musû jawus, żolès ìr łapus, pripìldyk musû płatès stogìnes ìr arodas wìssó toumì kô mums rejk, idant toumi dziaugdamôs tawi garbintumem » &c &c. Po tôs małdos wieł ìszgieręs taurę ìszmetę par sawi, kórę wieł pripyłós dawę swietou gérti pakarcziou, kórsaj pagierós jemes gìjdotì ąnt garbies sawo Dìjwo Peruno. a) Tó tarpó kónegaj aukawo aukas gywoliû Perunou kajpo Pergrudiou, Żwajsdykstiou ìr Pìlwytiou, kóriû paskou mesą swiets walgydams gierę ìr linksmìnos. Tou Jôrę tórieię óż globieji ìr óżtarytoji wìssû gywoliû óż wis arklû; nesgi szenden dar gywentoje stôkô-

a) Lasicius in libro citato pag. 53.
a) Lucas David B. 1. s. 89. 91.

damis paszaro ìr nesółaukdamis żijmos gało dejou, tajs żodejs» Aj Jôrótale! Jôrótale kame essì! ape kório priwałumus wirsziaus mìnawojau.

Wajnìkû szwęnto arba wìjszes.

Rasztìnikaj raszo, iog pradiejusis szwęntintì Bìrżelio galì ìr szwęntinusìs par 14 dijnû. Szenden pałakus tôs szwęntęs waden szwęnto Jono naktì, kóri wìssìms yra zìnoma, rodos, iog szwęntìno tą szwęntę minawonè ikurimo arba sótwierìmo szios pasaulęs ìr wissôs szejminôs. Pagał noumonęs ìszmintiû tos gadynes buk Peruns ìszperiejęs auksztybiesì wìssą sótwierìmą regemą ìr neregemą ìr wìssó sziłtouię dijną ìszlejdęs jì i pasaulę tôkió łajkó, idant galietum tìnaj prakóstì, dieł didesnes dar głobos idawes tà szejminà ugnì, idant szìldydamós kótintumes; nesgi szenden dar senó iprotió yra sakoma « tou żmogu yra Dìjws lejdęs ąnt swieto,» ne sako yra sótwieręs, kórs żôdys szenden tebesós rodos senowęs noumonę twìrtintì, oż wìs, iog patiosì pìrmosiesì Letuwiû kristionû kningosì ìsspaustosì 1540 ape sótwierimą swieto pagał raszto szwęnto, wissór wìjtoie sótwierę sako, lejdo, ìr tajp lejdo saulę, lejdo żwajsdes, lejdo żwierys ìr pauksztius &c, it but kajp koks tiewós perą ìszgużìjs palejdęs i pasaulì, kou tegaliejęs atlìktì tokió łajkó, kóremì nulejstas peras nepragaisztum pasaulie; nesgi żìnoma yra wissìms, iog ape S. Joną ôras yra wìssó jaukesis ìr małonesis. Todieł rodos, iog buo szwęnte kajp sakiau minawonè tôs notes ikórta, kórioie wissàs sótwierìmas buo sawą pradę gawęs. Todieł diekawodamis sawo Perunou arba Tìtiou, kórs jus sawo szìlìmó ìszgużęs kótìno, dìrbo jem ìsz

jaunû beržaliû szietrus po kórius wajksciodamis meldies ìr diekawoię; nes kôkés tos małdas buo ìr kajp meldies niera rąndama rasztusì, tìktaj yra žìnomì kélì žodej wìjnôs gìjsmies, kórę pradie, damis tajp buk gìjdoiusis» Tytis lejdo, Tyties lejdoarba kajp szenden kad bažniczęs, kałbo sako, Tytys sótwierę, tytys sótwierę, kóriû žodiû praszalejtej Gudaj ìr Teutonaj kajp wìrsziaus mìnawojau neparmanidamis paraszę, iog Lëtuwej Kalnienaj ìr Žamajtej garbinąntys Dìjwą wadinamą didys Ledo, nu ko paskydo paskou jû rasztusì niekû žaunas, no Gudaj newen tus žodius; bet ìr wìssą Lëtuwiû senowę pasawìno stìgawodamis, iog tas dìdys Lado jû Dìjwó buwęs. Nesgi žodys titys jems kłausąntes pasirodę it but didys, o žodys lejdo it lado essós, kajp wirsziaus mìnawojau; bet kou tìj žôdej jû kałbo rejksztum, patys nesóprąnt ìr nežìno kajp jus ìszgóldytì. Prìsz tą szwęntę ejęs swiets i szwęntas uppys ìr ežerus praustìjs bej masgotìjs, idant jaunais taptum, ìr kas wìs atlìko, kajp buo istatyta, tas radìjs wìjnó wałąndó dìdej ìszmintìngó ìr galieięs regietì pìktus žmônés, žawietìnikns ìr raganas. Nebuo kitos linksmesnęs szwęntęs; nesgi pagał pasakû szenden dar mìnawojemû tou rytą saulę tąncewoiusi, paskouję nakti tôs szwentęs degìno tus szietrus ìr linksmindamos par ugni szokìnieję, it but mìniedamis, iog nu szìlìmos prasìdieię ìr szìlimó gywo. Tajpat ąnt tôs patios szwęntęs abydas sawą wens kìtam dowinojusis, par tą szwęntę wissì lìgì buwusis, kajpogi didztórtej wargdìjnius słaugiusìus. But kas budama, wìjnog szenden yra gejstìna, idant žìnowaj Lêtuwôs kałbôs sórinktum wissus pałakus dar tebesąntius, óž wìs dajnès szenden dar daugio wìjto mìnawoiemàs netìkiejìmó bet iprotió senowęs

łajmingû praeiusiû gadyniû. Kô gał dar daug rasti Kórszo parubeźiusì, kór Żamajtys ìr Żamgalys arba kajp szenden kad sako Kórsziniks sósiejósió linksmìnas senû dìjnû iprotió, it but dar miniedamó, iog anoudó ąngis buo tìkrouió broló, nes ìłgajniou nedorybe swieto parskìjdę judó dieł sawo naudôs.

Apjawiû wìjszes arba szwęnte.

Apjawès gierę jawus nu łauko nuimdamis, tokió budó. Ant kałwu padieię akmini aukurou. Je daug swieto buo kónegs, ie maż pats gaspadoriós iszejęs jawû piauti só szejminó ar só tałkó wìssi linksmindamìjs, iog jaunos dounos priłaukę, wissópìrmó sópiowęs gaspadoriós piedą pamowę ąnt szmajkszti ìr padìrwie pastatę. Paskou diekawoię Pergrudiou Perunou, iog jawus pawykino, ìr meldę, idant patims beswejkims lejstu jus sówalgytì. a) Je jawaj buo newykusis, tad małdawo Peruną, idant stìprìntum jus kientietì badą ìr alki degindamis ąnt akminiu aukàs. Po tôs małdôs szejmìna ar tałka kìbo i jawus, kurius netrókdamis nuwalìię. b) Nubengósis nupynę wajnìką ìsz warpû, kórió apkliestusis gałwą graksztios ìr linksmos motrìszkęs parwedę ię dajnioudamis i kìjmą pas gaspadoriu, kórem padawę ji ąnt bałtu rajsztiu wajniką, kóri gaspadoriós paiemęs diekawoię darbinikams o wajniką pakabìno ąnt gembę trobôs galì gôdingo wìjto. Tujau jemę piowiejus wajszinti ìr ragìnti, kórìj gierę ìr linksminos par wìssą nakti garbindamis wìssadôs gerus gaspadorius, mokitojus arti ìr sieti, bej narsius karejwius

a) Lasicius in libro citato pag 54.
b) Merkel T. 1. s. 166.

óź lousybę krìtusius, ìr dìdius darbìnikus, kas szendan dar kajp kalnì tajp ìr Żamajtiusì yra sekama; wìjnog gejstìna butum, idant żìnowaj tôs kałbôs pałakus dajniû dar dajnioujemû sórinktum, rasi ìsz jû ajszkésnej galìetum ìssìjautotì ape tou iprotì.

Ilgiû wijszes arba szwęnte.

Tą szwęnte szwęntino jawus nu łauko nuwokós ìr rugius pasiejós, beje kajp szenden kad sakoma yra, só wìssó i nómus parejós arbą ąnt żìjmos ìsìkurós, nó tad diekawoię Ikuriejou wìsso sawo łabo, aukandamis jem pirmskrajus tajpat walgius, gierìmus, źuwys, mesą, pìjną, medu, mìdu ìr ału wìssamì kraszti. a) Nesgi wissa apigarda tìjkies tà szwentè, mìdu, ału darę pyragus képę. Paskou sóweżę wìs tou, kou buo Dìjws kórem sótejkęs. Sósirinkós swietou i dìdej ertą nómą io kértiesì ìsstatę bosus ìr werpelès ałaus ìr mìdaus, paskou żynej padengę stałus ìr wìdurieie asłôs sókórę ugnì paìlgoutìną kór atwedę ìr gywolus wajnikajs apkliestus wìssokìos wejslęs po porą beje: patìną ìr patę. Tad żynej jemę melstìjs tyłó pagał sawo dabôs, pabengusis małdą, iemę łasdomis tus gywolus muszti, wìssì essąntìje tou patì darę lig óźmuszou sźaukdamis » taj musû Żamelukiems beje: Żâmęs ukiejoms aukaujem ìr diekawojem, jog mums szì metą musû jawû, darzû, pìjwû negadìnot, o nu ugnęs gelżìjs, marû, badû ìr wissokiû neprieteliû mus saugoiet. » Nó tad képę ìr wìrę mesą pamusztujû gywolû. Tó tarpó motrìszkoses óźugnie siedósios kwìjtiû płonius sykejs wadinamus ąnt ąnglimis képę

a) Hartknoch s. 139. Lasicius pog. 49.

ir iszképtusius par ugni mieczioię wiriszkijsems walgyti. Żynej tó tarpó pamoksłą sakę swietou ape dabą,budą żmoniû, ape rekałus-ukęs ir lietos, ape narsybę ir kąntrybę garbingû wirû kariesi kritusiû. Paskou tajp sógraudinti żmónes nu kónegû, kożnós sznipżdieię jems i ausi sawo kaltès ir nondiemès, kórsaj pagrobęs ji óż płaukus sółasdó aptalżę, iog jis netejp elgies kajp rejkieję doram żmógou, kożnós nukęutieięs tajp sawą pakutą nusiminęs spudino szalin. Tou wissims atlikós, paskou grobę patem żyniou óż czióprinq ir ji tajpat aptalżę, óż jo nondiemès; iog ne tajp elgies, kajp iem pridericię; żynys sótajses sawo drabużius antra atweji sakę pamoksłą motriszkósioms, idant ukęs wilkiejomis butum, wirû sawo kłausytum, nómus gérbtum, doromis motinómis ir doromis gaspadiniemis tapti tejktumes. a) Nó iwedę só iszkilmi graksztę mergatę bałtaj apdarytą ir wajnikoutą, kori neszies piłną skrejtą képtû płoniû ir stoies deszinouii koji ąnt żedlu ąnt durû atsisókósi, o kajriję koję pakiełusis turieięs, kajriji rąnkó błajwą kaspiną auksztiaus gałwós iszkiełusis o deszinoje rąnko taurągę midaus tóriedamos stowieię ir tokoie stowyłoie budama meldies tajs żodejs. « Wajsgamtos tiewali augink mums linus auksztus sólig mąni, kad mes plikas newaksciotumem. » Tou trigubej pasakiusi wissópirmó iszgierę taurę midaus, ąntrą kartą pripyłósi iszgóżę i kajriję pósę zedlaus, tretiję taurę wieł pripiłtą iszgożę i deszimouię pusę; paskou iszbierę auksztim węnkartó is skrajstą płonius. Tada kritusiusius i deszinoję pusę sedlaus wissi walgę, okajriosęs pósęs płonius adawę wieliems- korius, nu-

a) Merkel T. 1. s. 178.

neszósis i kapus i żiamę sókasę. Je mergajte aukauinti ąnt wìjnó kojì isstowieię, ąntró sedlaus nepriminósi, tad atentì metą wylies didios brąndôs ìr jawû wykìmo; bet je sókajrì palytieię sedlu, tad rejszkę atentì metą, newyksentius jawus. Paskou motriszkôses sósìkibuses toncewoię arba tópìniawo dajnioudamas «imkémos warpstés, rìjskem koudelus, statykém staklès wajsgamta ąnt musù sósìmiłs, nesgì Beniute wìssó augałotoie musû mergate ne nìksterieiusi ąnt wìjnó kojì ìsstowieię.» Ąngało sósiedós wìssìms pridedelej iłgû stałù walgytì szwęntôs mesôs, żynej nupìowasìs po kousnelì mieczioię i nùmo kertés żemelukiems arba wieliems, taj yra dusziems ąnt żiamę bałdąntioms sakydamis «Dìjwe Żampatì priìmk musû małdas ìr aukas ìr lejsk wielès ejti pri musû stałù tû walgiù só mumis walgytì ìr ragautì.» Toupatì darę ìr sógierìmajs nulajstìusis wissû po truputelì ipastalę; paskou patys gierę ìr linksmìnos i trìmìjtius pusdamis, gìjdodamis ìr szokiniedamis. Ta szwęnte buo szwęntìnama minawoné mirusiuiû; diełto wadìno ię Jlgiemis it but ìłgiedamìjs mìrusiujû tou darąntys, arba wielû dìjnas, nuto iog wieles, ąnt tos szwęntęs waiszìno. a) Nesgi patys budamis wìsso partekì gajliejos, iog pritos Dìjwo dowìnôs niera jû gentiû ìr pażistamujû mìrusiujû: todieł darę jems minawonę wajszindamis jû wielès par 4 nedieles. Wajszino wieles; dieł to, iog kajp wirsziaus sakiau, buo duszes neatlìkuses wìssą gywenìmą szemì swietì arba nepałajdotas, tadieł baldies ìszbaduses ìr giwusius trókìno ìr jems pìkta darę, todieł jès tìldydamis wajszìno, idant pawalgiuses nurimtum ìr nebsoustumes. To dar

a) Neuste nordische Beytrage T. 1. s. 128.

neganó buo, szwęnte bęngdamis, kóri ilgiaus ne par dwę nedielę peteko, eję paskou i kapus ir tìnaj wieł łapìniesì ir szietrusì walgę ir szmotelus nupiaustydamis mieczioię po stałą ir gierimus tajpat łajstì tardamis » ekét pawalgiuses ir negadinkét griźdamas musû jawû,» ąngałû gało kaułus gywoliû aukautujû ir likusiusius walgius i kapus ikasę ir tìnaj raudoię mìrusiuiû sawo gentiû ir karejwiû karie óź lousybę krìtusiuiû, kórę małdą wadìno raudìnì. Tokì dabó szenden dar Lëtuwej apgudusije ape pilys Bałostekę, Oświetę Oułą Trìpencziû ir Pynę uppys gywenąntys tos raudinęs mìnawonę ąnt kapais tebdaro ir walgius tìnaj tebnesz bej raudynì wadìn. —

Kaliedû wìjszes arba szwęnte.

Kaliedas Letuwiû senoie kałbo rodo sósìtìkìmą senoio łajko só jaunoujó, beje, senû metû só jaunasejs. Tą szwęntę szwęntìno pradiedamis naujus metus o bengdamis senusius. Wadìno kaliedomis nu żodio kaltì; kajpogi mìnawonė præiusiû metû kałą gaspadoriós i trobos sìjną wìnì arba ragą o żynej i żìniczęs sìjną plytą murìię dieł metû żìnios, kajp wìrsziaus regieiom. Szenden dar Żàmgaliusì arba Kórszìnykû nómusì gał regietì balkius ir sìjnàs podwę rindę prikalinietàs brìjdiû ragû, kórìj jau patys, jau jû szakas metû skajtlu rodo. Niera apraszytû nė małdû nė aukû tos szwęntęs, wìjnog nu jos pałakû, kórìj kamì nekamì beóźliko, gał dar sektìjs, iog swiets tajpat linksnìnos, kajp ie ir ąnt kìtû szwęntiû; walgę grudus szìjną ąnt stałû pasklejdìj, żynej weizieię i Żwajsdės ir liemę atentì metą łajmingą ar nełajmìngą pagał to, kókės żwajsdes

pìrmó paregieię. Paskou wìłko błuką par kìjmus, beje: senusius metus tabałus muszdamis, kóriù prade dajnies toie dingstie dajniouiemos toké yra. a) Paskou tou błuką sódegìno, kajpo sunkì praejusijì metą wìłdamìjs, iog atejnąntesis metas bus daug lengwesnis ìr nereks tajp sunkéj dìrbtì, kajp præjusijì metą. b) Sódegìnós senusius metus, motrìszkoses tujaus parodę lielę ìsz medio ìszdrosztą, kórę wirìszkìję grobstę, bet motrìszkoses ię pasliepti tórieię, idant nebmatìtum ìr nebìjszkotum.

Tarp tû metû szwęntiû arba wìjsziû, buo dar mažne sakau pawìjszes arba gierìnes só szwęntìnybiemis sónertas, kóriû aplejstì nieks nedryso ìr tajp ikuręs, apkółas, kósztuwes, skérstuwes, óž wìs budìne ìr łajdosina.

J k u r e s.

Jkuriemis wadìnos, kad i nauiė pastrunitą trobesì, pìrmoujì kartą ugnì sódìdì gôdó ineszósis asło sókórę, žodys ikóres, paejt nu žodio kórtì. Tas iprotys tajp buo saugojemas, iog tô neatlìkôs nieksaj newilies łajmingaj gywensis nauiemì trobesie: kas lig szio łajko Kalnì ìr Zamajtiusì tebier saugoiemas; nesgi lig ugnęs neineszós wajniks prostogo ìszkìsztas saugoię naujus nómus nu wìsso pìkto. Ąngis sókurós ugnì ilejdo i trobą gajdì ìr wìsztą abó joudó o i asłos wìdórì nauiosęs trobos iejdamis

---

a) Tabałaj, taj, taj, taj
   Judink seni kaułus
      óp, óp, óp.
   Sódauszk rankû dełnas &c &c.

b) Neuste Nordische Beytrage T. 1, s. 128.

sósiedaj parìtìno dó dounôs kókóló żenklìnątió wìrìszki ìr motrìszkę, ìr kórs ìsz kókólums berìjtiedamas apwìrto auksztìnoks, tas tarp gaspadoriums turieię pìrmó mìrtì, paskou prietelej gułusis asło naujosęs trobos tórieię tabałus muszti tajp dajnioudamis: «to trobelie gał łajmele dziaugtìjs ìr gierietìjs.» Jszejga bengies gierinì, kórę gérdamis mìnawoię ìr garbìno wirus garsius, garbingus gaspadorius, narsius karejwius, karie krìtusius ìr tus kórìj buo daug gero swietou padarę.

Apkółas arba gaubjauię, nu żôdiums gaubtì ìr jawaj; tajpat gierę jawus kóltì nubengusìs: szejmina nukułusì paskouji rytą, eię nómìj neszìna grudû pripìłtó rakąndó, kórę resnasys wìrs padoudams gaspadoriou aprejszkę, jog nubengę jawus kôltì, ìr link jem beswekam jus walgytì. Bęngas szenden dar ta ìszkilme tajpat gierìnì. Trumpaj sakant, kóżną iłgą ìr sunki darbą nubęngusis linksminos tajp kajp kad lìnû apmìnas nesenè dar tebgierę.—

Buo dar tarp tû patiû iprotiû ìr kìtas it patiû nómìszkìû linksmybes, arba gierìnes, beje: rudìni gywołus pawałgaj pamuszós, priłajdus ìr parszus paskérdós, żousys ìr ąntys papiowós, gaspadoriós wajszìno sawo szejmìną deszromis, wiedarajs, riauszejs, kogalwiemis lig parsiwałgant, kóri wajsze wadìnos skérstuwiemis. a) Tajpat roudìni bitys paszłoustius, mìdu ar ału padariós ragìno ìr wajszino, gaspadoriós sawą szejminą, kóri wajsze wadìnós kosztuwiemis, nu żodio kôsztì arba gôźtì beje: it but gaspadoriós Dìjwo dowìną sawo bótoie tinkamam pagożęs walgytì. Óźwìs gaspadìnes noriedamas sawo raugó pasìgirtì sawo szejmìnaj, ragìno nó-

---

a) Lepner IX. s. 86

miszkius pasilinksminti, kórij gérdamis wissados gyrę gierimo rangą arba ranguti; praszałejtej neparmauidamis jù kałbos paraszę buk Żamajtiù Dijw's essós raugutis. Kokę daba tebsaugo wisso senoie Letuwo ape Pinos pilę ir Trepenczius uppi iki szė dijna b).

B u d i n e.

Ligônis regiedamos mirsis pawodino pas sawi kónegą, kórsaj ji dijną ir nakti sargino ir łajmino mełsdamos; rodos, iog tij kónegaj Lygusonys ir Tyłósonys wadinos, kórij jau yra minawoiemis sąndarose metû 1249 tarp Kristionû ir Parusienû a) Tij kónegaj sargino ligônys łajmindamis, lig ąntrą kartą jaunam mienesiou istoint, kórió łajkó ligonis maldydamas Dijwû rustybę paskouius apżadus darę. Je tas nemacziję, tad kónegaj nueiusis i pażiniczę pas szwęntą oużoułą ir tinaj isz rausósis pirksznìù isz szwęntos ugnęs dawę ligonij gérti, kajpo wissódidiausę wajstę, kou ir szenden dar senó iprotió tebdaro gumboudamijs. Je ir pirksznys nieko nemacziię, tad gentys sóeiusis terawos tarp sawęs, kou tór wejkti so ligonió, je gentims pasirodę nebiszgisys, tad ligonis, je toricię wakû pałajminęs jus mażouji sunû pakiekę sawo karszinczió pagał ukęs dabôs, isakęs jems wijnybie ir mejlie tarp sawęs gywenti. Tajp pariediós lingonij jo gywenimą ir atsiswejkinós jem só gentimis ir sósiedajs, kónegaj ąndieiusis ąnt jo gałwą pagalwę arba po-

---

b) Kraszewski wspomnienie Wołynia, Polesia i Litwy. Tom 1. fol. 80.

a) Voigt Preus. Geschich. B. 1. s. 564. Lasicius in libro citato pag. 57. —

duszką nutroszkìno; nesgi jems rodeis, toksaj smertys Dìjwo małonì essós prìsz sôpulus, kórius lìgonìs kęntietì tórieięs sunkioie lìgoie. Tó tarpó besergęnt dar lìgonìj tìjkies jau i budìnę, darę ału, mìdu. Mìrós jem tujau szìłtó undenió numasgoię nabasztìką ìr apmôwusis bałtajs marszkinejs padieie szałto wìjto; nesgi mokieię nabasztìką tajp sószaldintì, iog jis newen par kélès nediclès, bet ìr par kélius mienesys negédo, kokió pragómó, to niera szenden rasztusì randama. Paskou siuntę prajowus i gìmìnę mìrusiojo żôdì doutì tolìmìms tolìmesnìms gentìms ìr bendrams, iog tas ìr tas pasìrìnko ìsz szìo swieto, idant sósìrìnktum i budinę. Sóejós gentìms ìr pażystamìjsims i mìrusioio kijmą, nabasztìką numasgoiusis ąntrą kartą ìkapiemis apwìłką ìr pasodìno kriesli bej waszko żwakès pas noumìrielì óździgę, patys apgierusis pakarcziou mìdaus ar ałaus po kauszą to patio trobo pasìjnejs sósiedo ąnt soułajs. Tó tarpó raudes tajp wadìnamas motrìszkoses só artìmasejs gentìmis apstoiusios asło nabasztìką raudoię, o sìedentìje pasìjnejs gìjdoię budindamis nabasztìką tajs żôdejs. a)

Ulele! Ulele! kô numirė. (Tejsiaus reges bus Wëlele ne ulele, dusze nełajdota wielì wadìnos). Ar netórieiè grażę żmoną dajlì żirgą, rimtą ginkłą, darbę szejminą, didius tórtus, łakius sakałus, grejtus piedsakius? Kô numìre? Ulele! Ulele, kô nepartekęs buwaj, kô stokoiè kô numìre? Ulele! Ulele! ar netórteię płatę gìmìnę, tórtingus gentys mejlingus bendrus, ko numirė? Ulele! Ulele! kô numirė kas tau kajtieię?» &c &c. Wìs tou mìnawoię kas mìrósionjou ąnt swieto małonió yra buwęs ìr koumì jìs gierieies ìr

---

a) Lucae david B. 1. s. 141.

dziaugies gywendamas. Kad tajp budietoie gìjdoię, raudes ligej só gentìmis werkę aszaras i molo ar stìkło kauszelius łaszìndamas, kórės paskou sópyłuses i łakąnką aszarunì wadìnamą padieię kapusì pas pelenus nabasztiko, kajpo żenkłą sawo mejlęs, je kórs gentìs nenorieię ar negałieię wergtì, tas tórieię samdytì swetìmą raudę, kóri jo wìjto raudotum. Jr tejp szenden dar senó iprotió yra sakoma» tas nuraudoię sawo matuszęs, ar tituszio. Lowuses gìjdotì tujau gentys nabasztiko ragìno budietojus gèrtì mìdu ìr ału. Tajp bódieię par kėlės dìjnas ìr naktys pagał to kajp tórtìngas buo mìrusesis. Nieksaj tìnaj akywajsdo newalgę, parałkusesis tiktaj òżkąndos tyłó óż kakalìnie trobo. Toki ipratimą tórieię óż dìdej dìdi daktą: kajpogi nabasztìkas mìrdamas wìssadôs wìjną dali sawo pełno budìnė pawedę, nesgi jou daugesnej mìrusesis tórieię sau budietojû, jou gôdingésnió ìr garsesnió buo. Jłgajniou atwejû atwejėjs nugìjdoiusis ìr pakarcziou apgierusis, ąnt gało kóżnós wieł pakarcziou antgierę pati nabasztìką só Dìjwó jem sakydamas ìr ługoię, idant jo tiewus, gentys, bendrus ìr pażustamusius paswejkintum aukszlybiesì nu jo pusęs ìr só jejs małonej ełgtumes, kajp ie cze só jumi ąnt żiamę kad elgies. Paskou Lydusonys ìr Tyłusonys ìszpasakoię gywenìmą mìrusioio ìr i wardo jo sakę só Dìjwó paskutìnì kartą jo gentims, bendrams ìr sósiedams. kóri atsìswejkinìmą senó iprotió atmìnamaj dar Ziamajtiusì sakę nabasztìką ìsz nómû ìsznesząnt; bet iłgajniou kónegaj szios gadìnęs, kad jims giedos nedarytum. stìprej óżgynę. Jszneszusis nabasztìką ìsz trobôs idieię i ratus, kóri motriszkoses lydieię lig kìjmo gało o wiriszkijė lig kapû wìssì rajtì. plìkàs kardàs ìszkiełusis szwytroudamis

ìr ójdamis szalen Pykuli ìr pìktàs dwasès nu nabasztìko, wadinos lydietojejs, nu tô, jog nabasztìką i kapus nulejdo. Atweżós nabasztìką ąnt kapus padieię i sziaudìnę łową ìr pakielę ąnt malkìnę ligej karęs żìrgą, sejdoką, wyliczès, ragotìnę, kardą ar kaławiju, wìssumejlingouji nabasztìko tarną, piedsakius, ir sakałus, o wargdìjnems numû padargą ìr ugni po malkìnì sókurós degino. Pradiejós dumams ruktì, Tyłusonys ìr Lydusonys jemę wieł gìjdotì garbindamis darbus ìr wejkałus nabasztiko, beje: jo karęs żygus atlìktus ìr neprietelus pargalietus, tąnkéj żmóna sawo wirìszkio gajliedamos lygej só sawo nabasztìkó deginos. a) Tó tarpó kajp sakiau raudes wìs raudoię ìr aszaràs łaszìno i kauszelius, kitti mieczioię i ugni nagus meszkós ìr łuszìjs, idant nabasztykas lìpdams i aksztybès par żiauri kałną galietum isìkìbtì, kittì pusdamis i trìmìjtius trubìię. Kad jau wìjnó lìjpsnó małkine twaskieię, stajgó Lydusonys degąutes żwakès auksztin kełdamis sószóko, regem nabasztìką ąnt bałtu żìrgu żìbąntiusì ginkłusì ąnt petiu sakałą siededenti ìr i dąngu lekąnti didio draugie. b) Kittì lidietoie wejziedamis i dąngu atsìlìjpę tajs żôdejs» kelauk wargali łajmingaj i ąntrą gywenimą, kóremì nebnowis tawęs daugiaus ne kraugeris Wakytys, nepasałós Gódas; bet tau tìnaj abódó wergaus ąmżìnaj.“ Sógrósdiejós nobasztìkou sópìlę pelinus i molìnę ar akmìnìnę indą ìr tìnaj sìgelès, auskarus, żìjdus, karolus, aukso reteżius, senowęs pìningus ìr kìttus brąngius daktus sódiejusis angaio pastatę ję i kapus tokió budó padìrptus:

---

a) Procopius L. II. pag. 256.
b) Kojałowicz L. 1. p. 7.

Apsókórtìnaj padieię ąnt źami kélès ejłas akminû, it patemì wìdorie tô rìnkio, sóskliautę kéturys płôksztius akminys, tarp kóriû istatę mìnawotą indą sópelenajs, kór ìr łakąnką só aszaromis idieię, ie nabasztìks buo garsós karejwis daug neprieteliû pargalieies, tad ąnt gélżìjs grąndi sómowusys kaukolès garsiuiû jo neprietelû potôss indôs apatę padieię, ìr wìs tou óżdengę penktoujó akmìnió. Kartajs wijtoie tû płoksztinjû akmìnû krowę krosni i kórę mìnawotus daktus, beje: indą só pelenajs, łakąnkas só aszaromis ìr kìtus molio stotkélius só gierałó sódieię ìr akmìnimis óżkrowę. Nu tôs indos grindo akmìnys ejłomis i wìssàs pusès it żwaisdies spindulus arba ajszkésnej saką nt rìndas akmìnû tajp buo i krosni sówestas it kajp ratpiedej i stabulę sókałtì. Ant gało tą żwajsdę akmìnìmis ìszgristą ìr krosni apipylę smìltiû kałnô i kianszi pawiedió, kório dìdełumas buo pagał dìdumo garbies mirusioio, wadìno ji szwentó rôgó, todieł jog nieksaj negalieję jo pakószìntì: nesgì wìrsziaus regieiom, iog kapaj jû buo óż szwęntą wìjtą tóremis. Toki rôgu arba kapus pylę wìssoutìnaj ne wìjnó dìjnó; bet par kélerius metus, kou gał manytì nu kapû Parutęs arba Bìrutęs Pałango, Żywylęs ìr Lìjtuwos karalaus Mintauta arba Mindowęs pas Nanjèpili, Gedemino ardidiojo kónegajsztio Panemónie. Sópìltì tou rôgu arba kapus mìrusioujui kóznós sau tórieję óż wìssódìdiausę gôdą; nesgi szenden dar noris saujelę żiamiû ąnt nabasztìką łajdoìnt ąnbieręs, tares jau toumì wìs jem atlìkęs, koumì kałtó yra buwęs, ìr tejp szenden dar yra tarema i netórtingą skolìnìką «óżmokies saka, só łopetó» kad ben ąnt kapus benusknbieczio, arba garbie Dìjwuj dar ąnt kapajs óż lenkiau nabasztìką“ ìr daug óż dìdesni daktą tór

sau smiltiû saujelę ąnt nabasztìką ąntbertì, ne kajp bažniczio óź jì pasìmelstì. Tokiû kapû yra dar szenden wìsso Lijtuwo dìdės daugybės, newìssados ipatìngû, bet tąnkėj gretó pokėlys szìntus wìjnusì łaukusì, óź wìs dìde daugybe jû yra Rogaczewo pìlęs łaukusì, pa Niperie, kórius szenden paprastaj Skytû arba Kajlinoucziû Karàlû kapais waden, regęs, iog ìr pìlìs patì Rogaczewo yra praminta nu tû kapû rogós wadìnamû: Gudaj arba Lankaj waden jus szenden sawo kałbo Kurhany, gìrdiejau pasakoint, iog ape Naujepili wadìnós swiets tokius kapus Łotewki, ta yra Lëtuwiû kapaj. Paskėsniusì dar łajkusì jau kristionimis tapusis nebdegìno nabasztìkû, bet i žiamę łajdoię pridiedamis kardą ar kìrwi, motriszkosiems warpstę ìr koudeli, mìdaus plieszką ìr wakarti, ąngała parìszósys po kakłą nabasztìkou i rajsztio kėrtę piningû imezgę ąnt kėlio. a)

Lidietoie tajp pałajdoiusis nobasztìką, lig nepargrižusis dar nómìj dalijos jó pełnó tokió pragómó. Pardalijusis pałakus nabasztìko i trys dalys ìszdieloię jus trijosì wìjtosì atstó nu kìto kìtos, wìssóbrangiausis daktas buo padietas wìssótolìmiausej, jou błogesnis artesnej wìssóprastasis, it artìj, tad lidietoje rajtì nokies ìr kórs pìrmesnej prijoię pri wìssótolìmesnęs dalìjs tam ji teko, ąntram ąn troie dalìs, o tretem tretioie pagał jû grejtumo ìr skódrumó. Nu to Wulfstans buwes 10 ąmžiouie Žiamajtiusì, sako, mìrdamis Žamajtej palìkimą sawą negentems bet narnsìjsems ìszdalìj. Paprastaj pìrmonjó ìr wìssógerouió palìkìmó mìrusioio buo ginkłaj, paskou drabužej, ąnt gało niek niekės. Je nabasztìkas buo wargdìjnis, tad ìszdieloię pìningus

a) Stryikowski Kron. ks. 4 s. 143.

tokió pat pariedimó pri kóriû lydietoiej tajpat nokies, ìr kórs buo pìrmesnis, tas sau pìrmouji pìningą gawo. Toki noksìnos wadìno Triesìnó a) nu żodìo triestì arba biegtì. Szenden dàr milemusius daktus mìrusęs jaunoumenęs tiewaj pardoutì swetìmam óź abydą sau tórietum, bet paprastaj ìszdowìno jos bendrams, idant diewiedamis jus mìnawotum nabasztìkali.

Tajp pałajdoiusis nabasztiką ìr pasidalìjusis jo pełnó lydietoie pagryżo i io numus, kóriusì buo patìjktas walgis só gierìnì stypó wadìnamas nu żodio styptì ta yra: mìrtì; nesgi szenden dar Żamgalys arba Kórszyniks senó iprotió sako» musû Janis nastìpo, beje: musû Jonis nustypo, taj yra numìrę. Cze rejkieię nabasztìko karszinczems ne wen lydietojus, bet ìr noumìrielus wajszintì ìr ragintì, kou atlìkdawo dìdej tylej tokió pariedimó. Troboie grinojì stałus padengę, taurès ìr kauszus piłnus mìdaus ìr ałaus pastatę. Lydietoie tó tarpó rinkos tìnaj tylej, kórims sóejós gaspadìne padieię walgius ąnt stałą, tajp wìssims nułudusìms bestowint gaspadoriós arba kas ìszmintingesnis pratarę tus żódius lengwaj» Duszeles mìrusiujû, kórioms tìj nómaj mìnawonę szenden daro, garbingû ukìnìkû tû nómû, garsiû wirû karie ìr ukie, godingû gaspadoriû nomusì ìr łaukì óź to nebasztìko duszę ìr pałajdotàs duszelès jô tiewû gentiû ìr wìssû tû, kórìj pasìrinko ìsz tû nómû! Ekszet ąnt szio pasìstìprìnìmo tokì wajszì, kokę musû tórtaj ìszgalieię gieriekietiès tó walgió, kajp kad męs kad gieremôs jusû mìnawonì, walgykét małones źemelukés» Nutylieięs wałandelę wiel tolaus sakę» sieskét, wal-

---

a) Karamzin histor Gos. T. 1. s. 83.

gykét, kìjk Dìjwaj jums lejd.» Tó tarpó wissì kìttì Lìjdietoje kajp sakiau nuludì wìs tylieię it negywì akys i stałą idurusys, nekórìj Dìjwmeldej tarp jû taries garusì walgiû regąntys szaszoulietius mìrusiujû, t'naj wałgąntius, ìr gìrdantys jû sznapszdesi. Je tó łajkó szou łauké neticzioms sółuię, tad tujau tarę, iog koké noris duszele rugo ìr nenor i trobą ejtì, kóri paskou baldyses po nómus par wissą metą; todieł loubieię szunì óždarytì, idant órzinams nu žawietìniko nepabajdytum kokios duszelęs ejtąntios stypós walgytì. Gaspadoriós nutylieięs wałąndelę ìr apsìžwalgęs i wìssàs pusés wieł atsìlìjpę tajs žodejs» Praboczikét dwases mìrusiniu » Wiel patylieięs tarę» Só Dìjwó kélaukét sau swekas, łajminkét mómis gywoientius ìr tìms nómams sótejkét pakajû. Kélaukét kór jusû łauk, tìktaj griždamas musû pìjwàs, jawus, daržus negadinkét» Wìssì žámaj kłonioies i wìssàs pusès ìr sakę " nebier, niedwasęs» Paskou gaspadìne sórinkósì walgius ìsz tauriû ìr kauszû sókoszę i werpelès ìr wìs tou ìszkielè óž łangus, it but mìrusìjsìms ìszkiełusì, kas jus tìnaj sówałgę ìr sógierę toumi nerupìnos paprastaj ubagaj ìr wargdìjne. Tó tarpó troboie parkìjtę masgìnius ąntrejp apwertę skotertès ąnt stału, padieię ąntrus walgius ìr tad lydietoiej sóejusis óstalie wieł meldies ìr pìrmusius kauszus pripiłtus mìdaus ìr ałaus wieł ìszkielę prołąngus duszeliems troksztąntioms, tad patys sósiedìj jemę walgytì ìr gértì ąmžìną atilsì mìrusìjsems sakidamis. Pabengós walgytì wieł meldies óž mìrusiusius, paskou sószławósis troboie ìr primìnioie kaułus ìr truputius nu walgiû je kórìj buo nubìri sódieię sólikósejs walgejs i pintinę ìr nunesczę ąnt kapus kórius walgę kas noriedams, pacjdamis uukapû tajpat só Dìj-

wó sakę numìrieliems o kaułus ìr atłajkus walgiû pakasusis tìnaj i żiamę ar i kaulìnîczę sókrowusis pagriżo nómìj stypos arba numìrielû wajszęs bengtì.

Nieko niera tajp didej garsio ìr garbingo senowie tarp Lëtuwiû palìkìmû, kajp dabar mìnawotì jû kapaj, kóriû ne żiaurós òras, ne wìsgajszìnós łajkas, nè smarkómas neprieteliû newejkę par tìjk ąmziû lìg szè Dìjnà ìsznajkintì; noris wìjnus óżaugo jau traszkąntes gìrres, kìttus ìszardę nóżmì neprietelej; kìtus patys Lëtuwej ìszgriòwę aszarodamis krówìnìms sawo waldimierams tenaj aukso ìjszkodamis; wìjnog tìjk jû dar liko, iog par ìłgus ąmżius óżteks mìnawonè kajpogi wìssór gał jus rastì, kór wen gyweno senowie Lëtuwiû tauta, wìjnus dar só wardajs noumìrielû tenaj pałajdotû, kìttus bewardû kajpo ìszgajszusiû omìnì swìeto nabasztìkû. Wełtou szenden sawìnas jejs Gudaj arba Laukaj ìr Teutonaj: kajpo palakajs ìszmìrusęs giminies, kórios karszinczej nebskéłbas, dieł to wen, iog iems tink ta mìnawone, kajpo but essanti jû bocziû proboczìû żiłos senowęs palìkìmó; bet wełtou tou daro; kajpogi patys Lëtuwej tétór dawadus ąnt tû sawo senowęs mìnawoniû; nesgi newiens neparodis nè Góds nè Teutonas, iog bnt koki garsi sawo wieszpati ar waldimierą, newen atmìnamusì amżiusì; bet ìr gilio senowie tokió budó łajdoię, kajp kad Lëtuwej Kalnienaj ìr Żamajtej sawo wìrus kad łajdoię atmìnamusì dar łajkusì, ìr tajp kajp jau wìrsziaus mìnawojau Mintauto arba Mindawęs Lëtuwos Karalaus ìr Żywilęs pas Naujepeli, Giedemìno Panemónie, Bìrutęs Pałangos pajurie wìssìms szenden yra żìnomis. Jr tejp kór wen gyweno senowie Lëtuwiû tauta, wìssór tìnaj paliko jû kapaj mìnawonè, kórìj daugio wìjto iki sze dìjna ìsztwierę.

Senìje Lëtuwej Kalnienaj ìr Żámajtej nie tokió dar pamìniejemó sawo mìrusiujû nekakìnos; nes dewinioms dìjnoms sókakós, nu pałajdoiemo nabasztìko, darę iem wieł atmìnìmą, kórì wadìno dewintìniems, miniedamis reges dewinès galybès Peruno: ąntrą kartą pamìnieię mìrusiji metams sókakós, kąs wadìnos sókaktiemis. Ąnt abudums toudums atmìnìmóms gentys ìr pażystamije eję wieł i kapus nabasztìką łankytì ìr wajszìntì, todieł padìrbusis szietrus meldies ìr wajszìno mìrusiusìus kajp wìrsziaus mìnawojau, kóriosì dìjnosi ìr szenden dar tou atmìnìmą tebdaro, ejt i baźniczę ubagus ìr kónegus maldytì óz nabasztìkalì ìr kapusì jì apraudotì; pargriźósis nómìj só gentìmìs ìr pażystamasejs wajszeu jus tylej ìr nuludusej mìnawodamis gywenìmą nabasztìko ìr maźnè pri kìjk żódio ąmżìną atilsì jem sakydamis.

Dar nieto nebuo jems ganó, nesgi artìmije gentys patemì apdarì par wissus, metus beje: lig sókaktiû sawą nuludimą swietou rejszkę. Jr tajp motriszkosès nebalintû drobiû rutulus ąnt gałwas sau rutuło, nebalintajs nometajs kłasties ìszkìlmiesì, ìr ìszejgosì budamas, kas wadìnós mìrusiujû tiewû ir motìnû ar gentiû żìławotì arba raudotì; kajpogi toje dingstie sekę barwą ìr budą paukształio żyle wadìnamo, a) kórsaj szenden dar nełajmôs paukstìó yra wadìnams, nesgi rudìnì snìgsìnt, żìjma spejgousint ar audrosint, tas paukształis atliekęs ìsz gìrręs i kìjmą kabiniedamos i łąngus dunksno ìr cipcio rustaj skółbdam's gaspadoriou dìdius spejgus, pósnys ìr pugàs ar darganàs ìr it tarsi głôbôs sau nu żmôgaus ge-

a) Neueste nordische Beyträge T. 1. s. 127. Jm 1793. S. Petersburg u. Leipzig.

daudams. Jt tou pati darę ìr senoses Letuwes : kajpogì żylęs barwó apsìdariuses wajddìnos swietou rejkszdamas sawo rustàs dìjnàs ìr gorindamas, iog tas wissìms nutìksaj, kórios noris pótàs ìr gierinès sawo artìmû gentiû łanke: wìjnog tinaj nelinksmìnos ìr netąncewoię, ìr tajp ta nimawone jems małoni buo, iog senó iprotio ligsze dìjna tą senowęs dabą tebsaugo, ìr tajp mirós mergaj ar tiewou wargutes rutół ąnt gałwą noris trinyti nômetą.

Newens rasì skajtidams cze stebieses, iog mażne wìs tas ape noumìrielus szenden dar yra sekamas; bet je primins sau wìrsziaus mìnawotus żôdius Kristionû Kónegû: wìjno pìrm 900, ąntrojo pìrm 700, tretiojo pìrm 500 metû paraszytus, tas nebstebieses daugesnej: kajpogi pìrmasis gywenós metusì 1050 raszo» Żamajtej noris pagonìs wìssamì wìjnep só kristionìmìs ełgas, tìktaj Kristionû nelejd i sawą szwentàs gìrrès ìr pri sawo szwentû uppiû artintìjs krupaudamis, idant jû nesómajtototum. a) Ąntrasys gywenós metusi 1200 raszo » Żamajtej pagonys tajp didej yra dórì żmonys, iog wìjno jems wardo Krìstionû bere'k.“ b) Tretesis gywenós metusì 1300 sako» Óź tou re'k Lëtuwius gìrtì ìr pagìrtì, iog noris patys pagonys buo ìr daug Dìjwû garbìno; wìjnog pakaju só kristionìmis sósiedajs wìssados stangej saugoię ìr jû Dìjwo gywoio garbintì negajszino ìr nežódę. c)

---

a) Adamus Bremen. c 227.

b) Helmoldus in l. c.

c) Petrus de Duisburg. Chron. Prus. edit. Hart. Pars. 2 cap. 1. p. 29... Unum, tum in eis factum laudabile et multipliciter commendandum, quod licet ipsi essent infideles et diversos Deos colerent pacem cum christianis vicinis nihilominus habuerunt, nec eos in cultura Dei vivi impediebant, nec aliqualiter molestebant..

RIEDA

Senowęs - Lětuwiû,

Sunkó szenden yra ajszkéj kou ape senowęs Lětuwiû ukęs-riedą paraszytì; nesgi krówìnas kares. smarkì neprietelej, dar oź wìs biauresne żmônìû skauge wìs paspieię ìsznajkintì. Tecziaus kou galiejau dar rastì Lětuwiû senowęs senû dìjnû rasztusi praszalejtû cze tou ìszrasziau.

Żìnoma yra, iog rieda kóżnôs tautôs wìssadôs kielies nu kónegû, kajpo Dìjwo ìr swieto tarpìnikû, nesgi ìszmintěj swieto regiedamis, iog źmôgós nu pìrmosęs dìjnos lig sawo paskouięs karszatęs tór wìssadôs draugie gywentì, kajpogi be draugies nieksaj negalietum ąnt swieto patektì o ìr gìmęs be jôs iłgajniou pragajsztum. Antra, regieiom wìrsziaus, iog kôżnós żmogós ìr wìssópajkiausesis tór szìrdie igimtą noumonę ape Dìjwą, kajpo sawo géradieji kórę jis rejszk iwajrejs pragumais noriedams jì garbintì. Tretia, iog żmegós nor wìssadôs lousó gywentì ìr tajp riedyt js, kajp tiktaj jem géraj gérausej butum. Taj ìszmintej matidamis toki budą żmogaus gamtoie, norieię tajp sóriedytì żmônys jû

draugie, idant kô jems re'k ìr kô patys gėjd dieł sawęs galietum pasìjktì. Tó dieiusis tìj kónegaj arba ìszmintej sakìes iems nu Dìjwo essantys lejstajs, idant żmônys pamokytù, kas jems yra gėró ìr priderąntiô; żmônys regiedamis tokius kunegus gówìsnejs ìr bóklesnejs óż sawi, tarę jus tìkraj isakimó Dìjwo riedąnt; todieł kłausę jù pamòksłą it walęs Dìjwo.

Taj tajp kónegaj pasidariusis terpìnikajs tarp Dìjwo ìr żmôniù, môkę jus wìssópirmó, kajp ije tór Dìjwą sawą gėradieji garbintì ìr jem diekawotì: kajpo sawo wìeszpatiou; ąntgało kajp patys żmônys tór só wìns kitó elgtìjs, idant małonej ìr łajmìngaj szioie pasaulie galietum gywentì.

Kas buo pradio kìtù tautù, tas pats nutìko ìr só Lėtuwos tautó. Pìrmasis kórs pasakę, jog Dìjwas sawo szìlìmó ìszgużę żmôgu ìr wìssą pasaulę, kórę jis tó patì szìlìmó ąntór, tas sókuręs wìssó pìrmó ugni pradieję jem melstìjs ìr diekawotì, óż ugni tajp dìdę jo dowìną, be kórios żmôgóś negalietum gywotì. Swiets pats regiedamas ìr żìnodamas par prityrimą, iog be szìlìmos nièko szemì pasaulie ne but essó, tórieię tou óż tìjsą ìr kłausies pasakointio apej busìną Dìjwo, kóri swiets pats sawo szirdie jautę, noris negaliedams parmanytì wìsso to, kou jem rodies żinós ugnęs kuriejis. Paprastaj pìrmoujou kuriejou mìrós, kits toumì óssijemę darbontìjs, iłgajniou ìr tretesis tou pati darę: tó tarpó swiets wis mìniedamas pìrmoúji, kórs buo pradieję́s ape tou ji mokytì wadìno ji kariejù—Kuriejó, arba Kurietojó: nukô iłgajniou ìr wìssus tus, kórìj tamì rekalì tou darbą atlìko, wadìno Kuriejù—Kuriejejs, kórìj paskiaus paskyrusìs sau tarnus raba pripadietojus paprastaj żynejs arba Kunegajs wadìnamùs atłiko tou darbą:

Iłgajniou tasaj Kuriejû—Kuriejis pasìdaręs kajp sakiau tokió pragumó tarpìnìkó tarp Dìjwo ìr żmóniû rejszkę jems jo norą ìr kou jis żmoniems sakę, tô ije kłausę kajpo żodio siuntìnio Dìjwo sawo, kórs wìssadôs pasakę pìrmó jem kou swiets tór darytì o ko nedarytì ìr kajp só wìms kìtó elgtìjs, wìssados stìgawodams żmôniems, iog toksaj yra linkiejimas jû Dìjwo. - Jr tejp padieię jis dieł żmôniû pìrmusius istatimus, ìr saugoię, idant pagał jû żmônys ełgtumes, o kas pagał tû istatimû neelgies, tas nekłausę Dìjwo walęs ìr toki karoię. Jr tejp p`rmasis żynys pasidarę newen tarpinikó, bet riedytojó ìr tejsdarió tarp żmôniû: kajpogi swiets kôwen norieię nu Dìjwo gautì, wìs tô par jì praszę, arba koumet Dìjws norieię swietou sawą norą ìr walę parodytì tajpat par jì jem rejszkę; todieł swiets jì gôdoię kajpo pìrmouji sawo Dìjwo tarną, kórsaj noriedams dar dìdesnej swietou parodytì, iog tokió tìkraj yra, gyweno ipatingaj, prasìszalinęs nu swieto szwęntoie girrie, rodidams toumi, jog nie so kou kìtó, kajp tìktaj só Dìjwó te tór darbą, ìr tad tìktaj tepasìrodę swietou, kad jem walę Dìjwo rejkieię aprejksztì. Be to pats jo ąmżiós dìdìno dar tą jó orybę: nesgi senelys ìszkarszęs 80 ar 90 metû tóris bałtajs rubajs apsìdaręs, nu ko paprastaj jì bałtó gałwó wadìno: kajpogi szenden dar senó iprotió newen Jomilestą, bet ìr patì Karalu noris it jaunytelì bałtó gałwó wadìn nu jo ôrumo ìr gôdôs, ìr tejp sako «pas tawą bałtą gałwą atejom goustìjs, arba pri tawo bałtôs gałwos głaustìjs» Tas kóriejû—Kóriejis swetimû siuntiniû nu tolìmû tolìmesniû krasztû atejusiû jo terautìjs neprilejdo pri sawęs; bet par sawo tarnus arba kónegus dawę jems atsaką, kûrio siuntinej tórieię łauktì gìrrie połapìnì

tam rekałou padìrbtó. Wadìnos jis wieszpatió, iog wìs pats žìnoię, galieię ìr riedę. Jo isakimaj buo swietou, kajp Dìjwo žódejs, kórius skelbę jem sawo łasdó, a) kórę kóžnós pamatęs jo siuntinio rąnkoie tujau kłausę, kas buo isakitó, it but grometą io rąnkó raszytą parskajtęs. Nu kô Kalnienaj ìr Žiamajtej iki szè dìjnà sawo wiresnybęs isakìmą łasdó tebwadìn, ìr tejp sako « Karużasis parneszę łasdą, arba kajp asz nekłausysió sawo dwaro łasdôs, taj yra: isakimo, nu ko Lankaj paskou ticzióđamìjs Lëtuwins wadìno skurcze pałka, taj yra sókórcziaus łasda, iog ije it but łasdôs jo bijąntys ne ìsakimo. To Kuriejû—Kuriejo gôda ìr ôrybe, kajp sakiau tejp dìde buo, iog tas kórs galieię jo rubû žąmbą palytietì, óž pałajmintą sawi tórieię. Kłausę jo ne wen Lëtuwiû tautos žmônys; bet dar praszalejtej Libieszaj, Kriewe, ìr Mozuraj, kóri newen jû wiresnybes, pet ìr pates gìmines dìdej gôdoię, ìr eję nu tolìmû tolìmesniû krasztû pas jì Dìjwû walęs terautìjs, ne wen pagonys; bet ìr kristionys, kajp wìrsziaus minawejau. Praszalejtej wadìno jì Kriwe—Kriwejtió buk, no jo krewos łasdos, korì jis swietou isakimus dawęs. Wadìnos tajpat waldìmieró arba waldios-wiró, nu to, iog wìssódìdiausę waldę tórieię.

Tarnaj jo arbo kónegaj, kórìj padìeię jem jo darbą atlìktì wadìnos Wajdelotajs, Žygowajs, Wìrszajtejs arba wìrszìnikajs. pagał tó, kajp kas koumi rûpìnôs, wìssì buo bemoterè arba naszlej, wiraj regieiusis ssiłto ìr szałto, wiłko nesztì, ìr pamestì, ape kóriû budą ìr isìjemimus wìrsziaus jau minawojau. Tus jo tarnus swietas paprastaj žynejs arba kónegajs

a) Rheza Donelejtis s. 159 Gesang. IV vers. 153.

wadino, tarp kuriû wìjnus pats Kuriejù—Kuriejis sau skyrę, kìtus rinko pats swiets i kopàs sóejęs tarp sawęs, wirus dórus, ìszmintingus wisso prityrusius, kórìms Kuriejù—Kuriejo pasìteraujent ukęs lietą riedytì rejkieię. Mìrós patem Kuriejù—Kuriejou tìj kónegaj pakielę tarp sawęs wìjną i senoio wìjtą tajpat seneli 70 ar 80 metû turenti ìr itou jû darbą swiets nekìszôs. Kóké rieda Lëtuwos tautoie rodos didej ilgaj buwusì.

Pakajou essant kónegaj ukę riedę, bet kiełuses dideliomis kariems só swetìmomis tautomis i kórès wìssaj tautaj rejkieię traukti; żiamlonys arba karejwej pakielę tarp sawęs wìssó narsiji ìr kąutriji wirą, kóri pakiełusis ąnt sawo petejs neszioię po rindas karejwiû rodidamis wìssìms, idant żinotum, kô tór kłausytì; nesgi tou pakiełós, kóżno ukiniko gywyba ìr smertys io rąnkoie buo: kajpogi walde ìr rieda Kuriejù—Kuriejo to patio wałando apsistoię o pakełtojo Karwedio arba atmono prasidieię, kóri wadìno jau karwedió nu to, iog į karę swietą wedę, jau atmonó, iog eię atmonytì neprietelems sau żałas ìr abydas padarytas. Wadino ji didiojó Gaspadorió, arba didioujó Kónegajksztió beje: didioujó kónegó arba rykió beje: Karaló nu żôdio Łotiniszko *rex regis*, karalós. Pasibengós karej, tas karwedys wieł paliko tokió, kokió buo pìrmó buwęs, o Kuriejù—Kuriejis paiemę wieł ukęs łasdą ìr wens pats waldę tautą kajp ie pirmó. Jr tajp Kuriejù—Kuriejis rupìnos só sawo kónegajs dwasìszkajs ìr ukiszkajs rekałajs o karwedys toumi, ko rejkieię ukęs atwangaj ìr pakajou tajpat só sawo wiresnesęjs jautoies; nes parodyti katro norys waldios metą judums darbusì, szenden yra sunkó. Regės, iog kiełuses touitimpìniems kariems kad ukęs riedą

be parglytas rąnkoie tokiû karwediû pateko, tad ije iłgajniou pasawìno tą waldę ìr nu to reges jau dìdesejs Kónegajksztejs, beje: auksztesztesnejs óż kónegą arba wiresniji wadìnôs. Kas budams, wìjnog Kuriejû—Kurieje ìr tajp dar òrì buo ìr paskiaus daug galieie ukie, kajp tujaus regiesem. Tas tiktaj yra ajszkej žìnoma, iog swiets kajp pakajouie budams sau kónegus skirę, tajp ìr i karę traukdams pats tarp sawęs narsiusius ìr kąntrusius wirus kielę i wiresniusius: kajpogi szenden dar swiets wadìn żmogu dìdios gìminies, kìllęs wiró, ne bajoró, noriedams tonmì parodyti, iog jo bociû proboczios yra buwęs nu swieto pakełtó ìr riedęs wìssą tautą.

Nu to cze kôżnós gał manytì, iog kóriejis só rikió arba karwedió, tórieię kartajs sóśìwarżytì tarp sawęs ukęs waldì; wìjnog to rasztusì niemażiausio żenkło niero rędamo, tiktaj toké pasaka yra óżraszyta: jog buk sekınamìjì ąmżiouie gìmós Kristusou dó broló Brutenis ìr Wajdowitys arba kajp kìttì raszo Wajdewutas noriedamó stìpresnej ukęs riedą sówarzytì ìr tąmpresnej tautos sawo neprietelus rąmdytì, sówadìnusió swietą i Parusnę ìr tarusió jem waldimierą sau arba ryki pakeltì, kórs galietum stìpresnej ju ukę waldytì, abejojentem swietou buk tajp Wajdowitys taręs «koki noris kétiedamis nuwejtkì darbą imkéties sako, bìtiû protą, je nenoret butìnaj mólkejs butì; pìrm wìs yra rekalinga klautìs, nesgi kas yr gospadórió, tas ajszkéj žino, iog wens pats bitìnas bìtiû spìjtlu wałdo, pats pri darbo wìssas waro, kórios płustiedamas jo kłauso, pats darbą, kìjkwìjna pawed, tingìnès ìr rambiosès ìsz auło it ìsz ukęs waro łaukon o paklusnioses ìr wejkloses pawestą sau darbą atidej nuwejk ìr lig nenubenguses jo butìnaj niekados neiłsaj. Je tou

kas dijna sawo akìmis regat, taj ìszmìntingaj galet ąnt sawo naudos atwerstì, beje: pakeltì sau wieszpatì ìr i jo waldę sawą walę pawestì. Jis jusû netajkàs tajkins. abydàs ìr gałżudès nudraus, dorą ìr tejsingą głobsaj ìr kôżno nu wissoumenio paojaus paglemsz. Taj kad jis tou galietum pasijkti, idouket, jem waldę ąnt sawo wìsso.» a)

Buk pakłausęs swiets tokio jo linkiejìmo ìr pakielęs, sau rikió arba auksciausió konegó Brutenì jo broli; bet szìs buk tajp atsakęs swietou «asz negaló jusû rykió butì; nesgi pawediau mąną gywenìmą Peruno garbej. Szìta stou mana brôlys ìszmintingas ìr małonós (rodidamas i Wajdowitì) pakèlkét jì sau rykió, jis jumis apgins ìr tejsybę atìjs, o mąnì tó tarpó lejskèt mąno kéló kélautì. ìr Dijwo walę marunìms skèlbtì, tas jumis dìdesnej Dijwo bajmiagajs ìr doresnejs padaris, ne kajp kad asz karwedió butio ìr jusû priszakie kariautio.» Buk pakłausęs jo swiets ìr pakielęs sau rykió Wajdowitì.

Norys ta pasaka waden toudó wiró brolióm̀i; wìjnog cze regémaj yra, ioj Karwedis norieię kónego waldę igautì ìr i wieszpatius ìssikèldintì; bet gódrio kónego negalieię nuwìltì, kórs Dijwo walęs niekajp nu sawęs nepalejdo, kórę tóriedams sawo ranko wissą swietą galieię kajp ie pìrmó waldytì; nesgi kôżnós żmôgós nu gìmìmo dijwo-bajmingó yra ìr kłauso wejkiaus Dijwo tarno ne kajp karwedio, kórs lìjp jem wìssàs sunkybès kientietì o tankèj dar nepakłusnì dieł sawo łabo gałou żiamin.

Wajdowitys naujesìs rykys nulęnkęs gałwą Bruteniou Dijwo tarnou, buk ługoięs sau jo óżtarimo ìr padiejìmo ukes rekałusì ìr ligej isakęs swietou,

a) Kajałowicz histor Lith p. 1. pag. 6.

idant nieko neussiimtum be Dìjwo walęs, kórios Kuriejû—Kuriejis Brutenis yra wìssadôs rejszkiejó. Ąnt kó buk wissós swiets wìjnó bałsó atsilìjpęs «wìssì lousajs gywensems, douklęs niekam nedousem ìr musû Dìjwû tyktaj tekłausisem.» a)

Kou drousybe pamatawo, tou buklybe patwìrtìno. Swiets pradieięs tarp krumiesì numus strunytì ìr pilès ąnt kałnajs pìltì nu neprietelû dąngoudamos; bet tarp żmôniû, kóriû nelygós yra prot's ìr nelygi buklybe sunkó tìnaj wìjnybę tarp wìssû ąntórietì. kajpogi Wajdowutys tapęs rykió buk padalijęs ukęs waldę tarp sawo karwediû arba półkôriû, kittì raszo, tarp sawo sunû, kuriû wardaj tìj yra: Litwo, Samo, Sudo, Nadro, Szalauno, Notango, Barto, Galindo, Warmo, Oggo, Pomezo, i Kulno.— Tìj sunus arba gawusis sau kôżnós i waldę ìr riedą ipatingą kraszto karwedej srìtì, norieiusis, kad jos gywentoje jû walęs kłausytum, kajp kad kłausę jû karejwej karieie; to diejusis słougawusis jus kas dìjna naujomis douk-łiemis, naujomis rinklawomis, naujejs darbajs, ne wen jems niekôkios atlidôs nedoudamis; bet dar prigierusis ticzioiusis ìr joukusis ìsz wargstantiû. Toksaj jû elgimos buk sókielęs swietì apmaudą, tejp, iog ikirieiós swietou ìlgiaus bewergautì, stajgó ant poulęs jus ìr ìszwaręs ìsz pìliû kajpo sawo żudytojus ìr jû rumus sódegìnęs. a)

Wełtou buk Wajdowitys noriejęs tou ermideri nuromdytì, bet swiets it żwierìs manelus nukratęs, pażìno sawą stìprybę ìr galę, todieł newen rykio waldios; bet ìr patìjs jo wardo nebnorieięs daugiaus begìrdietì.

---

a) A. v. Kozebue Preuss. älter. Gesch. 1. B. 1. Kap. 38 s.
a) A. v. Kozebue Preuss. alter. Gesch. 1. B. 1 K. s. 38. 39.

Tam nutìkós pasìrodęs buk ìr Brutenis Kuriejù—Kuriejis só Dìjwù rustybì, tas lìjpęs swietou sóejtì i Enedos papìlì. Sóejós tìnaj, buk jem pawikę Dìjwù bajmì swietą nuromditì ir sógraudintì, kórsaj iłgajniou toki sąndarą tarp jù buk padaręs. «Niewens tolaus nebdìdziouses sawo kìltì ir kitą pri darbą waró nesouks; bet kóżnós tór nu ąntro sau paszałpą géró żodió ar ałgó sąmdytì Tas tebus gòdôs wiró, kórs tarp wìssù pasìrodis tejsió ìr dóró sawo elgìmìjs. Atentio, niekokios parskyros kìltie tarp wìjno ir kitto nebibus. «Dar tęmpusis tulì dieztórtej ìr nenoriejusis ąnto sótìktì, kórius rąmdìdams Kuriejù—Kuriejis toki ìstatimą padieięs, iog tarp trìjù wiro patiù, kìltęs motrìszké wìssadôs numusì wiro wes źmônystą ìr ji wìjna żmonó tewadinses.» a)

Bet ìr tajp dar żiorawusi rustybe wìssù szìrdie, ìt kìbìrksztis pelìnì, wìssì rikió niekìnnósis ìr maż jo tekłausiusis, kóżnós elgìjs kajp tinkams ìr kas stìpresnis, tas ìr tejsesnis buwęs, kad niekajp negalema buwusi butìnaj swietą nudraustì; tad ìszmintìngó broló numanidamó, iog tiktaj pati Dìjwù bajme tegalies swietą nurąmdytì ìr ìstatìmus pastìprintì: todieł ryżósious tokios gódrybos tà lietà naudotì.

Żalemìjì pagìrrie stowieięs oużoułas, kórsaj sawo ąmżió, auksztybì ìr płatybì wìssù gìrriù medius pranôkes; tìnaj lìjpęs Kuriejù—Kuriejis Brutenis swietou sóejtì ìr jem sóejós tajp buk sakęs «Dìjwaj musù małoningì nu szioł tarp jusù gywensaj, korìj szì oużoułą paskyrę sau óź buwejnę.» Ąnt tù żódiù nudengęs jis trys Dìjwù stabus ouksusì to oużoułó ìstatitus, kajp wìrsziaus regiejom, swiets toumì buk

a) A. v. Kozebue Preuss. älter. Gesch. 1. B. 1. K. s. 39.

prasidziugęs ìr stebiejęs; nesgi iki sziolej swiets meldęs Dìjwus wejziedamas i saulę ìr delczę o dabar ìszwidęs jû wejdus. Tó tarpó Wajdowitys pasirodęs ìr pradieięs swietou brukti wìjnybę miniedams jem jô præiuses pargalès, garbę, ìr grobi; ligej górindams nepakłósniusius Dìjwû karonì, smarkéjs neprietelejs, bajsejs nupoulejs ìr kas pìktesnej ąmźinó wergybó, je nekłausisentys istatimû.» Toum swiets sógraudìntas buk pasijémęs istatimus Kuriejû—Kuriejo pìldytì ìr sawo rykió kłausytì.

Cze nu tô jau gał manytì, iog walde Knriejû—Kuriejo yra buwusi daug didesne óź waldę rykio: kajpogi rasztìnikas wìrsziaus minawotas sako « Wiriausis kónégs wìssą wałdę tór, rykys maź kou tegał, nesgi Kuriejû—Kuriejis Dìjwû terauies, istatimus swietou doud, o szis jo kłauso. a)

Tô tarpó wakars atejęs, o dar nebuwusi wìs atlikta, tad Kuriejû — Kuriejis prabilęs tajs żodejs «Dziaukéties łaukdamis rytą; nesgi Dìjwaj nor jums sawą walę aprejksztì» Tą patę nakti ôras apsìkniaukęs, żìjbaj twaskietì pradiejusis o perkunìie jemusi bajsej griautì krokdama begalìniesì girriesì: Swietou toumì nusìmìnusem rodies Dìjwaj szalip stowintys; bet ryta meta skajsti saule patekiejusi. Tó tarpó Kuriejû—Kuriejis lìjpęs małkìnę sókrautì, sawi ąnt keltì ìr tìnaj swietą sowadìnìjs tajp sakęs «Praejusę nakti gìrdiejot Dìjwû bałsą, korìj mąn lìjpę sawą walę jums aprejksztì, kłausykét ìr isidiekét ję. Jums re'k wìjnybie gywentì ìr Dìjwû istatìmus pìldytì, kónegaj tarp jusû tegywen, jumis temôko, tegoud, tepatar, mażus kérsztus tetajkén, o dìdiusius Kuriejû — Kuriejou tepalìjkt.» Tolaus

a) Duisburg P. III. p. 5.

iszgóldę swietou istatìmus, kórius, idant iwìrtaj isìdietum ìr ąmžìnaj minietum. paskou palìpós ìr Wajdowitou senelou rykiou ąn tos patios malkìnęs, lìjpęs Brutenis óździegtì ję, tad wieł iemęs pats swietou» sakytì» Dìjwaj módó pakwìjtę i potą linksmintìjs ąntramì gywenìmì só módóms prietelejs. Todieł skìrawòs nů jusů ìr linkiau lietos wìrams pakéltì tarp sawęs nauji ryki, kórs jus riedytů, tajkintů ìr klauti tarp wìssů saugotu, toki ryki, kórs Dìwams tìnk ìr Kuriejů—Kariejo, kłauso. Mìniekét wìssadôs, iog modó aukauiewos, dieł jusů łajmos, tenaj óź jumis mełswos kajp cze kad dariew, miliekét wins kitą, ìr neaplejskét wargì, gôdôkét Kuriejů—Kurieji, kóri kónegaj jums pakeis, idant kanakadôs jis mìrdams szwentó Dìjwo żôdió jumis łajmintum, kajp dabar kad asz jumis łajmìnó» Tad abódó seneló sósìkibosió, pragydosió ìr gìjdodamó ligej só malkìnì sogrusdieiusió. a) Nes wìs tas, kou cze iszrasziau yra ina pasaka ne kajp butì dajktaj.

Rodies iog tou wìrsziaus minaotą sótarimą bej istatìmus nu Dìjwo par bórną Kuriejů-Kuriejo wìssìms apskełbtus ìr smèrtió jo apžìmietus wissì pìldys ìr łajmìngaj gywenş mindamis ąnto isakymo, kas tau netink, tô ìr kitam nedaryk; bet kór diesi swieto atkaklybę, kóri wìssadôs wert łaukon wìssodoriausi padiejimą, kas ìr nugis nutìko: kajpogi mìrôs Paruteniou arba Bruteniou, kónegaj tujau kìttą sau paskyrę, noris ikonden ìr dìdztórtej tajpat pakielę sau Ryki arba dìdiji kónegajkstì óź wìssoumeni waldimierą; wìjnog kóźnós sau pats sawo barì waldimieró arba rykió norieię butì, nu ko ìr krasztą tokio sau pono wadìno walstybę, kartajs

a) A. Kozebue Preuss älter. Geschich. 1. B. 1. K. s. 48.

tou waldimierą wadìno Ponó, nu żôdio paats arba pąts, pans arba pons pagał iwajrios soukos, beje: nuto, iog sau pats kajp tinkams sawo barì riedies ìr nu to sau Ponó wadìnôs. Praszalejtej neparmanidamis Lėtuwiu kałbos wadìno tus sau Ponus, Żuponajs, kórij jau 9 ąmżiouie yra rąndamis Żiamajtiû krasztì: kajpogi kėlėjwis gìmìmo Jnglis 890 metusì gìmós Kristui buwęs Żiamajtiusì tajp raszo:» Żâmajtìusi yra daugybę ipatingû rykiû arba waldionû kórìj pìliesì gywen ìr tarp sawes wens só kìttó kariau, patys gér nugejźiejusi kómelęs pijną o swietas mędu. a) Kits rasztìniks sako » Tìj sau ponaj tóriedamis netìktaj wìjną sòdą, bet wìjną pati wergą wadìnos rykejs arba karalejs; todieł tuli rasztìnikaj kajp wìrsziaus regiejom ligen Lėtuwos ukę i senouię Greciię, kórioie tajpat daugybe buo tokiû sau Ponû arba Karalû, kórìj issidalijusis tarp sawęs krasztó, warżies ukęs waldì ìr muszies só kìts kìtó. b) Nesgi jau pradió 13 ąmżiaus sąndarosì Letuwiû só Gudais metusì 1215 padarytosì tokiû sau Ponû arba rykiû rąndam jau ìr patins ju wardus ìr pawardès ìszraszytas beje: c) wiriausis Kunegaikzztis Żiwibundas, Daugnajtis, Daugsprujkis, jo brolis Mintautas, Daugaliaus brolis * c) Wìjnog tokìj sau ponaj arba kónegajksztej, torieję kłausytì

a) Schlözer Geschichte von Lithau Kurt und Liefland s. 306.
b) Depping histor des expeditions maritimes des Normands Paris 1826.
c) Karamzin. Hostor. Hos. Ros. T. III §. IV. n. 190.
*) Wiligajlós: Zamajtiu Kunegajksztej Erdiwilós, Wigintis Ruszkaliûs Kintibutas, Wajnibutas, Butawilis, Wizbjkis, jo sunós Wirszlis, Kitejnis, Plikusós Asibutate, Wismutas, Eidwilós, Sprudejkis. Kurszo Kuneg. Soudkys, Pukejkis, Bikszis, Ligejkis.

dìdìoio rykio arba kónegajkstió, kórì sau óź waldìmierą buo pakiełnsis, kóźnós sau Pons galieje sawo walstiouje źâmęs barą kam norint dowìnotì, bet dowìnotasis tórieię pats mejłautì. idant tą jo dowìną dìdesys kónegajksztys patwìrtintum, be kório patwìrtìnimo dowina nieko nelietoię. Kiełuses karej, tìj sau ponaj tórieię só sawo szejminó ligej trauktì só dìdioujó Kónegajksztió i karę, je-kórs neisztraukę, tad didesis kónegajksztys adawę jo walstiu kitam weldietì.

Pìrmó źiame arba gruntas wìssoumenìs buo, ìr kórs kame buo pragywenęs gìrręs widórie, nómą sau pastrunijęs, dìrwàs apsukou praplieszęs ìr pìjwàs praskynęs, tas tokì sawą gywenìmą ìr gruntą tam gywenìmou priderąntì tórieię óź sawo weldiemę ìr galieię kajp tinkams dowìnotì, kajp kokì daktą, kórì but sawo nupełnó igìjęs. Dar Zigimąts III. D. L. K. Augóstó wadìnams metuse 1557 sawo walstionù istatimusì sako» Lig szioł dar negał ìsz gałwôs Lëtuweins to ìszkółtì, kórij wìs tar, iog źiame essanti jù weldiemì, kórios nieks nu jù negalis atimtì, negi niekam dòwìnotì kajpo jù pełną. a) Kóźnós toksaj gywenìms wadìnos dieł mìnawonęs wargù tìnaj pritìrtù pri jo ikurìmo nu pìrmojo ikuriejo, je jis buo wardó Mìkniós, tad jo buta wadìnos Mìknìszke, je Raudis, Raudìszkę dieł źinoiemo, idant jem mìrós io gentìj tektum. Iłgajuiou noris i swetìmas rąnkas toké buta teko; wìjnog wìssadós pìrmojo ikuriejo wardó wadìnos. Wìrsziaus mìnawojau. jog wakaj iłgaj pri tiewù buo ìr wiełaj patę tewedę, wìjnì tarp jù wadìnós pasielìnikajs, kìttì auglini-

kajs, kórìj dar pritiewû bebudamis netolìj nu tiewo kìjmo sau nómus ikurę ìr dìrwàs patajse. taj tokìj kìjmaj kajp strasdaj po girrę ìsztupytì aplink tiewo nómus wadìnos tajpat nu tiewo wardo Mitkate, Rumszate beje: Mitkaus wakaj, Rumszos wakaj. Je but dó ar trys brolej wìjno wìjto atsìkìjmìniejusis pragyweni, tad tìj kìjmaj tajpat wadìnos nu jû tiewô wardo beje: Drupej, Żibìnikaj, Żadejkej; nesgi jû tiewós buo wadìnams Drupis, Żibìnikas, Żadejkis, kou szenden newen apigardû ìr sodû wardaj rodo, bet ìr rasztaj senowęs Żemlonû stìgawo. Paskou radusęs sau Ponams lìkusìję źiamę nu źiamlonû waldimieraj pasawìno ìr dalìję ję kajpo sawą daktą kitìms lìjpdamis sau tarnautì só mókésnió arba doukli ar be mokésnì. Jłgajniou dìdìje kunegajkszte lìkusìję żiamę nu tû sau Ponû patis pasawìno, ìsz kóriû gruntû paskou kielies wolstej karaliszkajs wadìnamis, kórius dìdìje Kónegajkszte wieł dalìję sau ponams jau ąmżìnaj, jau lig gywos gałwos.

Wìssa tauta buo ìssìdalìjusì ìpatingajs darbajs; ìr tajp kórìj jawus sieię wadìnos artojejs, arba jungwiłkéjs, kitì gìrrès ìr medès saugoię nu ugnęs ìr terioniû wadìnos medsargejs, kìttì sakałus augìno gìrriese sau ponou arba dìdioujou kónegajksztiou, môkę jus medioklien; sergieię jû lisdus, kad nieks perąnt nebajditum ìr patiû lìsdû neplieszitum wadìnós sakalìnìkajs; tìj kórìj dìdiouiou kunegaiksztiou szónys augìno ìr medioklien pratìno, wadìnos szónìnìkajs, kìttì webrus ganę ìr saugoię, kad nieks nebajdìtum jû rajstou essąnt, wadìnos webrinikajs; kìttì szìjna piowę pìjwose dìdiojo kónegajksztio, wadìnos szìjnikajs; kìttì jo żìrgus ganę ìr majtìno wadìnos żìrgìnìkajs, kórìj bìtys po girręs wejsę, tìj

wadìnos hitìnìkajs, kórij jo eżerus saugoię ìr żuwì żwejoję wadìnos żwejejs, kórij trobesius stotkus ìr ukęs padargą dìrbo, wadìnos dajlidiemis, kórij ginkłus ìr kìtus karęs irąnkius ìr pabuklès beje: wyłyczes, sejdokus, swìlksnys, ragotìnès tijkę wadìnos abażinikajs ìr tajp tolaus. Kożno tokio darbo buo ąntwejzós arba pristowas, kóri paprastaj nu wardo darbo wadìno, ìr tajp szìjnìnìkas, sąkalinikas, Abażinikas ìr tajp tolaus Wìjnog wìssì tìj żmónes buo lousì, nesgi atlìkusis sau pawestouji darbą, paskou galieię kokì norintys darbą isìimti dieł sawo łabo. Wergajs tìktaj wadìnos tìj, kórij buo ar karie paimtì, arba je ì tìjsą ìsztì. kós par sudą óźwergus buo pripażintì, ìr tajp tokió pragomó: je kas kam kou stìgawoię, o ìsztìkós i tìjsą pats pasìrodę netejsió, tad tas palìko to wergó, kam jis buo óźmetìnìejes netejsybę, je negalieię nu abydytojo ìssìpìrktì tórtais ar pìningajs; nesgi tas, kam jis óźmetìnìeię netejsybę negalint kałtoujou ìssìpirktì, galieię ji óźmusztì, je to szìs nedarę, tad szem kałtasis tórieię wergautì, kajpo tam, kórs jem gywybą buo dowìnoięs. Tapo dar wergajs wieł par sudą tìj. kórij negalieię ąnt rako skołos adoutì sawo skolìnikou, tokius sudas pripażino wergajs tù, nukóriù piningus buo paskolijusis ìr jems tórieię wergautì lig adoudąntys ar lig adrbąntys, nes adawós ar atwergawós skołą, wieł palìko lousajs kajp pìrmó kad buwo. Paskiaus dìdej wiełaj ìr tajp Wakytej atejusis i Ziamajtiù paiurius kad jemę swietą kristytì, tad ljgej pradieię ìr wergtì. Wełtou popieżej Jnocentas III metuse 1213 ìr Grìgalós IX metuse 1236 gynioię Wakytems parkriksztus wergtì lìjpdams jus lousus łajkytì kajp kad buo pago nimis budamis, paskiaus tasgi Grigalós plenipotencijo douto metuse 1238 Wilelmou Sabinù wiskupou sa-

wo siuntìniou atlejstam ì Ringą tajp sako »Tìj Łatuwiežaj, kórìj prijemę križiu szwentą, tór gywentì bekokiû sunkybiû lousajs, kajp kad gyweno budamis sûnumis welnio, ìr wìssus tus, kórìj drystum jus wergintì, tas pats Popiežiós newen ìszkéjkę, bet dar istatę, je kas kou wergtum, idant tas pats, to wergó palìktum, kétiedams wìssus Wakytus par jurą ìszwarytì, jè anìj tû jo isakìmû nekłausytum. a) bet Wokytej to małonio bałso nekłausę: kajpogi Mikołas Arcewisknpas Rìngos pìrmasis žmônys paejusius nu sunkioio pono pri lengwesnioio gywentì, lìjpę groužintì pri pìrmoię; nu ko tokìj žmônes buo wadìnamis mužigajs, nu žodio mužis arba umžis, ąmziós taj yra; žmonys ąmžìnaj wergaujentys. Todieł nemintó Žamajtej par 300 metu nenorieię krìstytìjs, ìr kariawo gałus grajbstydamis dìjną ìr nakti só Wôkytejs ìr kìtajs kristionìmis norintejs jus nuwergtì, kórius muszę ìr terioię kór wen galieię óžnìktì i wìssas szalys siaubdamys, lig pat gało tą jû narsybę kónegaj ąmźejs bennramdę. Pagonìmis budamis wergus łajkę nó mìj ìr wadìno sawo szejmìnó, nes jû wakaj lousajs łapę ìr buo ligejs kìtìms Letuwos ukìnikams.

Wìssa Lëtuwos ukė buo paskadìta i mazas apigardas tiewunijomis arba pawietemis wadìnamas, nu wardo wiresniojo Tiewunó wadìnamo, Gudiszkaj storastó, ar rasi nu žodoo wìjta ı kórę loubieię wiresnije tos apigardos sósìrìnknsis sudytì arba kitus ukęs rekałus atlìktì: todieł wadìnos pawìjtì Gudìszkaj pawietó. Tokiû Tiewunijû arba pawietû patiuse Žámajtiuse metuse dar 1568 buó 24, beje: 1, Óžwentęs, 2, Guntìno, 3, Dìrwienû dìdiujû, 4, Dìrwıenû

a) Joh. Dan. Gruber Orig. Livon. p. 241, 242. Joh, Godf. Arndt. II theil s. 32.

mażuju, 5, Pajurio, 6, Eirogałos, 7, Wijszwienû, 8, Riįtawo, 9, Birżienû, 10, Birżinienû, 11, Wentosgało, 12, Szeduwos, 13, Twerû, 14, Kórszewos-15, Jaswajniû, 16, Wilkijos, 17, Jurborko, 18, Żarienû, 19, Telsziû, arba Płateliû, 20, Wilunos, 21, Krażû, 22, Rasejniû, 23, Sziaulû, arba Sziaulenû, 24, ir Widuklęs.

Tos tiewunijes dalijos i pagastus, kóriû wiresnesejs buo Wajtaj, tij pagastaj dalijos i deszimtinès, jû wirèsnijé wadinos Pristowajs. Kôżno tiewunijo buo dar tij wiresnije. Raktinikas, kórs łobius didiojo kónegajksztio óż raktou łajkę ir saugoię, jo pripadietos wadinos Parakti, buo dar Pilęs-pons, kórs pilę waldę, jo pripadietojó buo Angininkas. kórs raktus ąngos pilęs saugoię, Karużasis, kurio żinio żamlonys buo, prikurio buo karęs wielawo, jo pripadietojó buo Szimtinikas arba pólkoriós, nu żódio póltì, kórs szimtą wirû i karę wedę, to paskoujo pripadietojó buo, deszimtinikas, kórs deszimti wirû i karę wedę ir Tekunas arba Wiziós Gódiszkaj Wozniós.

Rumusi didiojo kónegajksztio tij buo dar wiresnije: ukęs Marczełga, kórs pariedką ir wieżlybómą rumuse saugoię, ukęs-Wajszintos, ukęs-Rijkiejis, ukęs-Ragintos, kóriû darbas buo atejós siuntinems swetimû tautû pri didiojo Kunegajksztio, jus wajszinti ir gôdoti; buo dar tinaj ukęs-Mediuczós, korsaj ukęs medès saugoię, ukęs Żirgunas kórs żirginiczès didioio Kunegajksztió óżwejzieię, ukęs-Łobens, kórsaj wissą łobi Didioio kunegajksztio saugoię, ukęs-Żiminas, kórsaj ukęs żimę arba pecziotì saugoię, bej ukęs-Pajszorej, kórij ukęs rejkałusi rejkent raszę. —

Wirsziaus minawotims, wiresnijsems, kórius ukęs rekałaj trókino nû nómû darbo, tims swiets metę

meslawą kajpo negalintìms patìms sau dounos óżpełnytì, kóżnós pagał sawo knebinio; ìr tajp kórìj jawus sieię, tìj dawę jems dounos, o ju arklems awìżù: kajpogi to gadynie wiresnije rajtì jódę po swieto ne waźioies. Żigmontas II dìdesis Letuwos kónegajksztìs metnse dar 1522 sawo isakìmì Żámajtems doutamì, lìjp jems sawo Tiewunams pagał senos dabos, po dounos kókulì doutì, szìjnìnikaj szìjno dawę, medsargej, kiauniù, sabałù, łapiù ìr kìtù źwieriù kajlius, webrinikaj webrù kajlus, Żuwinikaj żuwys, szuninikaj szunys ìr tejp tolaus, nesgì pinìngaj didej retì buo ìr jù niekam nerejkieię.—

Kad noris Kuriejù-Kuriejis tajp wieszpatawo ukie o dìdesis kónegajksztys ię riedę, kajp wirsziaus regiejom, wìjnog ne wens ne ąntrós nieko negaleię, óssìimtì ìr nuwejktì be swieto źìnios; nesgi tórieię keltì sóejmą ìr tìnaj jautotìjs ìr terautìjs ape dìdiusius ukęs rekałus wìssóutìnaj a) só swietó kajp wirsziaus rgiejom. Sóejmawoię paprastaj ne piliesì ìr dwarusì, nesgi tù senowie neturieię, bet łaukusì ar gìrriesì po wìssódìdèlesejs ouźoułajs ar kìtajs medejs, ìr wos paskutìniusì łajkusì buo pradieiusis pìliėse sóejmawotì, beje: ejdamis jau ąnt prapóltìes.—

Sóejmawoię tokió budó: kokìonoris ukęs notie rejkint swietą i wissoumenì sóejmą keltì, wissópirmó sau ponaj arba Tiewunaj sówadìno senusius sawo apigardos i kokę noris pawìjtę łauko ar girręs, kas wadìnos wìrrus i kôpą keltì. Sóejós tenaj senìjsìms ìr wiresnìjsems apigardôs sósiedo po ouźoułais ìr trys dìjnas tìnaj rymoię, niewens nie źodio nepratardamas, idant padumoiusis te kalbietum ìr kounorint ìszmintingaj galietum pasakytì, no kô

a) Lucas David B. 1. s. 44. 54. 57. 79.

toksaj terawìmos wadìnos ukęs-dumó, arba rodó; nesgì pìrmó tórieię koźnós padumotì o paskou kalbietì, ketwìrtouję dìjną tepradieię terautìjs ape sawo apigardos ìr wìssoumenęs ukęs rekałus. a) Ryźósis tenaj ąnt konorint, tad paskou lejdo wìssuìszmintingusius i wìssoumeni sóejmą i pawìjtę paźenklintą, i kórę sósìrinkusis tokió pat budó sóejmawoię kajp ie kôposì; pìrmó tylieię, paskou byłoię ìr terawos. Kokius tìnaj pariedimus istatì, tû wìssì tórieię kłausytì. Tuse sóejmuse wìssą pariedką wedę kónegaj, kóriû tìnaj wałdę buo dìdele; nesgi só łasdó jem mosterieiós wìssì nutìło. Paskésniuse łajkuse marczełgas toumi rupìnos. Tokìj sóejmaj yra jau źìnomis bałto senowie, kou patys źodej Lëtuwìszkì stìgawo kôpa ìr sóejmas; nesgi paejt nu źodiums só ìr ejmi. b) kôpa nu kòptì.

Nu to, kajp sakiau, regema yra, iog noris Kuriejû — Kuriejis dwasiszkajs rekałajs ukęs rupìnos o dìdesis Kónegajksztis karì arba ukęs riedó; wìjnog negalema yra judums wejkìmuse ajźkios metos parodytì, kokìj katram darbaj pridierieię; tecziaus tas yra źìnomó, iog swiets buo lousós ìkì paskouiû gadiniû, ìr be swieto prìtarimo ìr źinios`newen didesis kónegajksztis, bet ìr pats Kuriejû — Kuriejis nieko nedryso wejktì lietos rekałuse. Kas yra tejsingó; nesgi kas nesz nasztą, tas tór źìnotì dieł ko ję neszaj?

Kôźnôs tautôs pradioie lig neiszlepós swietou maź tiera ìstatìmû, taj tas pats buo só Lëtuwìû tautó senowie. Wìssusenije Lëtuwiû istìnaj yra Smólkì arba Zomolksì, kórsaj buk istatęs, iog dusze źmôgaus

a) Duisburg p. III c. 4 c. 84.
b) Lucas David B. 1. 15. 54.

essantì nemari, ìr mìrsztąntije karie giniodamis sawą lousybę ìr sawo nómus, nu nepriteliû ejtąntìs óź tou i dąngu linksmintìjs ìr dziaugtìjs tenaj ąmżìnaj, kajp wìrsziaus regiejom. —

Antrós istatios buwęs Odins. gywenęs ąmtramije ąmżiouie pìrm gìmimo Kristaus, tas tórieięs sawą buwejnę pa Daugawie kório pìle Aźgar wadinusis. Tas Odins nuwejkęs Żuwiedus ìr wissôs sziauręs waldimierό pasidaręs, partajsęs wìssoumenę swieto drugę naujejs istatimajs, kórejs isakęs swietou sawo neprietelus kariautì ìr Dìjwą garbìntì. Pagał jo istatimû swiets wilìjs dąngu arba gywenìmą wissû wieszpatìjs po smertio igytì. Pagał Odino moksłą ąnt żìbąntió kałnó siedieięs pasaulęs Tiewuns arba Peruns, kórem tarnawusis dewìni atmonaj arba karęs-wirąj. ajszkiaus sakant dewìnes galybes: (pagał kìtû dwileka:) kame prasìdieięs ąntras źmoniû gywenìmas. Ant tu kałnu buwęs dar skomis arba stałas atmajną żmógaus gywenìmo rodós. Odino gudribęs istatìmaj mokiusis swietą, kajp ukę sawą riedytì ir tejsybę kóźnam attìjstì. Kajpogi isakęs swietou wajkściotì i kôpàs bej sóejmus ìr tìnaj ape ukes sawo rekałus terautìjs. Tìkybós istatìmus lìjpęs nu swieto slieptì, kórius patys Kónegaj arba Dìjwo garbies wìresnije teźinoiusis, kórìj it tajpat kajp je dąngouie Dìjwo tarnaj pri apało stało siediedamis tórieiusis terautìjs ape wìssus tautos rekałus o ryżosis patys ąnt konorint, tórieiusis skelbtì swietou tou, kou jem rejkieię tokio dingstie wejktì. Wìssa tauta buwusi pasìkłownsi sawo Dìjwó, kórsaj isakęs iė, idant ios wiraj ne nómìj polietum, bet powissa pasaulę kłajotum ìr wìsso pritiruseis butum, idant tìnaj prityrusis szilto ìr szalto, paskou galietum nómìj riedytìjs o ąnt gało ilsieti gywenìmì

Peruno ìr tìnaj pasìjktì moksłą dorybęs ir gudrybęs. Pagał Odino istatìmû wìssì wilies nukaktì i dąngu, jau mìrdamis karie óź lousybę ìr nómus sawo, jau aukaudamis patys sawi Dìjwams paskutìnie, idant partokę sawą kantrybę pawiedantum sawo istalitojou Odinou, kórsaj pats jau mìrdams dar sau dewinės ôpàs arba ronàs sawo ragotìnì buk iźejdęs, idant toumì palìktum swietou pawejksłą sawo kątrybęs ìr stangybęs, kórsaj sekdams jì, idant niekintum sawo wargajs ìr sôpnlejs. a) Businą to Odino Lëtuwoie newen senowęs rasztaj rodo, bet pates pawardes Odinû nu neatminamû ąmżiû kunegajksztiû, Żàmlouû ìr lousû źmoniû iki szė dìjua Lëtuwo ìr Żámajtiuse tebesantes patwìrtìn, kad tó tarpó Odino pawardies niekokioie kitoie tautoie niera randamos.

Wajdewuto tretiojo istatitojaus tìj buwusis istatìmaj: swetmôteres ìr swetmôterius gywós deginósis o jû pelenus ąnt skèrs kéliemis ìszbarsztę, ìr wakaj jû uegalieię kunegajs taptì. Kas mergatę waró but ìszżargìnęs, toki żmôgû mergajtej apskundós tajpat gywą sódegiuosis. Neprisilejdąnt patej sawą wirą ar skundąntes ąnt jo, patę gywą sódegìno, dar jos sesou buo kaltinama, iog nepamokiusi wiro kłausytì. Patė kejkąnt sawą wìrìszki, kėturis didelius akmìnys ąnt kakłą pakabinósis, só kórejs ię po artìmusius kìjmus warìnieiusis pakoł kónegas pasakęs ganó. a) Oździuźós patej sawo wirìszki, noris wijną kartą nupiowusis iė nosi ìr atiemusis nu jôs numusì gódós wìjtą, taj yra nebwadìnósis źmònó tìjkta gułowì, je żmôna sawa wìrą kernoiusi, tad

a) Journal Le Catholique à Paris 1826. Tom. 1. p. 477.
a) Lucas David B. 1. s. 22.

pìrmó só riksztiemis ję płakusis, je amżiouie budama tou dariusi, tad tokę ugnie sódegìnusis, je kas daugiaus ne trys patés tórieięs ìr tokì gywą sódegìnósis. Tiewós tóriedamas nedorą sunû, akłą, łouszą, ar ligotą, negalintì ne karie, ne nómusì nieko wejktì, tokì galieięs sódegintì, nesgi pagał jû noumonęs tarema buwusì, iog żmoniû nełajma Dìjwams ìr żmôniems essantì nuludìmó. b) Tajpat sunóms wałno buwì sawa tiewns parkarszusius ìr lìgotus dieł numażìnìmo jû sôpulû ìr patrumpìnìmo jû lìgos degintì ąnt Dìjwû garbies. Kìjk wìjno gaspadoriaus pati, wakaj, szejmina, brolej, seserys isìlìgoiusis ìr kajpstantys galieię dieł numû sawo pakajaus patys sawì Dìjwams ąnt garbies sawì sódegintì, tardamis, musû Dìjwaj netór ajtiotì, bet jouktìjs. Je kas ìr swekas budamas but norieięs sawì ąnt Dìjwû garbies degintì, tajpat negìnioiema bnwusì; nesgi einsis par ugnì rodies paszwenstajs essąntys ìr paskou łajmìngaj joukoudamis só Dìjwajs gywensentys. To dieł szenden dar senó iprotió sóspaudìmì ar rupesnie tarema yra» szita sako, noris szok i ugnì. Oźmusz toio gentys tórieiusis walę atmonitì, negaliedamis patìjs óźmuźstì, jo artìmą gentì nugaławósis.

Senowie tejsybę weus ąntram atìjsę tokió pragómó: padariós ąntram ìszkadą jawuse, pìjwose, ar girriese, tujau abydytasis nugriebę tou, kórs jem abydą arba ìszkadą buo padaręs, beje: atiemę jem gywolì ar daktą kokì, pagał to kajp dìde iszkada buo. Je nugriebtasis nebnorieię sawo gywolio arba dakto apent atgautì, tad toumi itenkìno abydytasis ìr kérsztas pasibengę; bet je nugriebtasis apent norieię sawo gywolì ar daktą atìmti, tad tòrieię nu-

b) Lucas David B. 1. s. 138. Hartknoch alt: u. neu. Preuss: s. 178

ejęs prì abydytojoturieię pasakyti, iog jis wed wirus ìszkados wejžieti, idant abydytasis ąnt sótartos dìjnos nu sawo pusęs nusiustum, dó arba trys wirus i ìszkados wìjta; kórìj atejusis lìgej só nugriebtojo wirajs nusprìjstum, kajp dìde yra iszkada? Nusprędós ìszkada, abydytasis nugriebtouji daktą ar gywoli pagrouzino ~~nugriebtoujou~~, o kas kałtó pasìrodę, tas ìszkadą óžkakinti gywolejs, jawajs ar szìjnó torieię. a) Žamajtiuse ikì szè dìjna paprasta yra, iszkadą nu swetìmo prityrós sawo tórtuse, wirus kèlti, idant nusprìjstum ìszkadą.

Tejsybę senowie attìjsę ne sudû nomusì, bet paprastaj po oużoułajs ar po kìtajs dìdelejs medejs pałaukie ar pamedie; wìraj žiamlonys só tieunó sójoiusis, kajp sakiau, rajtì jodę ne wažioìes; nesgi pagał jû noumonęs ratusì wìlgtìjs wergo darbas buo, ne louso žmógaus. Je katraj szalìj toksaj sudas tiewuno só wirajs netìko, tad atjoję̃s dìdesis Konegajksztis i girès mediotì parsudìię ìr kajp jis nusprendę. tajp ìr paliko. Tokiuse suduse tejsindamìjs niekados neprisikoię; nesgi prisiką óž dìdej dideli daktą tórieię ìr tokio žmógaus, kórs buo sìjkęs wìssì neapkentę ìr wengę kajpo nu nedaro ìr bedìjwio. b) Todiel tejsìnìmìjs stókodamis ajszkesniû dawadžiû ne sijkę; bet gałwą sawą dieię. je tas ne tìjsó but essós, kou jis ąntram stìgawoię: kajpogi je to neparodę. kou stìgawoię, tad abydytasis galieię skundieji óžmusztì ar óžwergą sau patórietì, kajp wìrsziaus mìnawojau. Mestì ąnt žiamę kepurę buo ženkłó, jog doud sawą gałwą. Kóki buda dìdej ilgaj dar kristionìmis budamis saugoię: kajpogi 16

a) Einhorn historia Letica cap. 8. pag. 31.
b) Joh. Godf. Arndt II. Theil. s. 32.

ąmżiouie sósìbarusis ape éżes ìr róbas sawo gruntů paprastaj wiraj nebturiedamis kìto dowado nu tejsìntì sawo róhôs, tujaus metę żiamin nu gałwos sawą képurę, rodidams toumì, iog óż tou, kou jis sako, sawą gałwą ded, jè tas ne but essós tìjsó: kajpogì szenden dar tarema yra kou norint stìgawoint, asz sawą gałwą dedó arba asz sawą gałwą doudó, je tas bus netìjsą. Wìjnog Wakytej negaliedamis niekajp Łatuwieżů nuturietì, lìjpę jems wìssadôs sìjktì, kóriós prìsìkos tôke yra skwarma iraszyta senowes, rasztuse:» N. kałbó ìr sìjkó pri Dìjwo. iog wìs tou, kô mónęs gôdingas sudas kłausaj, ìr kou żìnau, pasakisió iną tìkrybę, nieko neskusdamas nè taupydamas, be bajmęs ìr be papraků ìr nieko ne óżsliepsió, o je ìnos tìjsos nepasakìtio, tad Dìjwe pawersk mani i szę joudą ąngli, ìsznajkìnk mani kajp szę żiamę, sókìjtink mąni kajp szi akmìni, só dziowìnk kajp szę łasdą ìr nukarok mąni pati mąną patę, mąną wakus, mąną gywolius, mąną wìssus jawus szè ìr tìnaj par amżiů-ąmżius begało amen. a)

Wargdìjnis ne tóriedamas aszwìjno arba jawů, sawą dìrwą ar pìjwą kìtam ìsznoumoię, óż kou nu ąntro paskou pusę jawů ar szìjno gawo. Je kas galwijo netóriedamas gawo nu ąntro werszi ar kómeli, paugìnęs ji diewieię iki trìjů werszių ar metů, paskou groużìno augybę tam nu kório ię buo gawęs: je buo jautys, tad pamusząós mesó dalijos, je aszwìjnys, pardawós ji pìnìngajs. Je kas radęs ar sógawęs bìtys, netórieię wìjtos, kór jes padietì, tad jdawę jes ąntram, gerbtì só kório paskou dalijos medó, je to jis nenorieię darytì, tad atentì metą pìrmouji spìjtlu tů bìtiů, jem óż radybas groużìno. b)

---

a) Joh. Godf. Arndt. II theil. s. 33.
b) Einhorn histor. Letica cap. 8. p. 31.

Tiewo palìkìmó wakaj dalijos tarp sawęs tokió budó: Dìdije sunus niekados nebuo karszìnczejs sawo tiewû ìr nieko ìsz tiewiszkęs negawo, tìktaj żìrgą ìr auglus, kórius pri tiewo bebudamis buo nupelniusis ìr só toumì, tórieię anìj juro ar swietì łajmós sau wejzietì. Nes je wiresnije sunaj buo ìsz riedytì ìsz nómû wìrsziaus mìnaôtó pragómó; tad mażasis sunós paliko bótoie tiewû karszinczłó ìr weldieię tiewìszkę ìr wìssą palìkìmą; jem rejkieię seserys ìszriedytì só toki pasogó, kokę tiewós mìrdamas buo joms padieięs, je ne buo padieta, mażasis brolis tórieię ìsz tretìosis dalìjs sawo tiewìszkęs ìszriedytì. Nes je tiewou mirsztant sunaj paliko wissì mażì, tad dalijos tiewìszkì tarp sawęs polygómo o seserìj wìjnà ar kéloms tórieię doutì pasogą ìsz tretiosęs dalìjs wìssos tiewìszkęs. Je tiewaj bewajkej buo, tad prijemę sau karszìncziû, kórs istojęs i sunaus wìjtą i karę tórieię traukti óż tiewą, nû ko ìr karszìnczió wadìnós, priimtì wardą sawo geradiejû ìr jus nukarszitnì padorej kajp prider sunou sawo tiewus, kórims mìrós wis paweldieię ìt bût jû sunós buwęs.

Mìrdamas tiewós jè palìko mażns wakus, tad pawedę jû głobą sawo wìssó artìmiausem gentìj ar wìssódìdiausem prietelou; kou darę tokió budo: Jósdamos jau mìrsis, nusìuntę jem sawą sejdoką, wylìczès, ragotìnę ìr karęs żìrgą, kas buo żenkłó pawedìmo głobos, idant jis gyniotum ìr óżtaritum jo kudìkius jo patìjs ginkłó kìjkwìjno dingstie, kórsaj paugós wakams wìs tórieię groużintì. a)

Atekiejós patej i wiro nómus, wìrs tórieię iè óżwajnìką tokę dali sawo tiewiszkęs, óżraszytì kôksaj buo jos

---

a) Kojałowicz histor. Lith. p. II lib. V. p. 238.

ineszìmas arba pasoga, paprastaj óźraszydawo iė tretìię dalį wissós sawo tiewìszkęs, ìr tajp je wìrs iłgajniou nómirtum wakù nepalìkęs, tad gentys wìriszkio tórieię martę atriedytì ìr óź wajnìką adoutę iė tou, kou nabasztykalys buo óźraszęs, kas szenden dar Żiamajtiusė yra sekamas ìr wadìnas dalį prìsz dalį martej adoutì.

Je wens ąntrą óźmuszę tad óźmusztojo gentìms wałnó buo, senowie óźmusztì patį óźmusziejį ar jô wìssóartìmoujį géntį, kajp wìrsziaus mìnawojau, je óźmusziejis jus numaldę, tad jis óźmusztoje gentìms tórieię atguldytì piningajs óź óźmusztojo gałwą, kórìj piningaj arba mokesnis wadìnos wìrgalwì arba wìrgoldò. kórsaj źôdys paejt nu wiro ìr gałwos arba nu wiro ìr żodio góldytì, arba nu źodio wokìszo geld, piningaj, beje: mokesnis óź wìrìszką gałwą; nesgi senowie wìrìszka gałwa daug dìdesnej buo brangìnama, ne kajp motrìszkos: kajpo patarlie wìrsziaus mìnawota szenden dar tou rodo, oszka, saka, ne gywolis, merga ne szejmina. Nu to, jog senowie koźnós wirìszkas buo karejwió ìr apginiejó sawo nómù; nesgi karė kiełuses, kôźnós wìriszkasis tórieię i karę trauktì, ìr neprietelus sawo tautos kariautì. Senowie óź wirìszka gałwą paprastaj mokieię deszimtį iłgujù grajżiù po swarą swerąntiù, kórius grajżius Gudaj pìrmó griwìnomis, paskou rublejs wadìno. Beto dar paskóuiusì łajkusì, tórieię ipatìngaj atgóldytì Dìdioujou Kónegajksztiou tris ar keturis tokius grajżius óź nukaltìmę, sndiems, ąntrus trys ar keturys grajźius óź sudą kas wadìnos parsudomis (peresud).

Kaltìnikus tajp kénkìuo: wìjnus kórę i sausą medį, kajp szenden dar tarema yra i pajką żmôgu »

tas sako, paszóks i sawsą medi; arba tas sółauks sausos szakos, kìttus dybawoię pri dybą priryszusis, kìtus i wieżą sodino; wieża buo doubie par 3 ar 4 sìjksnius żiamie ìszkasta, kartajs ìszmurawôta, kór kaltìnikus sôdìno, nusprìjstą łajką ìssiedieti, kórios didej nekéntę ìr paskésniuse łajkuse galieię ìssìpìrkti nu tôs wieżos piningajs. Wadinos wieżó nu to, iog kaltìnikas tinaj, kajp wieżys pakérie tórieię łindôti. Tus, kórìj swetìmas bitys kìjmì ar gìrrie bartys ìszłaużę, prikałós bąmbą pri aulę ar drewęs warę apsukou plìjkdamis lig żernas neiszeię. Brolou só seseri sósigłousniawós kasę gywu i żiamę ąnt skérskélę lig kakłą prìsz wens ąntrą. Kas łousą żmogu wergę, tou szounìmis sóplieszidino, kajp szenden dar yra sakoma i nedorą żmogû » szunìjs kousnìs, arba szunys pamestą nejestum, Szónkaklys, kórsaj netejsìngaj buo ąntrą itares ar iszkérnojęs, je to sudì neparodę, tad pats tenpat po soułu pałindęs, tórieię atkauktì arba atłotì tajs żodejs» taj ne asz tajp kalbiejau, bet it szou łojau. » je kas nu kałto mażesniusi darbusì, tad mokieię piningus, kórius wìssì susiejusis ąnt szwentęs pragierę.

Senowie miera arba sajkas iłgumo ìr płatumo toksaj buo: nìnksztìs arba colis. pìrsztas, płasztaka, gniauźta, sprindys; oulektìs, żìnksnis; kurpe tôrieie sawiep 12 ninksztû arba colû. Oulektìs arba massats trìs kórpès, sìjksnys 3 oulektis, wersta nu żodio werstì arba werptì beje: żenklìntì kajp szenden tebier sakoma» óżwersk akminni, óżwerp szmajkszti, wersta tórieię tukstąnti sìjksniû o pęnkes werstas darę senû dìjnû Letnwos milę, 30 szniurû darę wìjną margi, o 30 margiû wìjną wałaką.

Miera ar sajkas storómo buo: żiupsnys, rìjszkutes. gniuźtìs, naszta, kliebys. aszìs, sauje, gryźtys;

kepure, rakąnda, dróskìne, dwolìkys, sietuwe, puuras, baczka, weźìmas. Miera arba sajkas tekómo buo: łaszós, taurage, kauszós, krużós, kìpys, mìłsztuwe, legere, ôgônas, werpele, baczka, bósós ìr tejp tolaus. Swaras arba wôga, grudas, swaras, stukas, pundós, bìrkowa.

Łajką lykawo naktìmis ne dìjnomis ir tajp saka dar szenden, trys naktys ìsznakwojau, naktì parnakwoięs pagrìżau, ir tajp tolaus. Metus dalìję i trileką mienesiû, kórius tajp wadìno: 1, Sìjkis. 2, Sausis, 3 Kowas, 4 Karwelis, arba Bałąndis, 5, Gegużie, 6, Kìrmieszû, arba Bìrżelis, 7, Lìjpos mienu, 8, Rógpìutis, 9, Rógsieis, 10, Szìło-mienu, 11, Spaliû-mienû, 12, Łapkrìstis, 13, Groudis. Koźnós mienou tórieię sawiep 27 dìjnàs ìr dalìjos i trys dalys, arba tejp wadìnamas dewìntìnes, nu dewìntoses dìjnos, kórioie swìets wìssóntìnaj sósìrinkęs meldies arba linksmìnos. Dìjną só naktì dalìję i 24 wałąndàs arba adìnas, kórès tejp wadìno: 1, sąnbrie-szkis arba brieksztaj, 2, sąntiemis, arba sótemo, 3, wakaras, 4, nuwakares, 5, ìszwakares, 6, naktowidas, 7 Jmygis, 8 pìrmìje gajdej, 9, ąntrije-gajdej, 10, prìsz auszrą. 11, auszt arba szwint, 12, mażoje pósrytele, 13, ìszauszo, 14, saulietekis, 15, dìdesis pósrytis, 16, prìsz pìjtys, 17 pìjtaj arba pósdìjnis, 18, pakajtis, 19, popakajtio, 20, popósdìjnp, 21, pawakare, 22, mażoie pawakarele, 23, wakaroio 24, saulielydis.

Metus skajtę senowie nu dìdeliû pasaulęs notiû, ìr tajp nu saulęs óźtemìmo, nu marû, gìjdrû, spejgû, audrû, wietrû, lytû ìr kruszû, ìr tajp saka, mąna bôciós, pasibengós Żuwiedû karej 13 metu tórieięs (1660), mąna matusze mìrę 5 metuse po szał-

tosęs żijmos (1703), mąna bobuti isztekieiusi wijnoulektusiuse metuse po marû metû (1704) a).

Kajp nerąukioint wis dar maź tiera źiniû randamû senowęs rasztuse ape jû ukęs riedą ajszkej iszgóldytû. Neagi kad pradieię swetimas szalys ape Lêtuwiû tautą smajlesnej jautotijs, tó patió łajkó sókiło krówinas karès só tajs patejs Lêtuwejs, todieł daugiaus yra źinomû iszgaliû ape jû karęs budą, nekajp ape ukęs riedą.

Óre Lêtuwos tauto jau gilio senowie buo żinoma ir garsi par sawą budą. Jau penktamije ąmżiouie lig negimós Kristui, sako garsós rasztinikas, ejtąnt tolaus i sziaurę girriesi wirsziaus minawotose joudoie ir żaloje gywen kajlinouczej artoie, kórij wijni temók sieti, kitti wissi tyrusi wirsziaus minawotusi wijnó sawo pijsó terupinas, beje: gano bąndą, awys ir arklus. b) Tajpat Piteas Marsilijós ukinikas 4 ąmżiouie pirm ginûmo Kristaus atkélawęs i Żiamajtius gintarû jautotijs, sako stebiedamos » iog gywentoie jawus dziowinąntys rejose, tajp wadinamuse trobesiuse, dieł to, iog tame kraszti saule neiłgaj tespindanti, kitajp jawaj sóputum nu lytû ąnt łauko budamis; tarp jawû par wis lejszius siejentys, kitû derlingû sieklû ir wajsiû neżinąntys. Swiets mędû gérous. nu to regemaj, iog ir mijżius buo siejentijs. c).

Szesztamije ąmżiouie gimós Kristui, kitsaj rasztinikas minawodamas Lêtuwos krasztą, sako:» wijni girrulej arba girionys (tajp wadino to gadynie Żiamajtius ir Kalnienus) temok linus auginti, kóriû łau-

---

a) Notizen Preuss Erste samlung. s. 74.

b) Herodote. Lib. IV. c. 18.

c) Voigt Preussens Geschihte B. 1. c. 1. s. 28.

kaj óssietì joriou it jaroie wìlnys. a) Kou ne wen mìnawotì rasztaj to kelejwio; bet ìr patio Lëtuwiû kałbo wardaj jawû, ìrąnkiû ìr aszwìjniû rodo: ìr tajp puraj, rugej, mìjżej, wìzges, źìrnej, siemenis, lejszej, atoudogej, kwìjtej ìr lìnaj yra ne swetìmos, bet Lìjtuwiû kałbos źodej, tajpat źąmbys, ekietes, rataj, warstìjnas, rugìjnas, pudymaj: lìgi dalì warđaj aszwìjniû, kórejs arę dìrwàs, ìr tajp dwylis, balnis, palszis, sziemis, żalis, źìlis, margìs, putris, szkulis, szmulis, kérszis, szalnis, źałmargis, sziemargis, dwìlausis, joudausis, bałgalwis, ìr tajp tolaus, tajpat yra Lëtuwìszkì ne swetìmis.

Antrós raszitos gywenós pìrmamije ąmżiouie gìmós Kristui sawo garbìngamì rasztì » girrionû budas» sako» tarp wìssû gìrrionû Źámajtej arba auszrienaj (aestìj) orę testejgusis kìtìms slinkaujent, beje: jawus ìr wajsius stejgej wejsąntys. b) Kas dìdesnej po jurą mauriojentys ìr jû wìjnû żiamie gìntaraj tesąntis rąndamis, łankaj jû ìr dìrwas saka nesodomis yra: bet kamì, kórs apsygìwenęs gìrrie pradyrę sau żiamęs łopelì, tas to sau ponó buo ìr tórieię gìniotì jì nu neprietelû!» Nu ko jau żiamlonymis wadìnos, jog żiame sawą tórieię, jau wytejs, kajp wìrszians mìnawojau, nu to, iog tórieię wytì neprietelus gìniodamos, ar nu to, jog wìjtoie guweno ìr nebkłajoię só gywolejs po łaukûs ìr gìrrès jus ganìdamis, ìr tajp patys Żiamlonys arba witej pradio tearę ìr tesìeię. Jû tiewìszkés mażne wìssû buo ligès; nesgì łaukû ìr dìrwû nepłatìno diel iwajriû priźastiû: jau idant ardamis płatius łaukus ìr dìrwas ne nutaustum nu karęs ìr ìlgajnion ìszlepu-

---

a) Paulus Diaconus.
b) Tacitus Germania cap. X. L. V. pag 243. nata 6.

sis kad butinaj, ąnt ôręs neatsìdletum, jau idant prapłatìnusis, sawo łankus netartumes dìdesnejs óżkìtus ìr wargdijniû nespaustum ìr jems żiames neóżimtum o glemżdamìjs nu żiaurio oro, idant dwarû ìr rumû nestrunitum ìr iłgajniou pìnìngû nepradietum gejstì, nu kóriû kajp żìnoma yra, wajdaj, barnej, ìr netajkas tarp ukìnìkû kęłstaj, kad tó tarpó wissì wìjnokius tórtus tóriedamis taries só wìssógalintioujó lygejs essąntys. Koksaj lygumas tiewìszkiû patiuse Żiamajtiuse dìdej wiełaj dar yra regemas: kajpogi wejząnt i rejstrą wytiû, metuse 1528. sóraszytû gał regietì, iog Żiamajtiû wytej ìt wìssì dar lygès tiewìszkès yra tebturieiusìs. Kas dar yra dìdesnej stebuklìngesnió, iog newen patiû Żiamlonû arba wytiû buo liges tiewìszkès; bet dar ìr wìssû pìrmije, ukęs wìresnije ne tórieję walstiû, kajp kad yra rąndama paskesniose gadiniose ìrstąnt Lìjtuwos ukè; nes wos pęnkis, szeszis tarnus arba kajp szenden wadìn padonusius, tetórieię. Jr tajp dìdesis Lìjtuwos marczełga Butrìms wìssógarsesis sawo ąmżiaus ukęs ìr lietos wìrs szeszis padonusius tetórieię wisso sawo tiewìszkie, wìjnog pìrmoujó Lëtuwos wiró buo.

Je primìnsem patì didumą szejminos Lìjtuwos ukęs tìktaj 13 ìr 14 ąmżiouie, buwusì, tad ajszkèsnej dar regiesem jòs klestąntę orę; nesgi toje gadynie karej kiełuses Żiamajtej galieię ìsz tu patiû apigardû po 500 jotęs o 10000 piestiujû wirû i karę ìszlejstì, ìsz kóriû szenden newen 500 jotęs; nes piestiusû nebgał sókéltì, kou dar senû dìjnû dìrwas girriemis apauguses szenden patwìrtìn ìr rodo, iog senowie daug daugesnej tuse krasztuse yra swieto awì ne kajp szenden.

KARYBA

Senowęs Lëtuwiû.

Senowęs Kalnienaj ìr Žámajtej traukdamis i karę du tarnu lygej tórieię, beje: szuni ìr žirgą; nesgi ko karejwys jodamas negalieię ant źìrgu pakeltì, tou jô szou ikinkytas i mažas rageles po jô wiłko, beje: ikajszti ìr karęs padargą, grisztąnt ìsz karęs pydę grobi nu neprietelû sógrijtą. Jô źìrgas buo dar artìmesnió draugó jô łajmôs ìr nełajmôs; nesgi jis neszę pati karejwi ìr lygej só jumi mìrę. Todieł jaunoumene kajp Kalnienû taj ìr Žamajtiû senowie niekó kìttó nerupìnos, tìktaj žìrgû grażybì, kuriû wejsle wìssoie pasaulie buo garsì ìr gédauiema ne wen nû Grekonû ìr Rìmìonû dieł sawo dajłumo, czekłómo, grejtumo ìr stìprumo; bet dar ìr paskesniusì łajknsì yra garbìnama ìr nu senujû mìnema. Nu to gał manytì kìjk wens dieł kô iki szè dìjna niera tôs dajnies Žamajtiû ìr Kalnienû. kórioie nebutu garbìnamas jô bieras źìrgelis. Nesgi senówie tas tebuo garsós jaunikajtis, kórs grażesni žìrgą tórieię, to dieł kóźnós pìrmiaus but wìsso sawo łobìo ìssìźadieięs, nekajp sawą źìrgą lygì gywas kit-

tam adawęs. Nesgi szenden dar yra sakoma i rupesningą żmogu: ko nuludaj ar ne żìrgą pardawęs, arba benuludo ìt żìrgą nustojęs, arba dziaugas ar ne żìrgą gawęs: kajpogi senowie Kalnienaj ìr Żamajtej tajp dìdej milieię sawo żìrgus, iog patem mìrós, lygė degino ąnt rogu só patió jô żìrgą; paskiaus krìstionìmis jau tapusis, garsì karejwe sìrgdamis lìjpę sawą karęs żìrą pas sawi atwestì ìr tajp wejziedamis i ji kajpo i sawą draugą łajmôs ìr nełajmôs numìrę. Metuse 1257 tarp atsiustujû dôwinû Mìndowęs Lëtuwos karalus Wakytiû-meldziomìs i Ringą niewìjnas daktas jû rasztuse niera tajp dìdej garbìnamas, kajp dowinotije żìrgaj. Todieł szenden dar jaunas Żamajtis je negał rajts jotì norìs ìr ąnt erkėlì kómelelì i bażniczę ar i mógę, tad welijes piestės bejtós, nekajp beważoujis. Kłausamas, diełko neważiou só motriszkosiems ważioutas. atsako» ar asz koksaj werg's ratgałie wìlgtìjs.» Gaspadoriós sóbatos wakarą noriedamas pìjwôs kërtę nubęngtì stìprin sawo jaunus piowieius butìnaj nuwargusius tajs żodejs. » Wajkélej benkém tou barą szenden, asz jums rytą dousiu arklius i bażniczę jotì, szìj tajs żodejs pagaìwintì, tarsì sylôs atsìgierusis nubeng dajnioudamis noris pósnaktie. a) Dar wens rasztìnikas raszidamas ape Letuwiû budą metuse 1792 sako» Lëtuwej par wìs mił arklus, ìr retaj teregiesi Lëtuwi piestì ejtąuti, nesgi ibaudziawą, bażniczę, mógę, dwarą, sosiedû ar prietelû łąnkytì artìj ar totìj wìssadôs jis jotas kélau. b) nu to reto kałbo terasi tìjk wardû arklû, kìjk anû yra Lëtuwiû kałbo: ìr tejp bieris, palszis, pìlkis, joudis, kerszis, plesnis, raudis dólis, żergsztis, joudbieris, szwìjsbieris,

a) Rhesa Dainios anmerk. &.
b) Lepner.

arba skajstbieris, brìjdpłaukis, bałtkois, żwajrakis, piedółkois, łaukaktis, bałtprusnis. &C &C.

Paprastaj traukadamis i karę apwìźo sawo źirgus płauszomis ne wen patius, bet jû gałwàs ìr ausys lig nariû pìrmuiû kojû o lig kenkliû pastarujû, idant kélionie nu darganû ìr lytû nepakrìusztum ìr nepagórtum. Tokió dar senowęs budó ìszjoię Ziamajtej metuse 1794 kariautì pa Lìjpoie, pa Groubìnie, pa Sałotie, ąnt żìrgajs nómìj augusejs nepłauszomis nuwiztajs, bet gełumbiemis apsiutajs, kou dar tarp senujû szenden kìjk wens tebmìnawo. Kelaudamis senowie siedieię apźargó be bałno ìr be kìłpû; bet t·jp stìprej, iog gałwą patem nukìrtôs, dar arklys nuneszę par kélys szimtus źìngsniû siedinti lig ìszwìrto. Pati arkli pìrmó apnasrió ar brisgìłomis paskésniusì łajkusì kamónomis waldę.

Senowie karęs apdaras arba karęs ìkapes maź teiwajrawo nu nómû apdaro, ìr tajp ąnt tą patę sermiegą arba kôbôtą ąntsìmowęs meszkìnó ar brìjdìnó ar kìto kokio żwierìjs kajló, i kóri tajp giebieię ìsìnertì, iog meszkìnos ar brìjdìnos galwìnó apmowę pats sawą makaulę, ìr iriedęs sawo akys i meszkos akys, nósì i nósys, łupàs i łupàs joię i karę. Dieł dìdesnęs dar neprietelû nugąndôs ąnt sawo gałwu tarp taurio ar brìjdio ragû arklio oudegą óźkìszo, o wejdą sawą dar mielìniemis ar anglìjì nutepę. Je tokiû kajliû nepasìtìko, tad tokiû pat budó apsìmowę tubìnió ar demblìnió kìriejû, kório gałwoczió apwożęs sawą gałwą ìr wejdą, paskou sósìwerżę só szìkszninió dìrzó, ąnt kóriu tìjk buo wariû grąndiû arba saktiû ąntmautû, kìjk buo karie neprietelû óźmuszęs, apsiawęs wìżinomis ar kojìnomis, sìjksnìnę kardą ar mìjtìnì kaławiju paszonie łunkû strikió pajousęs, wìjnó rąnkó lóriedamos késtìnę ragotìnę

tajp wadìnamą kartìni, ąnt kório galû buo łąndós ragas ąntmautas, nu ko ìr wadìnos ragotìnì; kajpogi gilo senowie gelżìjs neżìnoię. todìeł kìrwej, bardiszej, kaławije, akmìnìjs ar oułos buo: ąntro rąnko tórieię tórczę arba skìjdą, kórì nu neprietelû siutiû dąngsties, buo ji paiłgoutìnaj apali, jau ìsz taszyta. jau ìsz żìlwìtiû nupinta. Pìrmó pentìnû neżìnoię; bet pradiejusis só wakytiû meldzionìmis kariauti itijkę sau ìr pentìnus oulektìnius, kórìus szenden dar gał rastì tos gadìnęs karęs-kapuse. Ant gało sejdôką ìr wìlcziû kórwì i petius ikabìnìjs skrajdę ąnt żìrgû it paukształtis neprietelû żwalgydamôs. Piestìje daugiaus karawo rendietajs bruklejs, kôkius gał dar regietì paskoujujû łajkû Lètuwôs ukęs żimie. Artìnąntes neprietelou łajdę piestìie strypus ar akmìnys ìsz swìlksniû. Nesgi didej wiełaj gelżì pramaniós tepradieię szarwotìjs gelżìjs łopajs ar mezgìnejs, tajpat gelżìjs kardàs ìr ragotìnès diewietì. Taj tajp apriedytus karejwius wadìno i muszą bałsó trìmìjtiû, tajp wadìnamû ìłgû medìo trubû. kóriû rustas bałsós primìnę koźnam gìltìnę szalip stowìntę. Karęs żigius wìssadôs atlìkdawo żìjmą, kad wìssór paszałusì buo ìr kielę rajtą par wersmès ìr uppys, idąnt niekamì netróktum. Je koumet nutìko wasaros łajku żigioutì i karę, tad piestìję kielies par uppys po kéturys po penkys ąnt tauriû kajlejs sostojusis it ąnt płoustajs, o rajtìje iriszusis i arklû oudegàs rąnką płauktì parpłaukę. a) Karęs ikajsztiou jemies wìssados sausus walgius, beje: dzinwusę messą ìr żalìus batwìnius bej mìłtus kajp wìrsziaus mìnawojau, wisso negaliedamis sunkôsì ąnt

a) Kojałowicz histor. Lith. Pars 1. Lib. III. p. 58.

arklû pakéltì, likusiji sódiejós i mażas ragelès szunys dìdelì tà lietaj auginamis bricejs wadìnamis po patiû weżę, nu kô Lankaj lig sze dìjna ìsz Lêtuwiû ticziodamìjs sako» Licwiaki bocwiaki», taj yra: Letuwelej batwìnelej, ìsz apmaudo, iog Letuwi karie óźmuszęs nieko géro negalieię rastì, tìktaj batwìniu sunkàs; nes ìr tàs patès lig nu jô igaunąnt ne wìjną gałwą rejkieię padietì.

Wìssónetórtingasis Żamlonis jôję i karę wìssados trìsó; nesgi rejkieię atsargaj tórietì lìjki arkli, idant wìjnam kritós ar óźmuszós, ąntrós kad pri rąnkos butum. Didelio ìr bajsio karie ìr arkławedej stoię lygej só patió karęs-wiró i trapą; tórtingije po 5, 6 ìr 10 wìrû sawo tarnû wediès, todieł sonowęs rasztuse yrą rąndama, iog tôks só sawo pacztó ìszjoję, taj yra: só sawo tarnajs.

Kariawo pagał wìjtos budo, kórioie patys pasìtìko; ìr tajp kajp buo ipratusis só żwierimis grumtìjs, daugiaus burejs po kélys szìmtus, kartajs ìr pokélès tukstąntès, retaj koumet teisìgawo i tokę rumę, kórioie szimts tunkstąntiû jotęs but sósìriemusi só ąntró szìmtó tukstąntiû neprieteliû; bet tąnkiaus kajp sakiau po kélès tukstąntès tegrumics dieł ąnksztìmû ìr gìrriû; wìjnog ìr tokió budó kariaudamis iłgajniou rados tajp nugoustejs sawo neprietelems, iog szìmts neprietelû wìjną Żiamajti pamatęs móko szalen gałwą trukéns. a) Kariauną kielę sau pagał tô kajp rejkieię, jau dìdę, jau mażą, wissadôs kariawo pagał budo sawo tautós mìniedamis pìrmó ąnt tô, kajp ìr só kóumi tór grumtìjs? nesgi ipratì buo rejkint paskystì ìr bewejziut apent i wìjną buri nesónìókós sósìbłokszti, tolin tolesnej

a) Dusburg c. 81.

siaubti ìr grobì grìjtì neprietelus wengdamis; óż wìs gebieię i mażus burius ìssìskajdiusis grumtìjs, touitimpòs neprietelus gòrintì, ąntpóldìnietì ìr skardytì, kórìj, nedrysdamis ìssìskìjstì badó merieię wìjnoie wìjtoie, kad tó tarpó szìj jems karęs padargą ìr padarynę grôbstì, ikajsztì ìr mìtałą grajbìdamis patius gąndìno; wìjnog patys nu neprietelù nepripaunamis, ìr nenusìkratomis; nesgi kad wìjnì óżpakalie neprietelems wajdiudamìjs szórmólawo, kìttì tó tarpó jus priszakie skardę, je wìjnì neprietelù priszakie szmajżies, kìttì stajgó ìsz óżpakalio ąntpoułusis wìjnus rìto, kìttì parbadusis patys nubajmęs krito. a) Sóputós trìmìjtius patys bewejzint wieł it żiżiłpas ìsznyko, tajp, iog neprietelej wìjnoie wìjtoie sósìgóżì ginkłą pakiełusis darganotej ar spejgoutìj dìjną ìr naktì tórieię kientietì saugodamìjs, idant ìsz kórios norint pusęs it żìjbaj netwyksterietum ìr jù nepakriestum stowentiù be dounos, be pastogęs, kartajs ìr be undens; nesgi Lètuwej wìssadòs buo tarp sawęs sósìmôkì ìr jù trìjmitiù bałsós rodę jems kajp kou darytì. Jr tajp nużudiusis sawą neprietelus, wargajs, badó, ałkió, szaltió, lìtumì ìr darganomis, ąngało ąntpoułusìs żìjbù grejtumó ìszkłoię iki wissópaskóujo wìssokąutriusius ìr narsìusius neprietelus, niekadòs patys i ajszkę muszą neisztìkdamis, wìssadôs ìr wìssór só atsargó budamis, kajpogi szenden dar yra sakoma griowę neparszokęs nesakyk óp, arba neprawiedìnęs nesakyk szałtas, arba darydamas gódrej wejziek i gałą arba gudraudams koumet noris priejsì lìpto gałą. Tokió

a) Albertus Krantzius Vandaliae Lib. VII. cap. 13. pag. 155 non statariam (ut olim) pugnam agentes, sed incursionibus et excursionibus omnia subruentes.

pragómó metuse 1220 Erdwilós Žiamajtiû kónegajksztis bajsiausę kariauną Płatborniû arba Tantoriû pawejkę, kórìj poto newejke bedriso Lëtuwą kabawotì, wienog negał nu to tartì, iog Lietuwej Kalnienaj ìr Žamajtej senowie nu dìdeliû kowiû wengę, nesgì žìnoma yra, iog metusì 1340 grumdamìjs sómeldzionìmis ìsz wissos pasaulęs nu popieżiaus só kełtajs Rudłaukiû kowo tórieię jau só sawo talkiejejs 100,000 jôtęs, Wakytiû meldzionys nu sawo puses ne mażesnej. Sotìkusis neticzioms neprietelû dìdesnę kariauną, kórios regiedamis nepawejksi o patys nebgaliedamis skóbej bepaskystì, tujau twierę isz ragiû taszką abejo szalie sawo rindos, idant neprietelej negalietum apsiaustì sawo daugiô; patys tótarpó sósisklautusis poulę wìjnó muntóló ąnt neprietelû, kóriû parłaužusìs rindą sónìukósius bewejzìnt ąnt wìjtu pakriete. Tajp Žiamajtej metuse 1275 pargalieię Wakytiû meldzionys ąnt jurôs ledó tarp Ringos ìr Runo sałôs. Tajpat tąnkej wijtoie ragotìnes pati jôs kotą berago ir jetęs naudoię, óżwis kariaudamis só Wokytiû meldzionìmis, kóriû negaliedamis par gèlżìjs szarwàs nudórtì, tad patió késtęs gałó dunksterieię jem i krutìnę tajp smarkej, iog Wokytis kieżterieięs nuarklio daugiaus nebkielies.

Kajp Kalnienaj tajp ìr Žámajtej norìs wìssadôs jôtì tekariawo, tecziaus tórìeię ligej ìr piestiusius paslieptus, kórius dwisiedajs jôdìno: sósìgrumós patè jôtìj só neprietelejs piestìje anà pripadieię. Tajp metusì 1320 Gedmìns dìdesis Lëtuwos Kónegajksztis pargalieię Gudus, kório kowie Žámajtiû piestije ìsìspraudusis i tarpus sawo jôtęs padieię neprietelû rindą parłaužtì.

Nómìj karìaudamis ar ìsztraukusis i swetimą krasztą neprietelems sawo atmonytì, kóriû krasztì grobi

grìjdamis ar i ajszkę muszą ìsztìkdamis wìssadôs nerekalingouię sawo karęs padargą óżpakalie abazì łajke só nedaugió surgû, kór ìr sógautusius neprietelûs kajszę; nes tąnkej, nutiko. iog kartajs wykstąnt grobì grìjtì swetìmamì kraszti didę daugybę imtìniû tinaj ìsz w`ssû pusiû sówedós o iłgajniou patims i ajszkę muszą isztìkós; kalìncj óżpakalie patrako, ìr pagrobusis tenaj lìjkijì ginkłą abażì, patius nu óżpakalo antpoulę ìr tajp padieię sawìjsems priszakie kariaujentìms pawejktì. Tokió pragómó Lankaj mekotusì 1270 pargalieię Lëtuwius tìjs Lublino pìlę, kórij newen sawo grobì atgawo, bet ìr patius ìszmuszę. Lankaj isz dzìaugsmo tôs pargalęs toie wìjto mìnawonė S. Mikoło muro bażnìczę pastruniję, iog jems tou dìjną padìeię jis Lëtuwius nuwejktì, kóri bażnicze iki szė dìjną dar tebiera. a)

Sóstojusìs i abażą apsikasę griowió ìr widaus pusie to griowio sópilę sau auksztą eżę, nuko ìr abażó wadìnos ìr pìlû prade iłgajniou paeię; widórie to abażo, karęs ìrąnkius, pabuklės ìr grobì łajkę, apsókou jo patys stowieię daugiaus tarsi karęs irąnkius nekajp sawą gywyba nu paojaus glemżdamis. Żìjma negaliedamis griowió apsikastì, ragiemis ìr szłaiemis apsitaszkawo, it patemì wìdurie kalìnius łajkę: kajpogi tokemì abażì gulentìus Żiamajtius metuse 1200 anpoułusis ìsz Ringos meldzionû Wokytej Padaugawie tìjs Auszrodęs pìlę ìszpiowę. a)

Kad tajp Kalnienaj ir Żiamajtej plynuse ąnt łauko narsawo grumdamìjs só neprietlejs, lìgi dalì ir pilie giniodamìjs ar tìnaj łauždamìjs negóro.

---

a) Bantke Histor. Nar. Pols. T. 1. str.
a) Arndt. Liefland. Chron. s. 40.

Senû-Senowie Kalnienaj ìr Ziamajtej pìliû netórieię: kajpogi neìszżengamas gìrres jû pìliemìs o patiû narsybe ìr kąntrybe jû murajs buo; i kórès ìr wìssónarsesis neprietelós nedryso lystì; a) bet iłgajniou praretiejós toms gìrrioms pradieię tarpgìrriese neprietelej óż wìs Żuwiedaj szmajżytijs ìr grobi grìjtì bej patius wergtì, tou pritìrdamis Lëtuwej jeme tus tarp-girius pìliemis kąmszytì, kóriomis ne wen keli neprietelems óżtaszkawo;bet kiełuses paojcu ìr patys tenaj óżdąngą rado, kóriû pìliû pałakus szenden dar Żiamajtiusë pìlęs- Kałuajs arba nu Żuwiedû pìliemis tebwaden.

Wardas pats pìle nu żôdio pìltì, rodô, kou jis żìmeu; nesgi Kalnienaj ìr Ziamajtej noriedamis sawą łobi nu neprieteiû pagłemżtì, strunìję tas pìlës tokió budó. Wìssó pìrmó ligio wijto nu dwijû o kartajs nu trìjû pusiû niekajp nepriejtamo, beje: paeżeriusì, papelkiesì, kamì budas patios wìjtós gyniotû nu paojaus ìr glemżtû bej patìms tenaj lengwó butum gìntijs. Jr tejp pìlę żiamęs-sìjnàs i kétwìrtajni paìłgoutìna pawiedes it i trobesi kélejs sìjksnejs auksztą ìr mażne tijk pat stórą, nu nepriejtamosęs pusęs buo ąuga, o wissas to kétwirtajnio sìjnas kajp isz łauko. tajp ìr ìsz widaus gìlió griowió apkastas. kório griowio łauko paszalys buo óżtwertas statìnió oużouło atbułû mìjtû pri kits kìto sódórtû Ant tû sìjnû wìrszu toks pat buo statìnys. Jr tejp neprietelós prisìartìnęs pritokios pìlęs tórieię wissópìrmó jots ar piestes szokdamas par statìnì óż auguną aukształesnì pasìmautì ąnt gałajs mìjtû, je parszoko neóżkluwęs, tad griowie ligej sô arkló gałą gautì, je but griowie dar giws palìkęs, tad tórieię ropotì ant sìjnas auksz-

---

a) Mart. Gallus in l. c.

tàs ąnt kóriomis wieł buo atbułû mijtû statinys, óżkórem pilęs gyniotoje stojusis akminatius isz swilksniû ąnt neprietelû swajdę, it kruszą bierę o wiliczęs isz sajdokû it snijgą driebę. a)

Nes iłgajniou pramaniós taranus ir gélżijs szarwàs, nebgalieię tokiosi piliesi issitórieti, nesgi isz taranû łajdidamis neprietelej akminys didelesnius girnû akminû iszłauźę tus statinius ir tajsgi akminimis óźwertę paskou ir griowius o patys isi nowusis i gélżinès szarwas nebibijoię në akminatiû, ne wyliczіû, kóriós par gélżi nesmego. Jłgajniou kad Wokytiû meldzionys Kristioniszkos tikybos ajtró pasimeti norieię Kalnienû ir Żamajtiû tó pragómó newen łąbi ir źiamę pasawinti; bet dar patius nuwergti ir i gywolus pawersti; tada Lëtuwej wieł nu sawo pusęs gyniodamijs ir sawo lousybę nu kristionû kajp imanó taupydamis pradieię strunyti pilès neb jau ligmiesi, bet ąnt kałnajs ir wijtose tepat nepriejtamosi, je kami kałno nepasitiko, tad toki sópylę uppęs wingieię ar widórieie wersmiû. Paskou tami kalni palikusis ar iszkasusis gilę gilesnę doubę kétwirtajnę idieię tinaj rentini jau medio, jau akminû, kórsaj daug tenaj tórieię kambariû, kórinsi jau patys rejkint gyweno, jau pełną ir tórtus sawa nu paojaus kliesti, kartajs ir patius karęs arklus łajkę, wissas tôs piles apipiłtas buo źiamiemis ir nu nepriejtamosęs pusęs wijna ąnga tebuo. Pusie tô kałno arba atkalnie buo aplinkou taszkas, idant neprietelós negalietum wijnó trukió ąntjoti ar ąntejti ąnt pilęs wirszu, ąnt kóriu buo roustaj ir ronaj sokélti, idant lipąnt neprietelu i pili galietum ji tajs ronajs, paritinós i pakalnę

a) Dusburg P. III. c. 20. 21. 22. 23. 100.

nubłôkszti. Patiosì tokiosì pìliesi, kajp szenden kad gywen taip wadìnamusì miestusì negyweno, bet papìliesì. Gywentoie atstó apej tas pìlys gywenantys tórieię ejtì pakarcziou jû sergietì, nu ko szenden dar tokio kraszto srìtìs apìgardó wadinas. a) Żiamlonys sóejnsis tenaj i sargyba'môkies ìr pratinos i karę, beje: kajp nu neprietelû gintijs ìr kajp jus pargalietì. Ant pìlęs wìrszó buo stijbas derwó aplìpitas ìr sziaudajs aprisztas, kóri sargtis pąmatiusi neprietelus artìnąntes ìr newìłdamos wijna stengtì, ózdegę ton stijbą, idant gywentoie apìna skókartos pamatiusis naktì gajsrą o dijną dumus skóbietum rajtì ìr piestì ginkłą pagrobij pilì gelbieti ìr neprietelus draustì. Tókés pìles kałnusi tajp buo ertas, iog kartajs pokélès tukstąntès swieto galieię tìnaj sósìtalpintì. Żìnoma yra, iog Algérdas ìr Kejstutis didionjó Lëtuwos Kónegajksztió metuse 1360 pokrówìnos kowęs Rndłaukiû plynuse só 15,000 pìtukstantiû jotes Ankajmio pìlie óssìrakino, kóriû pìliû ìras szenden dar noris i źiamę sósmegóses maźne pri kìjk wìjno miestelo senó ìprotió pìlęs kałnais yra wadìnamas.

Paskiaus noris tos pates pìles buo kajp buwuses, tecziaus gywentojus papilie gywenąntius lygej só pìlì akmìnìniû plytû ar źiamiû zomatajs aptwierę, nu kório łajko jau gywentoje papìlie gywenantys pìlonìmis wadìnos tajp, kajp kad buo kita karta aptwertàs Wìlniós, Kaunas, Płatele, Bałosteke, Żousłaukis, Bìrzé ìr kìtas; idant neprietelems norint jès apgultì rektum daug karejwiû só sawi westi.

Kajp kąntrej tose pìliese Kalnienaj ìr Żámajtej ginies senowie, gana yra tìkta prìmìnti kąntrybę ìr

a) Kojałowicz hist. Lith. T. 1. L. VIII.

narsybę Margerio Punies-pilęs-wìro, kórsaj metuse 1278 tenaj gindamós, welìjós iki paskoujo ìrosì patìos pìlęs óssìraustì. nekajp neprietelems pasìdoutì. Lìgì dalì metusì 1316 Wajdotis Kauną pìlì nu meldzionû o Jursza 1434 metuse Łucką pìlì nu Lankû gyniodamó tukstantes neprietelû ìszkrietusió welìjos ugnęs lìjpsnosi óssìraustì, nekajp neprietelems pasìdoutì. Kad tajp kąntrej Kalnienaj ìr Żamajtej mókieię óż ìrakìnusis pìlie gìntijs: lygì dalì negórosnie i neprieteliû pìlys graudamìjs; nesgi newen kajp drousì wìraj, bet it lewaj stajpies ąnt oulìniû ar akmìnìniû sìjuû tukstąntiemis graudindamis ìr trupindamis sawo szarwotûs wergiejus. a) Nesgi kas parskajtys Letuwiû apgulìmus Pernawos, Kesęs, Nejermilęs pìliû, tas stebiesis i jû narsybę ìr kąntrybę

Noriedamis i neprietelû pìlì ìssìlaużtì wìssados apstoię ię stìprì kariaunó, tajp jog neprietelós niekór nebgalieię ìsz sawo pìlęs beiszejtì. Growe ìr ardę neprietelû pìlys taranajs. Lig atejusis pas pìlì sópylę sau pyłas, kóriosì apsìkapieię dieł sawa atwangós, idant neprietelós nedrystum ìsz sawo pìlęs jû ąnt póldinìetì. Tajp óssìtwierusis nu neprieteliû ąntpoulû, tad sóto·ì smarkybì jemę łaużtìjs i pìlę ìr só tokì kąntrybì griautìjs, iog nie wìjną dìjną atlydós jems nedawę. Płatės srìtys sawo kraszto óż wìs gìrriotas ginìodamis nu neprietelaus ąnt poulû aptaszkawo, óż tìms taszkams stowiedamis karejwej łajdę ìsz swìlksniû akmìnatius ar wyliczės ìsz sejdokû ar strypais muszę neprietelus norentius tìnaj isìgrautì.

Mìnawoint cze wìrû narsybę nerek óżmìrsztì nie motriszkujû, kóriós newen nómósì kajp regiejem

---

a) Dusburg P. III c 89. 112. 113. 114.

gejdę wìrajs wadintìjs, iog tenaj jû darbus atlìkdawo; bet ìr karie wìrams ligintìjs norieię. Cze gana bus tìktaj prìmintì narsybę Naujapìlęs motriszkujû. Kad metusė 1276 meldzìonû Wakytej, Gudaj ìr Tautorej sósitarusis wìssą Lëtuwą ìr Żámajtius tajp nusiaubę, iog plienys wìjnas ąnt degiesajs tyruse jau łakstę; wìjnog ìr toumi dar nekakindamìjs norieię i Nanjepìlę ìsiłanźtì; bet tìnaj motriszkoses nenusìmìnuses tó rustó dìjnó sawo ukęs, art`nąntes neprietelems pìlon, lìjpę sawo wìrams ìsz pìlęs ìszejtì ìr łaukì só neprietelejs, grumtìjs, kórìms ìszejós tujau pìlęs ąngàs óźrakinóses lìpo pates ąnt pìlęs sìjnàs ìr nutìnaj wiliczés ìr akmìnys swajdę ąnt neprieteliû pasìjniusì só wìrajs kariauientiû it krószą bierę. Neprietelej newìłdamìjs nu dwem pusem sórimtajs butì, newen ìszguro, bet maźne wìssì gałą gawo; lìkusìje kólwertìnejs tęnkìno be ìsprukusis nu gìltìnęs, palìkìnis pìlę, kórę narsybe ìr stangybe motrìszkujû ìszpliesz iems ìsz nagû. Nerek tajpat óźmìrsztì nienaszlies kónegajksztienęs Lucko Nastazìjos Alełkienęs, kóri metuse 1504 ìszgìrdusì Płatbórnius Lucko pìłon artìnąntes, kardą pogrobusì wìjnó rąnkó, ąntro sunelì tougìmósì teriedamos lìjpę sókéltìms źemlonìms ìr wìrams wìssos apìgardos ąnt łopìszelu prisìjktì, iog pìrmiaus wìssì gałwàs sawo padies ìr ìrrose pìlęs lìgej só kódìkelió óssìraus, nekajp neprietełems pasìdous: kajpogi apgułusìs tìnaj Płatbórnej mìnawotą pìlì, newen neisìłaużę: bet patys pazomatiusì gałą gawo nu wìrû drousìnamû narsì źmônó.

Licziós tôs dìdios Lëtuwiû narsybęs łaukì ìr pìliesì tas buk buwęs, iog tìkiejusìs i ìstatimus sawo ukęs, pagał kóriû kajp wirsziaus mìnawojau, tìjtìktaj dąngaus tegalieiusis wiltìjs, kórìj kąntrej gì-

niodamis nu neprietelù sawo nómus ìr sawą lousybę sawo gałwas padìeię, ìr tìj teradusis kami tenaj auksztybiesì bałtus, drabužìus, mìnksztus patałus, saldì mędu ìr grasztès žmònàs só kóriomis gérdamis ìr joukoudamis linksmìnusis ìr mìjgojusis tylej kiauràs naktìs: kìttì wieł raszó, iog buk dieł to buwusis narsejs, ìog tìkiejusis i tou, iog kokió žmogós essós ąnt szios pasanlęs, tokió busis ìr po smertio, je cze wergó ìr ten wergó. je cze łousó ìr ten lousó, óž wìs sako regiedamis kajp bajsej Wakytej žôdę parkrìksztus Parusie ìr Padaugawie baudziawomis arba łaźajs ìr mokésnejs, todieł kóžnós welijos ąnt wìjtó lonsós mìrtì, ne kajp newen szio pasaulie; bet ąmžìnaj ąntramì gywenìmì tôkìms kranperems wergautì: todieł szio swieto gywenimą óž nieko tóriejusis, kou partales szenden dar wìrszinieko tóriejusis, kou partales szenden dar wìrszi- aus mìnawotas stìgawo, ìr tajp sako isìrupìnęs Žiamajtis dìjna mąna, ąmźiós mąna, arba dìjna butoie, arba nesaulęs ąmžiû gywensió, arba pusta tawęs ar mąnes, arba sako, nu bajmęs mìrusem besdałaj skamben. Tajp Łatwiežaj arba kajp praszalejtej kad raszo Jatwiežaj metuse 1250. welìjusis iki paskouio nu Lankù ìssìpiaudintì ne kajp jems wergautì. Bet tìms gał ajszkéj atsakytì, iog Lëtuwej ne dieł to kariesì narsawo, idant ne wergautù dąngonje, kajp kad ąnt žiamęs kad wergeno jus neprietelej, bet idant kąntrej kariaudamis dąugu igytum: kajpogi dabar regiejom. iog tìj tìktaj dąngaus tegalieię wiltìjs, kórìj drousej óž numus ìr lousybę sawą mìrę: ąntra je but dieł bajmęs wergybos kariawusis. tad łajdodamis sawo nabasztìkus nebut gìjdojusis tajs žôdejs:» ejk sau warguti i ąntrą łajmingesni gywenì-

mą. kamė ne tó Wokytems, bet tau Wokytej ąmźìnaj wergaus. a)

Kartajs tóriedamis só daugió nóżmiû nepriètelû kariautì sawo krasztì, lìg ne ìsztraukusis ąnt jû i karę, pìrmó sawą pelneli, beje: kóbìleli só drabuźejs isz nómû i neisziengamàs gìrrės tolìj tolesnej ìszneszusis ìr tìnaj pates, wakus ìr gywolus sówedusis, jawus i żiamę ikasósis, nómus sódegìno; idant neprietelej atejusis nė dounos, nė pastogęs, ne gywolo niekame nerastum ìr par tou pati badó ìr wargajs iszgajsztum, kou metusì 1340 padìrbo Algerds ìr Kejstutis dìdioujó Lëtuwôs kóuegajksztió, kórioudó regiedamó, iog sókeltas swiets nu Popieżiaus ateję i Parusni Lëtuwiû kariautì, tujaus lìjpę wìssó panemonió gywentojems par 10 milû sawą pates, wakus só pajudìnamoujó łobió i Padaugawio gìrręs ìszdąngintì o nómns tósztius sódegìntì. Jr tajp paskou Wakytej meldzionys parsìkiełusis par Nemóuą i Ziamajtius, rado tenaj wìjnus degiesus, kame jems pìrmó jû źwalgytoje arba szpiegaj sakę wìssą gausint. Tó tarpó jems po degiesus bewajkscioint ìr beìszkąnt Lëtuwiû, Kejstutis só 15 tukstąntiû jòtęs ìszpoulęs ìsz Palągngos gìrriû par Klajpiedą, o Algerds só ąntrą tìjk ìsz żalosęs gìrręs par Jstrupi óssiautę óźpakali kristionims, kórìj nu bado, wargû ìr darganû wìssì gałą gawo tajp, iog par kelerins metus kaukoles po łaukus ìr gìrręs, uppaluse ìr pìjwose walkioies nugajszusiû neprieteliû. b)

Tarp paimtujû neprietelû karieie dìdiusius jû wìresniusius gywus Dìjwams sawo aukawo tokió budó: sógautouji neprieteliu atmoną ar kìttą karwedi prìrìszusis źirgo koies pri keturiû stìjbû pati

a) Stryikowski in l. c.

b) Kojałowicz histor Lith. T. II. P. l. L. VIII.

szarwotą kajp buwo kariawęs pasodino ąnt ji só wìssajs jo ginkłajs, paskou sókrowusis malkinę po apatę sódegìno. Je buo kéletą wìresniuiû sógawusis, tad liemę, kórs but wertesnis Dijwams aukauti, tou kóri nuliemę tajpat sódegìno, kajp ię pìrmouji. Tìms neprietelû karwedems ar atmonams, kórius kariaudamis buo óźmuszusis gałwàs nupiowę ìr ìsz jû kaukolû padìrbusis sau kauszus gierìniesì linksmìndamijs gierę ìsz jû mìnawonė sawo narsybęs, iog wìssu smórtiausius sawo neprietelus buo pargalieiusis, kóriû pałakus kajpo pargalietoje diewieię. a) Mìrós garsem karwediòu, kaukòlės pargalietujû nu jo neprietelû, ant twario ar gelżijs rinkiû sómowij po apatę pelenû indos i kapus łajdoint padieię: kou szenden dar kasant kapus garsiû karejwiû daugio wijto gał rastì. Nubengusis karę só neprietelejs derieię tokió pragu mó: kónegaj nujodiusis bałtą żìrgą lig nuwargstąnt ąnt malkiuì gywą sôdegìno, paskou pelenus jø ìszbarstę ragotìnės tarp sawij sókìjtę, kórės łajkę szwentoie wijtoie, źìnicze wadìnamo, ape kórę wìrsziaus regiejom Atkalej skėlbę karę sósiedams tokió pragumó: Kónegs paiemęs swetìmouię ragotìnę nuneszę i parubeźi ìr imetę ję i neprietelû krasztą só degąntió pagaló, kas buo żenkłó apskėłbtos karęs neprietelou. b)

Kiełuses karė senowie Kalnienaj ìr Żiamajtej tokió budó kielę sau karwedi, arba atmoną, kórs ius tórieię westì prisz neprietelus. Sóejusis i kopàs pakielę sau patys wiresniusius ne tórtingusius ìr kiltęs wirus, bet wìssónarsiusius kąntriusius ìr gówinsius wirus wìssópìrmó deszimtìuikus tajp wadìnamus nu to, iog desìmti karejwiu wedę i karę ìr szìmtìnìkus arba

a) Kojałowicz hist Lith. T. 1. P. 1. L. II. p. 40.
b) Arndt. Liefland.. Chron. s. 30.

półkorius nu żodio póltì, korìj szimtą karejwiù wedę, kórius paskou ìsz Teutoniszkómo Ratmistrajs pramanę, ąnt gało Karużusius, kórij wielaw às i karę neszę ìr iraszą arba rejstrą karejwiù sawo apìgardos tórieię. Tìj wìresnìje tajp pakeltì nu karejwiù wieł pakielę, tarp sawęs wìssowìriausijì waldimierą, protó, ìszmintì, narsybì ìr kąntrybì wìssus pranokąntì, atmonó wadìnamą, kórsaj wedę wìssus prìsz neprietelus atmonytì jems sawa załas ìr abydàs, kórì pakiełusis ąnt petès neszioię po rìndas wajdìndamis wissà kariaunà, kajpo tou, kório isakìmù rejksaj kłausytì. Tas atmonas tajp pakełtas tórieię waldę ąnt kìjk wìjno gywybos ìr gìltines, kório ìsakimas koźnam szwentó buo, kórì je kas parźęngę, tas gałwą sawa torieię padietì. Ta io walde te patwierę iki karej pasìbengąnt; nesgi karej pasìbengós jis pagrižo nómìj ìr wieł buo ukìnykó kìtims lìgió ìr kłausę só kìtajs wìssóumeniù ukęs istatìmù, kad tó tarpó karej essąnt pats wìssìms ìsakìmus dawę. Mìnawonę tós dabós wìresnybęs skìrìmì. Żemgalienaj arba Kórżaminikaj iki szè dìjnaj tebsaugo; nesgi naujì poną; walstiù jem apemąnt po tiewù. gentin ar nupìrkós wìssadós walstionys tór jì pakeltì, ìr ton kartó tìkraj tewadìnas Ponó, ked żmónys jì pakielę, lig nepakiełós nieksaj jo netór óź tòkì ìr negał wadintìjs, nè kitam to walstiaus padoutì noris rasztus pìrksìnós but tóris ìr pìningus óźmokiejęs.)

Kritusì karìe sawo karwedì tórieię pagrobtì isz nagù neprietelù ìr gymtoie žiamie sódeginusis pałajdotì, kas buo wìssódidiausì gòdó, łajmó ir tìkybós atlikìmó; nesgi pagał jù nuomonęs tas tiktaj tegalieię ì dąngu ejtì, kas buo sawo žiamie pałajdotó, kitejp kłajdioię jo dusze pomedius, nómus ìr tyrus wìsso pikto kientiedama ìr patì daug pikto

daridama sawo gentims ìr żmômems, iog jos nepałajdoie. Todieł wissu smarkiausio muszo tórieię kritusiusius nu neprietelaus paneszti ìr jus sawo dabó pałajdoti kou iki szioł Żamajtej tebmìnawo: kajpogi szenden dar motìna Żamajte iszgirdusi sawa sunu swetio szalie mìrusi, pìrmije żôdej jos szirdgiło yra» wakali brąngusis, sako, swetìma Żiame tawo kaułus apraus,«

Je but pats atmons kariaudams krìtęs, tad jo minawonej wissa tauta kasę jem kapus-auksztus aukształesnius pagał didumo jo garbies ìr wejkułû bej naudos ukej padarytos, Kokiû kapû szenden dar yra didę daugybe. kajp wìrsziaus minawojau, wissims żinomû, kajp kalne tajp ìr Żiamajtiusě. Paskou ąnt malkìnì degìno sawa atmoną só karęs-żìrgó, só piedsakejs só sakałû póró, só gìnkłajs ìr só klautingiausió jo tarnó. Lìjpsnaj twaskąnt kajp wirsziaus minawojau, gentys ìr bendraj miecziożę i ugni meszkos ìr łusziû nagus raudodamis ìr garbindamis jo karęs darbus idant ropodams par żiauri kałną i dąngaus auksztybès galietum isìkìbęs pailsietijs, paskou só szłoustiusis grusdinius noumìrielio sópylę i molę indą ïr lydietejej neszdamìs i kapus sószóko, regentys kèlaujenti nabasztiką debesiese ąnt bałtó żìrgó ìr sakała besklendenti ligej, idieiusis indą i kapus ìr kaukolès neprietelû pargalietuiû ąnt grąndi sówiernsis padieię po indòs apatę ìr żiamiemis aprausę; mìnawonė wadìno tus kapus wardó to, kas tìnaj buo pałajdotas.

Newen patius karwedius tajp didej garbino dieł jû narsybęs ìr kąntrybęs; bet dar pates kowiû wijtas, pant kóriomis karejwej ar kittì nabasztìkaj buo pałajdotì, kokius kapus óż szwentas wìjtas torieię, i kóres żąmbi smegintì, parkasû kastì ir welienû

plieszti negalieię: dieł garbies ir ąmzinôs minawonęs tû wirû, kórij sawo narsybi ir kąntrybi likósijsems wintautems lousybę iszwadawo, kórij je ne but rižósis karie mirti wissi but neprietelû wergajs tapę: Kartajs pakielę sau karwedió arba atmonó swetimôs tautos wirą, kórsaj wissą waldę tórieię ir nierą rąndama rasztuse, idant Kurieju-Kuriejis but jo waldę mažinęs arba waržęs.kare essąnt. a) Wijnog tas wieł wissims yra žinoma, iog wiresnije kónegaj kiszôs i karęs dumą ir rodą, tenaj pritarę, ir patys lygej traukę i karę bej priszakinie rindo kariawo, rodidamis sawo karejwems kajp rék óž sawą lousybę mirti. b) Kajpogi pats Kûriejû-Kuriejis iszlejsdams kariauną i karę łajmino ię tokió budó: wissó pirmó pasimeldęs isz witóro raudoną wielawą ir karejwems padawę, paskou nesziojemas porindas barsti reges druską ąnt karejwius. c)

Kijk wijnos pawijtęs buo Karužasis, kórs torieię wissus Žamlônys arba wytius sóraszytus, ir kas meta sôjojós wissims i pawijtę ąnt isakitos dijnos paprastaj ródini wissus parskajtę ir par wejzieię kožno žemlonijs ginkłę, ir arkli, je nerado kajp rejkint, toki isz rejstro iszpajszę. Atlikusesis arba iszmestasis ir newajdinusęsis ąnt tôs parwejzós wieł douklę tórieię douti só kitajs walstionimis, pri jo buo łajkoma karęs wielawo tôs apikartôs: kielę i tą gôdą nedieł didełumo tórtû, kajp paskésniosi gadiniesi kad darę; bet kajp sakiau wissu narsiji ir gówiji wira tarp patiû žamlonû, kon gał regieti rejstri Lėtuwos ukęs karejwiû sóraszytû metusi 1528, kóremi karužije, yra minawojemis tarp tû patiû Žam-

---

a) Dusburg P III. c. 34.
b) Prätorius Schaubine s. 1203.
c) Teod. Narbut T. 1. s. 250.

lonû arba witiû. Paskou Lankû karalej pasawìno ir pradieię patys kelti patins dicztórtius, i karęs wiresniusius, atmons arba didesys karwedys regiedams jìs didej narsius ìr gówius, dawę jems kartajs wìjuą dalì kariaunos waldytì ìr ipatej kamì rejkint só neprietelejs karìautì it pats didesis atmons, kórem tiktaj żìnę dawę kas czé só tó dalì kariaunôs dedas. a) Tąnkej kariaudamis ipatej gyniòię nu neprietelû wìjną apigardą b) łaszkydamis neprietelus, badó marindamis ar muszdamis, kajp kamì galieię ir sómanę arba póldìnieię i swetìmus krasztus plieszdamis, grobì grijdamis. degindamis ìr wis teriodamis. Norys wissì tij karwedej nedidì karęs iprotì ìr móksłą tetórieię: wìjuog jû drousybe, narsybe ìr kąntrybe bej winkrómas ìr gówómas darę jus órrejs ìr gôdingajs tarp sawujû o garsejs ìr nugoustejs tarp neprietelû. Jr tajp Pipsa warmijos atmons budams wissówiriausió ąnt wissû karejwiû noriedams pasìrodytì kajp didej drousió yra pìrmasis poulę ąnt neprietelû. b) Tokiû atmonû wìssì kajp sakiau tórieię kłausytì ìr ąnt sótartos dijnôs i pażenklintą wìjta só sawo tuntajs sóejtì.

Karęs wìresnije tìj buo: atmonas nu żódio atmonytì, deszìntinìkas, szìmtinìkas arba półkoriûs nu żódio pólti ìr karużasis, kórius wìrsziaus minawojau: buo dar witunas, kórs wissą kariauną wedą ì karę nesant Atmono, Sarguns, kórsaj rupinos kariaunos mìtałó, ìr paojumó, Abażunas kórs prigulì karìaunôs rupinos. Ligì dalì pilęs-wìrs arba pìlęs-pons tórieię sau pripadietojì wiresnijì Anginó wadìnamą, kórs angas pilęs saugoię, ìr óżdariós, jû raktus passawi łajkę, be jo żìnios karė essant nieks negalieię ìejtì i pìlę nė ìszejtì.

---

a) Dûsburg. P. 111. c. 7.
b) Dusburg. P. 111. c. 20.

Kad patys atmonaj nû kittû karejwiû tiktaj narsómó, kąntrybì ìr bókłómó teżymìnos, tad ìr karejwej tajs patejs priwałumajs tenkìnos ìr buo wìraj ne i kelnès kiszamìs: nesgi pradio it tajp kariawo só neprietelejs, kajp je nómìj po girrès só żwierimis. Kìjkwìjno igimtas protas ìr bukłumas bej guwómas riedę jo spieką. Nes iłgajniou tajp kariaudamis ìr didius ôjus pritìrdamis isìtajsę ì stìprius karejwius, kóriû gauie wadinôs karaunó arba wajskó, noris lig i wìjną wìjtą nesósìrìnkusi. a)

Kajp iłgaj tìms żemlonìms arba wytems rejkieię karie butì. ar wissadôs ginkłoutims rubeżius sawo ukęs saugótì, negał ajszkéj szenden bepasakytì, tas tiktaj yra żìnomas. iog pìliû saugotì tìj żámlonys pakarczion eję. b) Tajpat ìr tas yra żinomas; iog kóżnam źiamę tórentem rejkieię i karę trauktì; bet negał żìnótì kajp didi łomą rejkieię turietì traukąnt, ìr sawą łobi nómus ìr gimtuwę nu neprietelû ginioint, tarema yra iog nu dwìjû wałakû. Tû żiamlonû arba wytiû senowie Letuwôs ukie dìde daugybe buo, wìssì Żámiajtiû gywentoje żámlonìmis wadìnos ìr tórieię ìpatingas liecibàs arba priwilìjes sawa kraszto. kóremì nieksaj baudziawôs arba lażo neżìnoię, tiktaj kóżnós gywentôs karęs żìrgą łajkę, idant rąngós butum, koumet rejkint jotą i karę ìszlejstì, bet iłgajniou noris didìje Letuwos Kunegajksztej keldindamìjs i Lànku karalus metuse 1387, 1501. ìr 1569 apsìraszę, iog wissus tus, kórìj sawą żámę tór noris ìr priwilijû ąnt anos neparódytum, jau toumì patió bus sau Ponajs arba żámlonimìs, ìsz Godìszkómo Bajorajs pagał senowęs Letuwiû ìstatìmû wadinses; wìjnog

a) Dusburg P. III. c. 20.
b) Kojałowicz hist Lith. T. 1. p. 1. L. VII.

tó tarpó palengwaj wedę i Lëtuwą Lankû riedą tejsiaus sakąnt sovalę ìr newen nu żmoniû pasawìno żàmę arba gruntą ìr jus patius jemę wergtì; bet pradieię ìr Żàmlonys patius tajpat werginti ìr didźtórtems i ąmźinus wergus dowinotì; nesgi lig sziolej kórs kamì praskìnęs buo ìr pragìwenęs girręs kértio. tas to łopelio sau Ponó wadinos, tìktaj giniotì jì tórieię nu neprieteliû, kajpo sawą daktą: bet paskou kórs tiktaj żàmlonìs neparodę nû kokio kónegajkstio buo gawęs tou żàmęs łopeli. ąnt kórió gyweno, tas tórieię ąmżìnaj wergautì tam. kam jì só jo żiamì buo Kònegajksztis adawęs, nemindams ne ant Dìjwo, kório isakìmas yra miliek artìmą sawą kajpo pats sawi. Kou rasztaj penkiolektojo ìr szeszolektoje ąmźiaus ajszkej rodo. Nu ko gał manytì, iog wissìms żemlonìms traukant i karę dide kariauna tórieię butì. kou ìr senowęs rasztaj rodo; nesgi patys Parusienaj kariaudamis metusì 1250 só Wakitiû meldzionìmis 4000 jótęs o 40,000 piestiujû galieię pastatytì i kowęs ąbełnaj sakąnt, kożna apigarda galieię iszlejstì gìnkłoutû wirû i karę po 500 jotû. kartajs po 5,000 arba 6,000 pagał didómo szejmìnós tôs apigardós, deszimti kartû daugesnej piestiujû. Wìssó neszejmingoie apigarda galìeię 2,000 jotęs rejkint statytì karion,

Kariauint só Lankajs ìr Gudajs senosìesi gadyniesì wìjna apigarda tekarìawo sawi gyniodama. Tąnkéj nutiko ìr tàs, iog żiamlonys ìsz kęliû sritiû sósitraukusis paskydo i burius ìr sótartìnaj karìawo sósiżìnodamis só kitó ìr noriedamis wìjną gałą pasìjktì beje: neprietelu pargalìetì. a) Kajp stìprì regieię neprietelu, tajp pagał to daugiaus ar mażiaus apigardû, wytej arba żiamlonys sósibłoszkę i wìjną

a) Dusburg P. III. c. 5.

buri widamis neprietelu, idant isztikós só jumi i ajszkę muszą galietum stengti.

Kariauna jû buo sókełtą isz rajtujû ir piestiujû, tij paskoujije wissados stiprino jóti apgulimusi ar apstojimusi piliû. tajpat didiose wissoutiniese kówose. Joti sawą łajkę paprastaj grobiou grijti, sarioti, siaubti po swetimus krasztus ir dieł stajgiû ąntpoulû: kajpogi Gudû rasztinikas gywenós metuse 1180 tajs żódejs jau goudas, sakidams» szi metą nóżmi Lëtuwej bałtajs majszajs apsimowusis ąnt grejtajs żirgajs só iłgajs medio trubajs ipoulę i Mógapilio apigardą, kórij tenaj jau paskysdamis, jau apent ąnt bałso sawo trubû sósibłokszdamis didej bajsej nusiaube ir nuterioię a)

Kam rejkieię piestem pagał isiatimû kariauti o kam jotam, negał ajszkéj to szenden rasztusi rasti: tą parskirą rodos darę tórtaj, nesgi tórtingasis jóts o netórtingasis piestes tórieię kariauti.

Ginkłaj jû buo iwajri pagał iwajrios gadinęs: wissógilioie senowie piestiujû buo ginkłajs: rendiewinej bruklej o rajtujû kestes tauriû ragajs apmaustytas, nu kô ragotiniemis buo wadinamas. b)

Paskésniosi gadiniosi ginkłajs buo: kaławije, kardas ir kirwej isz akminijs dirbti, tórieię tajpat skijdas, kóriomis dangsties nu neprietelaus siutiû, kórios buo paiłgoutinaj apales jau isz żilwitiû nupintas, jau isz lentós isztaszytas. Lëtuwej tókió ginkłó gingłoudamijs iłga łajką gynies nu neprietelû. Jłgajniou tû bruklû druktije gałaj buo szwinó pripilti, dieł swarumo, idant toumi siuti pasmarkintum. wijni só lig żmôgaus augumó, ktiti trumpesni, stripinejs arba stry-

a) Karamzin Histor. Ros. Ros. T. III. s. 40.
b) Tacitius Germanorum c. 45.

pais wadìnamìs, kóriû kôžnós tórièię po penkys, szeszys padiržie óźkisztus. Wissopirmó lig neprisiartìnós neprietelems piestije łajdę ąnt jù akmìnatius isz sawo swìlksniû o jotìs wiliezès ìsz sawo sejdokû, arba temptìniû prisiartinós neprietelou muszę jì sawo strypajs arba strìpinejs. a) Jt artìj sósìriemós kìbo i bruklus rendietìnius, ąnt gało poulę ąnt neprietelaus, só akmìnìnejs kìrwejs arba ajszkesnej sakąnt kujejs ìr kalawijeis bej akstìmis, kóriû gałuse tajpat buo itajsytì aszrì akmìnys jetiû wìjtoie. Tokès akstys diewieię dar 10 ąmžiouje; nesgi S. Wajtieku Parusie Kristionû moksłą skełbąnti žynys tó akstì parmowę. Paskou diewieię gélžijs ginkłus, beje: kaławijus abem pusem kèrtamus ìr swìlksnys ìsz kóriû akmìnatius swajdę.

Jòtìs kajp sakiau tôrieię sejdokus, ragotìnès ìr skijdàs. kóriomis nu neprietelaus siutiû dąngsties. Jsz sejdokû łajdę wyliczès óźtróczitas óź wìs kariaudamis só kristionimis. Joię ìr grumies só neprietelejs ąnt arklejs apžargó siediedamis, iłgajniou je diewieię bałnus, tad butinaj isz wìjno medio dirptus be szìksznû, be gélžijs, medì kìłpomìs ąnt werþgalejs pasìjtomis, kokius bałnus gał regietì szenden dar Kriewiû ìr Libieszû žiamie. Szarwas wós paskésnej teitìjkę, nesgi kajp gelźìs buo didej retas, tajp ìr ginkłaj buo brąngì; todieł tąnkéj noragus nu žagriû numowusis kało i ragot niû jetys ìr kardàs, óź wis óźgółós Wakytems Žemajtiû pajurius. Netórtingije szarwû wìjto meszkinó ar taurinó apsìmowusis kariawo, tû stokoint apsìmowę tubiniemis ar płauszìniemis it gelžiniemis szarwomis, kokiomis,

---

a) Lucas David B. 3 s. 44.

newen sawi mokieię apwiżti, bet ir sawo karęs żirgus, jû gałwàs ir kójes lig pirmujû nariû irkęnkliû glemżdamis jus nu lytû ir darganû, kórios szarwas patims buo kiriejû wijtoie o arklems guniû. Ąnt totokio sawo apdaro tąnkej patys ąntsimowę bałtą trinytini majszą só rąnkowiemis. a)

Kad jau wissi buo sósirinkusis i wijną wijtą ir rangi prisz neprietelu traukti, tad pirmó terawos ir jautoies par sawą żynius arba kónegus, kokę łajmą tóriesentys toie karie? nesgi garbingą iproti tórieię nieko didio neóssiimti nepasiterawós pirmiaus sawo Dijwû walęs ape atentę łajmą; todieł lig newo Dijwû walęs ape atentę łajmą; todieł lig nepradieiósis kariauti, nutwierę pirmouji żwalgytoji arba szpiegą, tad pririszósis ji pri medio tiktaj ne prioużouło parwierę jem wyliczi arba aksti szirdi ir wejzieię, je kraus cziórkszlió tokieię, tad to karie wylies łajmos: nesgi tas buo żenkłó, iog Dijwaj sótejks jems pargalę; bet je kraus sułoię, tad rejszkę sau atentie karie nełajmą. Lygi dali, traukdamis i karę, kad iszwydo żalti slenkąnti par kéli tajpat taries łajmiesintys.

Karauna stódama i kową tórieię priszakie' didelę bałtą wielawą, ąnt kórę buwusi skijda pusiau pardalyta, wirszótinioie pósie gełtoni o apatinioie mielini łaukaj, géłtonusiusi łaukusi karuną buwusi stati o mielinusiusi auksztinoka. Kartajs tóriejusis bałtą wielawą, kórios skijdoie buwęs żmôgós besiedis meszkôs gałwó, ąnt kóri wielawu buwusis iszraszyti tij żodej «Dijwe Kuriei supyk ąnt pustitojû óztik jus»

Atsiartinusi kariauna pri neprietelaus łaukę io ąnpoulio o budama nu jô ąngółta didej kąntrej tó-

a) Karamzin. in l. c.

riejos, noris regiedama nepargaliesenti; wìjnog narsawo lig paskouie: kajpogi je stìprós neprietelós só dìdelì smarkybì wìs łauždams tratìno po sawì; tad wejkéj sukos szalen; nesgi pasìtrauktì nu neprietelaus nebuo óż giedą tórema, je tou darę wìłdamos, iog toumì apgausentys neprietelu ir paskiaus jì nuwejksintys. Ajszkiû muszû daugìans wengę nekajp gejdę. Todieł sóstoiusis i ajszkę kową nekìbo pìrmó patys grumtìjs; bet tìkoię po budo pragumą stajgó ąntpóltì nerąngì neprietelu, patys, tó tarpo słapstydamos kìrbosì, bałosì ar gìrrìesì niekadôs nu neprietelû neprigaunamis wìssados tykodamis i wersmès ìr bałas jus ìwilotì, ìr tìnaj stajgó ìsz nežìniû ąnt poułusis sómórdytì ar sógautì; todieł nu wissû buo garbìnamis par sawą bukłumą ìr kąntrumą.

Tąnkej sósìriuko dìde gauie dieł patios grobio grìjsìnoś arba dieł terionęs neprietelû kraszto. Jr tajp karęs-wìrs sókielęs wytius kòkios apigardos traukę sariotì i neprietelu krasztą, kórì nuterioiusis ugnì ìr kardó grižo nómìj grobió nusłougoutì. a) Tô pìrmó Lëtuwej Kalnienaj ìr Žámajtej nedarę, nes isìmetós Wakytems i Žámajtiû pajurius, kórìj wìssejp norieię jus nuwergtì, tad ir szìj atkalej noriedamis jus ìsz najkintì ì akmìnì ìr undenì wertę tou krasztą, kóremì Wakytej norieię isìkórtì.

Tó tarpó paimtusius neprietelus karie óžwìs Wakytius Kristionys smarkéj smarkésnej gaławo žiamin ar sunkéjs darbajs lig smertio nowiję: kajpogi pri gìrnû prìkałusis, lìjpę jems touitimpós maltì; kartajs daug jû paiemusis ìr nežìnodamis kór dietì pardawoię i wergus Gódams ìr Tautorems gìjž-

a) Annal. Monaster. olivens p. 11.
Dusburg. P. II. c. 3. p. III. c. 72. 119.

damis apmaudą óź sawo brolius, kórius tajpat Wokytej żôdę ìr nowiję Parusie lìjpdamis jems manelusì jau griowius kastì ìr wersmės dziowintì bej pìlės dìrbtì i kóriû boksztus pósgywems rejkieię tousytì kałkus nugrauźtomis rąnkomis; bet par wìs smarkésnej źódę kristiouû kónegus kajpo małagius ìr kropiejus, kórìj buo prizàstì wìssû tû krówìnû kariû ìr nełajmû, kóriosì Letuwej Kalnienaj ìr Żámajtej źówo dìjną ìr nakti ne noriedamis jems wergautì ìr jû gywolejs butì, tajp kajp jau wergawo jû brolej kraugerems Wakitems Parusie, Żamgalusì arba Kórszì ìr Padaugawie krówiną prakajtą dijną nakti braukdamis: todieł tąnkej kristionû kónegą sógawusis. parskielę auksztaj dwìszakı medi augąnti ìr tìnaj kónego kakłą idieię i spraskiłą, kórsaj swinbordams tìnaj nusìgaława. a) wienog jû nie toumi negalieię nugriestì.

Sógrìjtouji nu neprietelû grobi karie wìssadôs i kétures dalys daliię, wìssógerouię aḍawę sawo Dìjwams. Antroie téko Kuriejû-Kuriejon ar Kónegajksztiou ìr jo tarnams arba Kónegams. Tretìję gawo karejwej, kórìj buo neprietelus pargalìeiusis. b) Ketwìrtoie buk tekusi gentìms tû, kórìj karie buo krìtusis ìr par kóriû narsybę ìr kąntrybę neprietelej buo pargalietì ìr lousybe nu wergębos paglęmźta. c)

a) Dusburg P. III c. 85.
b) Dusburg P. III. c. 5.
c) Lucas David B. s. 46.

PREKYBA

Senowęs Lìjtuwiû.

Płatumas ìr dìdumas prekybos rodo dìdumą ìr płatumą patios tautos, kóri prekio. Jt toupati kożnós Lìjtuwis Kalnienas ìr Ziamajtis reg sawo taunótoie, kad jis apsìżwalgęs primen sau apkérpieiusios senowęs wardus artimujû tautû, uppiû, pìliû ìr krasztû, o nu tô sekas, kajp dìdej płati yra buwusi senowie iô tautôs prekyba ìr kajp tolimàs pażinės yra ana tôrieiusi, je wissus tus wardus rąnd Zamajtiszkus, nickôkio kìto kałbo ne ìszgółdomus, kajp tiktaj patio Lìjtuwiû kałbo ajszkéj parmanômus, ape ne kórius pradio szio raszto ìszgółdiem. Kas dar ajszkésnej rodises, je priminsem sau, iog swiets pirmó szìltesnemìjì krasztì gyweno, nes iłgajniou ermiderejs ìr nełajmomis remamas traukies ąmżejs i sziaure, noriedams tìnaj sawą lousybą glemżtì; tad regema bus, iog Ziamajtej szìpós juros, kajpo sziltesnemìji kraszti gywenantys, pìrmasejs yra buwusis, kórìj anopôs jurôs sziauręs krasztus tórieię łankyti ìr jus sawo wardajs pramintì. Nesgi wìssì żìno, iog Lìjtuwiû tauta mażne atminamaj dar daugiaus ne

par dó szìmtó miliû patejs Žiamajtiû pajurejs lensies beparglitòs, kou rasztìnìkaj dar praeiusioio ąmžiaus ajszkej rodo. a) o pałajkaj jos kałbos tusì krasztusì ìkì sze dìjna tebesąntys tou stìgawo. b) Tas dar ajszkésnej tou rodo, iog wìssû kìttû tautû atkìlìmas i Žamajtiû pajurius nu pat Trawęs uppęs lig pat Gaujos uppęs wìssópajurió Žiamajtiû yra žìnomas, koumet kórios tìnaj atsìdąngìno ìr ìsìkurę; patiû tìktaj Žiamajtiû atejemo wissósenije rasztaj nemìnawo, kou dar noumone patioie tautoie tebesąntì patwìrten. Nesgi szenden Žiamgalys arba Łatuis pasakódams praszalejtiou, jis wens sakos wiecìnikó arba wìjtìnìkó esós, beje: pìrmonjó ìr tìkroujó tôs žiamęs gywentojó, o kìttì wìssì essantys szałdras ìr praszalejtej. Je parsklejsem dar pìrmusius rasztus sziauręs rasztìnikû tą patę tejsybę rassem; nesgi pagał jû žìnios Odìns pìrmasis wìssos sziauręs waldimiers buwęs ìsz Žiamajtiû kìlìmo ìr sawą buwejnę Asgardo pìlie pa Daugawie tórìejęs. a) Patys wardaj juriniû wiejû Žiamájtiû kałboie szenden mìnawojemis ìr žìnomis rodo, iog Žiamajtej tolìmus tolìmesnius sziauręs krasztus yra par jurą łąnkiusis.

Gìlo senowie pirmiaus buo žinoma Lètuwôs krasztо prekè arba taworas, nekajp pati jôs tauta. Jr tajp Žiamajtiû gintars buo newen patìms Grekonims, bet ìr Penicijonìms žìnomas ìr kajp auksós brąngìnamas, ir niekór kìtór kajp patiû Žiamajtiu krasztì ikì szè

a) Vendi, qui sunt in Liniebürgensi, totum ad huc Prutenicum sermonem, quasi Lituanicum et Curonicum servant. Bayer Jn comment Academ. soc Petropolit T. VIII. p. 360 361.

b) M. Joh. Eliae Hederi Schediasma de lingua Herulica s. Ltuanica &c. in Miscellan. Berolinen. T. IV.

a) Joh. Voigt Geschich. Preus. 1. B. 2. k. s. 198.

dìjna tegaunamas: kajpogi Mojziesziós ìr Arons jau metusì 1475 pìrm gìmìmo Kristaus ąnt aukurajs kurìno gìntarus, kórius Egyptionis wadìno Sakal. Paskiaus žìnoma yra, iog Penicijonys statì gimtarus Salamonon i jô bažniczę smìłkałou. Grekonys Ajaksą sawą garbingą wyti mirusi metusì 1209 pìrm gìmìmo Kristaus sódegìno ąnt gìntarù krósnę, kòrius anij wadìno elektron: Monelaus Grekonù wieszpats metuse 950 pìrm gìmìmo Kristaus torieię sawo rumus giutar js pieritus. a) Erodotas Grekonù rasztìnìkas gywenós penktamìję ąmžiouìe pìrm gìmìmo Kristaus pasakodams ape gìntarą, kajpo ape wissóbrąngiausi daktą, sako, iog Grekonys gaunou ji nu sziauręs kajlinoczių, ìr gondas, iog kélaudams po Lìjtuwos tyrus, noris jautoiejs nu Grekonù prekiù ape jo wìjtą, kórioie jis but essós gaunams; nes prekieje skaugiedamis ìszrejksztì ję nepasakìusìs jem tìjsós.

Kétwìrtamìję, ąmžiouie, lig ne gìmós Kristui, Piteas Marsìlijos ukinikas ticzioms ejęs i sziaurę jautotìjs gìntarù krasztą, reges nu sawo wyresnybęs issiustas. Tas mokitas wirs ìr Žwajsdžìnys buk atkélawęs ąnt Penicijonù łajwó i Žiamajtiù pajurius. Jis pasako, iog essós auszrìnis pajuris par 150 mìliù ìłgas ìsz jurós wìlniemis ìszgraužtas, daug marąngiù tóris kóremì gywenąnti tauta wadìnama auszrienajs (aestuarìj), it prìsz kajlinouczių krasztą esąnti sałą Abalós arba Basileje arba Raumonìję wadìnama, ąnt kórì pawasarejs jurôs wìlnys ìszmetąntes só maurajs gintarus, kórius žmônys kurìnąntis, mediù wìjto ar pardawojentys artimems Teuto

a) Siestrzencewicz. Precis des Recherch historiques sur l'origine des Esclavons ou Slaves et des Sarmates chap. XXII. 1824 à St Petersburg.

namis (cze re'k mìnietì, je kurìno, tad Dìjwus garbindamis). Tamì szaltamì krasztì pasako Piteas tolesnejs żmonys neżìnąntys derlingû jawû ìr maż tetórentys galwijû, patys mintu lejszejs ìr kitomis żal somis bej wajsejs. Tìj kórìj tórentys medaus ìr jawû, daró ìsz tô sau gierìmą. Jawus sawo kółou reiosì tajp wądinamusì trobesiusì, pirmó doubosì iszdziowinusis, be kóriû trobesiû jû jawaj ant łauku nu lytû ìr darganû sópųtųm; nesgi tenaj kajtrû ìr gìjdrû nesgó. a)

Jt prìsz gìmìmo Kristaus tajpat Diodoriós Sicilijonìs dìdys rasztìnikas pasako, iog niekór kitór tiktaj wìjnoie sałoie Basìleje, taj yra: szwentó wadìnamó prìsz kajlinoucziû kraszta essąntio, tessó gaunamis gintaraj. b)

Ant gało nuto wen gał dar mìnietì, iog gintaras senowie yra buwęs brąngió daktó: nesgi daug ìszmintiû ìr mokytû wirû norieię ìszrejksztì jo gamtos budą ìr pradę. Jr tajp Penicijonis tarę gintarus essąntius sakû spougajs, Grekonys wìjnì tarę mediû syvajs, kìttì saulęs akmìnió, kìttì Apołaus Dìjwo aszaromis, kìttì tapalû ar puszû tajpat ìszkoriawusiomis aszaromis. c)

Pìrmamìje ąmżiouie gìmós Kristui, Rimionys pradieiusìs kariautì só Gìrionajs (Germani) sziaurie gywenąntejs, grusdamìjs tìnaj tolin wen iłgajniou ìssijautoię gintarû krasztą, noriedamis toumì padìdintì sawą lapumą ìssiuntę ticzìomis ìsz Rimo sawą wytì i Ziamajtiû pajurius gìntarû pìrktì, kórsaj toie kelionie metós sótrókęs pagrìżo i Rìmą, só tókì dau-

a) Plinius H. N. LXXXVII. c. 2.
b) Diodorus Sicul. L. V. h. 23.
c) Tacitus Germania Cap. XLV. pag. 245.

gybì gintarû, iog wìssós Rimas stebiejos óż wis i wijną łujtą, kórs 13 swarû swieręs. Nnjau Rimionys jemę newen sawą ìszejgą ìr ìszkìlmę pouszti ir didinti; bet dar ragotìnes, łasdas ìr bruklus sawo gintarajs grażinti. Jłgajniou tajp ìsmiło i tą prekę, iog óż gìntaro menką szmoteli wergą dawę. Trumpaj sakant, Rimionys swejkìje sau gaszumą ìr grażini o lygonys swejkatą gintarusi ìsz Żiamajtiû gabìno: kajpogi nutôs gadìnęs szenden dar Żiamajtìusi tąnkej yra rąndamis żiamie Nerono Ciecoriaus pìningaj, o kapusi Wałakû żiamiele gìntarû karolej: Kas ajszkéj stìgawo, iog gintarû prekyba tarp Wałakû Żiamęs ìr Żiamajtiû yra buwusi senowie par daug dide; nesgi kélias, kórioumi gintaraj ìsz Żiamajtiû eję i Rima yra żìnomas.

Żiamajtej senowie lejdo tą garsę prekę sawą i swetes szalys newen żiami pagał, bet ìr par undini. Żiamì pagał negalieię statej lejsti óż wis wasarą, kajp wìrsziaus regiejom dieł dìdełumo ìr tąnkumo bej bajsumo gìrriû ìr wersmiû; nes paszałós żijmós łajkó weżę dìdiomis uppiemis, beje: Jsłó, Nemónó, Daugawó, Niperió, Tripenti, Tyruli sawą prekę i swetes szalys; wijnog sako buwós ìr Żiamęs keli i Rimą par tas pìlys: Askaukalis (Ossielsk) (Setidawa) Cidowa gret Griezna (Kalysia) (Kalisz) Arseninm (Marsenen tìjs Sieradziu) Karhodunum (Czarnowiec tijs Krokuwó (Asanka) (Senasis Sandek) (Setuje) (Czyche) (Singone) (Schintau) Kelemantija ìr Karnutum pìle pa Dunaie, kórioie Rimionys sawą ginklìniczę tórìeię ìr tìnaj atgabinti gintraj teko jau i Rimionû rankas, kórìj patys weżę i Rimą ìr kìttas pìjtû szalys lejdo. Tas kélias regés tenaj nuneatmìnamû łajkû yra buwęs, patìjs Eradoto ąmżiouie; nesgi toumigì kéló ìr Rimionû wytis nu

Wieszpatìjs Nerono ìssiustas atkélawo i Žiamajtiû krasztą gintarû pirktì, kórioumi Žiamajtej newen gintarus sawą, bet ìr kajlus brangiû brangesniû źwieriû, beje: sabałû, kiaumiû, łapiû, ndrû tenaj lejdo. Tajpat nu senû łajkû Žiamajtej prekioię só Wałakajs arba Rìmìonìmis sziauręs źwìerìmis ìr gywolejs, beje: lejdo tenaj gywus taurius, brìjdius ìr źirgus. a) Kajp płati torieię butì prekyba tû daktû tarp Lëtuwiû ìr Rìmìonû. gał manytì newen nu daugybes Rimionû pìningû Žiamajtiusì ìr Parusie žiamieie rąndamû, bet dar nu gaszybos lietû, beje: auskarû sìgéliû, żjdû kapusì ìszkasamû, kórìj sawo dajłomó ìr grażómó butìnaj yra pawiedejs i auskarus ìr sìgélės Wałakû žiamieie senowęs kapusì rąndamas.

Antrasìs kélias, kórioumi Žiamajtej ìr Kalnienaj lejdo gìntarus i wakarus, niera tajp ajszkéj apraszytas, nes iog Marsilionys prekioię ìsz Žiamajtiû žiames gautajs gintarais, tou mums ajszkéj rasztaj senowęs rodo. b) Nesgi pats Piteas Marsilionû ukìninkas ticzioms buo par jurą atkìlęs i Žiamajtiû krasztą gintarû jautotìjs, kajp wirsziaus mìnawojan. Taj regémaj yra, iog Žiamajtej lejdo jus łajwajs i itakàs Oteręs, Trawęs ìr kìttû uppiû Teutonû žiamęs, kórìj gawusis jus nu Žiamajtiû lejdo tolesnej žiamęs kélejs i Galìję ìr Marsìlìję, nu tìnaj Kartagionys ìr Penicijonys atpìrkusis pardawoię tolesnej po wissą pasaulę. c)

Tretesis kélias, kórioumi Žiamajtej lejdo gintarus i rytus arba saulieteki buo, d) uppys Daugawa, Ni-

a) Voigt Gesch. Preus. B. 1. k 1. s 36.
b) Piteas
c) Joh. Voigt Geschte Preussens. B. 1 k. 1 s. 89.
d) Herodotus L. IV c. 58. Joh. Voigt B. 1. k. 1. s. 91.

peris, Trìpentì, Pina ìr Tyrule, tos paskouioses tekìedamas i uksìnę arba joudouię jurą, bogino gìntarus i pìlès, Albìję, Sałgotę, kórìosì pardawoię Grekonìms ìr kìtoms rytû tautoms, o lig tû uppiû lejdo Žiamajtej žiamì-pàgał joudouji traktì: nesgi wissì Žìamajtej žìno, iog jû krasztì, nu senowiû-senowęs lig pat paskoujû łajkû dwì traktì tebuo i swetìmas szalys; beje: joudoie traktìs tajp wadìnama nu jousdosęs gìrręs, par kórę lejdo prekę i Kijawą, nu ko ìr gywentoie gywenantys óż tà girre Joudaseis Gudajs buo wadìnamis. a) Antroie traktìs wadìnos żalìjì traktì, kóri i Kriokuwą eję par żalìję gìrrę. b) Giwentoie toie gìrrie gywenąntys Żalgìrrienajs wadìnôs, kórius Gudaj Jazycì arba Jazìgì, beje: pagonìmìs wadìno.

Žiamajtej newen patius gintarus lejdo i tolìmus krasztus, kajp dabar regiejom; bet dar prekioię só artìmôsìemis tautomis, par jurą, beje: jawajs, waszkó, ìr żwicriû kajlejs: óż wìs só Żówiedajs arba Żwejonìmis (Sueones) tajp wadìnamajs nu to: iog żìjma ir wasarą żuwimìs mìto, ìr wìssą kiaurą metą żwejìbó darbawos; nesgi jû krasztì kajpo didej szaltamì, oułotamì ìr wersmietamì jawaj neaug: todieł Žiamajtej lejdo tenaj sawo jawus o nu jû gawo gelżì, wari, druską ìr kajlius, kórìus paskou pardawoię, tolìmesnioms tautoms. óż wìs Odinou wałdąnt wìssą szianrę. c)

Nes paskiaus inìkós sziauręs tautoms i karès só Rimionû Wieszpatejs, beje: só Maksìmó, Trajanó,

a) Montfaucon Antiquité expliquée Sect III chap. 1. pag. 340 Scythes.

b) Joh. Voigt Preus: Geschichte 1. B. k. 2. s. 156.

c) Joh. Voigt Geschichte Preuss. B. 1. k. 2. s. 498.

Decijó, Galó, Aureló ìr Klaudijó, prìsz tou paskoujì sziauręs gìrrionys 320,000 sawo karejwiû pastatę i muszą, kóri nutìko metusì 260 gìmós Kristuj: todieł prekyba só gìntarajs i tolìmus krasztus lowies; nesgi sóniókós tautoms tolìmì kélej, rodos paojì, kad kóżnós dumoię ne tórtus sawo didintì, bet kajp sawi apgìntì, idant Rimionû wergó netaptum. a) Nes iłgajniou nutìłós tà karęs audraj galì pęnktoie ąmżiaus wieł twìksterieię spindulelis ąnt Lëtuwos krasztu; nesgi toie gadynie Żiamajtej nusiuntę dowìnàs gintarû par sawą siuntìnius i Rìmą Teodorikou, Wieszpatiou, kórs dìdej garsej tenaj riedies, tas gìrdamas jû gérą szìrdi ìr diekawodamas grometoie praszo siuntinius, idąnt tąnkésnej łąnkytum ji tajs patejs kelejs, kórejs nugis pas ji buo atkelawusis. Nu ko gał manytì, iog Lëtuwos tauta tamì lajkì wieł buo pradiejusi płatintì sawą pażìnës só tolìmajs tolìmesnejs krasztajs. b) Kad tó tarpó szesztamìje ąmżiouie wieł sónióko tautas grusdamos ąnt kìtakìtôs ìr wieł paojó rados prekiejems i tolìmus krasztus kélautì; nesgì tamì ąmżiouie ąntsìgrudę ìsz Ażijos tauta jau Gudajs jau Lankajs wadìuama, kórì pìrmo óżgółę Lìjtuwos tyrus szenden Padalìjomis wadinamus, ìr tajp butìnaj atskìjdę Lìjtuwius nu uksìnęs arba joudosęs juros ìr nu nppęs Dunajaus. Jłgajniou werżdamìjs pa Jslejs ir pa Loubejs óżgólę wissus tus krasztus Żiamajtiû Pajuriû, kórius szenden Pomeranije arba Pamarió waden, ìsz kórìo, réjk żìnotì, iog pìrm tô, szejmìna Lëtuwiû Gìrrionû Erulejs arba Girrulejs wadìnama buo ìsztraukusi i Rimą kariautì Augustuli jo Wieszpati, kóri metusì 446 gi-

a) Joh. Voigt Geschichte Preuss B. 1. k. 1. 1. 107.
b) Joh. Voigt Geschiehte Preuss. B. 1. k. 2. s. 127.

mós Kristui, nukiełusis nu sôstos, jemę patys Rimą waldyti. Tó tarpó Lankaj ir kitti Gudaj Erulû krasztą póstuszti paliktą szenden Pamarió (Pomorze) wadinamą óżiemusis i pat Żiamajtiû jurą atsiriemę ir toumi atskijdę Letuwos tautos dali i wakarus pajurejs giwenąntę nu tos dalijs, kóri gyweno i rytus tajpat pajurejs, szenden Żiamajtejs wadinamôs, tajp, iog pargriszdamis isz Rimo po krawinû kowiû só Gudajs nebgalieię jau beparsigrusti par tus Lankus arba Gudus i sawą nómus; nes tórieię apsygiwenti kraszti szenden Meklenbórgó wadinami. Toie dingstie niekas nebgalieię bedumoti ape prekybą, bet rejkieię kożnam sawą gimtuwę ir sawa nómus giniotí, idant jus swetimas tautas neóżimtum.

Sziaurie Odinou mirós, nebipasitiko tokio, kórs but galieięs wissą sziaurę waldyti, ir kório but kłausiuses tautas sżipós ir anapós Żiamajtiû jurôs gywenąntes. Todieł sókiło iłgajniou kares ir ąnt Żiamajtiû jurû. a). Jau metusi 880 Froto Sauliełydiniû Żuwiedû Wieszpats, kórius szenden Danajs wadin, noriedams nuwergti tus Żiamajtiû krasztus, kórius Gudaj buo it dabar óżguli, kariawo só jejs ąnt juró, kórius noris ir nuwejkę; wijnog nu karęs nelowies: kajpogi jo karwedys ir tarnas Starkoderis garsós jurins maurioię po wissą Żiamajtiû jurą sau grobi grijdams ir kami norint óżnikdams, tenaj łajwus wijnus kratę, kittus griebę ir kór ipoulęs i Żiamajtiû krasztą, tenaj buk wis terioię ir deginęs. Raszo iog buk Żiamajtiû Parusejs ir Żamgalejs szenden wadinamus gywentojus kéliosi kruwinosi kowosi pawejkęs. Rejk żinoti, iog tos kares daugiaus kiło nu badû Żuwiedû żiamęs, ne kajp nu jû atkak-

---

a.) Al. Gebhardi Geschichte von Lief. Estland und Kurland.

lybęs; nesgi jû krasztas kajp wìrsziaus regiejom didej yra szałtas ìr akmìnoutas ìr tas pats dar traszkątiomis gìrriemis apaugęs undìnìmis, bałomis, pelkiemis, ìr eźerajs aptekęs, retaj kame tìnaj ąnt oułû kópromis pradìrtì źamęs łopełej dìrwomis wadìnamis, kóriusì awìźas tiktaj teaugo, nes ìr tas dar tąnkéj ankstybas szałnas nukąnd: kajpogi szenden dar maźne wìssì Żuwiedaj awìźìnì dounó mint. Todieł tenaj źmonys badó mìrdamis tąnkéj i waltys sósiedusis lejdos par jurą iszìpós wajsingesnì ìr tórtìngesnì Żiamajtiû krasztą sau dounôs tìnaj je nepìrktì ben wôgtì ar saugałą juro gautì; iog tokìj Żuwiedû ąnpoulej i Żiamajtiû źiamę yra buwusis tankì, tou mums stìgawo szenden dar Żiamajtiûsì piliû pałakaj, kórìj noris i kałnus pawìrtì; wìjnog iki szė dìjna wìs dar pìliemis nu Żuwiedû yra wadìnamas; bet ìr Żiamajtej nu sawo pusęs ne wepsoię, bet tąnkéj atriemusis nu sawo kraszto jû ąnpoulius, eję par jurą ì jû źiamę patìms atmonìtì, kórius newen metusi 1087 pargalieię, bet ìr palę jû buwejnę Sìgtunę wadìnamą ìszwertusis só źiamì sóligìno. a)

Kad tajp sziaurie ìr Żiamajtiû juroie audras wertę kariaudamis; wìjnog nu pìjtû nurimós tautoms kìta kìtą stumdytì, rados pakajós ìr prekyba wieł pradieię pliestìjs. Dioskuros arba Sałpìle uksìnie pajurie buo abełnoujì mógęs pìlì; nesgi źinoma yra ìsz rasztû, iog tìnaj trys szìmtaj gìmìniû loubiejusiû sóejtì iwajrej kałbąntiû ąnt mógiû só sawo prekiemis. b) Lìgì dalì Arabû rasztìnikas gywenós 10 ąm-

a) Lehrbergs Untersuch. s. 137.

b) Xawery Bohusz o początk: Narod: i języka Litew. Warszawie 1808. str. 20 &c.

ſióuie gimós Kristui pasako, iog par Uksinę ir Kaspinę jurą ejtąntes prekés isz sziauręs, beje: kajlej sabałû, kiauniû, webrû, ir kittû brąngiû brąngesniû ſwieriû i Arabiję ir Persiję. a) Tajpat Lijtuwej lejdo sawą prekę i rytus par Mógapili i Biarmiję ir Ugriję ir tórieię pażinės só tolimesniemis dar tautomis Siberijos, nukòr gawo auksą ir sidabrą; nesgi żinoma yra, iog Mógapilie buo gatwe arba ulicze, kórioie patys Lijtuwej Parusienaj tegyweno, nu ko Parusiû arba Prusû gatwi wadinos.

Patioie Sziaurie nurimós kariems, ąnt Żámajtiû juró, wieł jemę preké pliestijs toie pusie; nesgi żinoma yra, iog Alpreds didesys. Jnglû wieszpats 10 ąmżiouie gimós Kristui, atsiuntę Wulfstaną garsi jurìną i Żiamajtiû pajurius prekybos jautotijs tusi krasztusi, kórsaj radęs tinaj tarp marąngiû pilę wadinamą Trusso prekiû wijtą, kórioie Żiamajtej pardawoiusis sawą prekę swetimims o pirkinieiusis swetimouię tinaj atweźtą. a)

Paskou wijnoulaktojo amźiaus pradioie gywenós rasztinikas tajpat raszo b), iog Żiamajtej didej płatej prekioiusis po wissą sziaurę lejsdamis tinaj brąngiû brąngesniû żwieriû kajlus, beje: sabałû, kiauniû, udrû, webrû, audiniû, jondonjû łapiû. kóriû buk Teutonaj didej tinąj gedawusis, tejpat łejdusis tinagi jawus ir didę daugybę waszko ir gintarû, kóriû tinaj rekaławusis kristionys netajp dieł grażinio, kajp Grekonys ir Rimionys ąngis kad rekaławo; bet smiłkałui jû baźniczios; Ligi dali wertusis karęs newalniekajs ir skolinikajs wijnus nutwie-

a) Joh. Voigt. B. 1. k. s. 51.
b) Lud: Alb. Gabhardi Geschichte von Littauen Kurland u. Liefland. 1. ab. 5310.

rusis karie netóriodamis nómij kor dieti pardawojusis swetimoms tautoms i wergus. Zinoma yra, jog deszìmtamiji ąmżionie Ziamajtej kariaudamis só Zówiedajs buo sógawusis jû karaliene, kórę paskou Zówiedû prekiejis atpìrkęs nu jû, nebgrouzino jos karalou, nes pats sau óż żmoną patórieię, garsós tėjpat tos żmónos sunós Olaus, paskou Zuwiedû karalós ìr szwęntas, paimtas i newalę nu Ziamajtiû atwejû atwejes, tris kartus buo ìszwadoutas: wìjną kartą óż siermiega, ąutrą kartą óż ószką, treti kartą óż piningus. Szwęnts Ansgariós pirmasis krikscioniszkas Apasztołas Zuwiedû żiamie sópirkęs tìnaj wakus nu tiewû pìrmouię kriscioniszką draugybę ikurę. Ligi dali skolinikus, kórij ne óżmokieię ąnt rako sawo skołos, paliko wergajs tû kórims skołos negalieię óżmokieti, ìr tajp paskoliėje patys nerekałaudamis patiû skoliniku pardawoię jus kittims i wergus, o patys óż tas sawo prekės jemusis nu Teutonû gełąmbės, miłus, gelżi, druską ir kittus grażinio daktus; beje: auskarus, sìgéles, reteżius, karolûs ìr kitas motrìszkujû niekniekės, kórės szendèn dar senowęs kapusi gał rasti. Newen patys Ziamajtej łejdo tinaj dabar minawotas sawo prekės: bet patiû Zuwiedû prekieje atsidąngindamos i Ziamajtiû paiurius gyweno ìr tinaj nu jû pìrkinieię ìr atkalej sawą prekę jems pardawoię, kórij tórieię buti tórtingajs, je kopliczes sawo kijmi tórieię ìr kónegus kristionys tìnaj łajkę, kórij tąnkéj norieię Ziamajtems sawą tikybę ibrókti a). Ringos patios Wakytej prasidieię nu tokiû swetiû, kórij pagał wìjnu rasztû metusi 1,111 gimós Kristui, pagał kittû metusi 1110 atejusis tìnaj prekioti, butinaj apsigyweno. b.

b.) Adamus Bremensis de Situ Daniae Cap. 229 &.

Je pażwelgsem dar i patì Lìjtuwos kraszlą tajp Żiamatiû, kajp ìr Kalnienû, ajszkéj matìsem, iog tenaj tułas uppys yra ìsztìjstas dieł wytìniû warimo, óż wìs Newieża Żiamajtiusì o Emba Letgaliusì, noris niekokìj rasztaj senowęs mums to neminawo; wìjnog regema yra, iog senowiû-senowie dìdej płatej prekyba yra buwusi tusì krasztusì, je tułas jû uppys yra patjstas.

Nes gałon dwilektoio ąmżìaus Żiamajtiû prekyba jû paiuriusì, pradieię możietì :kajpogi tó patió łajkó atejusis ìsz Teutonìjos Wakytej i Daugawos itaką pìrmó prekiolę, paskon jemę kardó werstì gywentojus kristytìjs ìr to dieiusis óżgulę itakas uppiû: Daugawos, Liełupio, Gaujos ìr Wentos, kas szenden dar po akymis wìssû tebiera, ìr kóżnós gał tou regietì neparsklejdęs senowęs rasztû, tajp iog tosì uppiû itakosì nebgalieię jau patys Żiamajtej swetìmoms tautoms sawo prekęs bepardoutì, bet tórieię tìnaj isìmetusims Wokytems pardoutì, óż tjjk kìjk jems patiko doutì, ir só jeis touitinpós kariautì, idant patiû neapwergtnm. Tam nutìkós pa Daugawie, nu wakarû, wieł Lankaj noriedamis Isłos itaką óżgóltì gejdę Parusius nuwejktì ìr patę Rusnę óżimtì. To dieiusis atwejû atwejės ąnpoldìnieię Parusienus, wìjną atwejì tajp tolìj buo isìgrudusis i Żiamajtiû paiurius, iog Rusnę patę iszterioię ir jos garsę żiniezę ìszwerlę. Parusienaj atkalej atmonidamis tou Lankams jemę teriotì jû patiû kraszlą ìr tajp tìnaj jus igrobę, iog Lankaj newiłdamìjs Parusienû benuwejktì nebenudraustì patis sawo galì, patelkę sau ìsz Tentonijos karęs-brostwìnikus Wokytius Krìżej-

a.) Gebhardi in loc. cit.
b.) Harndt. Liefland. Chron .s. 2.

wejs wadinamus, kórij sósinierusis só Laukajs ne wen óžiemę Lijtuwems krasztus wadinamus Pamedionys arba (Pamesonije:) Pagirrionys (Pagesonije:) Galindije, Warmije, ir tû krasztû piles; bet dar itakas Isłos, Pragaro ir Nemóno óżgólę ir wôs wens juros paszalys tarp Lijpoięs ir Kłajpiedôs girriemis óżaugęs Medinikams Žiamajtems beóżliko. Rék žinoti, iog tû Wakytiû arba karęs-brostwinikû wissus darbas buo pagonys kristiti, o nenorentius kristytijs kardó soukti; jau dieł to patijs buo Popiežiaus karejwejs, kórsaj jus głobę ir pagałbą wissados dawę, kórij toumi pasiklowusis mełdawo Popiežiaus, idant óżgintum kristionims szlaurie gywanantems pardawoti ginkłus ir gelži Žiamajtems pagonims. To diejejs Onoriós Popieżiós 16 dijno Sausio mienesęs metusi 1229 isakę Linkopingos Wiskupou, Gotlandos sałos Opatou ir Wysbęs pilęs Prabasciou drausti swietą, idant nepardawotum par jurą pagonims Žamajtems ginkłû. arklû mitało ir kitos padargos. Liqi dali Papiežiós Grigaliós dewintasis metusi 1230 lijpę Arcewiskupou Upsalos ir Wiskupou Linkopingos iszkéjkti wissus tus kristionys, kórij gelži, ginkłą par jurą Žiamajtems pagonims pardawotum. Trumpaj sakąnt Wokytej noriedamis Žiamajtius nuwergti kajp imanó noriejejems jurą óżrakinti, idant nieko nebžinótum kas óż juros dingos, ir rekałaudamis kokio swetimo dakto nu Wokytiû brąngej brąngesnej pirktum, beje: gelži druską, o sawo daktus timsgi Wokytems pigej pigesnej pardawotum, kórij pardawodamis tus patius daktus brąngej brąngesnej par jurą swetimoms tautoms patys tórtintumes, ikurusis sau tinej pilys Ringos, Węntspiles, Lijpoies Kłajpiedos, Karałauciaus, Elbingo, Dąnsko óżimtusiusi nu Žiamajtiû krasztusi.

Ilgajniou Wokytej tejp buo sóspaudusis Lìjtuwius Kalnienus ìr Žiamajtius, ìog Mindowe arba Mintauts jû karalós parsikrikszt'ijęs iszdawę gèrindamos Wakytems metusì 1253 liecybą Ringos Wokytems po wìssą Lìjtuwą ir Žiamajtius be mójto prekioti. Wijnì tìktaj Žiamajtiû medìuikaj arba szios dìjnos Žiamajtej nekristìjos ìr nu Wakytiû gynies, nebgaudamis nienukór gèlžijs noragus gèlžiuius nu sawo žąmbiû sókałusis i ragotinès, o łaukus sawo arę medio noragajs, kou dar didej wiełaj tebdariusis, kajp rasztìnikas sako, a) iog Kęjsgajlós Storasta Žiamajtiû metusì 1520 lìjpęs gelžinejs noragajs artì, nes ąut nełajmos newykós jawams, swiets pradieięs ąnt jo tužtì, iog jis taupós Wokytins, kórìj negaliedamis Žiamajtiû nuwergtì, noreiusys jus badó iszmarintì pardoudamis jems toki gelži, kórs jawus jû gadenós. Storasta krupaudams, idant swiets badą kęntiedams i rupesni ipoulęs nepatraktum ir ermìderi nepakeltum, buk lejdęs kajp tinkamims sawo łaukus artì. Kits Wokytiû rasztìnikas metusì 1680 gywenós rugodams ąnt Lìjtuwiû, iog niako neperk nu Wokytiû, bet wis patys sau tijk, sako Lìjtuwìs i medę rajtas ìszjo, o tìnaj ratus sau padirbęs waziouts nómij parwažiou. b)

Nes Wokytej toumi dar nekakindamos, pradieię griebtì Letowiû, Kalnienû ìr Žiamajtiû lejdama prekę i dabar minawotas pilys ìr kad Mìndowe Letuwos karalós rekaławo tami daktì tejsybęs nu Ringos Wokytiû, kórìj kad jos nenorieię jem atijstì, kielies wieł Lìjtuwo kare ; nesgi Mìndowe ilgiaus kris-

a) Alexander Gvagnini in Sauromatia Europea L. 11. p. 273.
b) Lepner in lib. cit.

tionió bebuti issiżadieię ir sawą karaliszką karuną nu Popiaus idoutą metęs żiamin, jemę i wissas pusės kristionys kariauti. Wokytej krupaudamis, idąnt kórę dijną Żiamajtej sósibaudusis só sawo brolejs Parusienajs ir Żiamgalejs neiszwarytum jû łaukon par jurą; todieinsis metusi 1308 óżginę gywenti Lėtuwems, Kaluienams ir Żiamajtems piliesi ir tinaj dajlidauti, czebatorauti, siuti, ir kounorint knebinieti, newen patiosi piliesi, bet gaspadosi arba karczimosi gaspadorejs buti nelejdo wissims tims, kórij Żiamajtiszkaj kalbieię. Jr tajp Żiamajtej paliko nu tolimoio swieto ir nu akyłumo atskijsti só wijnomis sawo meszkomis ir brijdejs ne iszżingamosi girriesi begywenąntys ir tajp dar d jna ir nakti nû Wokytiû kariaujemis ir wergamis. Todieł nemintós Gedimins didesis Lėtuos Kónegajksztis riedidams Lëtuos ukę metusi 1323 nulejdo rasztą pri Popieżiaus ir i Tautonijos didiosės pilės kwijsdams nu tinaj dajlidės, kalwius, czebatorius, poudżius, plitnikus, balninikus, odinikus ir kittus amatnikus, idant i Lijtuwą dąngintumes ir tinaj sau knebini isiimtum, żadiedams jems d dės liecybas sótejkti Lijtuwos żiamie ir jû kristiomiszką tikybą óżłajkiti; dieł to wen, idant patis Lėtuwe nu Wokytiû brostwinikû niekо nerekałautum. Wijnog Żiamajtiû medinikaj ir tosi kruwinosi dijnosi niekajp neuorieię but naj nu pajurio atstoti ir paskouię sawą itaką arba oustą uppęs Szwentosęs tijs Pałąngû, kóri jems buo dar likusi gynioię ir noris kaułajs sawo taszkoudamis niekajp jos Wokitems neidawę. Ant galû gało nebgaliedamis nienukó gelżijs ganti neminto metusi 1340 Kejstutiou didiouiou Lijtuwos Kónegajksztiou ukę wałdant iszlejdo siuntinius i Inglijos żiamę, kórij tinaj só Inglejs padarę sąndarą, kórioie sótarę, iog Lijtu-

wej Kalnienaj ir Žiamajtej galies Anglijos žiamie prekioti ir gywenti, ligi dali Inglej galies Žiamajtiusi ir Kalni gywenti ir prekioti.

Kad tajp Wokytej nu sziauręs mažne butinaj pasawino Žiamajtiu jurinę prekybą; wijnog nu pijtu wis dar tebibuwo, óž wis nu metu 1215 Erdwilou Lijtuwos didioujou kónegajksztiou ukę waldąnt płatinos: kajpogi padariós sąndaras só Gudu Kónegajksztejs prekybą Letuwiu Kalnienu ir Žiamajtiu prasipłatino: nesgi žinoma yra, iog piles: Witesbęs, Mediniku, Mereczians, Wiłkmergęs Kauno ir Rajgrodo pakieliemis buo tu prekiu, kórios eję isz Mógapilio i Lankus ir tolimesnės saulielidio tautus. Žinomó yra tajpat, iog jau metusi 1300 Witeniou Lijtuwos ukę wałdąnt, patys Gudaj Wilniouie dwejes klietkas tórieię, o tretiosės metusi 1320 ikurę tinaj parwestije Žydaj isz Lanku i newalę. a)

Prekyba toje szalie didesnej-dar płatinos, iog Wokytej it wełton norieię nu Žiamajtiu pirkti, kórij nenoriedamis pósweltui jems ądouti lejdo sawą prekę par Gudus jau i Maskoliję, jau i uksini pajuri ir tinaj pardawoię i Azijos krasztus. Óž wis Gediminou wałdąut Lijtuwos ukę, kad jis metusi 1320 óżjcmęs Gudu buwejnę Kijawą iszwarę Tautorius isz wijnu ir ąntru Padaliju arba Lėtuwos tyru, apgalieię Krimą arba senowęs kijmeriję, Mążouię Gudiię ir wissus tus krasztus sónieręs só Lijtuwos uki, iszplietę, jos rubežiu i pijtus lig uksinęs arba joudosęs juros, uppęs Dunajaus ir Wengru žiamęs i rytus lig Možajsko ir Putywlaus pilems, tad Lijtuwos prekyba kajp sakiau tuse krasztuse prasipłatino. Druską patę Lijtuwej isz Kimerijos sau jemę.

---

a) Teod. Narbut. Tygod. Wilen. na rok 1817 № 77.

Patinsì Ziamajtiusì rodos buwuses tusì ąmźiusì dides móges pìliesì Płungie ìr Łoukie; nesgi iki sze dìjnà senó ipratìmimó Płungęs ìr Loukęs jomarkus mógiemis waden, kad kittu pìliù móges yra jomarkajs wadinamas, i kóres tórieię Wokytej waźioutì żìjmos łajkó ìsz Karalauczìaus. Ringos ìr Kłajpiedos, noriedamis kou norint tìnaj pìrktì ar pardoutì.

Paskou wałdąnt Lìjtuwos ukę Algerdou ìr Kéjstutiou, padarós sąndaràs metusì 1364 só Kazimieró Lankó karalió lejdo newen sawą prekę; bet ìr gąutouię par uksinę jurą ìsz Azijos i Laukus ìr tolimesnius Wakarù krasztus. Prekęs daktajs buo wìssádos kajlej brangiù brąngesniù źwieriù, gintaraj, drôbes, gełąmbes, ginkłaj, szarwas, szikssnas, dażytas ìrkas, gélżis, druska, medós, waszkas, mìdós, apìnej, jawaj, żuwìs dziuwusi ìr gywolej. Druska noris sawo żiamie patys sau dziowino: kajpogi tórieię druskìniczès kalnì tìjs Brestiaus pìlę szenden dar Druskìnikajs wadìnamas, bejei szólines suro undens, kóri ìssiemusis dziowìno saulie i dróską; nesgi dar didej wiełaj metuse 1566 ìr 1595 Lìjtuwos didieje Kónegajksztej ìsznoumodìno, tas druskiniczès. Netekós tos sawo druskos, jemę ję kajp sakiau ìsz uksìniù Pajuriù,

Jłgajniou Witautas tapęs Lìjtuwos ukęs waldimieró óźiemę garsę pilę Mugapilio ir Paleskawo ìr sónierę só Lijtuwos ukì ìr par tou dìdesnej prapłatino Lìjtuwos rubeźius tajp, iog tami ąmźioule Lìjtuwos uke tórieię sawo szejminos daugiaus ne 25 milijonus. Óż wìs parłauzós metusì 1410 galybę Wokytiù Kriźejwiù Załkrumì kowo, ìr nudraudós Płatbórnius szì, pós ìr anapós Itil nppęs szenden Wołgó wadinamos,

prekyba Lijtuwiû, Kalnienû ir Žiamajtiû niekami niekokio ojaus, negi neprietelaus nebsótikdama wissór klestielę: kajpogi Mikołajós Lijtuwiû rasztinikas kélaudams metusi 1556 po Kijmarinę salą szenden Krimó wadinamą, sakos, regiejes tinaj ardimus Kersono pilęs murusi, patio sało szólinės ir pyłas, kórios Gedimino ir Witaudo piłomis. ardimajs is szóliniemis wadinusiós. a) Tas pats Witauts norięḍamas ikórti knebini piliesi: Kauni, Brestiui, Trakiusi dawę jems ipatingus istatimus Magdebórijomis wadinamus, idant pates piles riedytumes ir stejgtû wis tou, kas gał didinti ir płatinti prakybę. Wilniouie patemi, kóremi brolis jo Jaugałas buo tus istatimus metusi 1388 idawęs, szis tjnaj dar ikurę praszalejtems murą gaspadą, kórioie galletum patys prekieie gaspadytijs ir prekę sawo be ojaus łajkti lig pardoudamis, tenajgi jis ikurę puszkarnę. kórioie puszkas lijję, kóriós growej ir twąnkas norys i žiamę sósmeguses ir krumalejs apžiełuses szenden dar yra regemas pa Wilniouie. Lejdo wissados sawą prekę paprastaj itolimus tolimesnius krasztus žijmos łajkó, kad uppys, eżeraj ir wersmes buo paszałuses, idant statej galietum kélauti só szónimis ar aszwijnejs, kajp kami galema buo; nesgi kialû piltû ir tiltû par uppys, kókius szenden matom, toie gadynie nemokieię dar dirpti: kojpogi wasaros łajkó tiktaj didiusi ukęs rekałusi ąnt paramajs kartimis pasiremdamis stumies par uppi nu wijno paszalio iki ąntrą, arba ąnt płoustajs, kórij ąnt wirwi pakabinti. płudóro ąnt undeniu, kórę nu wijno koczieło rijsdamis ąnt antrą par traukę nu wijno paszalio uppęs iki ąntrą.

a) Michajlonis Lith. fr. VIII.

Noris pradio 15 ąmžiaus nómû ermìderej ìr swetìmas kares trókino Lìjtuwius ìr Žiamajtius naprekybos; wijnog Zigmąntou Kéjstutatiou paiemós ukę waldytì ìr patwirtìnós sandaras só Mozurajs, Wałakajs, Tautorejs, ir Wokytejs po nedìdios parglytos preke kas karta dìdinós. Nesgi Lijtuwós galibe wìssìms dar nugousti tebibuo. Tajpat paskou Kazimiesou paiemós Lijtuwos ukęs waldę ir atiemós Wokytems pìlys Dąnsko, Elbingos, Toruniû; Lìjtuwos prekyba wìs dar plieties: kajpogi metusì 1470 patijs waszko pardawę i swetės żiamės óż 10,000 katpû Lijtuwos grasziû. Isz patios Lucko waszkiniczęs toupati metą ìszlejdo par rubežiu daugiaus ne tukstąntę pundû waszko. Ligì dalì dar metusì 1506 ìsz Bałostekęs waszkìniczęs ìszlejdo par rubežiu tajpat tukstąntę pundû waszko. Dar metusì 1561 pasìdawós Padaugawio Wokytems i Lìjtuwiû głobą, jû prekyba par jurą dar didìnos, tajp, iog Lìjtuwos ukęs rieda, kétieię jau łajwinę Žamajtiû juro ikórtì: nesgi nu Narwos uppęs lìg pat mażne Oteręs uppes i waldę wissós paszalys Žiamajtiû juros wieł pagriżo Lijtuwiû, kajp pìrm 300 metû buo buwęs: todieł prekyba par Žiamajtiû jurą pasìdìdino: kajpogi lejdo tìnaj lìnus jawus, kanapius, kajlius, mesą swìjstą, medû, waszką, gintarus, apinius, pelinus ìr łajwams medìgą i Ingliû ìr Aląnderiû žiamę, o nu tìnaj gabino sau skaninius ìr grażinius.

Bet tas neiłgaj tepatwierę, nesgi pawejkós Wokytiû karęs brostwìnikus Križejwejs, wadìnamus kajp wìrsziaus regicjom wakarusì. o Płatbórnius arba Tautorius rytusì, Lìjtuwej taries niekokiû neprietelû daugesnej swieti nebtórentys: kajpogi toumi buo parodìnsis wìssaj pasaulej, iog Lìjtuwems niekas negał par łupas braukytì ìr toumi pasìklowusis newen i karę

nebìpratìnos, bet butìnaj óźmìrszo gìnklą diewietì. Kad kìttas tautas kariaudamas tarp sawęskas kartą stìprìnos, iłgajniou pramanę sau naujus naudìngesnius gìnkłus, o senusius kajpo nepatogius atmetę: kajpogi Maskoliù dìdìje Kónegajksztej Ugrìję płatę walstybę saulietekie essąntę metusì 1499 a) nuwejkusis sónierę só sawo ukì ìr sawo uriedus tenaj pardieię. Lìgi dalì pawejkusis metusì 1551 Tautoriù Kaną jo buwejnę Kazaniù óźiemę, metusì 1570, ąntrą Kaną Tautoriù pargalieiusis jo buwejnę Astrakaniù óźiemę ìr tenaj sawa uriedus idieię; wełtou minawotì Kanaj kłukę pagałbòs nu Lìjtuwiù mìndamìs senù dìjnù pažìnès ìr tałkàs, kóriosì buo ąngis Lìjtuwems krówinosì dìjnosì essąnt, talkìniejusis; nes Lìjtuwiù dìdoumene kórta ąnt szioudoms małdos niemaź toumi nerupìnos ìr žunąntiù sawą bendrù newen nėgélbieię; bet sau naujù gìnkłù netìjkę o senijė nediewemis sórudieię. Dìdoumene wissa partekusi nebnorieię wargù bekientietì; kas pìktęsnej iłgajniou slinkaudama ìszlepo walgie, gìerie ìr apdarì; nesgi iprotys jos tiewù, bocziù, proboczìù, niekam nebtìko: kajpogi jù wałgis ìr gierìms nebskanós o drabužis nepadorós bebuo; ruksztą sółą ìr gìrą szejmìna begierę o wergaj jù putrą besriebę. Kas koki szałdrą kamę pamatę, tas jem tujau apdaró pawiedantì norieię, ìr tejp rankowès sàwo koboto parskielìj ąnt petejs sóswarstę, gałwą sau nuskuto it beprotej, kelnes it dumples ąntsìmowìj, daźitajs batajs apsìawę it tarsi kétledamis ìsz trobos neìszejtì, o idant prikimsztas jù skìlwis wìsokéjs skaninejs neparpliszztum mìnksztó siłkù joustelì pajousę; nesgi brìjdìnis

a) Lehrbergs untersuchungen zu Erlauterung der alteren geschichte des Russlands. s. 18 u St. Petersburg 1816.

dirźós só wario saktejs pìrmó gôda ìr gaszómas senowęsLìjtuwos wiro, nógis ìszjouktas ìr łauko żmogou palìktas, o meszkìna. taurìna ar brìjdìna nebkiriejó bebuo. Lìjtuwos senowęs karda, kaławijós ìr ragotìne sunkiomis rodies tìms wirams kórij szoblelę it skaleli ąnt silkélió pajousosìs wijnì tarszkìno po pìliû gasus żwìrbìns uliczio gąndindamis. kìtti mìdauniczió óssialiesì sìrpo oustus sókdamis it tarsi miniedamìs sawą senowę ìr noriedamis dar wìrajs ne mergomis butì, i kórius praszaetej wejziedamis wypsoię o patiû żmonys ąnt żwełgusis mijlû werpeliems wadìno: nesgi iki sziolej kajp wirsziaus regiejom newalgis, ne gierimas, ne apdaras skijdę kélfęs wiro nu kìttû ukìnìkû; nes pritìrta nu wìssû ìszmìntìs ìr dorybe ukie o kąntrybe ìr narsybe karie kijk-wìjną i wyresnybę kielę. Todieł dìdis Lìjtuwos rasztìnìkas Mingajlós metusì 1555 gywenós, sako Lètuwos dìdoumene apdarą ìr ginkłą pasawìno Płatburniû o sawą narsybę ìr kąntrybę adawę Maskolems. a) Jki sziolej ziamlonys kìts kìtą rajtì łąnkę. połubiû, ratû ąnt soupìniems neżinoię; nesgi tasgi Mingajlós dejoudamas sako, iog Ljtuwej jo ąmżiouie ne regietó ne gìrdietó pragómó tami krasztì szeszys arklus pagimajs kinkąntys i ratus kìts kìtą łąnkydamis. Wìjnì dar Ziamajtej sekę senowęs budą ìr tajp Łasickìs raszo tìcziodamos, iog Ziamajtiû Jomìlestas metusì 1564 sietìnius képusis sawo nómusì ìr óż wìssû dìdìausi skanìni tórieiusis. Lìgì dali motrìszkoses nenorieię dar niekajp senowęs nometû nu gałwôs sawo mestì, noris k tą apdarą kajtę kajp tinkamas, todieł didej wiełaj dar bałtomis gałwomis wadìnos nu sawo bałtû nometû, ìr kad wirams nebtiko toks

a) Michailonis Litwani fragmen. VIII. p. 34.

jû apdaras, jôs wìs jìms tarę: taj musû nometus regiedamis warnaj nelek i jusû purus tardamis, iog cze dar senowęs Lëtuwej tebgywen; nes kad nukrìs nometaj nu musû gałwû, tad jus nebatginset jû só sawo skalelejs nu sawo purû ìr sieset jus ne sau bet warnams. Tajp ìszlepós Lìjtuwems grudies i Lìjtuwą nû wìssû pusiû jau swetìmì prekiere, jau dajlìdes ir kìttì amatnikaj naujus daktus dìrpti ìr tìjktì, óż kórius rejkieię brąngej brąngesnej mokietì, kou rodo szenden dar wardaj uliczià arba gatwiû pìlìesì ìr piłaliesi Wokytiû gatwiemis arba ulìcziomis wadìnamas. Wìssìms ìszlepusìms piningû rejkieję o jû niekór negalieię gautì; todieł kìrtìno gìrrès ąngis nû boeziû, probocziû szwentomis wadìnamas ìr lejdo i swetìmus krasztus wìjnus medius łajwû medìgaj, kìtus czepat gìrriesì degìno ì pelenus, kórius pardawoię par jurą i stìklìniczès pìrkdamis atkalej swetìmas mìjlès sawo kajlems raugintì. Oż wìs atradós ketwirtouię dalì pasaulęs Ameriką, kad wìssas tautas gywenąntes pajuriusì pametìnas artì ìr sietì, eję tìnaj aukso sìdabro rinktì, todieł rejkieię neweu łajwams medìgą ìsz Lìjtuwos pìrktì, bet ìr patę douną nu tìnaj imtì. Jr tajp Lìjtuwems Kalnienams ìr Żiamajtems rejkieię krowìną prakajtą braukąnt douną ìr mìtałą tìjktì: kajpogi Lìjtuwos dìdżtórtej nebkakìnos lìg szioł mokomomis donìmis; bet noriedamis, jawû gausą didìntì pradieie swietą wergtì łażajs arba baudziawomis, lìjpdamis jems łaukus płatìntì ìr medès skinti, par tou ìszbajdę ìsz sawo gìrriû brangìus brąngesnius żwienys, bìtys kas meto po medes jemę możietì, to dar negano buo, kìrsdamis gìrrès adarę kélius nû wìssû pusiû i sawą ukę, o ì gìrriû wìjtą ne wen neikurę piliû, kóriosi galieię but nu neprietelû gintìjs; bet ìr

senujû nebłajsę; nesgi pinìngus, kórius gawo óż sawą prekès, klejdo kajp wirsziaus minawojau ąnt lapumû ir liebausinos. Kas dar dìdesnej newen pìliû, bet ir dìrbìnicziû arba pabrykû nestejgę i sawą krasztą, idant tû daktû kóriû tórtìngije gejdę, galietû czepat gauti, ir isz swetìmû krasztû nerektum jû gabìnti ir pìrkti ir par tou sawą pimigus isz nómû swetìmìms adouti. Wijnog toumi dar tórieies, iog daugybę tarp patiû Lìjtuwiû prekybó werties ir toumi koki toki akyłómą sawo tautoie ąntórieię. Nesgi żydaj isz Lankû atejusis i Lìjtuwą noris plieties tinaj ir jau noumoię jos mójtus; wijnog smolkmiemis wis dar krikscionis werties o żydams newałnó buo plirkìnieti óż pìliems iweżamas i pilę prekès: kajpogi ir patioie pìlie pirm kristionû jau lig dìdioses pósryties, jau lig pìjtû Żydaj pìrkti negalieię.

Nû to regémaj Lìjtuwos uke pradieię irti, lìg szioł Tautorj talkìnìkaj ir tarnaj Lìjtuwiû, nugis atstoiusis nu jû pasìdawę Tarkams ir pradieię patius Lìjtuwius kariauti, óżgólę uksìnę jurą ir Dunaju arba Jstrupi. Maskolej nu rytû óżiemę płatès śritys Lìjtuwos kraszto ir lig pat Nìpurio ir Daugawos upìms atsìgrudę. Żuwiedaj tajpat nu sziauręs grudies i Żiamajtiû pajurius; wijnog Lìjtuwej ir tokioie rustoie dìjnoie ne pìliû struniję, ne patys i ginkłą pratìnos, ne karejwiû sąmdę neprietelems rąmdyti; nesgi isztiżusis lapumusi, nebtorieię ne dwasęs tąmprybęs ne ajtrôs lousybęs; góda jû szìrdie buo iszdìłusi, kuno gejdulej, ne dwasęs tąmprybe riedę jû darbus; ąnt dìdesnęs dar nełajmos metusi 1569 par kébelès pasìdawę i Lankû waldę ir nu to łajko nepaslinkdamis patys niekokió lietos daktó ósìimti, wijni tiżo lapumusi swetìmû pramoniû, kìtti issirpi po medannìczęs bajorystomis sawo gìrdamijs wis i Lankû spun-

ką wejzieię ìr nu jos saułajmos łankę, kórìj isìwerźusis i Lìjtuwą norieię Lìjtuwius butìnaj panìjktì ìr wergajs sawo padarytì ìr tajp ìszlepìno jû dìdoumenę, kórì neb gôdó, neb garbì, neb dìdybì, ìr stìprybì sawo ukęs kajp senowie kad rupìnos; nes tìktaj skanej walgytì ìr nieko nedìrptì óź dìdybę ìr gôdą sau torieię. Waldìmìeraj ìr wìresnìje, kórìj iki sziolej meslawó jawû ar pìnìngû nu swieto doudamû kakìnos nógis tos nebkako ąnt skanìnìû ìr lapumû; tad prasìmanę łankus pri sawo dwarû tìjktì, kórius lìjpę źmoniems wełtou sawo dounó nudìrptì, kórì darbą iki szioł Lìjtuwo negirdieta, ne regieta nu Lankû ìwesta łaźó wadìnama, kórì Lìjtwej ìsz apmauda bandziawó pramanę; trumpaj sakąnt dìdztórtej pasîdarę gaspadoreis o jû gywentoie nudrìskósì szejminó ìr tajp kajp kad buo Lankû źiamie kamì wìssós swiets wergawo dìjną ìr naktì sawo ponams. tou patì dabar ìr Lìjtuwo padarę atejusis Lankaj, kórìj patys budamis ìsztìźusis lapumusì netìktaj kìtû, nes nie sawęs nebgalìeię paglemźtì nu gôslibos. Jr tejp Lìjtuwos ukė pasìjuto nu wìssór neprietelejs apgółta. wìsso rekałaujenti o nieko sawo numusì netórenti. Todieł prekyba kas karta moźieię, nesgi pìnìngaj wìs ì swetìmą krasztą eię. Wełtou dar Abromatis apskelbę rasztą metuse 1595 mokìdams, kajp rejk jawajs wartawodamos, pìgej jus pìrktì o brąngej pardoutì. Tó tarpó Źiamajtej wìs dar norieię parjurą paźìnės só swetìmomis tautomis ąntórìetì ìr bieziółautìjs. to diejusis dar metusì 1589 sawą szwentouię uppi wokę, kėtiedamis tìnaj sawo senowęs itaką arba oustą atnauintì. a)

a) Czacki o praw. Polsk. i Litewa: T. 1. 210 № 1075.

Septiniolektamije ąmžiouie Lijtuwos uke mažne butinaj sóiro ir wôs pats jos wardas beliko: kajpogi lousi Kazokaj paniperiusi gywenąntys, kórij lig sziolej buo ruboziù sargajs Lijtuwos ukęs nu Tauriù. dabar wergamis nu didztórtiù Lankù patrako ir atsidawę i głobą Maskolems. It tó patió łajkó kiélies kares só Zuwiedajs, Maskolejs, Tórkajs ir Wałakajs, numusi tajpat tarp patiù netajkas sókęło; ąnt gało Jeżawitaj sószižino wissus atskałunys noriedamis jus i katalikus atwersti. Tokioie rustoie dijnoie wissórrejkieię tąmprybes ir ajtros; bet swiets nuwergtas nebtórieię ne mejlęs dioł sawo riedos, nu kórios nienukór niekokiós pagalbos nebgawo, negi sawiep stiprybęs: nesgi dijna ir nakti dwarusi dirbdamis ir tajp ne nudirbo ir nie kō sau toumi nenupelnę, tiktaj nougi, alki ir wargą nepabengtą atentie sau regieię: todieł iszgóręs be wiltęs łajmingésnęs sau atentęs ilgiedamos sau smerti łaukę. Kas Lijtuwo Lenkiszkaj nekalbieię, tas nebžinogó bebuo, nes wergó to kórs Lenkiszkaj kalbieię: kajpogi Lenkaj isiweržusis i Lijtuwą piktino Lijtuwiù didoumenę sawo darbajs ir riedies sawo dabó, kajp ie Laukusi ir tajp kajp te Lankù žiemie neb lejdo Lijtuwo artojou pagał Lijtuwiù budo numù sawo bepardouti ir koki norint tinkamo sau amatą isiimti ir werstijs; bet łajkę it jauti ąnt sijtó pririsztą wijno wijto it mieszłou minti, tajp ir szi wijną dirwà arti, nedieł sawęs, bet dieł swetimo; kou szenden žodej patys rodo, pawinastes, łazós, donis; yra Lankiszki žodej ne Lijtuwiszki.

Tas pats buo ir pillicsi, korios ipatingajs istatimajs riedies magdeburiiojomis wadinamomis, kariù giwentojus tajpat storastas sawindamijs netejsingaj sau ąnt jù wyresnybę iwajrejs pragumajs nowiję, jau naujus mokésnius ąntmesdamis, jau gruntą jù sa-

windamis ąmżìnaj posudus żodę só jėjs prowodamìjs ìr toumì ne wen trókino jus nu amato ; bet paskoujì skatiką iszpliesze jems, kôrìj budamis ìssìszyłusis prowomis nebgalieię nieko gero sawo pìliesì beistejgtì ; nesgi storastas to wen norieię, ìr stejgę, kad pìles i szejminą neisìgautum ìr nepratórtietum ; todieł wìssó senosiesì piliesì neregam szenden ne nómû ne bażniczių ne rotużiû muro, ko bekłausi kitû patogiû ìr rekalingû kìjkwìjno piliè trobesiû. Cze dieł patwirtìnimo wisso to wìrsziaus ìszraszyto gana bus priminti żodius Wiskupo Naruszewicziaus kórius wìjno dingstie paskoujem Lankû Karalou ìr Lìjtuwos dìdioujou Kónegajksztiou Stanisłowou Augustou isztarę : Karalós skajtidams Prąncuzû gazetas ape jû ermiderì, ąnsiskajtęs, iog Prąncuzaj sawo ukęs sóejmì ryżusis Bastìliję tajp wadìnamą Peryżiounie kaliniczę griautì sószokó. E ! Wieszpatie , kou tij żmonys padaris tam trobesiou ? Naruszewicze szalip stowiedamas atsiliįpę : Wieszpatie. »Nulejsk tìnjaj sawo du starostu, bus gana.« .

Tó tarpó Żuwiedaj kajp sakiau metusì 1620 pradieię ìsz sziauręs par jurą i Żiamajtius grustìjs, netrókdamìs óżiemę wissą Padaugawì ir Lìbieszû krasztą. ligì dalì isiłauzę i pìlès Ringos, Pernawos, Lindies arba Rewelo, Narwos, Tarapatos ìr Kessęs, noris dar Lìjtuwej ìlgiaus ne par 10 metó só Żuwiedajs warżies tó kraszto, ąngało ìr só Lankû pagałbó nieko nenuwejkę ìr tajp nu metu 1622 teko wissós padaugawis i Żuwiedû waldę. Nu to łajko gywentoje jo matìdamis ìsz Lìjtuwiû nieko lietos nesąnt, pradieię pìktesnej jus smauktì , noriedamis jems paskoujì skatiką iszplieszti, pardieię naujus mójtus ąnt prekiû tosì piliesì pardoudamû daktû, kas piktesnej dar padieię istatìmą, iog kas iweż i Ringą sawą

prekę, tas jos iszweżti negał; nes tór adouti óż tijk, kijk jem Wokytej pasiułos. Ipijtus tajpatgi nebgalieię belejsti Lijtuwej sawo prekiû; nesgi tinaj Turkaj newen butinaj ózgólę uksinius paiurlus, bet dar didés srìtys patijs Lijtuwos kraszto óżiemę ir butinaj Lijtuwems i pijtus prekybą óżdarę; wijnog Lijtuwos dicztórtej isztiżusis lapumi; ne godos betórieię ne giedos bebijoies ir wis tas pakentamé darjems ródies. Nesgi proboczių sawo wejkałus senej buo óżmirszi ir nebrupinos daugesnej ne Żuwiedû, ne Turkû nu sawo rubeżiû atolinti ir lousą keli sawo prekybàj adaryti, wis kajp sakiau i Laukû spuntką wejziedamis, kórij ape szius wąmpsąntius niemaż nebatboię ir piktesnej dar oleos żinodamis, iog daug płatesne yra Lijtuwa óż Lankû żiamę ir daug darbo neprietelej tóries lig pri Lankû prisiartins. Ir tajp Lijtuwej noris ir brągi gélżi ir drósa tórieię ągało nu tû patiû Wokytiû isz Żiamajtiû paiuriû pirkti ir kijk norint mokieti. Nieks tó tarpó nestejgę, idant nómij dalgi, piukłą, grouźtą, bałną ir ginkłą tijktum, ne nu swetimû pirktum; nesgi senowęs Lijtuwiû ginkliniczes ir puszkarnes buo jau sóirruses ir weji óżiełuses.

Władisłous IV didesys Lijtuwos kónegajksztis ir Lankû karalós noriedamas Wokytius tajp didę netejsybę Lijtuwems darąntins, ryżos neblejsti witiniû Daugawó pagał i Ringą ir kétiedamas jès atgrijżti i Kauną: todieł metusi 1631 sókielę dumą arba rodą terautijs ape pragóma kórioumi galietnm Berżinę uppi só Neri arba Wiliji sónerti a) to dieię tas pats Władisłous ożgìnę weszti prekę i Wokytiû pilès o i sawo pilès lijpę ję kraut, beje: Daugawos pilie (Dinaburgi)

a) Volumen Legum III Konstit. Litewsk. fol. 693.

Mereczìouie, Wiłkmergie ìr Kaunì, idant tìnaj Wokytej, patys atejtum pìrktì ìr mokietum wertaj ne pósweltiou imtum; nes sunkó yra ìszlapusem żmogou skanìniù pakęntietì, jis tares mìrsis je nepaskomiesis, todìeł pìrmó słaptó pradieię sawą preke i Ringa łajdytì, iłgajniou Władisłowou mìrós ìr reregemaj weżtì, nemindamis ąnt to, iog tas istatimas dieł jû patiû naudos ginioię jems tou darytì. Tó tarpó prekyba wis gajszo kas dìjna dìdesnej o pìles ìro budamas tósztes; noris metusì 1668 sóejmì buo kétieiusìs płlys głobtì, bet pasìbengós sóejmou nieks toumì nebrupìnos. a) Żámajtej dar wieł norieię sawo szwentosęs itaką arba Pałąngą kórę Żuwiedaj buo sógriowę atnauintì ìr mìuawone sawo nu jû ìssìlousawìno tenaj nauję pilì wadìnamą Marìjonìnę pìlę (Janmarienburg) ìkórtì, ąnko metusì 1688 sóejmì gawo ìr priwìlìję. Atentì meta Jnglej buo ikurusis tìnaj prekęs-drangybą. Tó patió łajkó ìsz Kauno dar ìszlejdo óż rubeżiu patìjs mìdaus óż pósąntra mìlioną auksìnû i dwarus Papieżiaus, Jszpanû ìr Jnglû. Foie patio gadìnie ta dar mìuawotìna notìs nutìko Lìjtuwos tauto, iog daugybe Lìjtuwìszko swieto ìssìdąngìno i Ameriką; nesgi wìrsziaus mìuawojau, iog didztórtej Lìjtuwo swietą wergę, kórsaj wengdamas nu tos wergybos móko i Kórszą, kóremì Konegajksztej dìdej ìszmìntìngaj riedies ìr sawo walstiusì żmoniû nè baudziawomis nè dìdìomis donimis nesunkino, nu to raduses tìnaj dìdej daugybej swieto, Kónegajksztis Jokubs nupìrko sałą Guadolupó wadìnamą nu Jspanû Karalaus ìr tìnaj ìszlejdo atejunus naujukinou ikórtì ìr toumì patió prekybą praplatìntì, kóri naujukìną paskou Jnglej

---

a) T. Czacki o Pol. i Litews. Praw. T. I. fol. 2891. not. 161.

iszgriowę o likusiji swietą iszwedę i Neu-Jork, ir tejp Lëtuwiû giminies yra jau ir Ameriko swieto. Lijtuwo tó tarpó pilis wis gajszo, kajp wirsziaus minawojau, nowijemas nu storostû o nu tó patijs ir prekyba tinaj możieię Nu senû dar łajkû didije Lijtuwos kônegajksztej paskou Lankû karalej loubie ię didztórtius ir Jomilestas tórentius sawo nómus piliesi atlejstį nu wissokiû newen pilęs mokésniû, bet ir nu patiû sudû piliû wiresnybęs; tas sunkino pilonys newen mażindams jû skarbą; bet trókindams jû sudus ir tajp kad pous koki norint pilionu abidiję, szis negalieię jo i sawo magistrotą apskusti; bet tórieię żiamęs sudi arba gałwos sudi ąnt jo skustijs ir par 40 metû wełtou tejsybęs łauktî. To dar negana buo, kóżnam wiresniouiou wałnó buo atważiawós i pili tinkamuse nómuse wełtou gaspadytijs swetió wadindamos wissógeroniese trobose, noris par wissus metus, ir noumas óż tou gaspadoriou nemokieti. Pilonys neimanidamis kajp nu tokiû swetiû nusikratyti, wijni brągej brąngesnej isśipirko pas Karalus, kitti óż sawo dides óżsługas gawo priwilijés atlejdąntes jus nu tokiû swetiû, kitti wargszaj negaliedamis tokiû liecibû arba priwilejû sau igyti ir nu tokiû swetiû nusikratyti. dirbo sau nómus didej żiamomis ąngomis, idant pro wartus só aukształjs weżimajs ir karietomis negalietum i ważiouti, kokius nómus szendan dar Wilniouie ir Kaune gał regieti pro kuriû ąngas augałotas wirs só brilió nepasilęnkęs negał ilysti.

Jrtajp nowijemas pilys nu storastû ir didztórtiû swetiû, wijnog tommi dar kulóro, iog iki szìolej medanniecziose ir gospadose Kristionys midó irałó werties; nesgi tórtingije budamis iszlepusis kajpó sakiau bajsej gierę, tajp ieg daugis tarp Żemłonû, kórij to gadinie jau bajo

rajs isz Gódiszkómo neb Żemłonimis wadintijs prasimanę. wisso meto pełną, kóri buo iszaręs pragierę; todieł wis dar piliese piningů buo ir akyłumas tórieies; nesgi patys Żamlonys, kórims Jomilestas buo tiwiszkes óżgriebusis głaudies pri piliů ir tinaj preki wersdamos kutóro ir storastoms nepasidawę; nesgi sótokéjs żiamlonimis piliese gywenąntejs patims storostoms rejkieię żiamęs suduse prowotijs, todieł didztórtej noriedamis jus nu piliů atskijsti padieię istatimą sejmi metuse 1677. a) iog kóżnós Żémlonis pardawois daktus oulekti, sajkó, swaró tauri arba kiliczkó sawo bajoristos nusto, ir tajp kórs Ziamlonis iki sziolej padorej galieię pilieie gywenti ir skatiką sau pelnyti, prekybó wersdamos, tas dabar noriedams bajoró wadintijs tórieię pili palikens ąnt żiamęs krumszleli grižti ir tinaj pats żiamę rauslioti, ie to netorieię, tad rejkieię ejti pri didztórtio mejłauti jo, idant priimtum i sawo dwaro bernus. Tó patió łajkó Jezawitaj szyżino ikąnden Wokytius ju Dijwo garbie, noriedamis jus i Katalikus atwersti, kórij nebtwerdamijs isz Lijtuwos issidąngino ir tajp paliko tósztes gatwes szenden Wokytiů gatwiemis arba Ulicziomis wadinamas, noris tinaj patiů Wokytiů nie sene jau nieraugo nebicra. Anto łajko medauniczes ir gaspadas piliese kłuwo żydams i nagą ir tajp akyłumas butinaj óżgeso o pates piles i sodas pawirto.

Ant gało kad swetimas tautas jemę maurioti Lijtawos ukie, jos wireenybe atsibudusi sóskato riedytijs kajp rejkint, ir jemę pilės głobti, tujau panijkę metuse 1775 ton istatima, kors gynioię bajorams prekioti, patwirtino pilů senowęs priwilijės,

---

a) Volumen Legum Tom. V. fol. 643.

iszwokę Nemóno krantys, idant wytînes kożnamî łajkì galietum warytì ir kittas uppys ket no wôktî; bet jau nebibuo łajko: kajpogi sósiedaj ąnpoułusis îssìdaliję Lìjtuwos ukę, swiets tô tarpó nuwargęs wąmpsoie tam dedąntos, wiłdamos naujus ponus małonesnius dieł sawęs rasis.

Lëtuwiû Piningaj

senowie.

Toumi yra piniugaj prekybo, koumi kraus žmôgaus kunì; nesgi nulejdôs žmôgui kraujì, numìrsztaj: tajpat ìsztraukôs pìningus ìsz kokio kraszto, prekyba apsìsto: kajpogi žinoma yra, iog wêns pats žmôgôs bekitû pagałbos negał pakakintì sawo rekałû; nes tór nu kits kìto rekałautì ìr wens ąntrą szelptì iwajrejs dajktajs. To dieł gìlo senowie, lig neradôs aukso ìr sidabro patejs majnajs kakinos; ìr tejp neturint pìningû rejkieię daktą i daktą kìjstì, beje: noriedams žmôgôs gautì arklì, tórieię ąntram doutì, tris, kéturis jautius ìr atkalej; arba norint sau îstejgtì kìrwì ar dalgì rejkìeię doutì trìs, ketures awys, tam, kórs tórieię dalgi ar kirwì ìr atkalej noriedams sau igytì tris ar ketures awys, tórieię antram adoutì sawą dalgì ar kirwì. Iłgajniou kìjtę daktus i kajlus brangiû brôngesniû žwieriû, beje: sabałû, kiauniû, webrû, joudujû łapiû, ìr tejp tolaus, noriedams kasnoriut druskos purą gauti, dawę antram sabało kajlì arba penkis szesis kìauniû kajlus r tejp tolaus, brąngì daktą kìjtę i l rąngio žwierìjs kajlì, pìgì dak-

tą kìjtę i pìgio żwierìjs kajli, lig ąnt gało swieta pramanę p'ningus. kórìj buo aukso, sidabro ìr wario. / Paskiaus radós auksą ìr sìdabrą pìrmije piningaj buo prastì łujtaj ar szmotaj aukso ar sidbro, kórius neskajtì bet swaró swierę, ir tejp wens ąntram óż koki norint daktą ar gywoli dawę aukso ar sìdabroswarais ar łatajs, pagał brąngumo arba retumo to dakto; nesgi paskesniusì ąmżiusì tepramanę piningû iwajres skwarmas ìr wardus, kurius kajp szenden kad regam skajtę nebswarstę a)

Kas kìtosì tautose senowie tìkos, tas pats yra buwes ìr Ljtuwiû tauto; nesgi gìło senowie ìr pas Lëtuwius nebuo piningû Irgi jû niekam nerejkieię, todieł kas ko rekałaudams kajtę daktus, arba galwìjus ì galwìjus arba daktus i galwìjus ìr atkalej; paskou i zwieriû kajlus ant gało ìr i piningus; bet koumetó sidabro piningaj atsirado Lijtuwo, to dar negał ajszkéj szenden żinotì, nes sìdabruj atsìradós, tejpat ìr Letuwej sawo piningus senowie néskajtę, bet swaró swierę kajp tujau regiesem.

Senowęs rasztusì randama yra, iog Zuwiedû karalós wardó Froto, kórius szendens Danajs waden, buk atejes par Żamajtiû jurą metusì 853 gimós Kristusui kariautì ì Ziamajtiû apigardą, kórioie buwuses pęnkes pilės. Wissó pirmó apgulęs paiurine pilì Seeborg wadìnamą (rasi Lijpoięs) kórę buk 7000 Ziamajtiû wirû gynioiuses, kórius buk tas karalós nuwejkęs: bet kou jis yra só tó pilì daręs, niera paraszyta. Paskou nuirkławęs i kitos uppęs itaką arba ousta, korios wardo tejpat niera iraszyta, tenaj łajwus sawo sótraukęs ąnt kraszto, pats buk

a) P. H. Mallet. Les anciens Danois à Geneve a. 1790. chap. XIII. pag. 313.

žiamęs kélejs ejęs i ątrą dìdesnę pìli Apoule wadìnamą, kóri buwusi par pęnkés dìjnas kelonęs nu pajurio. Wìjinouleka tukstąniù Žamajtiù gìjnioiuses pilì Apoulę par 8 dìjnas nepasidoudamis; nes dewintouię dijną nestengdamis buk pasidawusis Karalui ìr pasijemusìs, grobì sógrìjtą Žuwiedù źiamie pagroužintì, doni jem po seno nokìetì ìr nu kóž no pilonìjs gałwos pusio swaro sìdabro doutì, óž tou, iog patius gywus paliko. Cze jau regam, iog Lìjtuwej Kalnienaj ìr Žiamajtej dewintamìje ąmžlóuie tórieiusìs piningus ìr swaró'jus swierusis. Ąntrós rasztìniks pradio deszimtojo ąmžiaus tokę noti iraszę: Dó szałdró Žuwiedù szenden Norwegajs wadìnamù, wens wardu Torolp ąntrós Figil. metusì 916 gimós Kristui atsìkułusió juromis i Žiamajtiù paiurius ìr radusió tìnsj paiurie dìdelę mógę (reges toie wìjtoie, kórioie szenden Lìjpoie yra:) par 14 dìjnù tìnaj budamó tylej ełznsious krupaudamó daugybęs tenaj swieto sórìsinkosio praszalejtiù ir nuimiszkiû, idant szioudom pradiejós óloutìjs ìr lìebaut', kad kas noriut ìsz apmaudo nenubłokszlum; bet pasibengós móge buwusió prodiejusió griebtì ukìnikus, nu kóriù buk ne wìjno gumbą gawósió ìssprókósió, ìr pri sawo łajwù pagryżosió ìr nu ìrkławusìó i kìtos uppęs itaką, kórios wardas tajpat niera mìnawoiemas. Tìnaj só Figiló padalijusió sawą szejminą i dó mażó tuntó arba burió ìr lindusió i gìrrę, kórì ejdamó ąntsztìkusió kìjmus, kóriù gywentojus ìszmuszusió o gywenìmus jû ìszdrewìeiusió. Tolaus ejdams Figil só sawo burió, sótìkęs gìukłoutą tuntą Žamajtiû. kórìj lig pawydusis wens ąntrus, tujau ìr sósìgrumusis; pìrmó swìlksnìmis ìr wiliczìomis szadiusys, paskou akstimis ir strypais swajdiusys, Žuwiedaj pawejktì o Žamajtej atsiturietì

Lētuwos Graszis

Lētewos Graszis

noriedamis, jau it buwusì ab pusì sósiartìnusì muszdamijs, tou matydamijs Žiamajtej metusis sawo drabužius ąnt Žuwiedù kaławijùs ìr tokió pragumó nu ginkłoutus Žuwiedus newen pargaliejusis Žiamajtej; bei ìr pati Figil mitwierusis, kóri but óźmuszusis, je nebut wiełó bebuwusi, todieł, idant swiets sósirinktumlig ryto, artimoie sodo ideìusis jì iszìjksztą. ìsz kório newen Fìgil ìssìlousawes, bet dar ìr sawo tarnus palejdęs, só kôrejs ìszłaużęs trobesì ìr tìnaj radęs gìnkłù ìr piningù ìrką prikrautą, kórę nuneszęs ì gìrrę ìr pasliepęs: bet toumì dar nekakìnìjs; kajpogi pagrižęs i kajmą trobesius nudegìnęs o swieto ìszmuszęs. b)

Js metós Teutónù Wokytems ì Žiamajtiù pajurius randam ìraszyta tù gadyniù rasztusì beje: metu ì 1204, iog Ringos Wokytej rekaławusis nu Letuwiežù arba Letgalù 90 talentù ugadù óž taworus, kurius Letuwiežaj arba Letgalej pìrm 20 metù buwusis jems nugriebnsis sìuntamus ì Mógapilì arba dìdeję Nangardą. c)

Paskésnej tajpat randam ìraszyta, iog Emikas Kórszo wiskupas krupaudams kad jo Kóržiamej ne ìszwarytum ìsz Wìskupìjos, sótaręs buk só Teutonù meldzionìmis Kłajpiedo pìlì strunytì, dieł kórios i kurìmo buk pasijémęs jems kas metą po tukstantę Letonù par 5 metus mokietì, dieł paszelpìmo tù meldzionù, kórìj tó patió łajkó buo Žamajtems Parusius óžiemusis. d)

Tejpat Wokytej apraszydamis dìdiji Wìlniaus gajsrą nutìkusi metusì 1399 Kowo mienesie, kóremi

---

b) Schlözer Geschicte v. Lit. Kur. u Lief s. 308.
c) Joh. Gotf. Arndt. Lief. chron. 1. T. s. 52.
d) Joh. Voigt Gesch. Preus. 3. B. 1. k. s. 69.

sódegę ne wen wisós, miestas, bet katedra, aukszteie ir żamoie pile só didioio Kónegajkstio rumais. sako, tarp kittů brąugiů, brąngesniů daktů Didioio Lětuwos kónegajksztio Witauto sódegusés kétnres deszimtys tukstąntiů ir trys szmotaj sidabro kapů Lětuwos grajżiů. e)

Żinoma yra, iog senowie sidabro arba aukso swarą Teutonaj wadino Markó, Gudaj Griwinó o Lětuwej Grajzió, nu żodio grajżyti arba piaustyti: kajpogi Lětuwej nukjtą ar nukaltą sidabro wenmokinę łasdelę stórą mażne par pirsztą swarą swerąntę ikapoię deszimti kirtiů po lygumo neparkirsdamis. Kóżnós toksaj kirtis wadinos kapó, nu żodio kapóti: nes iog toké łasdele nepatogi buwo diewieti. tad tą ikapotą łasdelę sógrajżę i pęnkis grajżinius po dwę kapę turentius, kożnós tóksaj szmotelis tos łasdelęs turis sawiep dwę kapę arba du kirtiu wadinos graszió. Łotiniszkaj Syclus, tąnkiej iłgoujó graszió dieł isskyrimo nu praszalejtiů pinigů graszejs wadinamů. a) Lětuwej lijkawo ir skajtę sawo piningus

---

e) Joh. Voigt Gesch. Preus. b. 2. k. s. 168.

a) Metusi 1496. Wilniaus Wiskupas Wajtiekós ikórdamas Wilniaus Katedro kórsą, sawo pamatinie liecibo lijp Szypenů walstionims tarp kittů douklů Kórstin kams douti„ *decem syclos grossorum latorum, in unumquemque syclum centum grossos numerando quos ipsi tributarii et censitae praedicti contribuebant*" Tami patemi raszti kito wijto sako„ *septem sexagenas* (kapas *grossorum latorum in quolibet sexagena sexaginta grossos computando*". Act Lith. Lib. Inser 116 fol. 79.

Metusi 1497. Lětuwos Didesis Kunegajksztis Aleksendra ikórdamas Paswalie bażniczę sawo pamatinie liecibo gôren stropi tus, kórij neklausytum tokio jo pariedimo tajs żodejs„ *sub pena Duca*[illegible] *sexaginta syclorum pro Pallatino vero Trocensi tunc existenti triginta sycli penae et pro plebano decem sycli penarum irremissibiliter solvendarum*" *Act. Lith. Lib. Inser.* 115 *ol.* 160.

nu tû kìrtiû lasdelie essantiû, ir tejp sakę tijk deszimtû arba tijk szimtû kapû Letuwos graszių dieł atskìjdimo nu swetios szalies piningû, kóriû swaras buwo i mażesnius ar dìdesnius szmotełus iszkapotas, ne kajp Lëtuwos, o rasi ir sìdabras ne tejp grìnas. Dar metusi 1526 lijkawo arba rokawo tris szimtus kapû Lëtuwos graszių i tris deszimtis griwinû, taj yra: deszimti kapû Lëtuwos graszių i wieną griwiną. Tajpat metusi 1524, du szimtû ir asztonnês kapas Lëtuwos graszių łykawo arba rokawo i szimtą wengrû raudonnjû, taj yra: dwę kapę Lëtuwos graszių só truputeló i wijną Wengrû raudononji. Kunegas Daukszós Żiamajtiû Kanaunikas dar metusi 1598, sakidamas pamoksłą ąnt S. Mikałojaus, talentus tos dienos Ewaneltjo rąndamus waden iłgasejs graszejs ir ligen wijną iłgouji i griwiną, ir tejp sako» iłgasis arba griwina». Kunegas Kojalós łezawitas metusi dar 1651, Letuwos kapą ligen i Teutonû mnsztini. b) Tą kapą ąngis kapoię i penkès deszimtis smulkiû szmotelû, kórius szmotełius wadino skatikajs, nu to, iog jus skajtę ne swierę, kajp kad swierę graszius ir kapas; nes iog kasztawo darbas lig sósmólkinąnt, o rasi tusi skatikusi buo prastesnis sìdabrós, todieł tokiû skatikû skajtę szeszesdeszimtis i wieną kapą. Kartajs tus kapos szmotełus sókało po du, tris i wijną, nuko wadinos dwilekéjs patrejnejs &c.

Dieł ajszkésnio sópratimo, koksaj tas buo iłgasis grajżis arba graszis cze dieł pawejksło wijną rastą Żamajtiusi iszmałaodinau; kajpogi tas, kóri reg cze skajtitos iszmalaótą swer szios dijnos kéturys musztus arba pęnkys Gudû rublus, yra lijtas ir ikapotas

b) Kojałowicz hist. Lith. T. 11. Lib.

dwejo wijto, kórìj kìrtej rodo, iog jis tór dwę kapę, yra 28 prabos sìdabro, abugału truputi sópłoksztìntu abem pusem, kórionorint pósie kartajs pasìtinks lìteras arba balses arba żìme to Jomilestos, kórsaj ji nulìjdìno, ìdant palcziaus sìdabrì nebutum. Jszmaiewodìnau dieł to wen, idant kóżnós artojis, łajde ar grioukasys radęs żiamie galietu numamytì ìr ìszmìntìngam sawo żiames-wirui p rodytì, kad jis galietum ìszrejksztì, kório amżiaus but essós rastasis pìnìngas; nesgi jû wardaj noris wìssados wijnokì buo, beje, grajżìs ìr kapa; bet swarumas jû dìdej iwajrós pagał to kajp swaras sìdabro buo dalijemas i 8, 10 ar 12 ìr daugesnej daliû, kóres noris pìrmasejs wardajs wadìno; tecziaus nebturielę pìrmosęs wertìos pagał sawo pìrmoie wardo, kajpogi i patę kapa jau metuse 1534 wìjną kartą skajtę arba lykawo deszimtì pìnìngû, ąntrą kartą wieł i kapą lykawo keturioleko pìnìngû, pagał to kajp swaras sìdabro buo padalytas i 8 ar 10 daliû; nesgi tas lykis arba skajtlós kórioumi lykawo i kapą deszìmtì pìnìngû wadìnos siaurouió lykió, o tas kouríoumi lykawo ì kapą kétórìołeką pìningu wadìnos płatioujó lykió.

Iłgajniou kajp dabar regiejem tą kapą dieł dìdesmó tajkumo prekybo. padalìię i deszimtì pìningû ar daugesnej apalû kajp szios djnos, kórìj wieł turieię tris, keturys, pęnkys, ar szeszys sauwiep mażesnius pìningelus wadìnamus skatìkajs nu żodio skajtyti, dieł to, iog tus pìningus rajkieię kajp sakiau skajtytì, ne swertì, kajp senowie kak darę: nu tokiû pìningû kielies wardaj dwilekiû, patrejniû, ìr tejp tolaus, taj yra tórentys po dó, trys ar szeszys sawiep mażesnius pìningelus: kajpogi Letuwej Kalnienaj ìr Żamajtej lig sze dijna smólki pìningą

wadiu skatìkó, ìr teijp sako »netório nieskatiko, beje: niewissó mażoie piningelio

Lėtuwej tejpat kało ìr aukso piningus arba raudonusius, lig szesziolektoio ąmżiaus niero żinomis kokìj buo Letuwos raudonìje; nesto ąmżiaus yra żinomis, ìr tejp metusi 1560, kałtas Lėtuwos raudonasis tórieię. 10 r. Lėtuwej kało piningus sawo ukęs lig metû 1697 ìr nu to łajko noris Lankaj sawo piningus Lėtuwems ąntmetę; wìjnog szìj wìs sawotìszkaj lykawo jus i grayżius ìr kapas kajp sudusì tejp ìr gasus.ì

Lìjtuwos piningus it spierej gał pażintì nu jû żymęs: kajpogi ąnt wissó maziausiouju piningelu arba skatìkélu, yra: jóds, taj yra: karejwis szarwotas kaławiju ìszkielìjs zówedópar łaukus ąnt źirgu helekous.

Kas nor ajszkésnej żinotì ape Letuwiû piningus paskesniû ąmżiû. tas tór skajtijtì Tadeuszo Czackio rasztus ape Letuwiû ìr Laukû istatimus, asz eze tik taj trupu'i tegalieiau paminawotì ape senowęs Lėtuwiû piningus a) kóriûs szenden pukłausajs nebgał ąnsìterautì.

---

a) Tad. Czacki o Litewsk. i Pol. prawach T. 1. str. 111.

Apsìrìkìmaj.

Laksztas.	Ejła.		
1	17	szaiurę—Skajtik	sziaurę
5	8	Letnwìszkas	Letuwìszkas
—	25	Szidantys	szìłdantys
10	17	jnros	juros
—	22	wìjnną	wìjną
12	8	didiûs	dìdiû
—	18	joudauie	joudouię
—	25	Żamajtui	Żamajtiû
—	—	apraszisz	apraszis
13	33	ango	augo
14	36	mipedita	impedita
—	39	proterae	praeterea
17	4	maustì	maustę
—	16	poukszt iû	paukszt iû
25	18	prissinikì	priszìnikì
28	16	żiele	żielę
—	23	baudziawa	baudziawą
30	26	kakio	kòkio
31	14	gywentoic	gywentoie
—	32	naudingiusejs	naudingiausejs
37	11	torema	tarema
38	28	niter	inter
40	30	wìjuo	wìjno
—	32	trusiedams	trusiedamas
—	33	Jdem	Jsdem
41	13	sószizósius	sósziżusius
—	11	dzingìn	dziugìn
—	12	jns	jus
—	28	kìktus	kitus

Apsìrikìmaj

Laszkas.	Ejła.		
43	17	bosós	bosus
—	25	routons	roustus
46	17	auguses	augusios
47	3	dìjuù	dìjnù
49	15	wadinma	wadìnama
52	12	ukwajsdió	ukwajsdiù
—	16	ìsztejkieiusi	ìsztekiciusi
—	24	sówadbas	sówodbos
55	21	parodijtnm	parodytum
—	23	warżìdanìjs	warźydamìjs
56	16	kiedalą	kiedalę
—	18	pra	pro
57	7	dąngstì skajtijk	dąngstę
60	28	ìszwajsìntì	ìszwajszintì
65	31	griebstì	griebstę
67	31	statì	statę
69	24	pardìrbusis	padìrbusis
—	35	gwenimo	gywenìmo
73	2	zijgius	żygius
74	17	płkas	pìłkas
79	18	wadawa	wadawo
82	10	dajgstì	dajgstę
—	11	ejdo	lejdo
83	6	daranas	darganas
88	26	dang	daug
91	18	nełaukó	nełajkó
—	21	jem	jìms
92	21	łouszìjs	łuszìjs
96	21	koriù	kóriù
99	8	wìjno	wìjna
103	15	dziagies	dziaugies
—	22	wilicius	wilieius
104	21	urba	arba

Apsìrìkìmaj

Łakształs.	Ejła.		
—	25	Popieżion	Popieżiou
105	12	żìniezęs	żìniczęs
—	33	rejkieusi	rejkieiusi
106	13	dìdiajo	dìdiojo
107	7	óźragiou	ôźragiou
108	21	tajmìngû	łajmìngû
109	11	łąkiusis	łąnkiusis
113	8	nelejsdamìs	nelejsdama
124	11	tó	tô
125	22	nutieko	nutìko
128	33	szórmó oudamis	szórmóloudamis
130	13	statì	statę
134	16	pastatì	pastatę
140	12	nupiowasis	nupiowusis
144	22	pakiekę	pakielę
145	3	besergęnt	besergąnt
147	16	akszybes	aukszlybęs
149	29	narnsìjsìms	narsìjsìms
151	13	mìrusìniû	mìrusiuiû
—	14	kelaukét	kélaukét
155	1	Bieda *skajtyk*	Rieda
—	19	źmegos	źmogós
156	33	raba	arba
—	34	atlìka	atlìko
157	6	wìms	wens
158	18	pet	bet
—	21	mìnawejau	mìnawojau
162	15	Tìj sunus arba gawusis sau koźnôs i waldę ir riedą ì patingą kraszto karwedej srìtì *skajtyk* Tìj sunus arba karwedej gawusis sau koźnôs i waldę ìr riedą ipaiingą kraszto srìtì.	

Apsìrìkìmaj

Laksztas.	Ejła.		
166	32	snnós skajtyk	sunós
168	33	szìjnìkajs	szìjnìnikajs
170	27	żodoo	żodio
179	20	nukarszitni	nukarszinti
182	8	uaktys	naktys
—	25	popòsdìjnp	popòsdìjnio
—	26	wakaioco	wakarop
184	4	rngej	rugej
185	33	awì	buwì
187	8	żirą	żìrgą
—	11	meldziomis	meldzionis
191	6	grobstì	grobstę
—	20	sósìmokì	sósìmokę
193	3	surgù	sargù
195	25	kliestì	kliestę
197	9	negórosnie	negóro nie
201	13	twario	wario
202	24	ked	kad
203	24	lidìetejej	lidietoiej
204	17	barstì	barstę
205	9	łaszkydamis	błaszkydamis
208	7	sinabtì	siaubtę
211	1	uepargaliesenti	nepargaliesenti
—	30	dang	daug
218	4	kiaumiù	kiauniù
221	4	jnra	jura
227	26	lcjdama	lejdama
236	12	wìjuog	wìjnog
—	13	plìrkinietì	pirkìnietì
—	18	Tautori	Tautorej
238	12	dioł	dieł
241	30	Gwadalupa	Tabago
242	4	minawojou	mìnawojau